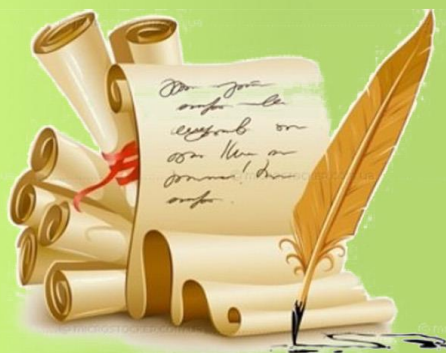

**Відокремлений підрозділ
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
«Ірпінський економічний коледж»**

МАТЕРІАЛИ

***І МІЖВУЗІВСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У
ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»***

22 березня 2018 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
«ІРПІНСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ»

МАТЕРІАЛИ

***I Міжвузівської науково-практичної конференції
«Впровадження компетентнісного підходу у процесі
підготовки майбутніх фахівців освітньо-
кваліфікаційного рівня «молодий спеціаліст»***

22 березня 2018 року

Ірпінь-2018

Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції «Впровадження компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» // Зб. наук. пр. / Редкол.: С.І. Михайлов (голова) та ін. – Ірпінь, 2018. – 148 с.

Рекомендовано до друку методичною радою.
Протокол № 8 від 26 березня 2018 р.

Редакційна колегія: С.І. Михайлов, Н.В. Ільченко, А.Г. Заболотна,
О.І. Погоріла, В.І. Березовський.

У збірнику надруковані доповіді учасників I Міжвузівської науково-практичної конференції «Впровадження компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст».

Матеріали конференції висвітлюють питання за такими напрямками: формування життєвих компетентностей особистості у процесі підготовки молодших спеціалістів; формування загально-наукових компетентностей студентів у процесі навчання у вищому закладі освіти; формування спеціальних (фахових) компетентностей майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст».

Матеріали збірника подано у авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, та інших відомостей, Матеріали відтворюються зі збереженням змісту, орфографії та синтаксису текстів, наданих авторами.

Видавничий центр ВП НУБіП України „Ірпінський економічний коледж”
08200, м. Ірпінь, вул. Гагаріна, 9.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

ЖИТТЄВА І ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИПУСКНИКА ВУЗУ – ВИМОГА ЧАСУ	7
<i>Атаманчук Людмила Анатоліївна</i> ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	10
<i>Білаш Віталій Миколайович</i> ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ «ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА» ТА «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»	14
<i>Власова Ольга Василівна, Осетрова Олена Миколаївна</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – АГРАРІЇВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»	16
<i>Губа Юлія Іванівна</i> ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІКУМІВ ТА КОЛЕДЖІВ	19
<i>Іваненко Надія Валентинівна</i> ВИКОРИСТАННЯ STORYTELLING НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	21
<i>Івкова Наталія Миколаївна</i> КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВНЗ	24
<i>Купчишина Тетяна Володимирівна</i> ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ	27
<i>Навозняк Людмила Михайлівна</i> ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА	30
<i>Павлюк Любов Володимирівна</i> ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	33
<i>Приходько Марія Іванівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ВНЗ МАЙБУТНЬОГО	36
<i>Сас Наталія Миколаївна</i> ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	38
<i>Сиротенко Андрій Олександрович</i> ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА	41
<i>Фрідріхсон Наталія Володимирівна</i>	

**СЕКЦІЯ II. ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНО-НАУКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ**

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ФОРМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Баланюк Леонід Миколайович

48

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ

Бідун Олена Володимирівна

51

КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СУТНІСТЬ СУЧАСНОГО НАВЧАННЯ

Ільченко Наталія Володимирівна

54

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
КОЛЕДЖІВ

Маляр Оксана Петрівна

57

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Погоріла Оксана Іванівна

60

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ I-II РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

Сагайдак Ірина Петрівна

62

ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Семененко Тетяна Анатоліївна

66

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА
ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Сорока Мирослава Василівна

69

**СЕКЦІЯ III. ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ (ФАХОВИХ)
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»**

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ
СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ПОЗАНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС

Балдич Людмила Володимирівна, Черначук-Семенишина Олена Володимирівна

72

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
БУДІВЕЛЬНИКІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В КОЛЕДЖІ

Безбородова Надія Вікторівна

76

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БУХГАЛТЕРІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КАЗНАЧЕЙСЬКА СПРАВА»

Готра Наталія Леонідівна

79

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ <i>Гурська Лариса Леонідівна</i>	81
ВИКОРИСТАННЯ ЗАДАЧ ПРИКЛАДНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ <i>Даль Наталя Валентинівна</i>	85
ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІНАНСИСТІВ <i>Іванова Світлана Миколаївна</i>	88
ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТЕХНІКА-МЕХАНІКА В АГРОТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖАХ <i>Костенко Тетяна Володимирівна</i>	90
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ» - ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ <i>Кошик Вікторія Валеріївна</i>	92
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН <i>Кузнєцова Світлана Василівна</i>	96
КОНТРОЛЬНО-ОЦІННА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК» ЯК РЕЗУЛЬТАТ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ <i>Литвинець Юлія Ігорівна</i>	98
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ <i>Лісовська Наталія Василівна</i>	101
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ <i>Матвійчук Тетяна Адамівна</i>	104
ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ <i>Меднікова Світлана Володимирівна</i>	107
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ <i>Минич Юлія Василівна, Яковенко Світлана Леонідівна</i>	109
ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ВНЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ <i>Мирза Валентина Іванівна</i>	112
МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ <i>Підгурська Ілона Сергіївна</i>	114

ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ (ФАХОВИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»	116
<i>Рошак Анатолій Миколайович</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	
<i>Сінькова Наталія Олександрівна</i> КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ФІНАНСИСТІВ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	121
<i>Сова Вікторія Миколаївна</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ У ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ПРИ НАПИСАННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ	124
<i>Талько Тетяна Василівна</i> КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТОВАРОЗНАВСТВА	127
<i>Федосєєва Наталія Іванівна</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКА»	130
<i>Христоєва Ольга Валеріївна, Канська Ірина Олександрівна</i> КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ОБЛІКОВО- ФІНАНСОВИХ ДИСЦИПЛІН	133
<i>Черненко Людмила Борисівна</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	136
<i>Шубенко Микола Борисович</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН	140
<i>Юпаткіна Наталія Ярославівна</i>	144

СЕКЦІЯ І. ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Атаманчук Людмила Анатоліївна, викладач,
ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого»

ЖИТТЄВА І ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИПУСКНИКА ВУЗУ – ВИМОГА ЧАСУ

"Освіта – це найпотужніша зброя, яку ти можеш використати, щоб змінити світ".

Нельсон Мандела

Демократизація, соціально-економічне реформування, інформатизація українського суспільства вимагають нових підходів до вирішення проблем освіти і виховання підростаючого покоління. Держава і суспільство надають особистості нові можливості для розвитку і самореалізації. Водночас посилюється відповідальність громадянина за реалізацію цих можливостей, за власне життя, за свій внесок у забезпечення ефективності та гармонійності життєдіяльності суспільства, конструктивного характеру перетворень, які у ньому відбуваються.

Виховання і освіта особистості мають забезпечити здатність і готовність особистості зробити і гідно реалізувати свій життєвий і соціальний вибір, нести за нього відповідальність. Сучасна особистість має бути здатна і готова до конструктивного досягнення успішної життєдіяльності в мінливих суспільно-економічних умовах, самостійного і свідомого вирішення складних життєвих завдань, породжених інформаційними, економічними, соціальними, політичними, культурно-релігійними процесами третього тисячоліття. Постає необхідність у життєвій компетентності особистості, її здатності успішно розв'язувати власні життєві проблеми, брати продуктивну участь у розв'язанні суспільних проблем. Розвиток життєвої компетентності особистості виступає умовою як і її успішної, гармонійної життєдіяльності, так і професійної компетентності, конструктивного перетворення і гармонійного розвитку суспільства.

У сучасному мінливому світі необхідною складовою життєвого успіху є творчий підхід та інноваційне мислення. Упровадження компетентнісного підходу є невід'ємною складовою сучасної інноваційної парадигми освіти.

Проблему реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі досліджували І. Бех, І. Зимня, Н. Побірченко, О. Пошетун, О. Онопрієнко, О. Овчарук, В. Ницета та інші.

І. Бех зазначає, що компетентнісний підхід виступив освітньою відповіддю на актуальні потреби сучасного суспільства, особливо ринку праці. [2, с.4] Методична реалізація компетентнісного підходу у вищій школі пов'язана з використанням таких педагогічних засобів, які забезпечували б синтез набутих навчальних знань і умінь та способів практичної діяльності.

І. Зимня характеризує комплекс ключових компетентностей і розмежовує три основні групи: компетентності стосовно себе як особистості; компетентності стосовно взаємодії з іншими людьми; компетентності стосовно діяльності людини в усіх її видах і формах.

Життєва компетентність, на думку В. Ницети, виступає необхідною психологічною умовою повноти самореалізації особистості й досягнення нею вершин свого самоздійснення [6, 2]. Автор підкреслює, що випускник зі сформованою життєвою компетентністю – це

людина-знавець (сприймає знання як цінність, пізнавально-активна, знає норми поведінки й виконує їх); полікультурна (готова й здатна сприймати різні культури, готова й спроможна взаємодіяти з представниками інших культур, толерантна); соціальна (спроможна вирішувати соціальні проблеми, здатна до самореалізації, комунікації, соціальної адаптації); творча особистість (здатна до життєстійкості, життєтворчості, з розвинутою культурою самопрояву, рефлексивними здібностями, здатна до творчого перетворення себе) [6, с.7].

У XX ст. освічена людина вміла читати, писати, виконувати основні арифметичні операції. Домінуюча модель освіти ґрунтувалася на передачі знань від вчителя до учня. Ідеалом освіти був великий обсяг засвоєних знань і наукова ерудиція: "Хочу все знати". Здавалося, що це можливо. Варто лише постаратися. Технологічну основу постіндустріального суспільства складають інформація, новітні інформаційні технології, наукові дослідження, "епоха знань". Основною вимогою навчального процесу стає активність студента, вміння читати критично, писати переконливо, мислити логічно, вирішувати складні математичні й наукові завдання.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз наукових уявлень про явище «життєва компетентність». Здійснення зазначеної мети передбачає вирішення наступних завдань: аналізу наявних визначень поняття «життєва компетентність», «професійна компетентність»; вивчення структури життєвої і професійної компетентності особистості; визначення і обґрунтування їх функцій у процесі життєдіяльності особистості.

Виклад основного матеріалу. Сучасне інформаційне суспільство пропонує безліч різнотипних, часто прямо протилежних варіантів та моделей поведінки, серед яких молода людина повинна зробити свій відповідальний та свідомий вибір. Зважаючи на нові технології, винаходи, що змінюють розвиток галузей, економічний потенціал і ринок праці, для студента у непередбачуваному та нестабільному соціумі важливо вміти адекватно і швидко реагувати на зміни ситуації, створювати власну позитивну стратегію свого життя, досягати успіху і зберігати психологічне благополуччя в умовах складної дійсності. Молода людина змушена шукати оптимальні та нестандартні способи розв'язання життєвих, навчальних і професійних проблем, що сприяє її успішності в усіх сферах, у неї є потреба зайняти внутрішню позицію дорослого, усвідомити себе повноцінним членом суспільства, зрозуміти своє місце і призначення в житті, проявити себе та свої можливості. Соціальний статус студента передбачає значне розширення, порівняно з попереднім шкільним етапом, сфери навчання, спілкування і діяльності. Він усвідомлює свою приналежність до нового колективу, входить до широкого кола суспільних, професійних та інших відносин. Завдяки цьому в молодій людині розширюється світогляд, формується характер, будуються реальні життєві плани, зростають відповідальність та вимогливість до себе. Студент намагається знайти своє місце в житті відповідно до власних уподобань, інтересів та можливостей. І тільки компетентнісний підхід спрямований на саморозвиток і самовиховання студента, вміння самостійно осмислювати різні поняття, правила, теорії, формування пізнавальних, комунікативних, організаційних умінь, креативного способу мислення. Використання знань на практиці сприяє більш цілісному уявленню про світ та його взаємозв'язки. Компетентність означає загальну здатність молодій людині до професійної праці й успішної життєдіяльності, що ґрунтується на здобутих знаннях, вміннях, досвіді та цінностях, здатність до продуктивного здійснення життя як індивідуального життєвого проекту. Протягом навчання компетентність студента зростає через засвоєння спеціальних та загальнокультурних знань, оволодіння різними практичними методами роботи, успішне

вирішення різноманітних навчальних і життєвих проблем, ознайомлення з різними соціальними ролями.

Складовими компетентності особистості є: компетентності стосовно себе як суб'єкта життєдіяльності (збереження свого фізичного і психічного здоров'я, самоповага, розуміння свого місця в житті, володіння соціально-правовими основами поведінки в громадянському суспільстві, самовдосконалення та саморозвиток, прагнення до успіху, постановка адекватних життєвих цілей); компетентності стосовно взаємодії з іншими людьми (соціальна відповідальність, навички ефективного спілкування, уміння налагоджувати близькі та ділові взаємини, суспільний інтерес, уміння вибирати адекватні способи взаємодії з різними людьми залежно від ситуації, самоконтроль поведінки); компетентності стосовно діяльності в усіх її видах (навчання, хобі, спорт, професія, усі практичні вміння і досвід).

Життєва компетентність розвивається на основі всього життєвого досвіду людини і включає розумові, емоційні, психологічні й духовні якості, ціннісні орієнтації, мистецтво жити, запорука життєстійкості та життєздатності особистості.

Професійне самовизначення є одним із найважливіших кроків у житті молодшої людини, що за сприятливих обставин направляє її подальший шлях до актуалізації свого "Я", кар'єрного успіху, матеріального благополуччя, досягнення зрілості, вищих рівнів професіоналізму й майстерності.

Професійна компетентність людини є складовою життєвої компетентності. Структура професійної компетентності: професійні знання і професійне мислення; відповідні вміння і навички, практичний досвід використання знань у конкретних ситуаціях; особистісні якості (професійна творчість, зацікавленість у результатах своєї роботи, позитивна мотивація, ініціатива, прагнення до професійної самореалізації). Бути компетентним – значить уміти мобілізувати в даній ситуації набуті знання і досвід. Тому показником освіченості випускника ВНЗ є не тільки засвоєння певного обсягу знань, а й здатність використовувати їх у реальних умовах, аналізувати нову інформацію, самостійно приймати рішення, виконувати певні професійні й соціальні функції. І оскільки результатом освіти в сучасному світі є компетентність особистості, то це, насамперед, вимоги до самої людини, а після – і до її знань.

Висновки. Високий рівень життєвої і професійної компетентності студента сприяє досягненню особистого успіху, ефективній самореалізації в багатьох соціальних сферах, зростанню продуктивності в різних галузях економіки, що позитивно позначається на розвитку суспільства. Компетентність формується, насамперед, завдяки власним зусиллям людини, як наслідок саморозвитку, професійного та особистісного зростання, синтезу професійного та життєвого досвіду. Випускник ВНЗ має здобути достатні навички самостійної роботи, уміння планувати свій робочий час і займати активну позицію стосовно професійної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Хабайлюк В. Життєва і професійна компетентність студента /Обрії, №2 (39). – 81-83с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : підруч. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
3. Єрмаков І. Г., Пузіков Д. О. Життєтворчі компетенції особистості / І. Г. Єрмаков, Д. О. Пузіков // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наукових праць. – № 3 (5). – К.: Університет «Україна», 2007. – С. 44 – 53.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : [бібліотека з освітньої політики] ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.

5. Онопрієнко О. В. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті / О. В. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – 4 (46). – С. 32–38.

6. Нищета В. А. Життєва компетентність особистості : [до питання створення функціональної моделі] / В. А. Нищета // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : [зб. наук. пр.] ; редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.. – Запоріжжя : [б. в.], 2008. – Вип. 51. – С. 257–264.

Білаш Віталій Миколайович, викладач,

Маловисторопський коледж імені

П.С. Рибалка Сумського НАУ

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Входження молодих поколінь у глобалізований, динамічний світ третього тисячоліття вимагає від особистості конкурентоспроможності, посилення гнучкості і мобільності соціальної поведінки та компетентності. Здолати кризові настрої людина може лише завдяки потужності власного життєвого ресурсу.

Актуальне завдання сьогодення – подолання фрагментарності уявлень про людину як суб'єкта і досягнення цілісності в її пізнанні. У процесі розвитку особистості відбувається ніби згортання простору соціальних відносин у просторі особистості, своєрідна зміна розмірності великого світу у малому життєвому світі людини. Людина як «елемент» входить до різноманітних фізичних, біологічних і соціальних систем. Цей аспект системного дослідження людини виступає при вивченні її компетентності у системно-структурному ракурсі. Багатогранність, багатовимірність і неоднозначність процесу становлення компетентної особистості зумовлюється складним спектром життєдіяльності людини.

Людська життєдіяльність – це всеохоплюючий процес розгортання життя в будь-яких його проявах: духовному просторі, фізичному і соціальному часі. Життєдіяльність особистості – це організація процесу життя на основі соціальних форм і способів діяльності, спілкування, поведінки, що склалися історично; це відтворення особою свого життя, включення її в актуальні процеси. Дане поняття охоплює у часі весь плин життя особистості: її становлення, розвиток, зміни.

Поняття життєдіяльності особистості відбиває єдність прояву особистості у різних видах діяльності. Воно відображає життєдіяльність як ціннісний феномен, що має свою структуру-ієрархію видів діяльності, різні обсяги видів діяльності, певний характер співвіднесення між ними. Кожен вид діяльності, сфера життя вимагають від людини певних якостей, компетентностей.

Міру включеності в активну дію, здатність ефективно розв'язувати проблемну ситуацію життя, мобілізуючи при цьому знання, досвід, цінності, уміння, розкриває компетентність.

Компетентність – це специфічна здатність, яка дає змогу ефективно розв'язувати проблеми, що виникають у реальних ситуаціях життя. У людини повинні бути певні знання – інструменти, особливі способи мислення й життєві навички. Вищі рівні компетентності передбачають ініціативу, організаторські здібності, здатність оцінювати наслідки своїх дій. Однак природа компетентності така, що оптимальні результати у розв'язанні проблем можливі лише за умови глибокої особистої зацікавленості людини. Розвиток компетентності зводиться до того, що людина може моделювати й оцінювати наслідки своїх дій завчасно і на тривалу перспективу. Це дає змогу їй здійснити перехід від зовнішньої оцінки до визначення «внутрішніх стандартів»

оцінки себе, своїх планів, життєвих ситуацій та інших людей. У вітчизняній педагогічній психології такі ідеї розвитку пізнавальних процесів і мотиваційної сфери, відзначаючи важливість переходу до саморуху мотивів і самопідкріплення, розвивала Л. І. Божович. Вона вважала, що смисл розвитку і дорослішання полягає в тому, що дитина поступово стає особистістю – творцем матеріальних і духовних цінностей. Модель соціальної та індивідуальної компетентності розглядає життєвий шлях людини як її сходження – перехід від уміння розв’язувати ситуаційно зумовлені проблеми до надситуаційної активності (термін В. Петровського), як її просування до досконалості через індивідуальні творчі акти (А. Адлер).

Звідси можна зробити висновок про необхідність виховання особливої компетентності, яка полягає у здатності людини до саморозвитку і самоорганізації своєї діяльності в умовах принципової невизначеності і до прийняття на себе відповідальності за своє життя і життя рідних. З огляду на це змінюються і пріоритети середньої школи. Габор Халаш ставить проблему так: «Суспільство утримує школу не для того, щоб школярі вчилися, але для того, щоб вони набували знань, які хоч і важливі самі по собі, головне – вони повинні дати можливість діяти, створювати цінності, створювати продукт, розв’язувати проблеми».

Слід вказати й на ролевий компонент компетентності. Оволодіння компетентністю дає змогу розв’язувати завдання розвитку, які допомагають особистості створювати себе, ефективно грати найрізноманітніші ролі в житті, а саме: учня, виробника товарів, громадянина, споживача, члена сім’ї. З цього погляду рівень компетентності є показником того, наскільки успішно людина виконує ті чи інші види діяльності в житті, включаючи і здатність до досягнення ефективних результатів. Цей успіх досягається або всередині існуючих ролевих структур, або завдяки здатності грати нові ролі відповідно до нових соціальних умов.

Життєва компетентність – це здатність людини розв’язувати життєві проблеми.

Компетентність – це підхід до знання як інструменту розв’язання життєвих проблем, прийняття ефективних рішень у різних сферах життєдіяльності людини.

Компетентність формується в процесі навчання і виховання не лише в школі, коледжі, інституті, але й під впливом сім’ї, друзів, роботи, політики, релігії, культури тощо. Тому реалізація компетентнісного підходу залежить від освітньо-культурної ситуації, в якій живе і розвивається особистість.

Життєва компетентність має складну структуру, а тому й непростий механізм формування, що робить цей процес складним і тривалим у часі. Вона може формуватись як під час індивідуально-парної взаємодії (вихованця та дорослого або вихованців між собою), так і під час колективних відносин, які можуть бути спеціально організованими, стихійними або частково організованими. Враховуючи той факт, що іноді навчальні заклади, громадські організації, культурні установи, родина, засоби масової комунікації тощо можуть по-різному (іноді навіть діаметрально протилежно) висвітлювати одні й ті самі фактори і явища, які стосуються суспільних відносин, виникає закономірна необхідність узгодження впливу на молодь соціального середовища. Одним із дієвих засобів вирішення цієї проблеми є система освіти, тому перед закладами освіти постає складне завдання, що полягає в узгодженні впливу суспільного середовища на молоде покоління шляхом засвоєння ним достовірних наукових знань, спрямованих на формування позитивного ставлення як до себе, так і до інших людей, народів та їхніх культур.

Процес формування життєвої компетентності молодших спеціалістів вимагає таких підходів:

- особистісно-зорієнтованого, при якому в центр навчально-виховного процесу ставляться інтереси особистості. При цьому провідною ідеєю освіти постає усвідомлення невід’ємних прав

людини, незалежно від її національної приналежності, а зміст її спрямовується на виховання патріота своєї країни, громадянина світу, який прагне до вільного вибору власного шляху та способів реалізації, вибудовує свою діяльність на основі визнання абсолютної цінності прав людини. Особистісно-зорієнтований підхід передбачає врахування вікових особливостей студентів, розробку змісту кожного конкретного етапу навчання у взаємопов'язаному контексті всього змісту педагогічного процесу;

-діяльнісного, який визначає спрямованість змісту освіти на опанування студентами вмінь і навичок, що забезпечують успішність позитивної взаємодії з іншими людьми, і реалізується шляхом створення навчальних ситуацій, у яких практично апробовуються соціокультурні цінності. Завдяки цьому підходу глобальні проблеми викладаються через локальні на підставі позитивного досвіду участі студентів у окремих акціях, проектах тощо;

-конкретно-історичного, що передбачає розгляд навчального змісту в цілому як історичної категорії, своєрідної моделі конкретних вимог, полікультурного суспільства до підготовки молоді до життя та діяльності в цьому суспільстві.

Принципово важливою складовою педагогічних технологій є організація навчального матеріалу (зміст навчання) – відбір і структурування найбільш значущого інтегрованого мовного, культурознавчого, полікультурного, психолого-педагогічного навчального матеріалу, який спрямований на формування особистості, розкриття її творчого потенціалу, формування її життєвої компетентності.

Мега важливо використовувати у формуванні життєвих компетентностей молодших спеціалістів педагогічні інновації, як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового у освіті.

Інноваційний процес в освіті - це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

У вищому навчальному закладі використовуються різні інноваційні технології, однак у процесі викладання предметів суспільно-гуманітарного циклу найчастіше використовується метод кейсів.

Кейс-технологія - це загальна назва технологій навчання, що являють собою методи аналізу. Суть технології полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення студентами рішень з певного розділу навчання дисципліни. З методичної точки зору кейс - це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, запозичених з реальної практики. Кейси (ситуаційні вправи) мають чітко визначений характер і мету. Як правило, вони пов'язані із проблемою чи ситуацією, яка існувала чи існує зараз. При цьому проблема чи ситуація або вже мали якесь попереднє рішення, або їх вирішення є необхідним, а тому вони потребують аналізу.

Метод-кейс сприяє розвитку у студентів таких навиків: аналітичні (уміння виділяти важливу інформацію, класифікувати, мислити критично); діяльнісні (вміння використовувати засвоєний матеріал на практиці); креативні (генерація нестандартних підходів та рішень); діалогічні (вміння правильно вести дискусії, використовувати наочні матеріали для обґрунтування думки, висловлювати та відстоювати свою точку зору, вислуховувати та переконувати опонентів, складати короткий творчий звіт); психологічні навички (оцінка поведінки та реакції людей, особливий підхід для подачі свого матеріалу, уміння слухати, розуміти та підтримувати).

Після закінчення вищого навчального закладу I-II рівня акредитації кожен студент отримає

диплом здобутої професії і відправиться працювати на виробництво, де кожного дня зустрічатиметься із адміністрацією, колегами, клієнтами. Застосування методу-кейс допомагає не лише здобути певний обсяг знань, але навчитися правильно себе поводити у різних ситуаціях, бути завжди лаконічним, толерантним та етично правильно вирішувати будь-які виробничі та життєві ситуації.

Початок ХХІ ст. відзначається масовим використанням інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні; набули широкого розповсюдження продукти, створені на основі новітніх технологій (комп'ютерні програми з дисциплін, електронні підручники, енциклопедії), мультимедійні технології тощо.

З метою ефективного формування у студентів необхідних умінь та навичок викладачі вдаються до застосування різноманітних засобів навчання, серед популярних нині постають і мультимедійні засоби.

Лінгводидактичними можливостями мультимедійних засобів навчання, які використовуються на гуманітарному циклі для формування життєвих компетентностей молодших спеціалістів: активізація навчальної діяльності студентів, посилення їх ролі як суб'єкта навчання, діяльності; посилення мотивації навчання; створення реального комунікативного середовища, яке забезпечує «занурення» студента в уявний світ, у певні соціальні і виробничі ситуації; урізноманітнення форм подання матеріалу; забезпечення негайного зворотного зв'язку, можливість рефлексії; можливість відтворення фрагмента навчальної діяльності.

Запорукою успішної мовної активності студентів є використання нетрадиційних методів та мультимедійних засобів, які дозволяють їм брати активну участь у діалозі, дискусії, бесіді на заняттях.

Усі активні методи мають одну єдину мету: розвиток і вдосконалення життєвих компетентностей молодших спеціалістів.

Важливою складовою формування професійно-ціннісної сфери майбутніх фахівців є розробка науково-обґрунтованих систем навчання, які б ґрунтувалися на широкому впровадженні в освітній процес новітніх педагогічних та інформаційних технологій. Створення таких комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання передбачає вирішення низки завдань:

- обґрунтування теоретичних принципів створення інформаційних навчальних середовищ;
- розробка теоретичних і методологічних засад використання інформаційних комп'ютерних технологій у навчальному процесі;
- створення педагогічних програмних (довідкових, інструментальних, контролюючих, навчаючих програм тощо), мультимедійних засобів, зокрема електронних підручників;
- створення навчально-методичного забезпечення дисциплін на основі Internet-технологій для розміщення їх на web-сайті навчального закладу чи його інформаційному порталі;
- розробка методики організації та проведення самостійної роботи студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в умовах єдиного інформаційного середовища, удосконалення навичок самоконтролю студентів на новій комунікативній основі.

Отже, використання інноваційних технологій у процесі здобуття нового фаху створює належні умови для активізації та інтенсифікації навчально-виховного процесу. Навчаючись та одночасно отримуючи задоволення, студенти отримують широкі перспективи для розвитку природних талантів і здібностей, творчого потенціалу, вчаться бути активними і самостійними у виборі власних життєвих позицій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування/ колективна

монографія. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 45-50.

2. Зязюн І.А. Технологізація освіти як історична неперервність// Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 2001. – Випуск 1. – С. 73-85.

3. Кремень В.Г. Система освіти України: сучасні тенденції і перспективи// Україно-польський журнал/ За ред. Тадеуша Лесовицького, Воланти Вільш, Івана Зязюна, Неллі Никало. – Київ, - Ченхстохова, 2000. - №2. – С. 7.

4. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст.: затверджено указом Президента України від 17 квітня 2002 року №347// Освіта. – 2002. – 24 квітня-1 травня.

5. Основи педагогічної майстерності/ за редакцією І.А.Зязюна. – К.,1999. – 412с.

Власова Ольга Василівна

Осетрова Олена Миколаївна, викладачі

ДВНЗ «Харківський коледж будівництва, архітектури та дизайну»

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ «ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА» ТА «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»

Чи можемо ми собі уявити життя сучасної людини без літератури? Здається, що ні. Тому що література - це найкоротший шлях до серця й розуму людини, це безмежний світ, у якому постає і вирішується безліч проблем.

Згідно з Концепцією літературної освіти, основними принципами викладання літератури є ціннісний підхід, толерантність, канонічність «золотого» фонду класичної літератури як основи літературної освіти, наближення викладання літератури до реалій і проблем сьогодення.

Базовою ідеєю реформування освіти, як у країнах Європейського Союзу, так і в Україні, визнано компетентнісний підхід.

Ми розуміємо, що кожен урок зарубіжної чи української літератури – це урок сприйняття світу, який змушує працювати уяву, фантазію, розвиває розумові, пізнавальні, творчі здібності, формує особистість, також це формування різних життєвих компетенцій, які так необхідні молоді.

Враховуючи, що література – головний чинник формування особистості, використовуємо різні форми проведення уроків проблемного характеру: урок – сповідь, урок – діалог, урок-диспут, урок – суд, урок – роздум, але головним вважаємо зацікавити студентів, викликати у них бажання прочитати художній твір. Тому обов'язково проводимо презентацію твору, акцентуючи увагу на цікавих фрагментах, що найбільш інтригують.

Наприклад, роман «Злочин і кара» Ф. Достоевського.

Презентація починається з портретної замальовки міста Петербурга. Ми бачимо не архітектурні пам'ятки, не місто, оспіване митцями художнього слова, а місто зневажених і скривджених. Потім дається авторський портрет студента Родіона Раскольникова та знайомство з його задумом: «Створіння я тремтяче чи право маю?» І ось тут йдеться розмова про права людини та її відповідальність за скоєне.

Наприклад, розглядаючи твір М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» ми переглядаємо презентаційний матеріал з показу найважливіших подій у житті гуцула-селянина Івана Палійчука від дитячих років і до самої загадкової смерті, де, подібно до історії Ромео і Джульєти, народжується і живе кохання Івана і Марічки. Після перегляду

презентації починаємо обговорювати проблеми повісті: кохання, любові та зради, любові до природи, психологічний стан героїв.

Читання твору, логіко-емоційне вживання в текст, відтворення образів, подій, розуміння вчинків головних персонажів – важливий вид навчальної діяльності. Без читання твору немає літератури. Це головна задача кожного викладача. Після прочитання твору можна проаналізувати його, відтворюючи образи, події, обговорюючи мотиви поведінки героїв, морально-естетичні цінності.

Читацькі враження від новели Ф. Кафки «Перевтілення» дають змогу викладачеві акцентувати увагу на катастрофічній втраті ідеалів, сенсу буття, людяності членів сімейства Замзи, орієнтуючи на виховання почуття святості родини, милосердя, співчуття, прощення, відродження духовних цінностей. Закінчую цей урок знайомством з білим віршем Джоната Ріда «Я – частина потеряного покоління», який потрібно прочитати два рази. Спочатку зверху донизу, а потім - знизу доверху. Зміст цього вірша сприймається по-різному.

Урок літератури – це перш за все творчість. Творчість викладача, творчість студентів, тому використання творчих завдань, наприклад, колажів, портфоліо героїв як одного із інтерактивних методів, допомагає у вивченні художніх творів.

Створення портфоліо героя (заповнити анкету героя)

Ім'я: Жан-Естер.

Прізвище: ван Гобсек.

Рік народження: 1740.

Місце народження: передмістя Антверпена.

Батьки: мати — єврейка, батько — голландець.

Рід занять: лихвар.

Вірування: скоріше байдужий до релігії.

Під час реалізації завдань із розвитку соціальної компетентності використовуємо комунікативно-ситуативні вправи, що дозволяють діяти студентам на занятті відповідно до тієї чи іншої ситуації, яку слід вирішити в певному творі. Тобто ці вправи дають можливість обирати шляхи вирішення проблеми:

1. Ви – журналіст.

Ви маєте нагоду поставити перед головним героєм твору «Червоне і чорне» Ф. Стендаля Жульєном Сорелем ті питання, що найбільше цікавлять вас.

2. Ви – адвокат.

Що ви можете сказати на захист Мармеладова, Соні, Раскольнікова, Анни Кареніної?

Поглянемо на новелу М. Хвильового «Я (Романтика)», де автор ніби простежує процес роздвоєння людського Я. Вічне протистояння добра і зла в новелі перенесене в душу героя. В центрі є душа героя, її страждання, розгубленість, безпорадність, невміння вибрати єдино правильний шлях. Як відомо, тема роздвоєння людської особистості не нова в літературі. Пригадаймо Христоса і Антихриста, Фауста і Мефістофеля, Доріана Грея, Лукаша («Лісова пісня» Лесі Українки).

3. Ви – адвокат

Як Ви можете пояснити дії головного героя твору?. Чи станете Ви на його захист?

Практикується на заняттях порушувати такі проблемні питання, що змушують молоду людину замислитися над тим, чи відповідають її уявлення загальнолюдським: «Який би фінал твору «Перевтілення» придумали ви? Чому?», «Що наближає Жульєна Сореля до

нашого часу?» Такі питання сприяють формуванню і розвитку соціальної компетенції студентів, а щоб розвивати політкультурну компетентність під час проведення занять з літератури, використовуємо пошукову, дослідницьку роботу.

Важливе місце в організації дослідницької діяльності посідають творчі завдання випереджального пошукового характеру. Вони розвивають критично-оцінювальне ставлення до проблеми, порушеної у творі, формують уявлення про літературу як вид мистецтва, а також сприяють вихованню самостійності, усвідомленому ставленню до життя. В основі цієї діяльності лежить принцип самостійної роботи. Цей же принцип покладено і в основу проблемного навчання. Творчі завдання і самостійні відкриття не просто корисні, вони приносять студентам радість самопізнання, вчать не лише висловлювати власну думку, а й знаходити правильне рішення шляхом зіставлення різних поглядів на одну й ту ж саму проблему.

- Подумайте, яка з перелічених Раскольниковим причин скоєння вбивства була найголовнішою?

- Дослідіть і сформулюйте загальну думку всіх міркувань Р. Раскольникова.

Використання різних прийомів, зокрема метод евристичної бесіди, інтригуючий початок уроку, полемічний характер викладу матеріалу, компаративний аналіз, елементи диспуту, контрастне зіставлення аргументів спонукають студентів до формування власних оцінок художнього твору.

Урок літератури – це осмислення життя молодою людиною, це навчання самостійно вирішувати як щоденно-життєві завдання, так і складні проблеми, тобто становитися життєздатним, життєстійким, життєво-компетентним.

Майбутнє України - за поколінням, котре сьогодні під час навчання опановує життя, здатне його змінювати, боротися з бездуховністю, байдужістю, безвідповідальністю, що руйнують життя окремої людини та суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Іванова І.Б., Клімова С.В. Українська література: Навчально-методичний посібник. – Харків: Парус-друк, 2009. – 416 с.
2. Днепров В. Метафорический роман Франца Кафки // Днепров В. Идеи времени и формы времени. –Л., 1980.
3. Затонський Д.В. Франц Кафка, яким він був у дійсності // Всесвіт. – 1963. – № 12.

Губа Юлія Іванівна, викладач,
*Маловисторпський коледж імені
П.С. Рибалка Сумського НАУ*

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – АГРАРІЇВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

Система вищої освіти у кожній країні орієнтована на формування у студентів певних компетенцій. Більшість випускників вищих навчальних закладів України виявляються навченими, але не готовими до реалізації своїх професійних обов'язків, вирішення реальних професійних та життєвих проблем. Тому для України компетентнісний підхід в освіті виступає не як данина моді, а як нагальна потреба в одержанні фахівців, здатних до розбудови та покращання економічного рівня держави.

Увесь зміст навчання у вищих навчальних закладах повинен забезпечити формування відповідних компетентностей.

Сучасний стан розвитку аграрної освіти характеризується реформуванням і модернізацією, що зумовлює перегляд педагогічних засад професійної підготовки майбутніх аграріїв. Одним із пріоритетних напрямів вищої аграрної освіти є орієнтація на міжнародні стандарти, відповідно до яких майбутній аграрій повинен бути компетентним, мати ціннісні орієнтації, необхідні для здійснення соціокультурної взаємодії. З огляду на це, виникає необхідність у професійній підготовці майбутніх аграріїв цілеспрямованого формування соціокультурної компетентності. Ефективність розв'язання проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв значно залежить від змісту їхньої професійної підготовки. У контексті вирішення цієї проблеми особливого значення набувають гуманітарні дисципліни, зокрема, «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Соціокультурна компетентність майбутніх аграріїв – це якісна характеристика особистості, що формується на основі сукупності набутих знань соціальних і культурних сфер життя, ціннісних орієнтацій і досвіду; здатність адекватно реагувати в проблемних, фахових, комунікативних життєвих ситуаціях, ефективно вирішувати різні завдання в професійній, соціальній сфері на основі сукупності знань, узагальнених умінь та універсальних здібностей; готовність до міжкультурного спілкування з носіями інших мов і культур, які забезпечують адекватну соціокультурну поведінку і сприяють взаєморозумінню між представниками різних культур в умовах полікультурної комунікації.

Формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв починається за умови стимулювання професійної спрямованості навчання майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Безперечно, вивчення гуманітарних дисциплін в аграрних вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Поступове зростання зв'язків зі світом праці, розвиток соціального діалогу та міжособистісного спілкування зумовлює підвищення ролі комунікації у професійній діяльності аграріїв. Тобто, зростання контактів і міжособистісного спілкування в професійній діяльності аграрія істотно впливає на значення гуманітарних знань у процесі професійної підготовки.

Гуманітарні знання сприяють установленню власної соціальної, зокрема професійної, ідентичності фахівця. Базові знання про соціальне середовище, що оточує майбутнього аграрія, механізми культури, систему норм і цінностей, які регулюють життя суспільства, ієрархію цих цінностей, – все це складає зміст гуманітарної освіти.

Компетентнісний підхід – це спрямованість навчального процесу на формування та розвиток в особистості системи ключових і професійних компетенцій. До ключових компетенцій аграрія відносяться вміння бути висококваліфікованим, грамотним, з належним інтелектуальним потенціалом спеціалістом. До майбутніх фахівців ставляться високі вимоги, які полягають не лише в досконалих знаннях фаху, а й у високому рівні володіння українською мовою, вільному користуванні нею у всіх сферах і, особливо, у професійній та офіційно - діловій.

У структурі професійної компетентності фахівця - аграрія можна виділити когнітивно-діяльнісні, мотиваційно - ціннісні, рефлексивно - комунікативні компоненти.

Професійна компетентність включає уміння отримувати і вдосконалювати загальні і спеціальні знання; уміння спілкуватися з керівництвом, колегами; уміння читати техніко-технологічну документацію; проводити розрахунки техніко-економічних показників; уміння розробляти технологічні процеси виробництва продукції рослинництва і тваринництва, створювати соціальні, виробничі та екологічні проекти та ін.

Серед завдань, які необхідно вирішувати в процесі вивчення гуманітарних дисциплін в аграрних вищих навчальних закладах, щоб досягти ефективних результатів у формуванні соціокультурної компетентності, можна виокремити такі: поглиблювати культурну освіченість майбутніх аграріїв; розвивати вміння розуміти явища іншої культури в процесі рефлексії, критично оцінювати здобуту інформацію про явища іншої культури, норми та правила поведінки в ситуаціях ділового та повсякденного життя; розвивати мотиваційну сферу особистості майбутнього фахівця; підвищувати мотивацію до культурного пізнання, засвоєння норм та цінностей; задовольняти пізнавальні потреби майбутніх аграріїв; стимулювати їх пізнавальну діяльність, залучати їх до таких видів діяльності, які активізують і розвивають весь спектр їхніх пізнавальних здібностей; розвивати творчий потенціал студентів; виховувати особистісні якості майбутніх фахівців (емпатія, відкритість, толерантність, неупереджене ставлення до представників іншомовної культури, терпимість до культурних відмінностей, повага до народу - носія іншомовної культури); формувати моральні поняття, уявлення, переконання, принципи, світоглядні настанови та ідеали, самосвідомість і самооцінку майбутніх аграріїв.

Безумовно, потрібно розвивати соціально значущу особистість майбутнього аграрія, потенціал якого визначається не лише його професійними компетенціями, але й загальною культурою, що включає високу моральність, толерантність, комунікабельність, відповідальність тощо. Таким чином, гуманітарні знання дають можливість підвищити загальну культуру, формують громадянську позицію, патріотизм, допомагають формувати соціальні норми поведінки, формують навички міжособистісного спілкування. У процесі вивчення «Української мови (за професійним спрямуванням)» студенти знайомляться з основними умовами ефективного мовленнєвого спілкування, мовленнєвим етикетом у діловому спілкуванні, аспектами культури мовлення під час дискусії. Завданнями дисципліни є: сформувати національно - мовну особистість спеціаліста аграрної галузі, підвищити загальномовний рівень майбутніх фахівців, формувати практичні навички ділового усного і писемного спілкування в колективі, розвивати комунікативні здібності.

Необхідно зазначити, що для підвищення стимулювання професійної спрямованості необхідно використовувати прийоми створення ситуації новизни, актуальності, наближення змісту до реальних життєвих ситуацій, оскільки інформативність навчального процесу, тобто насиченість новим, невідомим, притягує й акцентує увагу студентів, спонукає до вивчення пропонованої теми, оволодіння новими способами та прийомами діяльності. Стимулювання професійної спрямованості особистості в процесі вивчення гуманітарних дисциплін як педагогічна умова формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв передбачає залучення студентів до різноманітних видів діяльності, які активізують мотиваційну сферу особистості, розвивають весь спектр пізнавальних здібностей. Ефективним є моделювання професійно - орієнтованих ситуацій, розв'язання проблемних соціокультурних завдань, обговорення тем соціокультурного спрямування, проведення пізнавально-пошукових досліджень.

Зміни, які відбуваються у суспільстві, знаходять відбиття і в системі освіти.

Реформування вищої освіти пов'язано з переходом від моделі фахівця навченого, який має певні знання і навички, до компетентного фахівця. Компетентнісний підхід є одним із основних концептуальних положень оновлення змісту освіти та підвищення її якості. На сьогодні не існує єдиного підходу до визначення ключових компетенцій фахівця. Тому велика увага під час вивчення всіх тем з дисципліни приділяється засвоєнню мовних стереотипів комунікацій певного фаху. Робота над культурою мови студентів проводиться з урахуванням двох аспектів: підвищення загальномовної культури майбутніх спеціалістів та їх фахової мовної культури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Костриця Н. М. Система культурологічної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Наталія Миколаївна Костриця ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2012. – 36 с.
2. Пометун, О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті [Текст] / О. І. Пометун; за ред. О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К., 2004. – 112 с.
3. Фоменко Т. М. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти / Т. М. Фоменко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. В. І. Євдокимова і проф. О. М. Микитюка. – Вип. 42. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. – С. 149–156.
4. Щєпова Д. Р. Особливості вивчення соціально-гуманітарних дисциплін у контексті формування професійних ціннісних орієнтацій студентів-аграріїв / Д. Р. Щєпова // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки, 2012. – № 2 (18). – С. 148–151.

**Іваненко Надія Валентинівна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІКУМІВ ТА КОЛЕДЖІВ

Постановка проблеми. Сьогодні у студентів та педагогів технікумів і коледжів є привід для занепокоєння: для роботодавців є важливим не тільки те, що знають та вміють робити випускники, а й уміння збирати та використовувати дані для вирішення технологічних завдань, швидко приймати практичні рішення.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі шляхів формування професійних компетентностей були присвячені роботи В. П. Бездухова, М.К. Будникова, О. М. Дахіна, Б. Д. Ельконіна, А. К. Маркова та ін. Досліджують та впроваджують сучасні методи розвитку компетентностей А. В. Василюк, О. В. Овчарук, О.І. Пометун, Н.Г.Ничкало, Н. В. Щербак, В. Г.Кремінь.

У сучасному світі однією з найважливіших компетенцій фахівця у будь-якій галузі є вміння "керувати інформацією". Це означає здатність знайти, вибрати, оцінити інформацію з різних джерел. Необхідно навчити студента не тільки опрацьовувати новий матеріал, а й пов'язувати його з іншою інформацією і критично оцінювати його актуальність та якість.

Щоб підібрати завдання, які будуть відповідати і навчальній програмі, і вимогам

сьогодення, викладач має проявити креативність, ентузіазм.

Особливістю навчання в технікумах та коледжах є те, що за 3-4 роки педагоги мають вчорашнього школяра перетворити на компетентного фахівця. Тож необхідно навчити студентів швидко сприймати та опрацьовувати інформацію.

Щоб зробити сприйняття нового матеріалу більш цілеспрямованим, важливо спочатку вказати, яку користь принесуть нові знання, де вони застосовуються та яке їх практичне значення. А для більш комплексного засвоєння інформації найкраще розбити її на невеликі тематичні порції, які можна опанувати за один раз. Далі слід систематизувати отримані знання, в подальшому це допоможе відтворити логічний ланцюжок, що сприяє запам'ятовуванню.

Недоліком є те, що студенти мають можливість збирати та інтерпретувати відповідні дані, як правило, в межах своєї сфери навчання. Важливе значення має організація наукових об'єднань, предметних гуртків, наукових товариств, проведення пошукових та наукових досліджень, бо професійна компетентність майбутнього спеціаліста формується "на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює готовність фахівця до виконання професійних обов'язків та забезпечує високий рівень його самоорганізації" [2, с. 7].

Для того щоб студент міг передавати інформацію, ідеї, проблеми та шляхи їх вирішення, в нього має бути розвинута компетенція "усного спілкування". Вона допомагає ефективно поширювати свій досвід та отримані знання серед одногрупників, а в майбутньому – колег.

Важливим є вміння працювати в команді, координувати з іншими вирішення поставлених завдань, проблем. Компетентність визначає якість і рівень професійної готовності до діяльності, що виражається в характері праці, здатності в умовах різних труднощів знаходити раціональне рішення виниклої проблеми. Ріст компетентності сполучений із самоаналізом і самооцінкою особистості, які є внутрішнім стимулом професійного самовизначення [1, с. 26].

Тож доречно буде створювати власні проекти, проводити конференції, круглі столи, диспути.

Найчастіше виникає у студентів проблема, пов'язана з відсутністю логічної структури доповіді. Щоб уникнути даної помилки, особливо на перших порах, важливо допомагати кожному індивідуально.

Протягом навчання студент має навчитися використовувати свої знання у майбутній професійній діяльності, отримати навички, які допоможуть знаходити рішення проблем, які можуть виникати. Тож формувати професійну впевненість та компетентність у студентів необхідно за допомогою проектного навчання, створення реальних ситуацій, проведення екскурсій на виробництво. Студенти також можуть закріпити знання, вміння, отримані на лекційних заняттях, під час виконання завдань підприємств, фірм, з якими співпрацює навчальний заклад. Відпрацювати професійні вміння та навички можна як під час самостійного дослідження, а також під час практики.

Формувати професійні компетентності у студентів можна також за допомогою розвитку їх творчого потенціалу, який у майбутньому допоможе розвиватися студенту як професіоналу. «Творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх чинників набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в

одному чи кількох видах творчості», – вказує С. Сисоєва [3, с. 14].

Тож необхідно розвивати у студентів професійну креативність. Важливим є проведення факультативних курсів, організація наукових товариств, де завдяки співпраці з викладачами та однолітками можна розкрити науково-дослідний потенціал студента.

Висновок. Застосування різних шляхів і методів формування професійних компетентностей у студентів допоможе стимулювати самостійне, індивідуальне та колективне навчання, а також мотивуватиме студентів до активного та постійного розвитку професійних умінь і навичок.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Морева Н.А. Педагогика среднего профессионального образования: Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Н.А. Морева. - М.: Издательский центр «Академия», 2001. - 272 с.
2. Нічуговська Л. І. Формування професійної компетентності в системі математичної підготовки студентів економічного профілю [Текст] / Л. І. Нічуговська// Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнар. зб. наук. пр. –Донецьк, 2003. –Вип. 20. –С.3–12.
3. Сисоєва С. О. Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня: дис. д- ра пед. наук: 13.00.04 / С. О. Сисоєва. – К., 1997. – 428 с.

Івкова Наталія Миколаївна,

канд.філол.наук, доцент,

ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

ВИКОРИСТАННЯ STORYTELLING НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

У статті розглядаються основні види ігрової діяльності на заняттях з англійської мови, а саме: впровадження в практику роботи технології storytelling як інноваційної перспективної методики формування мовної компетентності студентів.

Ключові слова: мовленнєва компетенція, гра, storytelling.

Комунікативна компетентність передбачає вміння комплексно застосовувати мовні й немовні, інтонаційні засоби виразності мовлення з метою комунікації в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, міркування тощо). У лінгвістичній парадигмі мовна компетенція визначається як правильність та багатство мовних засобів, котрими володіє особистість. О.Демська-Кульчицька трактує мовну компетентність як «імпліцитне знання (імпліцитну обізнаність), що уможливорює мовцеві змогу розуміти і творити кожного разу нові речення (фрази), відрізняючи граматично правильні від неправильних, перефразовуючи їх, творячи синонімічні конструкції, без зміни змісту висловлювання, розпізнавати багатозначність» [4].

Для розвитку інтересу до вивчення англійської мови використовують різні форми та методи роботи, інноваційні технології, що допомагають оволодіти навичками вільного спілкування та водночас розвивають творчі можливості студента. Ігрова методика є допоміжним видом діяльності у роботі зі студентами, проте вона разом з іншими традиційними формами роботи допомагає створити ефективний комплекс навчання, оскільки відбувається активна робота з розвитку мовленнєвої компетенції.

Гру слід упроваджувати з перших занять на початковому етапі вивчення англійської мови, в основному для відпрацювання фраз повсякденного вжитку або для розвитку навичок правильної вимови, бо артикуляція англійської мови має свої особливості і відмінності у порівнянні з рідною мовою. На середньому етапі навчання закладається база практичного володіння мовою, і на цьому етапі основною метою є формування комунікативної та соціокультурної компетенції студентів. Доцільно використовувати як мовні, так і мовленнєві ігри, наприклад рольову гру, що створює умови реального спілкування. Для студентів слід добирати мовний матеріал, що має безпосереднє відношення до життя або їх майбутньої спеціалізації, може бути застосований на практиці і набуває ознак проблемного та дослідницького характеру, оскільки студенти сприймають лише ту інформацію, яка є близькою до їх інтересів, захоплень та потреб. Таким чином, ігрові прийоми дають можливість розширювати лексичний запас слів під час заняття та висловлювати власну точку зору.

У сучасній методиці є значна кількість методичних та методично-наукових досліджень щодо використання ігрових прийомів під час занять. Вивчення ігрового методу розглянуто у працях таких учених, як: А. Конишева, Д. Ельконін, А. Пассов, М. Стронін, І. Жучкова, Т. Спірідонова, Т. Іванцова, Е. Аргустянц, І. Андрійко, Г. Бородіна, Л. Виготський, В. Гриньова, Г. Гусак, В. Демидова, Л. Журба, І. Зварич, О. Колесникова, Г. Фролова, Т. Шкваріна, Джерри Барнард, Дон Бірн, Андриан Дофф. Проте на сьогодні з'являються нові види та форми ігрової діяльності на заняттях з різних дисциплін, що і визначає актуальність даної теми.

Традиційна методика викладання англійської мови до основних функцій ігрової діяльності у процесі навчання відносить такі: навчальна, виховна, розважальна, комунікативна, релаксаційна, розвивальна. Оскільки під час навчання іноземної мови необхідно постійно розвивати у студентів такі навички, як аудіювання, говоріння, читання та письмо, враховуючи різноманітні класифікації ігор, їх поділяють на дві великі групи: мовні та мовленнєві. Мовні ігри розвивають фонетичні, лексичні та граматичні навички студентів у процесі вивчення іноземної мови. Так, до фонетичних ігрових прийомів можна віднести такі ігри, як «Слова», «Літак», до лексичних – «Букви», «Хлоп-Хлоп», «Додай приголосні», «Найспритніший покупець», «Подивись, запам'ятай і запиши», «Bingo» (лексичне лото), «Назви колір і предмет», «Знайди пару», серед граматичних найбільш вживаним є «Зроби як говориш», з-поміж орфографічних можна назвати «Створи слово», «Добудуй слово», «Назви ці літери», «Які літери пропущено?», «Ланцюжок зі слів», «Склади це слово», «Хто складе більше слів?», «Запиши ці слова» тощо.

Мовленнєві ж ігри спрямовані на організацію комунікативно-пізнавального навчання: «Правда чи ні?» (опис), «Хто більше?» (опис), «Знайди відмінності» (опис), «Вгадай хто?» (опис), «Вгадай, що він робить» (опис), «Снігова куля», «Таємне бажання» тощо.

Звичайно, слід дотримуватися коректного співвідношення ігрових завдань з іншими формами роботи; якщо дозволяє час, то варто відводити не більше 15-20 хвилин для проведення гри й акцентувати увагу саме на мовленнєвих іграх.

Професійна педагогічна література пропонує безліч засобів для урізноманітнення способів проведення заняття, щоб знайти підхід та зацікавити будь-якого студента. Одним із таких ігрових засобів сучасності є Storytelling. Перевага такого виду гри полягає в тому, що вона не вимагає ґрунтовної підготовки з боку викладача і може бути застосований у будь-який час на занятті.

Отже, Storytelling (story – історія; telling – розповідати) – це ефективний метод донесення інформації до аудиторії шляхом розповідання смішних, зворушливих або повчальних історій з реальними або вигаданими персонажами, використовуючи широкий потенціал мови. Вперше його представив керівник корпорації з США Armstrong International – Девід Армстронг. Він зазначав, що сутність такого виду ігрової діяльності проста: на його думку, найкращий і найлегший спосіб презентувати власну ідею чи себе, передати знання чи мотивувати на діяльність – розповісти історію. Девід Армстронг наголошував, що історії більш виразні, захоплюючі, цікаві й легше асоціюються з особистим досвідом, ніж правила або директиви. Вони краще запам'ятовуються, їм надають більше значення і їх вплив на поведінку людей сильніший.

Сьогодні storytelling використовується не лише в бізнесі, а й в інших сферах діяльності людини: маркетингу, коучингу, ораторській майстерності, а нещодавно він став інновацією і в освіті.

Storytelling як вид ігрової діяльності пропонується використовувати під час занять з англійської мови. Можна виділити два основні типи storytelling: 1) історія, підготовлена одним студентом. Студент для розповіді сам вигадує усі ключові елементи історії, героїв, використовуючи певний мовний матеріал; 2) історія, написана аудиторією. Такий спосіб побудови дозволяє використовувати діалог та полілог.

Storytelling виконує ряд функцій: інформативну (донесення інформації та її засвоєння); комунікативну (історії здатні підвищити ефективність спілкування на різних рівнях); пропагандистська-мотивуючу (історії є інструментом переконання, що дозволяє надихнути на новий складний проект, ініціативу і под.); об'єднувальну (історії служать інструментом розвитку колективної культури, спільної ідентичності спільноти).

Метод storytelling сприяє формуванню у студентів орієнтовної основи поведінки в мовних ситуаціях, ознайомленню студентів з варіантами мовних дій, умінь їх комбінувати і знаходити нові рішення. Для кожної людини важливо навчитися розповідати «історії» на аудиторію. Дослідження показали, що варто заохочувати цей метод викладання, тому що він допомагає не тільки запам'ятати матеріал, а й збагатити усне мовлення. У сучасній освітній ситуації такий метод став варіантом неформального навчання і використовується як додатковий до академічного.

Так, на занятті з англійської мови можна запропонувати студентам скласти розповідь на вільну тему, вживаючи, наприклад, не менше 20 дієслів чи прикметників. Або поміркувати над спільною історією, де будуть використані всі відомі аудиторії слова-синоніми до слова «ходити, будинок, навчання» тощо. Можна також порекомендувати скласти історію, використавши нову лексику до певної теми; виграє той, хто найбільше слів використає у своїй історії; створити Storytelling, де студент уявляє себе на місці іншого студента, або створює історію про те, яким звіром чи рослиною кожен хотів би бути та чому, яку б посаду хотів обіймати, що б хотів змінити, використовуючи різні конструкції майбутнього часу і певну вивчену лексику. Або запропонувати вигадати свою версію розповіді на тему «Як це було?», використовуючи минулий час. Цей метод вчить студентів розвивати за опорними словами на задану тему, формувати вміння стисло і послідовно висловлювати думку, передавати її на письмі; удосконалювати навички літературної вимови іноземних слів; збагачувати словниковий запас студентів; розвивати увагу, уяву.

Безперечно, у процесі навчання важливе значення має не тільки відпрацювання у студентів певних умінь та навичок, а й застосовування здобутих знань на практиці, що

формуються через систему вправ. А використання ігрових завдань робить навчальний процес різноманітним, тренує пам'ять, розвиває фантазію та логічне мислення, крім того, ігрові види роботи можна використовувати на всіх етапах роботи: і під час введення нового матеріалу, і під час його закріплення, а також під час контролю засвоєння попередніх тем та узагальнення набутих знань.

Отже, Storytelling – це ефективний метод донесення інформації до аудиторії шляхом розповідання смішних, зворушливих або повчальних історій з реальними або вигаданими персонажами, він допомагає не тільки запам'ятати матеріал, а й збагатити усне мовлення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кузнєцова Н.Ю. Використання творчих завдань та ігор під час вивчення іноземної мови / Н.Ю.Кузнєцова // Англійська мова та література. - 2015. -№25-26. – С.5-7.
2. Сорока Т.В. Використання ігрових прийомів – шлях до підвищення ефективності вивчення англійської мови / Т.В.Сорока // Англійська мова та література. - 2015. -№25-26. – С.8-12.
3. Аналіз методу навчання StoryTelling [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=788263#1>
4. Демська-Кульчицька О. Деякі аспекти корпусної лінгвістики [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1687/Demaska_Deiaki.jsessionid
5. Сторітеллінг як ефективний варіант неформального навчання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ar25.org/article/storitelling-yakefektyvnyy-variant-neformalnogo-navchannya.htm>

**Купчишина Тетяна Володимирівна, викладач,
ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»**

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Постановка проблеми. Функціонування та розвиток вищої освіти в Україні зумовлені завданнями розвитку держави в європейському та світовому контекстах, соціально-економічними змінами, підвищенням суспільних вимог до рівня освіченості, професіоналізму, конкурентоспроможності майбутніх фахівців на вітчизняному і світовому ринках праці. В умовах реформування освіти одним із важливих завдань у професійній підготовці студентів різних спеціальностей є виховання економічної культури майбутніх фахівців. Економічна культура виступає важливою складовою економічної діяльності, значною мірою визначає рівень економічної активності в країні, ступінь розвитку економіки, темпи економічного зростання. Без оновлення та розвитку економічної культури неможливе подолання фактів незбалансованості розвитку економіки на шляху її трансформації в соціально-орієнтовану ринкову економіку.

Метою статті є теоретичне обґрунтування поняття економічної культури як важливої складової формування життєвих компетентностей особистості, а також визначення педагогічної проблеми формування економічної культури студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Тенденцією розвитку освіти у цивілізованому світі є впровадження у педагогічну практику компетентісно-орієнтованої освіти, яка сприяє набуттю студентами компетентностей, необхідних у житті [2, с.23].

У сучасних умовах, щоб досягти успіху, мало володіти практичними вміннями і навиками. У період структурних і якісних змін в економіці України, сучасного розвитку ринку праці важливого значення набуває формування економічної культури майбутніх фахівців, у тому числі молодших спеціалістів.

Економічна культура є важливою складовою економічної діяльності в ринковій економіці, яка визначає ступінь розвитку економіки підприємства, темпи економічного зростання, якість управління праці. Економічна культура відображає повноту використання економічних законів, ступінь їх реалізації, виступає якісною характеристикою участі людини у житті суспільства, рівня її економічних знань і умінь господарювання, розвитку економічної свідомості та мислення. Така культура втілює результат діяльності людини в економічному середовищі та накопичений суспільством досвід [1].

Сучасна економічна освіта повинна сформувати у студентів як майбутніх фахівців в обраній галузі не лише суто професійні знання, ділові, підприємницькі навички, а й економічну культуру. Економічна освіта сприяє розвитку прогресивного економічного мислення на основі глибокого розуміння тих процесів, що відбуваються у механізмі функціонування сучасної ринкової системи, транзитивній економіці. У свою чергу, це дає можливість критично підходити до аналізу українських реалій економічного життя, заходів державної політики в економіці та соціальній сфері.

Отже, економічна освіта та економічна культура як взаємопов'язані компоненти буття сприяють створенню модерної, ефективної економіки. Відповідно економіка як жива система, особливий простір, у якому перебуває кожна людина, може розглядатися як система знань, необхідних для формування економічного мислення, поведінки, культури, що досягається в процесі отримання економічної освіти. Важливим аспектом економічного знання є вивчення економічної поведінки суб'єктів та чинників, які визначають цю поведінку.

Все вагомішого значення в сучасній економічній системі набувають конкурентні засади, творча підприємницька ініціатива та інші суто ринкові важелі розвитку суспільства. Випускники вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації в таких умовах не тільки повинні оволодіти потрібними їм в умовах ринку знаннями, але й навчитися швидко орієнтуватися в економічних процесах, оперативно приймати самостійні раціональні рішення, поєднувати гуманістичні та економічні інтереси. Всі ці елементи і виступають важливими складовими сучасного економічного мислення.

За ринкових відносин людина усвідомлює не тільки цінність свободи вибору, а й відповідальність, що з цим вибором пов'язана. Приймаючи рішення займатися бізнесом чи працювати за наймом, людина тим самим обирає свою долю. Економічні знання потрібні всім: і тим, хто наймається на роботу, і тим, хто займається бізнесом, і тим, хто купує чи продає. Вони потрібні і державним службовцям, і політикам.

Як свідчить практика, асами підприємництва чи стратегічного менеджменту можуть стати лише 2-5% людей, великими підприємцями – 8-10%, дрібними підприємцями – майже 20%, але 70% людей мають набути такого обсягу знань, щоб стати економічно культурними [3].

Сучасний економічний стан країни вимагає різкого підвищення культури економічних

відносин, технологій праці, комунікацій. Вкрай важливо подолати стереотипи, які унеможливають вивільнення й подальший розвиток потенціалу економічного зростання суспільства, підприємства, індивіда. Серед таких стереотипів можна виділити:

- 1) зрівняльний ідеал споживання матеріальних благ;
- 2) уявлення про незаконність й аморальність великих статків, кримінальну природу підприємницької діяльності, експлуататорську сутність роботодавців;
- 3) покладання відповідальності за матеріальний добробут людини на державу та офіційну систему соціального захисту;
- 4) відсутність почуття особистої відповідальності за державну власність, яке виявляється в підтримці курсу на відмову від реальної приватизації;
- 5) розуміння економічної реформи в категоріях адміністративного регулювання економіки [4].

Сучасна економічна освіта, що сприяє формуванню відповідальної особистості, має на меті формування активних економічних суб'єктів, здатних вирішувати мікроекономічні проблеми та впливати на цей рівень, а також критично ставитися до макроекономічної політики держави. Конкурентоспроможність випускників вишів значною мірою залежить від якості оволодіння економічними знаннями, ступеня економічної культури, вміння мислити і діяти в категоріальній системі ринкової економіки.

Висока економічна культура дозволить молодій людині легко увійти в будь-яку організаційну культуру, швидко визначити зміст і сутність культури в новій організації, правильно приймати рішення в будь-яких ситуаціях. Учорашній студент в умовах ринку може швидко стати першим керівником. Володіючи високою економічною культурою, він буде чесно вести бізнес, чесно платити податки, достойно вести себе з партнерами, споживачами і постачальниками.

Економічна освіта в Україні останнім часом знаходиться в процесі утворення нової парадигми. Фундаментом формування сучасного типу економічного мислення у студента повинне стати системне вивчення базових економічних дисциплін, зокрема економічної теорії. Це пояснюється тим, що вивчення економічної теорії дозволяє реалізувати потребу у пізнанні механізму господарчої діяльності, мотивів та особливостей поведінки різних економічних суб'єктів при прийнятті рішень, законів буття економічної матерії і відповідно впливає на формування модерної економічної культури.

Сьогодні зацікавленість освічених людей у вивченні економічної теорії пояснюється високим рівнем складності тих проблем, з якими стикається Україна. Складність цієї науки, що відображає складний господарчий світ, при її вивченні потребує від дослідника, як зазначав А. Хейльброннер, «витривалості верблюда та терпіння святого».

Сучасний глобальний світ вимагає від випускників вишів вміння аналізувати складні питання економічного буття (місце України у глобальному світі, її конкурентні переваги, ефективність прийнятих урядових рішень), оцінювати консервативні та позитивні тенденції розвитку, визначати власну позицію щодо економічних перетворень та, як наслідок, бути готовими до практичної діяльності. Реалізацію цього завдання виконує ціла низка суспільних наук, серед яких особливе місце належить економічній теорії. П. Самуельсон у своєму найбільш відомому підручнику «Економікс» писав, що людина, яка систематично не вивчала економічну теорію, подібна до глухого, який намагається оцінити музичний твір.

Ефективність освітнього процесу багато в чому визначається методикою викладання. Широке застосування уніфікованих методів навчання, перехід на виключно письмовий

контроль знань студентів формально знижує роль викладача у процесі навчання. Між тим, рівень професійної підготовки та формування економічної культури безпосередньо залежать від взаємодії ланки «викладач — студент». У навчальному процесі обидві сторони мають відігравати творчу роль. З метою підвищення фахового рівня та економічної культури студентів виникає потреба у вивченні та розробці інтерактивних форм і методів навчання, розв'язання проблемних ситуацій та завдань, що базуються на реальних економічних процесах.

Висновки. Отже, стратегічним завданням вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації є надання майбутньому фахівцю не тільки всіх необхідних знань, практичних навичок у предметній сфері, але й формування і розвиток його економічної культури, допомога у професійному та особистісному самоствердженні в суспільстві. З метою підвищення фахового рівня та економічної культури студентів виникає потреба у вивченні та розробці інтерактивних форм і методів навчання, розв'язання проблемних ситуацій та завдань, що базуються на реальних економічних процесах. У нових економічних умовах широке поле професійного розвитку стає доступним тільки тим, хто увібрав у себе нові економічні цінності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Попадинець О. Економічна освіта та економічне мислення / О Попадинець [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/22299/3/2016_Popadynets_Ekonomichna_osvita.pdf
2. Компетентісний підхід у вищій освіті: світовий досвід / Л. Л. Антонюк, Н. В. Василькова, Л. О. Ільницький. – К.: КНЕУ, 2016. – 61 с.
3. Попадинець О. Щодо формування економічного мислення у студента технічного ВНЗ / О Попадинець [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://chito.in.ua/shodo-formuvannya-ekonomichnogo-mislennya-u-studenta-tehnichno.html>
4. Тодріна І. Економічна освіта і економічна культура суспільства: сутність та особливості / І. Тодріна [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/NovKol_2016_4_6.pdf

**Навозняк Людмила Михайлівна, викладач,
ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»**

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. На сучасному етапі цивілізаційного розвитку особливої актуальності набуває проблема створення умов для формування особистості, яка має бути здатна і готова до конструктивного досягнення успішної життєдіяльності в мінливих суспільно-економічних умовах, самостійного і свідомого вирішення складних життєвих завдань, породжених інформаційними, економічними, соціальними, політичними, культурно-релігійними процесами третього тисячоліття.

У зв'язку з цим проблеми формування життєвих компетентностей особистості виходять сьогодні на рівень пріоритетних в українському суспільстві. Саме розвиток життєвих компетентностей студентів має стати одним з основних завдань сучасних ВНЗ I-II рівня акредитації. Така переорієнтація освітньої діяльності спричиняє необхідність

системного і комплексного дослідження проблеми формування життєвих компетентностей студентів коледжу із врахуванням вимог сучасності.

Метою статті є аналіз поняття «життєва компетенція» та визначення ролі філософії у формуванні життєвих компетентностей студентів коледжу.

Виклад основного матеріалу. Тенденцією розвитку освіти у цивілізованому світі є впровадження у педагогічну практику компетентісно орієнтованої освіти, яка сприяє набуттю студентами компетентностей, необхідних у житті.

Зміст поняття «компетентність» у словнику іншомовних слів [від лат. (competentis) – належний, відповідний] трактується, як проінформованість, обізнаність, авторитетність [5].

Життєва компетентність – це передусім здатність особистості вирішувати проблеми у всіх сферах життєдіяльності, виконувати життєві й соціальні ролі, що ґрунтуються на життєтворчих знаннях, уміннях і навичках, життєвих досягненнях. Життєва компетентність передбачає здатність особистості не лише до необхідних вчинків за певних обставин, які створені або нав'язані людині культурними та соціально-історичними умовами її життєдіяльності, вона зумовлює здатність особистості визначати, наближати та здійснювати життєві події, які не могли б відбутися без її активного втручання. [1, с. 263].

У контексті педагогіки життєва компетентність розглядається як складне утворення, що охоплює уміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях; здатність обирати адекватні та ефективні способи розв'язання життєвих проблем; знання своїх особистих якостей, своїх достоїнств і недоліків; здатність до самовдосконалення та самозмін; здатність розуміти й оцінювати інших людей, встановлювати з ними адекватні способи спілкування, проявляти толерантність у стосунках; уміння керувати собою й обставинами свого життя [3].

Усі складові життєвої компетентності перебувають у постійному русі, якісно та кількісно змінюючись. Її формування залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, а значить вона носить індивідуальний характер. Показником високого рівня сформованості життєвої компетентності особистості є уміння активно використовувати набуті знання та досвід та адекватно реагувати на стрімкі зміни, що відбуваються [2].

Наявність у людини життєвих компетентностей у всі часи зумовлювала успішність у суспільному житті. Зміни у сучасному суспільстві призвели до змін у вимогах до особистості та її життєвих компетентностей.

Найбільш значущими завданнями національних систем освіти за компетентісною концепцією ЮНЕСКО визначено такі: «навчитися жити разом»; «навчитися пізнавати»; «навчися робити»; «навчитися бути». Цими чотирма системоутворювальними освітніми цілями визначаються життєві компетенції, на формування яких повинна спрямовуватися сучасна освіта.

До найважливіших життєвих компетентностей студентів, які формує сучасна освіта, можна віднести: здатність до швидкої адаптації у мінливих життєвих ситуаціях; уміння використовувати набуті знання в навколишній дійсності; прийняття нестандартних рішень і здатність творчо мислити; комунікабельність і контактність у різних соціальних групах; уміння запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій; цілеспрямоване використання свого потенціалу для самореалізації у професійному плані і в інтересах суспільства; здатність здобувати, переробляти інформацію, одержану з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення; бережне ставлення до свого здоров'я як найвищої цінності; вміння планувати стратегію власного життя, орієнтуватися у системі різноманітних суперечливих і неоднозначних цінностей, визначати

своє життєве кредо і свій стиль життя; здатність до вибору альтернатив, що пропонує сучасне суспільство.

У формуванні життєвих компетентностей студентів коледжу важливу роль відіграє вивчення філософії, оскільки її основною метою є оволодіння основами загальної духовної культури, перш за все, – культури мислення та свідомого формування системи відношень до світу, самого себе та свого місця у цьому світі. Філософія допомагає стати не тільки «вузьким» спеціалістом у своїй галузі, але й людиною, яка вміє думати і діяти самостійно. Вивчення філософії – це не просто заучування істин чи визначень, і навіть не оволодіння поняттєвим апаратом, а входження у світ загальнолюдських цінностей, прилучення до вічних проблем людського існування. Одне із завдань, які вирішуються на цьому шляху, – навчитися бачити проблему, ясно і чітко її усвідомлювати і формулювати [4, с.17].

Аналіз програми з філософії свідчить про те, що її зміст відповідає державному стандарту освіти і дозволяє вирішувати завдання з формування життєвих компетентностей студентів.

Так, на прикладі окремих тем, які розглядаються в процесі вивчення філософії, можна визначити які життєві компетентності вони допомагають формувати у студентів коледжу:

- Тема «Філософія як специфічний тип знання» – формує науковий світогляд та філософську культуру мислення. Студенти формують уявлення про сенс існування людини, визначають критерії добра і зла, щастя і нещастя та ін.

- Цикл тем з історії розвитку філософської думки ознайомлює студентів з культурними надбаннями людства, а також з найкращими представниками та течіями філософської думки. Опанування філософською спадщиною людства допомагає навчитися самостійно мислити, мати власну, а не запозичену думку. Самокритичність і сумнів у власних знаннях завжди необхідні людині. Це захищає її від зарозумілості, робить готовою до діалогу, дозволяє їй з повагою ставитись до іншого погляду та іншої позиції. Вся історія філософії є живим діалогом великих особистостей, завдяки чому вивчення її стає школою критичного мислення [4, с.18].

- Тема «Духовний вимір людського буття» – намагається допомогти студентам пізнати себе, оскільки досліджує питання духовного та психічного життя людини, вказує ідеали на які слід рівнятися.

- Тема «Основний зміст пізнавальної діяльності» – студенти вивчають методи і способи пізнання та дослідження дійсності, які на відміну від думок і поглядів є правильними і не правильними, що дуже допомагає молодим людям у пізнанні світу та практичній діяльності.

- Тема «Філософський аналіз суспільства» – знайомить студентів із засадами економічного та політичного життя суспільства, без знання яких неможливо бути сучасною людиною.

- Тема «Філософська концепція людини» – студенти намагаються зрозуміти феномен людини, як істоти соціальної, її місця в Природі та Всесвіті.

- Тема «Цінності в житті людини і суспільства» – обґрунтовує пріоритетні цінності в житті людини і суспільства, визначає прийнятні шляхи і способи досягнення цих цінностей.

Для більш якісного формування життєвих компетентностей студентів у процесі вивчення філософії використовуються інтерактивні методи навчання, а саме: «Акваріум», «Коло ідей», «Навчаючись – вчуся», «Мозковий штурм», «Займи позицію», фронтальні опитування у формі «Філософського хокею» та методу «Мікрофон». Вони дають можливість,

реалізуючи компетентнісний підхід через активну різноманітну діяльність студентів у проблемних ситуаціях, формувати активні соціальні уміння і навички. Студенти починають розуміти, що абсолютних істин не існує, кожна точка зору має право на існування, а значить вчать толерантно ставитися до інших, бути людьми, але при цьому навчаються також грамотно та цивілізовано дискутувати, відстоювати власну думку.

Висновки. Таким чином, життєва компетентність – це багаторівнева категорія, яка формується протягом усієї діяльності особистості, починаючи з сім'ї, взаємовідносин з тими людьми, що знаходяться поруч, проходить етапи соціалізації, набуває життєвого досвіду, освоює ціннісні орієнтири, професійні навички, за допомогою навчання та виховання, а також професійної діяльності, постійно змінюючи рівень свого розвитку.

Заняття з філософії, на яких використовуються сучасні інтерактивні методи навчання, сприяють формуванню життєвих компетентностей студентів коледжу, а саме: розширюють обрії бачення студентами сучасного світу, виховують почуття власної гідності, формують патріотизм, усвідомлення цінності буття людини.

Отже, розвиток життєвих компетентностей студентів виступає умовою їх успішної, гармонійної життєдіяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: Науково- методичний посібник / За ред. І.Г. Єрмакова. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
2. Лисогор Л. Життєва компетентність як умова самореалізації особистості/ Л. Лисогор [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://nauka.udpu.org.ua/wp-content/uploads/2013/12/Visnuk-47.pdf>
3. Нищета В.А. Життєва компетентність особистості: до питання створення функціональної моделі / В.А. Нищета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bdpu.org/sites/bdpu.org/files/ifsk/nischeta_pdf/2008_2.pdf
4. Сілаєва Т.О. Філософія: Курс лекцій/ Т.О. Сілаєва – Тернопіль: СМП «Астон», 2000. – 160 с.
5. Словник іншомовних слів / [уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута]. – К.: Наук. Думка, 2000. – 680с. – (Словники України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B4gL7dSktTPlV0Zqb3E5a0ZGOTQ/view>

**Павлюк Любов Володимирівна, викладач,
ВП НУБіП України «Немішайвський агротехнічний коледж»**

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні є актуальним питання формування життєвих компетентностей у процесі підготовки молодшого спеціаліста..

Сучасний етап функціонування вищої професійної освіти вимагає нових підходів до підготовки конкурентоспроможних фахівців, які здобувають під час навчання не лише можливості оперувати отриманими знаннями, а й здатні пристосовуватися до потреб сучасного ринку праці.

Тому формування життєвих компетентностей у молодших спеціалістів є одним з найважливіших напрямків.

Життєва компетентність – складне утворення, певні особистісні якості, які, забезпечуючи продуктивне життєздійснення, демонструють інтегровану здатність – уміння жити:

- знання, уміння та навички;
- уявлення особистості про себе;
- життєвий досвід;
- життєві досягнення особистості;
- система цінностей (ціннісно-нормативні основи життєустрою);
- здатність когнітивно оцінювати й гнучко переосмислювати життєві ситуації;

духовно-моральний розвиток [4, 83].

Життєва компетентність – здатність людини розв’язувати життєві проблеми, яка охоплює:

- уміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях;
- здатність обирати адекватні та ефективні способи розв’язання життєвих проблем;

знання своїх особистих якостей, своїх достоїнств і недоліків;

- здатність до самовдосконалення;
- здатність розуміти та вірно оцінювати інших людей, встановлювати з ними адекватні способи спілкування, проявляти толерантність у стосунках;
- уміння керувати собою та обставинами свого життя [3, 23].

У контексті життєвої компетентності необхідно спрямовувати зусилля на плекання вільної, активної особистості, яка бере на себе відповідальність, є господарем власної долі й долі свого народу, на основі ціннісно-нормативного базису проектує й формує активні моделі життя, моделі успішної людини. При цьому необхідно сприяти переорієнтації цінностей у новому ціннісно-нормативному просторі, оскільки стихійний процес ціннісної переорієнтації приносить катастрофічні наслідки [3, 23]. У цьому контексті організація навчально-виховного процесу у школі життєвої компетентності повинна враховувати життєву стратегію, мету й цінності кожного учня. Загалом у сучасній школі важливо зосередити зусилля на оволодінні учнями мистецтва жити, технологіями життєвого успіху, умінням жити й контактувати з людьми в соціумі, умінням аналізувати свою життєдіяльність, підходу до життя як до найвищої цінності [3, 96].

Відповідно до моделі А.В. Хуторського основою стартових параметрів формування життєвої компетентності особистості є орієнтація на національні й загальнолюдські цінності [3, 119].

У контексті ключових компетентностей слід звернути увагу на ціннісні орієнтації (набуваються впродовж усього життєвого досвіду за умов життя в спільноті, підсилюються інсайтом, рефлексією):

- вчинки відповідно до загальноприйнятих моральних норм;
- демократичні цінності;
- індивідуальні цінності та компетентності (здатність і мотивацію діяти автономно, надійно, відповідально);
- соціальні цінності (толерантність);
- культурні цінності (соціально прийняту поведінку, включення в певний культурний контекст) [3, 151].

Життєвий простір людства передається загальною моделлю “соціум – ціннісне середовище”. Тому важливим у процесі формування життєвої компетентності є творення ціннісного середовища. Людина має навчитися боротись проти ентропійних течій, які руйнують матеріальні й інформаційно-ідеальні цінності, і гальмувати руйнівні процеси шляхом розроблення й упровадження технологій відновлення й творення ціннісного середовища, творення нових цінностей. При цьому необхідною

умовою є ефективність ціннісних перетворень, стан, коли творення цінностей перевищує швидкість їх руйнації. Творення ціннісного середовища – це творення культури, розвиток цивілізації [1, 222].

У контексті формування життєвої компетентності має спрацювати модель “особистість – ціннісне соціальне середовище” як підсистема більш загальної системи “людина – ціннісне життєве середовище” [3, 232].

Формуючи життєву компетентність особистості, треба навчити володіти духовними цінностями (інформацією, визначеністю в наукових і мистецьких творах, конструкторських і технологічних розробках тощо) і творити їх:

- цінності-блага (поділяються на матеріальні й інформаційно-ідеальні предмети споживання й творення) служать задоволенню потреб;
- цінності-регламенти (нормативні приписи, регламенти) становлять зміст соціальних настанов соціального суб’єкта [3, 230].

Українське суспільство вражене кризою духовності, у ньому простежується масове розчарування у високих духовних цінностях. Необхідно здійснювати національне виховання (система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, створених упродовж віків самим народом і покликаних формувати високу духовність і мораль, світоглядну свідомість і ціннісні орієнтації молоді, передавати їй соціальний досвід, надбання попередніх поколінь) [1, 108].

З успішністю життєдіяльності складним чином пов’язано емоційно-оцінне ставлення до життя. Воно може бути незалежною змінною стосовно поведінки, яку можна оцінити як життєвий успіх чи невдачу, переживання, щастя задоволеності, смислу життя є цінністю для особистості і виконують мотиваційну функцію [3, 284].

У професійній освіті компетентісно-орієнтоване навчання майбутніх фахівців полягає в динамічному поєднанні знань, умінь, навичок, життєвих цінностей та ставлень, які визначають здатність успішно вирішувати життєві проблеми, проводити професійну і навчальну діяльність.

У процесі підготовки молодшого спеціаліста, формуючи життєву компетентність особистості, слід звернути увагу на формування громадянської, соціальної та підприємницької компетентностей. Формувати життєво-компетентну особистість може лише викладач, який досконало володіє базою необхідних знань та усіма прийомами і засобами педагогічної майстерності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- 1 Доній В.М. Мистецтво життєтворчості особистості. /В.М. Доній, Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков. – К., ІЗМН, 1997. – 392 с.
- 2 Зайченко І.В. Уроки формування духовності особистості / І.В. Зайченко, В.М. Доній, Г.М. Несен, І.Г. Єрмаков // Наук.-метод. зб.– К., ІЗМН, 1998. – с. 108-119.
- 3 Сохань Л.В. Життєва компетентність особистості. /Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
- 4 Сохань Л.В. Життєва компетентність у технології життєздійснення. /Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова.// Наук.-метод. зб. – К., Контекст, 2000. – с. 82-86.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Сучасне українське суспільство, послуговуючись державною українською мовою у відповідних сферах свого життя, прагне вдосконалення виробничого, соціально-побутового мовлення. Воно стурбоване вульгаризацією мовлення окремих вікових і соціальних груп нашого населення, тенденцією до збіднення індивідуального словника, яку часом пояснюють надто швидкими темпами життя і «допомогою» в спілкуванні технічних і електронних засобів.

Навчальна дисципліна «Українська мова (з професійним спрямуванням)», яку вивчають студенти усіх вищих навчальних закладів, має своїм завданням навчити застосовувати набуті в школі знання з теорії і практики української мови для мовного вираження свого майбутнього фаху.

Багатогранність самовираження людини в сучасному світі спонукає особистість оволодівати не лише основними нормами літературної мови, а й варіантами цих норм, що «працюють» у відповідних стилях і жанрах літературної мови.

Поняття «культура» фахового мовлення має такий зміст:

- 1) усвідомлене сприйняття мови як засобу не лише комунікації, а й пізнання, репрезентації (називання) об'єктів дійсності й змісту думки, як способу звернення до адресата, встановлення з ним контакту, вираження волі мовця, почуттів і емоцій, творення образу світу і людини;
- 2) фахово зорієнтований синтез граматичних норм і варіантів слововживання, синтаксичної організації фрази, побудови текстів, що забезпечують мовне (усне й писемне) оформлення процесу і результатів праці у відповідній галузі професійної діяльності.

Серед стилів сучасних літературних мов діловому належить загальносуспільна роль - він обслуговує потреби в документальному оформленні всіх сфер суспільного життя.

Тому кожна людина як член суспільства повинна володіти цим стилем, знати його особливості, нормативні принципи, бо в ньому закріплені як традиційні форми, стереотипи, мовні кліше, так і інноваційні словесні та текстові способи справоведення. Стиль майже не допускає суб'єктивного добору мовних засобів, канонізує їх, і лише сфера функціонування визначає форму документа. У цьому стилі строго діють норми правопису й стилістичні норми - варіантність теж підпорядкована офіційно-діловому колоритові. Несправедливо вважати цей стиль абсолютно «непроникливим» для емоційно-експресивних засобів, як не можна й дозволити собі в ньому «індивідуальну» манеру виконання з експресивними варіантами.

Статус державності української мови має повернути й діловому стилеві його національні прикмети, що узгоджуватимуться з міжнародними стандартами. А поки що нинішньому (і, мабуть, не лише йому) поколінню мовців доведеться заново вчитися української ділової мови.

Модернізація мовної освіти в Україні, спричинена необхідністю підвищення якості освітніх послуг, актуалізує компетентнісний підхід до навчання державної мови. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти визначають два види компетенцій: *загальні* (знання про світ, національну та загальнолюдську культуру, уміння і навички, здатність до навчання, індивідуальний

життєвий досвід) і *комунікативні мовні*, що складаються з трьох компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного.

Компетентнісний підхід до освіти в цілому може зберегти культурно-історичні, етносоціальні цінності, якщо розглядати компетенції, які лежать у його основі, як складні особистісні утворення, що охоплюють і пізнавально-інтелектуальні, і емоційні, і моральні складники. Тому компетентнісна модель навчання української мови на сучасному етапі розвитку набуває суспільної значущості і потребує глибокого осмислення й широкого розгляду пов'язаних з нею питань.

Діяльнісні компетенції свідчать про розвиток мисленнєвих здібностей, уміння володіти методами пізнавальної і творчої діяльності - без належного рівня цих компетенцій безпідставно говорити про розвиток і загальних, і професійних компетенцій взагалі, відтак навряд чи доцільно виділяти ці компетенції як власне предметні, зрештою, цей висновок стосується й соціокультурних компетенцій.

Національно-мовна особистість - це передусім національно свідома особистість, тобто носій національної свідомості, рідної мови, культури, людина, яка володіє сукупністю знань, умінь із мови та вміє творчо використовувати їх у різних видах мовленнєвої діяльності. Отже, коли йдеться про формування особистості відповідно до вимог сьогодення, виникає питання, якими компетенціями вона має володіти.

Якщо розглядати мовну компетенцію як узагальнене поняття інтегрованої властивості особистості, то структура цієї компетенції включає три основні (специфічно предметні) блоки: власне мовні, мовленнєві і комунікативні компетенції. Зрозуміло, що в рамках рідномовної освіти студенти набувають ще соціокультурні та діяльнісні компетенції, які, по суті, пов'язані з особливостями не лише мовної освіти: на формування цих компетенцій спрямовуються й інші дисципліни.

Теоретичною основою для групування навчально-предметних компетенцій з мови є такі положення:

- мова - знакова система;
- мова - генетичний код нації;
- мова - найважливіший засіб спілкування людей;
- мова - засіб формування та існування думки;
- мова - засіб соціалізації людини;
- мова існує в мовленні.

Усі компетенції, на які орієнтується вивчення української мови, тісно взаємопов'язані. Скажімо, соціокультурні є основою для вироблення творчих мовленнєвих умінь, зокрема текстотворчих. Адже якщо у студента немає ніяких почуттів, бідний внутрішній світ, духовний світогляд, то він не має про що говорити, у нього немає потреби займатися творчою мовленнєвою діяльністю. Діяльнісні компетенції (аналітичні, прогнозувальні, синтетичні та інші) є опорою для розвитку комунікативних, мовленнєвих (загальномовленнєвих, компетенцій продуктивної мовленнєвої діяльності, компетенцій рецептивної мовленнєвої діяльності) і власне мовних. Оскільки мова - засіб формування думки, то на цьому ґрунтується зв'язок власне мовних компетенцій з діяльнісними тощо.

З огляду на сказане доцільно виділити три групи власне предметних компетенцій, кожна з яких має свої різновиди. Розглянемо основні різновиди, ураховуючи соціальні запити і потреби передусім українського суспільства:

- власне мовні компетенції;

- мовленнєві компетенції;
- комунікативні компетенції;

Таким чином, мовну компетенцію можна розглядати як загальне комплексне поняття, що свідчить про рівень навчальних досягнень з мови та мовленнєвого розвитку студента; у вузчому тлумаченні – як одну з її складових (різновид навчально-предметної компетенції з української мови), тобто власне мовну, пов'язану із засвоєнням лінгвістичної змістової лінії курсу української мови.

Прояв студентом названих компетенцій (компетентностей) на заняттях з мови свідчить про те, що вони набули особистісної значущості і стали його індивідуальними властивостями, внутрішніми здобутками.

Компетентнісний підхід до навчання мови, спрямований на розвиток базових предметних компетенцій мовної особистості студента, передбачає створення внутрішніх мотивів, що визначають готовність його до такої навчально-пізнавальної діяльності, в основі якої лежать компетентності; формування розуміння суті мовних компетентностей як мети-результату мовної освіти; вироблення суб'єктивного досвіду застосування предметних компетенцій під час мовленнєвих завдань у різних навчальних і життєвих соціально-комунікативних ситуаціях; використання рефлексії, аналізу власної навчальної діяльності і її результатів. Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається з системи загальних і професійних знань, тобто опанування фахівцем професійного мовлення – галузевої фразеології та термінології, що допоможе при навчанні у ВНЗ I - II рівнів акредитації, а також у подальшій професійній діяльності, котра вимагає застосування у виробничій сфері української мови. Для вільного володіння усною та писемною формами професійного спілкування студенти повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології, бо мовленнєва специфіка даного стилю спілкування визначається насамперед великою кількістю термінів, що активно обслуговують сферу професійно-виробничої діяльності. Лінгвістами-філологами доведено, що спеціальні галузеві терміни становлять понад 60% професійної лексики фахівця, решту посідає загальнонаукова термінологія та загальновживані лексеми.

Передумовою успішного засвоєння і подальшого активного використання базової наукової та професійної термінології, на мій погляд, слугує раціональне поєднання комунікативного підходу та професійного контексту. Доцільність такого методу підтверджують дані лінгвістичних спостережень, що засвідчують необхідність знання приблизно 75%-85% усіх термінів, які зустрічаються, для вільного розуміння та читання наукових текстів.

Доцільним є також застосування вправ порівняльно-зіставного типу, що допомагають студентам відчувати специфіку виучуваних понять, ілюструють особливості нормативного фахового мовлення порівняно з розмовно-побутовим; та вправ на переклад, що виявляють поряд із спільними ознаками, котрі є характерними для близькоспоріднених мов також риси своєрідні, національно специфічні. Вправи цих типів дозволяють проаналізувати особливості виучуваних понять на фонетико-орфоепічному, лексико-граматичному та стилістичному рівнях. Крім того, збагачуючи лексичний запас студентів-нефілологів професійно-науковою термінологією, ми одночасно маємо змогу підвищувати культуру мовлення майбутніх фахівців, звертаючи увагу на:

- особливості вимови та правопису того самого терміна в іноземних та українській мовах;
- доречність використання термінів та професіоналізмів у різних мовних ситуаціях;

- нюанси вживання термінів-синонімів (дублетів - власне українського слова та інтернаціоналізму) у фахових текстах;
- особливості перекладу стійких термінологічних сполук, що не мають точних українських відповідників російським варіантам та ін.

Самому викладачеві-мовнику не під силу організувати роботу над вивченням фахової термінології як системи, що слугує основою для опанування майбутньою професією, знайти інформативні тексти за фахом, із великої кількості термінів відібрати найбільш уживані у певній сфері виробництва. Отже, перспективи виходу з цієї ситуації ми вбачаємо у тісній співпраці викладачів української мови (за професійним спрямуванням) із викладачами профільюючих фахових дисциплін, у створенні інтегрованих методичних посібників з української мови, наповнених текстами, що несуть у собі базові знання для майбутніх спеціалістів, насичених найуживанішою фаховою термінологією, створенні перекладних словників-мінімумів фахових термінів та професійних сполук, які б описували фахову термінологію у терміносистемі, тобто з урахуванням усіх родо-видових та логіко-понятійних зв'язків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Омелчук С. Формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису: Дивослово.-2006. - №9. – С. 4 - 8
2. Кучерук О. Уміння - передусім. Компетентнісний підхід до формування національно-мовної особистості. // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2008. - №10. - С.18 -24. .
3. Мацько Л. Матимемо те, що зробимо // Дивослово. - 2001. - № 9. - С. 2-3.
4. Михайлюк В. Переклад у формуванні культури ділового мовлення // Дивослово. - 1999. - № 7. - С.26-29.

Сас Наталія Миколаївна, *док. пед. наук, доц.,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г.Короленка*

ДО ПИТАННЯ ПРО КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ВНЗ МАЙБУТНЬОГО

Із позиції підвищення якості освіти розвиток освітніх програм, реалізованих в освітніх установах, передбачає не тільки відстеження того, що відбувається в суспільстві, а й проведення на основі прогнозу проєктивних заходів, що вможливають активний випереджувальний вплив на зміст освітніх програм (у нашому випадку – передбачення компетентностей випускників внз майбутнього).

Згідно з НРК, компетентність / компетентності – це здатність /- здатності особи до провадження певного виду діяльності, що виражене через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості [3].

Тож під компетентностями випускників внз майбутнього ми розуміємо знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості, які забезпечать успішну професійну діяльність у майбутньому і зумовлять відповідні зміни у професійній підготовці вже тепер.

До питань прогнозування та обґрунтування компетентностей, які забезпечать успішність професійної діяльності в майбутньому, звертаються аналітики професійних

компетентностей (N. Enna [5], A. Goldman [6]), науковці (О.Кудрявцева, У.Крюгер [1] Т.Чернігівська [4]), їм присвячують сторінки оглядові видання (наприклад, Live journal [2]), на них орієнтується й доповідь Римського клубу (грудень 2017) [7]. На основі аналізу та узагальнення зазначених джерел нами виокремлено найбільш універсальні (з точки зору нинішніх уявлень): ціннісне ставлення до діяльності (як конкретно-професійної, так і людства взагалі), специфічне мислення (вроджене чи спеціально вироблене), соціальні компетентності, здатність до опанування нових знань, конструктивна віртуальна взаємодія, уміння працювати з інформацією, навички проектної діяльності, співпраця зі штучним інтелектом, особисті особливості.

Цінності – квінтесенція людської мудрості [7], внутрішні орієнтири [4], моральні категорії для спрямування нових досягнень розуму й цивілізації (наприклад, у галузі робототехніки). Нині акцент робиться на благополуччі усіх живих істот світу в цілому [7].

Усі автори наголошують на важливості соціальних компетентностей: соціального інтелекту [6], здатності швидко встановлювати стосунки [5], соціальній компетенції у складі Я-концепції [1], встановлювати ефективні зв'язки з іншими людьми [2; 7].

Здатність до опанування нових знань як самому, так і надавати допомогу в опануванні знань іншим [7]. Головна мета набування нових знань – допомога в проектуванні, моделюванні та реалізації життєвої траєкторії в хаотичному, складному, мінливому світі [4].

Усі автори підкреслюють важливість набуття навичок конструктивної віртуальної взаємодії [1]: онлайн-рекрутинг, уміння вчитися й працювати віддалено [6]. «Інтернет речей, самоорганізація мереж – цифрова реальність починає бути гравцем на полі еволюції, вона стає ознакою відбору» [4].

Універсальною навичкою автори вважають уміння працювати з інформацією, управляти нею [6] : аналізувати, класифікувати, знаходити корисну, релевантну, достовірну інформацію [1; 4; 5].

Серед навичок, які будуть визначати успішність у професійній діяльності називаються навички проектної діяльності, а саме: висувати ідеї, залучати людей і ресурси, долати перешкоди, інтенсивно встановлювати зв'язки, ідентифікувати і вирішувати проблеми [2]; працювати за відсутності прямого керівництва у тимчасових незалежних колективах [5].

Усі автори переконані, що успіх у професійній діяльності у майбутньому залежатиме від специфічного (вродженого чи спеціально виробленого) мислення. Проте щодо характеру мислення думки розходяться, різними авторами називаються різні характерні ознаки такого мислення: обчислювальне, адаптивне мислення [6], цілісне мислення [5]. Ми підтримуємо думку членів Римського клубу стосовно того, що мислення має бути інтегральним. Інтегральне мислення, на відміну від аналітичного, здатне «сприймати, організовувати, узгоджувати, з'єднувати окремі фрагменти і досягати справжнього розуміння реальності».

Як окрема здатність вирізняється співпраця зі штучним інтелектом [4], багато з професій майбутнього будуть стосуватися інтерфейсів розум-машина [5].

Особисті особливості, які, на думку експертів, сприятимуть опануванню нових компетентностей такі: «відкрита свідомість», загострене відчуття нового, здатність «вловити, сприйняти нове» [4]; здатність реагувати на виклики «ментально й фізично» [5]. Наприклад, жити у світі наносекунд, нанометрів тощо [4], віртуальних світів [5].

Частину здатностей професіонала майбутнього нині відносять до надздатностей: зокрема, здатність адекватно вести себе в ситуації нескінченного стресу й цейтноту [4], уміння мислити поза рамками і правилами [6], здатність реагувати ментально і фізично на

виклики [5].

Виокремлені компетентності, що сприятимуть успішній професійній діяльності у майбутньому, мають визначати зміст, форми і методи професійної підготовки вже нині.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кудрявцева О., Крюгер У. Компетентностное поле личности XXI века [Электронный ресурс] / О.Кудрявцева, У.Крюгер. – Режим доступа: <https://edrid.ru/rid/21>
2. Общие требования/ ключевые отличия от современной системы [Электронный ресурс] // Live journal. – Режим доступа: <http://valieva.livejournal.com/477333.html>
3. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2011 р. № 1341 //Урядовий кур'єр. – 2013. – 28 серп. – Відомості доступні також з Інтернету : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011>.
4. Семенец А. Люди со знаниями «как у всех» станут лишними [Электронный ресурс] /А.Семенец. – Режим доступа: <http://www.rosbalt.ru/moscow/2018/01/26/1677559>
5. Weizsaecker E., Wijkman, A. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet/ E. Weizsaecker, A. Wijkman. – Springer, 2018. – 220 p.
6. Enna Nicholas 10 Skills The Workforce of the Future Will Need [Електронний ресурс]/ Nicholas Enna. – Режим доступу <https://www.huffingtonpost.com/nicholas-enna>.
7. Goldman Alex What skills will workers need to succeed in tomorrow's workplace? [Електронний ресурс] / Alex Goldman. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.iftf.org/future-now/article/detail/3-new-invaluable-work-skills-for-2018>.)

Сиротенко Андрій Олександрович, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Останнім часом проблематика компетенцій потрапила з бізнесу в освіту і міцно зайняла в ньому провідне місце в багатьох країнах світу. Це зажадало зміни освітньої парадигми: парадигма знань освіти переглядається з позиції компетентнісного підходу, котрий став відповіддю на протиріччя між необхідністю забезпечення сучасної якості освіти і неможливістю вирішити це завдання традиційним шляхом через збільшення об'єму інформації, що підлягає обробці і засвоєнню.

Причини уваги до компетенцій обумовлені соціальними змінами, що відбулися в світі в останні десятиліття: «інформаційним вибухом», що виник внаслідок використання інформаційних технологій; принциповими змінами не тільки в економічній діяльності, а й у повсякденному житті людей внаслідок швидкого впровадження наукових розробок; підвищенням вимог при прийомі на роботу.

Понятійний апарат, що характеризує сенс компетентнісного підходу в освіті, не має однозначного визначення, так як у психолого-педагогічній літературі на сьогодні виділені різні підходи до визначення понять «компетентність» і «компетенція» (В.А. Болотов, І. О. Зимня, Н.В. Кузьміна, М.М. Нечаєв, О.Е. Лебедев, І.Д. Фрумін, А.В. Хуторський, С.Є. Шишов та ін.). Однак більшість авторів сходяться на думці, що поняття «компетентність» використовується для опису кінцевого результату навчання і трактується як володіння

людиною відповідною компетенцією, що включає її особистісне ставлення до неї і предмету діяльності; а також як якість особистості, що виявляється у здатності і готовності її до діяльності, заснованої на знаннях і досвіді.

Ядром компетентності є діяльні здатності - сукупність способів дій. Важливий компонент - досвід - інтеграція в єдине ціле засвоєних людиною окремих дій, способів і прийомів вирішення завдань. Поняття «компетенція» набуває значення «знаю, як» на відміну від раніше прийнятого орієнтира в педагогіці «знаю, що». Про Еміля Жан Жака Руссо говорили, що знань у нього трохи, але вони всі належать йому, тобто все, що знав, ніколи не забував і міг застосувати на практиці.

У психології проблема компетенцій розглядається як становлення суб'єктності діяльності в скрутних ситуаціях. Компетенція займається аналізом причин, за якими діяльність людини стає більше ефективною, показує, як визначити, оцінити, розробити, досягти результату і т.д. Деякі бажані характеристики, або компетенції легко визначити, виміряти і розробити. Однак багато з них є складними для вимірювання. Але навіть у цих проблемних областях очевидно, що діяльність одних людей ефективніша діяльності інших.

Рух у полі напруги між суперечливими тенденціями різноманітний: інтеграція (кожен хоче, наприклад, належати до певної групи) і диференціація (кожен хоче, щоб його розглядали як індивідуума); простота і складність (крім простих завдань, кожен хоче вирішувати також і складні завдання); хаос і порядок; свобода і примус; ясність і невизначеність.

З новими тенденціями змінюється також внутрішня структура професійного світу: ієрархія скасовується, її місце займають системи, в яких компетенція важливіша статусу, вивчене виявляється застарілим. У нових професійно-трудовах сферах дуже швидко з'являються нові вимоги: мова йде про навчання протягом усього життя, яке має поєднуватися з творчістю, умінням працювати в команді і особистою відповідальністю.

Сучасний світ дає одночасно більше свободи і менше безпеки, багато хто бачить у цьому нові великі шанси. Але чимало й таких людей, які відчувають страх, так як уміння користуватися свободою не є чимось само собою зрозумілим. Цьому треба вчитися і вчити.

Можна спростити бачення навколишньої дійсності, інтерпретуючи її відповідно до нашої власної картини світу, або ж можна змусити структуру власної свідомості стати комплексною, тобто вчитися, здобувати освіту, що дозволить активно брати участь у створенні інформаційного суспільства, яке зробить людей досить стійкими, щоб у разі особистих невдач не здаватися, а шукати нові шанси. Узагальнено це називають «життєвою компетенцією» людини.

Це поняття можна розглядати як сукупність таких якостей: самостійність, здатність встановлювати відносини, готовність брати на себе відповідальність, надійність, креативність, здатність до спостереження і сприйняття, вміння висловлювати власну думку, терпимість, відкритість світу і культурі, а також володіння собою, незворушність, які допомагають спокійно вирішувати проблеми, залагоджувати відносини з іншими людьми і долати невпевненість.

Компетенція не може бути визначена через деяку суму знань і умінь, так як значну роль у її прояві відіграють обставини. Бути компетентним - значить уміти в будь-якій ситуації мобілізувати отримані знання і досвід. Непроявлена компетенція - не компетенція, а швидше - прихована можливість. В умовах трансформування системи освіти складно дати точне визначення переліку ключових компетенцій, але можна говорити про деяку сукупність

компетенцій, найбільш актуальних для осіб з особливостями психофізичного розвитку.

На кожному рівні освіти умовно можна виділити два взаємопов'язаних і взаємодіючих компоненти: «академічний» і «життєвої компетенції». Специфіка їх співвідношення є однією з основних характеристик рівня освіти. Виділення цих двох компонентів у кожній змістовній галузі освіти доцільне для всіх студентів ОКР «Молодший спеціаліст» і вкрай необхідне для студента з особливостями психофізичного розвитку, коли формуванню його життєвої компетенції надається особливе значення.

Компонент життєвої компетенції розглядається в структурі освіти як оволодіння знаннями, вміннями і навичками, необхідними людині в повсякденному житті. Якщо оволодіння академічними знаннями, вміннями і навичками направлено переважно на забезпечення майбутньої реалізації, то сформована життєва компетенція забезпечує розвиток відносин з оточенням у сьогоденні. При цьому рушійною силою розвитку життєвої компетенції стає також випереджаюча можливості студента, молодшого спеціаліста інтеграція в більш складне соціальне оточення.

Продуктивність такого свідомо дозованого розширення і ускладнення середовища життєдіяльності студента з особливостями психофізичного розвитку можна забезпечити тільки з урахуванням його особливих освітніх потреб, орієнтацією на актуальний рівень психічного розвитку і випереджальне ускладнення середовища його життєдіяльності.

Таким чином, життєва компетентність - це багаторівнева категорія, яка формується протягом усієї життєдіяльності людини, починаючи з родини, взаємин з оточуючими, проходить етапи соціалізації, набуває життєвий досвід, освоює ціннісні орієнтири, професійні навички завдяки вихованню, освіті, професійній діяльності. Життєва компетентність - цілісний результат вітагенного досвіду.

Процес формування особистості відбувається протягом життєвого шляху людини в соціумі в єдності трьох типів досвіду: життя, життєвого і вітагенного. Перший - це відомості про світ, образ його, відображений у різних проявах культури. Другий - здобувається в процесі життєдіяльності, практичного досягнення життя. Третій - досвід самостійної роботи над собою, самовдосконалення.

Аналізуючи сутність і зміст життєвої компетентності особистості як сутнісної детермінанти самореалізації, можна виділити сукупність ключових компетенцій, що забезпечують здатність до самореалізації, і чітко структурувати її в групи компетенцій по основних сферах життєдіяльності (праця, гра, спілкування, навчання).

Практичні потреби стрімко мінливого соціального життя і виробництва вимагають формування системи прищеплення студентам з особливостями психофізичного розвитку не просто знань і умінь, а умінь, які проявляються в конкретних життєвих ситуаціях, підготовки їх до виконання основних соціальних ролей: працівника, сім'янина, громадянина.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білозерська І. Реалізація компетентнісної парадигми у роботі з батьками дітей із порушеннями психофізичного розвитку / І. Білозерська // Дефектологія. – 2011. – № 3. – С. 14-17. – Бібліогр.: 5 назв. – укр.
2. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб. Вип. 3, ч.1/ Г.О. Блеч та ін. Київ : Пед. думка, 2012.180 с.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА

В освіті компетентнісний підхід розуміють як спрямованість навчального процесу на формування і розвиток основних компетентностей особистості. Це вимагає відходу від традиційної інформаційно-накопичувальної спрямованості навчання, у тому числі навчання математики, і перенесення акценту із засвоєння нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування і розвиток у студентів здатності самостійно практично діяти, застосовувати індивідуальний позитивний досвід та досягнення у нестандартних, творчих, життєвих ситуаціях, тобто на формування ключових компетентностей, необхідних для життя в суспільстві та швидкозмінному світі. Формування ключових компетентностей відбувається на основі компетентностей галузових та предметних.

Серед галузових компетентностей важливе значення мають математичні компетентності, оскільки математичні поняття, аксіоми і теореми мають своїм джерелом реальність і, разом з тим, призначені для дослідження реальності за допомогою математичних моделей. Оволодіння математичним методом пізнання дійсності є основою для формування математичної компетентності. У контексті компетентнісного навчання змінюються також підходи до оцінювання навчальних досягнень студентів як складової навчального процесу. Навчальна діяльність у підсумку повинна не просто дати людині суму знань, умінь та навичок, а сформувати її компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню.

У контексті компетентнісного підходу зміст освіти передбачає досвід здійснення відомих способів діяльності, що втілюється разом із знаннями, уміннями і навичками в досвід творчої, пошукової діяльності з вирішення нових проблем, у перетворення раніше засвоєних знань у нові способи діяльності. Компетентнісний підхід базується на розумінні динамічності (міжпредметності) знань, посиленні самостійності та активності студента, залученні в освітній процес його особистісної сфери. Студент повинен швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, приймати обґрунтовані рішення й вирішувати проблеми на основі отриманих знань, умінь і навичок. Сьогодення вимагає формування й розвитку у студентів здатності до математичного та логічного мислення, формування та досліджування математичних моделей, зокрема дискретних математичних моделей, обґрунтування вибору методів і підходів для розв'язування теоретичних і прикладних задач у галузі комп'ютерних наук. Студент повинен застосовувати індивідуальний досвід успішних дій у різноманітних ситуаціях, а отже необхідна переорієнтація процесу навчання на його результат, виражений у діяльнісному вимірі.

Компетентнісний підхід у навчанні передбачає формування вмотивованої компетентної особистості, здатної:

- швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, що динамічно розвивається й постійно оновлюється;
- одержувати, використовувати, створювати різноманітну інформацію;
- виявляти самостійність у постановці завдань та їх вирішенні;
- приймати обґрунтовані рішення, вирішувати проблеми на основі отриманих знань,

умінь і навичок, брати на себе відповідальність за отриманий результат;

- активно й зацікавлено пізнавати світ, усвідомлювати цінність знань, науки, творчості;

- усвідомлювати важливість освіти й самоосвіти для життя та діяльності;

- навчатися протягом усього життя, застосовувати отримані знання на практиці.

До ключових компетентностей належать уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційна, соціальна, громадянська, загальнокультурна, комунікативна і здоров'язбережувальна компетентності.

М. С. Головань у своїх роботах виділяє етапи формування інформаційної компетентності – базовий, інтеграційний та професійний; а також стадії формування інформаційної компетентності – становлення, активний розвиток та саморозвиток [2].

Процес формування інформаційно-комунікаційних компетентностей може бути тривалим та здійснюватися під впливом різних факторів: навчання, спілкування, професійної діяльності тощо. Тому про наявність у студентів зазначених компетентностей говорити некоректно. Процес формування інформаційно-комунікаційних компетентностей повинен носити багаторівневий характер, тобто, коли йдеться про набуття студентами інформаційно-комунікаційних компетентностей, мається на увазі їх сформованість на певному рівні. Визначимо рівні сформованості інформаційно-комунікаційних компетентностей: *початковий, середній, достатній, високий (творчий)*.

Так, на початковому (низькому) рівні студент повинен бути зацікавленим у роботі з сучасними інформаційними технологіями; орієнтуватися в методах та прийомах опрацювання даних; знати, де вони знаходиться; репродуктивно відтворювати узагальнені вміння з використання відомих алгоритмів; усвідомлювати можливість використання ІКТ в навчальній діяльності; працювати з типовим програмним забезпеченням (середовищами програмування) та володіти прийомами програмування; може розраховувати на допомогу із зовні.

При середньому рівні – студент повинен вміти шукати потрібні для нього дані в різних джерелах та працювати з ними; розв'язувати певні практичні завдання в знайомих ситуаціях і намагатися переносити свої знання, вміння та способи діяльності в нові умови; використовувати нові ІКТ в науково-пошуковій діяльності; працювати зі спеціалізованим програмним забезпеченням та середовищами програмування; допомога із зовні мінімальна.

Достатній рівень сформованості інформаційно-комунікаційних компетентностей передбачає, що студент вміє працювати з даними (пошук, збереження, перетворення та передача) у різних паперових і електронних джерелах та різних формах представлення (графіки, схеми, діаграми тощо); передбачає можливі ускладнення при розробці алгоритму; самостійно проектувати складні інформаційні процеси й уміло переносити свої знання, вміння та навички в нові ситуації; володіє новими інформаційними технологіями й використовує їх у науково-практичній діяльності; за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення створює власні програмні продукти; здійснює самооцінку; надає допомогу іншим та має певний досвід роботи.

При наявності високого рівня, як зауважив доцент КРИВОНОСОВ О. М. [1], студент повинен створювати нові матеріали та дані; використовувати пошукові системи для пошуку необхідних даних; створювати власні програмні засоби, використовуючи спеціалізоване

програмне забезпечення, та розробляти супровідну документацію; вміти прогнозувати можливі ускладнення під час знаходження рішення поставленої задачі; вільно володіти іноземною мовою; займатися самоосвітою та самовдосконаленням; відповідати за наслідки власної діяльності; використовувати особистий досвід та надавати допомогу іншим.

Автори М. Г. Загребіна, А. Ю. Плотнікова, О. В. Севаст'янова, І. В. Смирнова [3] звертають увагу на те, що оцінювання засобами компетентнісно-орієнтованих тестових завдань суттєво відрізняється від традиційної оцінки результатів освіти.

Математична компетентність – це спроможність особистості бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, наприклад, моделювання комп'ютерних мереж, будувати математичну модель, досліджувати її методами дискретної математики, інтерпретувати отримані результати, використовуючи матрицю суміжності та матрицю інцидентності, оцінювати похибку обчислень.

При цьому можна виділити такі її складові:

- процедурну – уміння розв'язувати типові математичні задачі;
- логічну – володіння дедуктивним методом доведення та спростування тверджень;
- технологічну – володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями підтримки математичної діяльності;
- дослідницьку – володіння методами дослідження соціально та індивідуально значущих задач математичними методами;
- методологічну – уміння оцінювати доцільність використання математичних методів для розв'язування індивідуально і суспільно значущих завдань.

Для майбутньої професійної діяльності молодшого спеціаліста дуже важливе значення має володіння ключовими і предметними компетентностями.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кривоносов О. М. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх учителів інформатики в процесі навчання програмування. Дисертація на здобуття наукового ступеня,- Київ, 2014 р.
2. Головань М. Інформатична компетентність: сутність, структура і ставлення / М. Головань // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – № 4. – С. 62–69.
3. Тесты внешней оценки уровня сформированности ключевых компетентностей учащихся : методологическое пособие для руководителей и педагогов образовательных учреждений / [М. Г. Загребина, А. Ю. Плотникова, О. В. Севаст'янова, И. В. Смирнова] / [под ред. И. С. Фишсан]. – Вып. 2. – Самара, 2006. – 88 с.
4. http://pidruchniki.com/15660212/informatika/zasobi_multimediynih_tehnologi

Яночко Валентина Валеріївна, викладач,
ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж»

РОЛЬ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

В останні роки досить активно обговорюється проблема розвитку компетентнісної освіти вищої школи відповідно до прогресивних рішень Болонської конвенції. Необхідно відзначити, що складність даної проблеми пов'язана з вирішенням долі коледжів у системі вищої освіти України. На сучасному етапі становлення України потреби її розвитку

вимагають від навчальних закладів усіх рівнів освіти підготовки висококваліфікованих фахівців, які відповідають сучасним вимогам, соціально-економічній ситуації на ринку праці, де, безумовно, попит мають спеціалісти, здатні до управління на різних рівнях і в різних сферах, яким притаманні такі якості, як компетентність, ініціативність, комунікабельність, толерантність, працездатність, адаптованість та інші [1].

Головне завдання вищої професійної освіти — сприяння професійній самореалізації індивіда, навчаючи його професійно спрямованій взаємодії з навколишнім соціальним та природним середовищем. Конкурентоспроможні фахівці мають володіти професійними вміннями і навичками, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях певної галузі виробництва, та високим рівнем професійної компетентності, що ґрунтується на критичному мисленні та здатності застосовувати теоретичні надбання на практиці.

Формування нової системи вищої професійної освіти в Україні не означає недосконалість попередньої, а в умовах, коли вимоги та потреби ринку інтелектуальної праці швидко змінюються, система вищої професійної освіти повинна надавати можливість студентам отримувати не тільки теоретичну, але й ґрунтовну практичну професійну підготовку.

Характеристика компетентнісного підходу дає зрозуміти базові поняття таким чином: компетенція - задана вимога, норма освітньої підготовки фахівця, тобто знання, навички, досвід, які необхідні для виконання певних функціонально пов'язаних завдань на необхідному рівні, а компетентність - реально сформовані особистісні та професійні якості, тобто інтегральна характеристика тієї особистості, яка володіє всіма потрібними компетенціями [3].

Поняття «компетенція» і «компетентність»- це дійсно не нові поняття в педагогічній науці. Сучасними підходами до проблеми компетентності опікуються А.В. Василюк, О.В. Овчарук.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців необхідно завжди розглядати з урахуванням принципу єдності свідомості і діяльності. Розглянемо об'єктивні суперечності, які вимагають модернізації сучасної освіти коледжів на компетентнісній основі.

По-перше, зміни умов на ринку праці України, зростання ролі компетентного, мобільного, інформативно грамотного фахівця не відповідають рівню підготовленості молоді до самостійної практичної діяльності, про що свідчить аналіз роботи студентів-практикантів і випускників коледжів. Слабкий зв'язок освіти з потребами виробництва позначається на працевлаштуванні випускників, особливо це стосується молоді, яка виявляє бажання працювати одразу після завершення навчання у коледжах.

По-друге, виникає суперечність між недостатністю педагогічних технологій і програм якісної підготовки молодших спеціалістів та переосмисленням ролі цієї категорії фахівців на державному рівні в системі освіти.

За таких обставин педагогічним колективам необхідно здійснити перехід до нового покоління галузевих стандартів вищої освіти, на основі компетентнісного підходу, що є необхідним етапом на шляху реформування освіти в Україні.

Застосування компетентнісного підходу до створення галузевих стандартів вищої освіти ні в якому разі не змінює традиційні для вітчизняної освіти систему «знання, уміння, навички», а створює передумови для більшого та гнучкого наближення результатів освіти до потреб та вимог ринку праці, подальшого розвитку освітніх технологій та системи освіти в

цілому [5].

Нині хоч і відбувається впровадження ECTS (Європейської кредитно-трансферної системи) у ВНЗ I-II рівнів акредитації, однак суть контролю якості освіти змінюється повільно. Практично оцінюються і надалі лише знання та уміння студентів з навчальних дисциплін [3].

Проблема формування професійних компетентностей молодших спеціалістів у процесі підготовки потребує, в першу чергу, вирішення таких стратегічних завдань:

- розроблення системи кваліфікацій майбутніх фахівців з урахуванням компетентнісного підходу; кваліфікаційні вимоги повинні містити не тільки терміни навчання й визначення рівня освітньо-кваліфікаційної програми, а бути доповненими характеристиками результатів навчання, сформульованими у термінах компетентностей;
- створення нормативно-правової бази щодо мотивації роботодавців до співпраці з вищими навчальними закладами, в тому числі з ВНЗ I-II рівнів акредитації, участі в розробці стандартів вищої освіти, надання баз для проходження практики студентами та першого робочого місця випускникам;
- створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти з метою удосконалення практичної підготовки майбутніх фахівців, забезпечення умов для розвитку індустрії сучасних засобів навчання (навчально-методичних, електронних, технічних, інформаційно-комунікаційних тощо);
- удосконалення системи оцінювання освітніх результатів з урахуванням проектування змін в освітньому процесі. [2]

Реалізація особистісно-орієнтованого професійного навчання з його індивідуалізованими формами сприятиме переходу від масово-репродуктивної до індивідуально-творчої моделі підготовки майбутніх спеціалістів. Таким чином, формування компетентності входить у загальний контекст формування особистості. Тому важливим аспектом розуміння компетентності є її оцінно-світоглядна спрямованість, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі суспільного розвитку праці.

Ознаками готовності до професійної діяльності студентів можуть бути позитивне ставлення до обраної професії:

- наявність спеціальних знань, умінь, навичок;
- сформованість професійно важливих якостей;
- наявність здібності до професійної діяльності;
- готовність до постійного саморозвитку та самоосвіти, здатність до рефлексії;
- сформованість відповідних психологічних якостей особистості, рис характеру, що формують особливий стиль професійної діяльності.

У професійній підготовці молодшого спеціаліста є необхідність виділяти насамперед корпоративну компетентність. Корпоративна компетентність включає:

- глибоке розуміння сутності виконуваних завдань і вирішування проблем;
- знання досвіду, накопиченого в кожній конкретній галузі; активне оволодіння найкращими досягненнями цієї галузі;
- вміння обрати засоби й способи дії, адекватні конкретним обставинам місця та часу;
- почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність учитися на помилках і вносити корективи в процес досягнення цілей.

Для формування у студентів необхідних професійних компетенцій під час навчання

необхідно оновлювати як перелік традиційних навчальних дисциплін, так і їх зміст. У цьому контексті особливо актуальним стає використання інноваційних форм та методів навчання, формування методики викладання навчального матеріалу для студентів з особливими потребами.

Реалізація предметних компетенцій та формування ключових компетенцій здійснюється, перш за все, через інтерактивне навчання, організацію цілеспрямованої, активної, пізнавальної діяльності студента. Вже у перший рік навчання студентів потрібно залучати до таких форм навчання, як проблемна лекція, лекція теоретичного конструювання, лекція-діалог, лекція прес-конференція, семінар-дискусія, семінар-аналіз конфліктних ситуацій, семінар-практикум, навчально-пізнавальні конференції, різноманітні форми тестування та контролю знань з використанням ігрових методів.

Формування компетентності, тобто застосування знання та вміння в реальній життєвій ситуації, є однією з найбільш актуальних проблем. Формування професійних компетенцій майбутнього молодшого спеціаліста нині вимагає від навчального закладу принципово нового підходу: інтеграції професійної освіти, практичної діяльності та нових інформаційних технологій і передбачає вдосконалення технології навчання та виховання, що базується на використанні спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення [5].

Стрімкий розвиток сучасних інформаційних засобів, безперечно, впливає і на систему підготовки молодших спеціалістів. Застосування інформаційних технологій на заняттях при підготовці майбутніх спеціалістів сприяє важливому підвищенню рівня пізнавальної самостійності, високому ступеню наочності й безперервному самоконтролю, засвоєнню знань та умінь, формуванню необхідних професійних компетенцій. Сучасні педагогічні програмні засоби дають можливість втілювати в практику індивідуалізацію професійного навчання. Використання на заняттях технології мультимедіа сприяє підвищенню якості професійної підготовки за рахунок поєднання всіх можливих впливів на студентів одночасно: графіки, тексту, звуку і зображення. Нині у ВНЗ I-II рівнів акредитації все більше приділяється уваги зростанню науково-педагогічного рівня та методичної майстерності викладачів. Результатом постійної наукової та методичної роботи викладачів стають методичні рекомендації та наукові статті, що знаходять впровадження у навчальному процесі у вигляді особистих педагогічних знахідок під час навчального процесу. Стало традицією проведення відкритих уроків, майстер-класів, семінарів-практикумів, на яких поширюється педагогічний досвід по підготовці молодших спеціалістів, формування у них професійної компетентності [4].

Упродовж останніх років в системі підготовки молодших спеціалістів значна увага приділяється коригуванню й узгодженню робочих навчальних програм, впровадженню інтегрованих форм і методів навчання студентів. Уся система навчального матеріалу, що засвоюють студенти, зазвичай викладається з урахуванням професійного спрямування. Професійно-практична підготовка студентів здійснюється в лабораторіях, майстернях, на тренажерах, на виробництві під час практики. Студенти беруть безпосередню участь у процесі реального виробництва та наданні послуг відповідно до профілю майбутньої професії. Для підвищення ефективності навчання конкурентоспроможних фахівців в умовах інформаційного суспільства, формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців, актуальним нині стає використання електронних підручників, які доповнюють традиційні форми навчання. Як зазначають дослідники, основний зміст «електронного комп'ютерного підручника» має містити: опорний конспект, конспект лекцій, деталізований курс; в окремих

розділах може бути розміщений матеріал для поглибленого вивчення [1].

Конкретний зміст професійної практичної підготовки визначається для кожного семестру навчання відповідно до кваліфікаційних вимог, що знаходять відображення у змісті навчальних планів і програм за певною спеціальністю, а також відповідно до специфіки підприємства, на якому студент проходить практику. Робочі програми проведення практики на кожний семестр відповідно до навчального плану розробляють циклові комісії коледжу.

Під час проходження практики студентами вирішуються такі завдання:

- вивчення специфіки процесу виробництва, встановлення зовнішніх та внутрішніх зв'язків виробництва, організація документообігу, ознайомлення з технологічними процесами, особливостями продукції, засобів виробництва, тенденціями подальшого розвитку підприємства;
- вивчення та аналіз основних практичних показників виробничої діяльності підприємства;
- вивчення системи, методів і засобів контролю окремих підрозділів;
- виконання елементів аналізу з деяких управлінських та економічних питань;
- набуття досвіду винахідницької діяльності;
- участь у громадському житті трудового колективу [2].

Професійно практична підготовка (ППП) має на меті практичне застосування отриманих знань, формування професійних компетенцій. Виробнича практика є складовою частиною навчального плану і є обов'язковою для кожного студента.

Науковим підґрунтям підготовки молодших спеціалістів шляхом інтеграції навчання, використання нових інформаційних технологій та виробничої практики у вищому навчальному закладі є системно-структурний підхід до дослідження закономірностей та принципів цілісного педагогічного процесу, обґрунтованого у чисельних наукових працях відомих науковців.

На сьогодні законодавча база – Закон України «Про вищу освіту» починає відставати від потреб вищої освіти, економіки країни та суспільства. Тому модернізація структури вищої професійної освіти нашої країни потребує змін у законодавчому і нормативно-правовому регулюванні з урахуванням вимог європейської системи стандартів та сертифікації. Такі зміни забезпечать визнання на європейському та міжнародному рівні документів про освіту, конкурентоспроможність випускників на національному та міжнародному ринках праці.

Якість та конкурентоспроможність системи освіти залежить від упровадження в навчальний процес унікальних, інноваційних методик навчання, залучення підприємств до підготовки фахівців, і таким чином дозволяє забезпечити потреби в кваліфікованих знаннях, навичках, компетенція, а також вирішує проблему працевлаштування випускників [1].

Тому, сучасна вища професійна освіта повинна забезпечувати виконання низки завдань, зокрема, економічний успіх країни, сталий розвиток суспільства. Основна увага у вищих навчальних закладах повинна приділятися розвитку особистості студента, його комунікативній підготовленості, формуванню професійних компетенцій, здатності здобувати нові знання, мислити і працювати при нових умовах суспільства.

Таким чином, компетентнісний підхід до професійної підготовки молодших спеціалістів підсилює практичну орієнтованість освіти, підкреслює роль досвіду, вмінь практично реалізовувати знання, встановлюючи підпорядкованість знань умінням та

акцентує увагу на результатах освіти, розглядаючи їх не як суму засвоєних відомостей, а набір компетенцій, здатність людини вирішувати життєві й професійні проблеми, діяти в різних проблемних ситуаціях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вища освіта і Болонський процес. Навчальний посібник. К: «Вища школа». - 2007.
2. Кремень В. Г. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І. А. Зязюна – К.: Віпол, 2000.
3. Мороз В. Д. Проблеми підготовки молодших спеціалістів в Україні і Болонський процес / В.Д.Мороз // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. Укр. інж-пед. акад.; [редкол.: Б. М. Арпентьев та ін.; голов. ред. О. Е. Коваленко]. - Харків: УПА, 2004.
4. Система педагогічної освіти та педагогічних інновацій: Зб. наук. пр. -Київ-Полтава, 2002.
5. Терещук Г. В. Компетентнісний підхід як фактор зближення освітніх систем / Г.В. Терещук // Матеріали регіонального науково-практичного семінару „Професійні компетенції та компетентності вчителя”, 28-29 листопада 2006 р. - Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2006.

СЕКЦІЯ II. ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНО-НАУКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Баланюк Леонід Миколайович, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ФОРМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Стрімкий розвиток ринкової економіки і суспільних відносин у ХХІ столітті у світі впливає на зростання вимог до особистісних і професійних якостей випускників вищих навчальних закладів, у тому числі й в Україні. Вони покликані забезпечувати конкурентоспроможність фахівців для їхнього влаштування на роботу та успішного здійснення професійної діяльності. За цих умов вища освіта повинна здійснювати підготовку фахівців зі сформованістю якостей, які відображають їхню ціннісну орієнтацію, професійну компетентність, соціальну спрямованість і можливість задовольняти особисті й суспільні потреби особи із професійним рівнем, який відповідав би міжнародним вимогам і стандартам.

Аналіз проблеми компетентності вченими у провідних зарубіжних країнах показує, як відбувається зміщення акценту до вимог сучасного працівника з формальних факторів його кваліфікації й освіти до соціальної цінності його особистісних якостей, здатності до саморозвитку особистості. Адже саморозвиток – це не тільки усвідомлений процес формування професійної майстерності, індивідуального характерного стилю, самоосвіта і самовдосконалення, але й мотивований, спрямований, вільний вибір і бажання досягти необхідного рівня професійної компетентності.

Офіційним документом, що відображає європейську класифікацію компетентностей, є звіт з міжнародного проекту «Налаштування освітніх структур в Європі», який спрямований реалізувати цілі Болонської декларації. У межах цього проекту зазначено набір

компетентностей, набутих у результаті першого й другого навчальних циклів, які поділяються на загальні та професійні [3].

Компетентності є динамічною комбінацією знань, умінь, навиків і здібностей. Формування й розвиток компетентностей є метою будь-якої освітньої програми. Компетентності формуються в різних розділах дисциплін і оцінюються на їхніх різних стадіях. Вони можуть поділятися на компетенції, що відносяться до предмету навчання (професійні), й загальні компетенції (незалежні від змісту програми навчання). Компетентнісний підхід покладено в основу Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів в системі загальної середньої освіти» від 5.05.2008 р. № 371 (цей наказ стосується також студентів вузів II рівня акредитації), де наводяться такі поняття:

Освітня компетенція – сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності студента відносно певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистісно і соціально значущої продуктивної діяльності; компетенція – це суспільна норма, вимога, яка сама по собі не є характеристикою індивіда; нею вона стає у процесі засвоєння і рефлексії студента, перетворюючись на компетентність [4].

Компетентність – складне особистісне утворення, що інтегрує відповідно до вимог певної діяльності знання, уміння, навички, особистісний досвід її виконання, ставлення до процесу, результату, вона створює передумови активних самостійних дій. Тому компетентність не зводиться тільки до знань, окремих умінь і навичок, а належить до складних умінь і якостей особистості [4].

Звертаючи увагу на те, що компетенції – це деякі внутрішні потенційні приховані психологічні утворення: знання, уявлення, алгоритми дій, системи цінностей і відносин, які за певних умов проявляються в готовності виконувати необхідну діяльність, дуже важливо створювати умови для практичних дій суб'єктів навчання, під час яких основні ключові компетенції мали б можливість формуватися і проявлятися [5].

Проте головною причиною неналежного формування загальнонаукових компетентностей студентів (майбутніх молодших спеціалістів) у процесі навчання у вищому закладі освіти є суттєві прогалини у знаннях по закінченню навчання в школі, які студенти самостійно, без підтримки і допомоги викладача не в змозі ліквідувати. «При цьому у вихованні головне не накопичувати знання, а розвивати розум та характер, а також, в юності потрібно виховувати фізичні зусилля» (Й. Г. Фіхте).

Саме викладачі повинні створювати під час вивчення будь-якого предмету чи дисципліни необхідні умови для розвитку компетенцій студентів у вищих навчальних закладах. Для цього мають використовуватися різноманітні форми організації навчальної діяльності: семінари, конференції, лекції, практикуми, що включають у себе розв'язування тестів та з'ясування завдань, навчально-дослідницьку діяльність, екскурсії та інше. Але завжди при використанні різноманітних форм організації навчальної діяльності націлювати студентів на самоосвіту, саморозвиток, самовдосконалення, самовідповідальність.

Надзвичайно важливе значення для майбутнього спеціаліста мають компетентності, які формуються у студентів під час вивчення, наприклад, суспільних дисциплін (історії, права, соціології, культурології та інше) у вищих навчальних закладах:

1. Навчальна компетентність – студент повинен знати основні наукові факти і фундаментальні ідеї, сутність основних понять і суспільних законів, принципів і теорій, які

дають змогу пояснити перебіг суспільних явищ і процесів; вміти користуватися планами узагальнюючого характеру, за якими розкривається сутність того чи іншого поняття, суспільного закону, факту тощо; з'ясувати закономірності суспільних явищ і процесів; характеризувати сучасну картину людського суспільства.

2. Інформаційна компетентність – вміння працювати з підручником, додатковою літературою, із засобами інформаційних технологій, вміння складати конспект, оформляти реферат, узагальнювати вивчену інформацію у процесі вивчення суспільних дисциплін.

3. Професійна компетентність – динамічне системно-інтегративне, особистісно-професійне психічне новоутворення, що реалізується в психологічній та технічно-операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної та ефективної професійної діяльності з використанням дидактичних засобів, яке забезпечує можливість ефективної взаємодії з оточуючим середовищем.

Аналіз наукової літератури та нормативно-методичних джерел [1;2] дозволяє нам зробити висновок, що професійну компетентність випускника вищого навчального закладу, можна визначити сукупністю таких складових: *загальнокультурної, громадянської, функціональної, мотиваційної, соціальної*.

Загальнокультурна компетентність включає духовно-ціннісні орієнтири особистості, її гуманістичний світогляд, моральні та етичні принципи; передбачає оволодіння вмінням аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної та світової культури, розробляти й реалізовувати стратегії діяльності в умовах міжкультурної взаємодії.

Громадянська компетентність – це вміння орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя та визначати власну позицію; виконання громадянських обов'язків у межах місцевої громади, держави та її політичних інститутів; здатність до активної, відповідальної та ефективної реалізації громадянських прав та обов'язків заради розвитку демократичного суспільства; здатність захищати інтереси держави, виконувати конституційні обов'язки та дотримуватися норм законодавства, орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній ситуації, розуміти місце і статус України в сучасному світі.

Функціональна компетентність містить: 1) уміння оперувати знаннями в навчанні, професійній діяльності та житті загалом; 2) здатність адаптуватися до зростаючих потоків інформації, розуміти необхідність професійної мобільності; 3) уміння використовувати джерела інформації; комп'ютерні навички та здібності інформаційного управління; 4) уміння планувати, контролювати та оцінювати роботу; 5) креативність (готовність до творчості).

Мотиваційна компетентність передбачає вміння визначити власні цілі, переборювати труднощі в діяльності, а також здатність навчатися протягом життя, вміння досягати успіху в житті. Цей вид компетентності передбачає розвиток спеціальних здібностей в обраному виді діяльності і якостей особистості для їх реалізації, а також емоційно-вольової сфери, яка знаходить своє відображення у саморегуляції власних дій, самоосвіті і самовихованні.

Соціальна компетентність розглядається нами як складна система відношень особистості фахівця до суспільства, праці, самої себе. Вона включає здатність майбутнього випускника ВНЗ до співробітництва та взаєморозуміння, уміння брати на себе соціальні та етичні зобов'язання, дотримання етики ділового спілкування. Доцільно виокремити в соціальній компетентності майбутнього фахівця вміння нести відповідальність за діяльність організації, в якій він буде працювати.

Ключові компетентності, яким властиві поліфункціональність, міждисциплінарність, багатокомпонентність, спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції є інтегральною характеристикою якості підготовки студентів до майбутньої фахової діяльності. Вони характеризують їх здатність до осмисленого використання знань, умінь, навичок, ставлень до кола професійних завдань. Досягнення найвищого рівня розвитку професійної компетентності випускника вищого навчального закладу є головним завданням сучасної освіти.

Запровадження компетентнісного підходу до модернізації змісту вищої освіти потребує формування переліку й змісту ключових компетентностей випускників вищих навчальних закладів, які мають бути відображені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця; установлення відповідності компетентностей з окремими дисциплінами; відбору змісту дисциплін, який може забезпечити формування компетентностей; розробки системи контролю за їх формуванням. При оцінюванні професійної компетентності майбутнього фахівця необхідно передбачити врахування постійної специфічної мотивації до високопродуктивної діяльності, до висхідного саморозвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці / І. Гушлевська // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 22-24.
2. Інформаційний збірник МОН України. – 2004. – №1-2.
3. Левківська С. М. Формування фахової компетентності майбутніх медичних сестер як наукова проблема // Вісник Житомир. Держ. Ун-ту ім. Івана Франка. – 2014. – №73. – С. 124–131.
4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів в системі загального середньої освіти» від 05.05.2008 р. № 371.
5. Шарко В.Д. Методична підготовка вчителя фізики в умовах неперервної освіти : [монографія] / В.Д. Шарко. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2006. – 400 с.

**Бідун Олена Володимирівна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ

Стрімкий розвиток комп'ютерної техніки та її різноманітного програмного забезпечення – одна із характерних рис сучасного суспільства. Технології, основним компонентом яких є комп'ютер, проникають практично в усі сфери людської діяльності. Головним завданням освіти стає не стільки надання суми знань, скільки розвиток творчого, критичного мислення студентів, формування вмінь і навичок самостійного пошуку, аналізу й оцінки інформації. Для вирішення такого завдання необхідний доступ до значно ширших і різноманітних джерел інформації.

Сьогодні суспільство потребує такої особистості, яка спроможна самостійно здобувати знання, вдало застосовувати на практиці набуті, критично мислити, приймати нестандартні рішення. Відповідно і сучасні навчальні заклади повинні формувати високоосвічену, суспільно активну, конкурентоспроможну, творчу молоду людину, яка не тільки багато знає, але й використовує свої знання у житті, свій потенціал для саморозвитку.

Одним із шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його із сучасними потребами є орієнтація на розвиток компетентностей та створення ефективних механізмів їх впровадження. Вирішення проблеми реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання хімії передбачає розробку методичних засад компетентнісного підходу до формування хімічних понять, розвитку умінь і навичок, набуття практичного досвіду [4].

Отже, зміст хімічної освіти має спиратися на:

- орієнтацію на студента як суб'єкта освіти;
- концепцію чотирикомпонентного змісту освіти (знання, способи діяльності, досвід творчої діяльності, досвід емоційно – ціннісного ставлення);
- психологію навчального процесу;
- тенденцію розвитку сучасної хімічної науки;
- трактування хімічних знань як елемента загальної культури людини [1].

Навчальний заклад повинен реагувати на життєві виклики - створити умови для якісної освіти, сприяти розвитку компетентної особистості через впровадження інноваційних технологій, методик навчання. Завдання викладача: розвивати здібності студентів, викликати інтерес до навчання і підтримувати його, активізувати розумову діяльність, формувати вміння застосовувати набуті знання на практиці, навчати вчитися. Щоб реалізувати окреслені завдання, педагог, організовуючи навчально – виховний процес, повинен враховувати індивідуальні особливості студента, умови, створені для розумового та морального розвитку, рівень мотивації до навчання, використовувати такі технології, методи та прийоми, які б допомогли подолати байдужість і пасивність. Майстерність викладача полягає в умілому володінні методикою навчання і виховання, творчому застосуванні сучасних педагогічних технологій, раціональному керівництві пізнавальною та практичною діяльністю студентів, їх інтелектуальним розвитком. Формування вміння навчатися залежить від значної кількості факторів. Оцінюючи рівень самостійності студентів на заняттях хімії, викладач констатує вміння студента самостійно оперувати хімічною термінологією, розв'язувати задачі, відповідати на запитання, опрацьовувати матеріал за підручником, аналізувати хімічний експеримент [2; 5]. Однак, важливо знати, чи може студент самостійно проаналізувати шлях до вирішення завдання, усвідомити труднощі пошуку відповіді, сформулювати запитання. Викладач повинен працювати над удосконаленням методики проведення заняття з урахуванням ефективних форм і методів навчання, які сприяють популяризації хімічних знань, розвитку інтересу студентів до сучасної хімічної науки.

Компетентність – загальна здатність людини раціонально діяти у різноманітних ситуаціях, ефективно розв'язувати актуальні проблеми у різних сферах життєдіяльності. Компетентність є кінцевим результатом навчання, мета якого полягає у формуванні й розвитку особистості студента, розкритті його здібностей і талантів. Компоненти структури компетентностей, основні його елементи - це знання, діяльність, мотивація, цінності. Усі вони взаємодоповнюють і знаходяться під впливом соціальної взаємодії. Предметну компетентність з хімії розглядаємо як загальну здатність людини адекватно діяти у реальних ситуаціях, ефективно вирішувати актуальні проблеми, які передбачають оперування такими поняттями, як хімічний елемент, речовина, хімічне явище, хімічне виробництво.

Головні показники сформованості у студентів предметних компетентностей з хімії та основні аспекти їх прояву такі:

- пояснювально – аналітичний,
- прогностичний,
- проектувальний,
- дослідницько – експериментальний,
- ціннісно – орієнтаційний.

Компетентності з інформаційних і комунікативних технологій (ІКТ) передбачають вміння застосовувати ІКТ у навчанні та житті; раціонально використовувати комп'ютер та комп'ютерні засоби для розв'язання задач, збору інформації, її систематизації, зберігання [4,5].

Чому сьогодні актуальним для кожного викладача є впровадження інтерактивного навчання, використання окремих прийомів, методів на певних етапах заняття? Тому що навчання повинне будуватися таким чином, щоб усі студенти могли і хотіли вчитися». Сам термін «інтеракція» означає взаємодіяти поміж, серед. Отже, студент у ході заняття не є пасивним слухачем чи спостерігачем, а бере активну участь у процесі навчання.

Формуванню інформативних компетентностей студентів сприяє використання на заняттях з хімії прийому «Коло ідей», методу «Мікрофон». Мета – залучити усіх студентів до обговорення поставленого питання. Щоб швидко включити студентів у діяльність, підвищити мотивацію до навчання, надати можливість удосконалювати вміння висловлювати власну думку, відпрацьовувати вміння говорити чітко і лаконічно, мислити, я використовую прийом «Незакінчені речення» Ще одним видом діяльності на заняттях з хімії є навчальна гра. Сьогодні гра – це діяльність, яка полягає в інтеракції між окремими студентами або групами учасників, об'єднаними для реалізації певних ідей. Гра – одна з найважливіших умов розвитку компетентної особистості. Саме в процесі гри студент включається в ситуації, у яких діє як в реальному світі. Найчастіше використовую ігри «Хімічне доміно», «Хімічне лото». Використання кросвордів теж якісно впливає на процес навчання та рівень засвоєння навчального матеріалу. Можна використовувати стандартний кросворд, який передбачає відповіді на поставлені запитання, а можна студентам повідомити ключове слово і кількість літер у певних словах і поставити завдання встановити, що означають зашифровані слова.

Згідно з новими програмами, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 29.05.2015 року № 585 «Про затвердження змін до навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня», введено нову рубрику- «Навчальні проекти». Метод проектів, спрямований на творчу самореалізацію особистості в процесі самостійної роботи, відіграє важливу роль у формуванні ключових компетентностей студента, оскільки потребує самостійного здобуття знань чи застосування набутих, набуття умінь у виконанні практичних дій [2].

Студентам подобається працювати в групах. Під час групової роботи на занятті вони із пасивних учасників перетворюються на активних суб'єктів власного навчання, відтворюють засвоєні знання, пояснюють їх один одному, здійснюють перевірку, поповнюють словниковий запас новими термінами, ознайомлюються із новітніми досягненнями науки, заповнюють таблиці, пропонують власні проекти. Групова робота дає можливість для реалізації індивідуального підходу до навчання. Створюється атмосфера дружнього спілкування, творчості, відповідальності за доручену справу.

Отже, використання на заняттях хімії інформаційно-комунікаційних технологій є вимогою сьогодення, необхідним чинником реалізації дидактичних цілей і завдань

відповідно до освітнього стандарту. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість підвищити рівень індивідуалізації навчання, а також моделювати хімічні процеси та явища, які практично неможливо, а іноді й шкідливо, демонструвати в аудиторіях. На сьогодні викладач може використовувати ІКТ на різних етапах заняття і виконувати різні функції з метою якісної підготовки майбутніх фахівців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аксьомова О. Адаптивна система навчання: використання комп'ютерних технологій в 11-му класі суспільно-гуманітарного профілю / Оксана Аксьомова // Хімія. Шкільний світ. – 2016. – Січень (2). – С. 6–12.
2. Бондар Л. Інформаційні технології при викладанні хімії / Л. Бондар, О. Міщенко // Хімія. – 2015. – Жовтень. – № 29. – С. 10–13.
3. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій на уроках хімії / [Автор-укладач О. І. Замулко]. – Черкаси: ЧОПООП. – 2015. – 32 с.
4. Кононенко Н. Мультимедіа на уроках хімії / Н. Кононенко // Біологія і хімія в школі. – 2016. – № 4. – С. 38–39.
5. Родигіна І. В. Використання інформаційних технологій у процесі вивчення історії хімії / І. В. Родигіна, К. М. Родигін // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2016. – № 4. – С. 28–29.

**Ільченко Наталія Володимирівна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СУТНІСТЬ СУЧАСНОГО НАВЧАННЯ

Головними тенденціями у суспільстві та економіці стають вимоги до навчання, які можуть бути підсумовані як "вміння чи компетенції 21-го століття". Завданням вищої освіти сьогодні є підготовка фахівця, здатного навчитися генерувати, обробляти і сортувати складну інформацію; систематично і критично мислити; приймати рішення; зважувати різні форми теорій і доказів; давати відповіді на різноманітні питання; бути адаптованим та гнучким до нової інформації; бути творчим; ідентифікувати та вирішувати реальні проблеми життя [2, с.29].

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Сьогодні слід розглядати також і глобальну компетентність, бо саме на здатності працівників бути залученими в колектив, поважати інших роблять акцент роботодавці. Інновації з'являються не від того, що хтось щось зробив, а від того, що працівник зміг зробити щось спільно з іншими.

Суттю сучасного навчання є не просто сума знань, а підходи та компетенції. Компетентісний підхід в освіті не дорівнює сумі знань, умінь, навичок і не зводиться до окремої навчальної дисципліни. Законом України «Про освіту» визначено, що педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на: академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній

програми; педагогічну ініціативу; розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання [1].

Отже, перед закладами вищої освіти України постає подвійна проблема:

- перетворити (трансформувати) надання освітніх послуг на "Ділові знання" (Бізнес-знання), які можуть успішно конкурувати на світовому ринку в 21-му столітті;
- подолати труднощі (або гальмування), з якими заклади вищої освіти України можуть зіткнутися у порівнянні із закладами інших країн.

Система радянської школи – запам'ятати точно визначення об'єкту (процесу), швидко і автоматично відповісти (а потім забути) - не є конкурентною із євро-американською. Для євро-американської освіти основне - зрозуміти сутність об'єкту (процесу) і як його співвіднести з реаліями нашого життя, особливо в нестандартних ситуаціях.

Перш за все, зупинимось на досвіді євро-американських університетів і коледжів у досягненні найвищого рівня підсумкової освіти (компетентності). В різних університетах існують різні підходи і форми *компетентнісно-спрямованої освіти*. Зокрема, це може бути як: характеристика фахової дисципліни, характеристика персоналу, центри компетенцій і дослідно-орієнтованого навчання, додаткова дисципліна, яка доповнює фахові професійні дисципліни, видання посібників із розвитку компетенцій, базові принципи програми (наприклад, Co-operative education).

Компетенції як характеристика фахової дисципліни (Agricultural economics at the faculty of science, University of Copenhagen): набути критичного та перспективного підходу до економічних методологій та фундаментальних передумов з аграрної економіки; оцінити можливості і обмеження теорій та їх можливе застосування в різних ситуаціях, пов'язаних із роботою; робота та розробка ситуацій, які є складними, непередбачуваними і вимагають нових моделей рішень у приватному та державному секторах ринку праці як на національному, так і на міжнародному рівнях; передавати та застосовувати теорії та принципи до нових, але пов'язаних з ними економічних питань; впровадження та здійснення монодисциплінарної і міждисциплінарної співпраці та професійної відповідальності (і брати на себе професійну відповідальність); брати на себе незалежну відповідальність за оцінку власного професійного розвитку та спеціалізації з метою повноцінного навчання (і навчатись протягом усього життя); робота з іншими: обговорення рішень та досягнення консенсусу.

Центр із ключових компетентностей та науково-орієнтованого навчання (Europa-universität Viadrina Frankfurt (Oder)) визначає як ключові компетенції такі, які дозволяють суб'єктам компетентно вирішувати індивідуальні та суспільні проблеми. Професійні знання можуть бути досягнуті шляхом вивчення, але ключові компетенції потребують практичних навиків і кураторства.

Компетентний інструмент для голландських університетів (Dutch universities) описує 32 унікальні компетенції співробітників навчальних закладів, які повинні успішно виконувати свої роботи: кругозір (уява); концептуальна здатність; аналітичний потенціал; винахідливість; здатність навчатися; екологічна орієнтація; емпатія; переконливість; співпраця; спілкування в діловій мережі; організаційна чутливість; вільне володіння письмом; словесне спілкування; презентація; ділові переговори; планування та організація; моніторинг; орієнтація на результат; глибина свідомості; обов'язок перед клієнтом; точність; ініціатива; підприємництво; управління результатами; тренерська здатність; обов'язкове лідерство; делегування; рішучість; гнучкість; цілісність; стрес-опір; саморефлексія.

Кооперативна освітня програма та кар'єрне обслуговування (University of Victoria, Canada) визначає 10 основних компетенцій, якими оцінюються як працівники навчальних закладів академічними інституціями, так і отримувачі дипломів роботодавцями: особисте керівництво; комунікації; управління інформацією; дослідження (наукова робота) та аналіз; керівництво проектом та завданням; здатність працювати в колективі; схильність до якості; професійна поведінка; соціальна відповідальність; постійне навчання.

Словник компетенцій (Harvard University) докладно трактує найширше коло компетенцій серед євро-американських університетів: адаптивність; оцінка продуктивності для успіху; прикладне навчання; створення успішної команди; встановлення лояльності клієнтів; побудова партнерських відносин; побудова позитивних робочих відносин; командна робота – співпраця; встановлення довіри; наявність хисту тренера; комунікативність; постійне навчання; вклад в успіх команди; орієнтованість на клієнта; прийняття рішень; делегування; енергія; сприяння змінам; послідовність у виконанні; формалізація презентації; дотримання зобов'язань; здатність впливати на інших; інформаційний моніторинг; ініціативність; інноваційність; лідерство як спосіб життя; кругозір та цінності; управління конфліктом; управління процесами роботи; лідер мітингу; участь у різних мітингах; ефективність переговорів; планування та організація; орієнтація на якість (увага до дрібниць); прийняття ризику на себе; поінформованість про безпеку; спроможність продажу – переконливість; стратегічне прийняття рішень; стрес; толерантність; технічні/професійні знання та навички; наполегливість; різноманітність в оцінках; стандарти роботи.

Виходячи з реалій традиційного навчання в Україні, необхідно реалізувати філософію competences and competency євро-американських закладів освіти, а саме:

- навчальний план базується на *цільових компетенціях* при виконанні завдань, що реалізуються в практичних або проблемних ситуаціях;
- студенти *обирають навчальні завдання* разом з іншими студентами або без них;
- навчальна програма, складена для оцінювання, може компонуватися також в залежності від початкового рівня студента з подальшим ускладненням;
- переважно *тестування компетенцій та індивідуальна оцінка кожного студента*.

Метод усного зондування;

- контрольоване тестування, а також *самооцінка* та оцінювання зацікавленими сторонами (*зовнішня оцінка*);
- *загальні* навички, інтегровані в навчальні завдання [3, 4, 5].

Отже, запозичення євро-американського досвіду середньої і вищої освіти може прискорити і наблизити українську освіту до міжнародних стандартів.

Тому завданнями закладів вищої освіти в Україні є: формування якостей особистості, здатної до самовизначення, саморозвитку і самореалізації в суспільстві, позитивного соціального досвіду, вміння орієнтуватися в житті, бути рівноправними членами суспільства, легко адаптуватись до умов перебування в інших країнах. Певні зрушення спостерігаємо вже сьогодні, а саме через запровадження освітніх програм, у яких заклади вищої освіти самостійно визначають загальні та спеціальні (фахові) компетенції, яких повинен набути здобувач вищої освіти по завершенню опанування освітньою програмою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2017, № 38-39, ст.380.

2. Bergan S., Damian R. (Eds) Higher education for modern societies – Competences and values. Printed at the Council of Europe, 2010. – 178 p.
3. De Graaff E., Kolmos A. An Inventory for Self-assessment of Teaching Competences as Foundation for Faculty Development Training. – Paper presented at World Engineering Education Forum 2013, Cartagena, Colombia. – 9 p.
4. Mohd-Yusof K., Arsat M., Borhan M.T., de Graaff E., Kolmos A., Phang F.A. (Eds). PBL Across Cultures. – Aalborg University Press, 2013. – 422 p.
5. Woods, D. R. Problem-based learning: helping your students gain the most from PBL, Third edition. – Hamilton, Ontario: Donald R. Woods, 2006. – 336 p.

Маляр Оксана Петрівна, викладач,
ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ КОЛЕДЖІВ

Нині особливого значення набуває професійна підготовка фахівця, здатного успішно розв'язувати професійні завдання, готового до виконання професійних функцій як в україномовному, так й іншомовному середовищі. Навчання іноземної мови стало невід'ємною й важливою складовою професійної підготовки, а кінцевою метою – формування у студентів готовності та здатності до міжкультурної комунікації, практичного володіння іншомовними комунікативними компетенціями, тобто вмінням зіставляти мовні засоби з конкретними цілями, ситуаціями, умовами та завданнями мовленнєвого спілкування. При цьому навчання іноземної мови за професійним спрямуванням відіграє визначальну роль, будучи за змістом, метою і завданнями унікальною навчальною дисципліною, що має величезний потенціал для формування професійних компетенцій майбутнього фахівця. З іншого боку, підвищення ролі викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах є нагальним питанням, яке виникло у зв'язку з інтеграцією України в європейський і світовий освітні простори, потребою гідно конкурувати в умовах світового ринку праці. Тому перед сучасною вищою школою стоїть завдання сформувати не лише конкурентоспроможного професіонала, що володіє щонайменше однією іноземною мовою, а передусім полікультурну особистість.

Поняття іншомовної комунікативної компетентності у педагогіці і методиці навчання іноземних мов не нове і досліджувалось як зарубіжними, так і вітчизняними вченими (Л. Біркун, Л. Брахман, С. Брумфіт, О. Волобуєва, Р. Джонсон, Г. Китайгородська, С. Козак, С. Мельник, Е. Пассов, С. Савіньон, М. Свейн, Д. Хаймс, Д. Шейлз). Нині існує декілька підходів щодо структури цього феномена. Д. Хаймс поєднував у цьому понятті граматичну (правила мови), соціально-лінгвістичну (правила діалектної мови), дискурсивну (правила побудови змісту висловленого) і стратегічну (правила підтримки контакту зі співрозмовником) компетентність. Л. Брахман відносив до комунікативної компетентності: мовну, дискурсивну, розмовну, прагматичну, соціально-лінгвістичну, стратегічну, мислительну складові. С. Козак розглядає іншомовну комунікативну компетентність як професійно важливу рису особистості фахівця і виокремлює чотири головні компоненти: лінгвістичний, соціокультурний, стратегічний, професійний. Проблема формування іншомовних навичок у студентів немовних спеціальностей, зокрема, тих, які навчаються у вищих навчальних закладах економічного

профілю, також привертала увагу дослідників (Т. Аванесова, Р. Мільруд, А. Самсонова). Проте, як зауважує В. Тенішева, у більшості досліджень професійна іншомовна комунікативна компетентність студента виступає, перш за все, як здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із завданнями конкретних ситуацій іншомовного спілкування, у навчанні відтворюється переважно зовнішня, знакова подібність, а не цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови. Як наслідок, формування у студента вищого немовного навчального закладу такої професійної компетентності, до структури якої була б органічно інтегрована іншомовна компонента, залишається нерозв'язаною. Теоретична та практична актуальність проблематики зумовила мету статті, а саме: дослідити особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів нефілологічних спеціальностей. Для досягнення поставленої мети було виконано наступні завдання: проаналізовано основні підходи до визначення понять іншомовної комунікативної компетентності, іншомовної професійної комунікативної компетентності у складі професійної компетентності фахівця та визначено поняття і зміст іншомовної професійної компетентності.

Здійснивши аналіз науково-педагогічної літератури, пропонуємо розглянути основні поняття теми та виділити основні змістовно-теоретичні аспекти. Насамперед зазначимо різницю між схожими поняттями «компетентність» та «компетенція». В перекладі із латинської *competentia* – означає коло питань, у яких людина добре розуміється, має певні знання і досвід, що дозволяють їй ефективно діяти у визначеній області. Компетенцію визначають як суму знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії. Вирізняють певні особливості окремих видів компетенції в певних галузях, зокрема в освіті. Так, з точки зору вивчення іноземної мови, В. Ключко виділяє такі особливості:

- загальні компетенції, тобто такі, що не є специфічними для мовлення, але такі, що необхідні для будь-якого виду діяльності, у тому числі й мовленнєвої;
- комунікативні мовні компетенції – це такі, які забезпечують суб'єктові можливість діяти, виконувати професійно спрямовану діяльність, застосовуючи спеціальні лінгвістичні засоби.

Користуючись професійно спрямованою іноземною мовою, фахівець використовує загальні та комунікативні мовленнєві компетенції. Комунікативна мовленнєва компетенція складається із певних компонентів: лінгвістичного (лексичні, фонологічні, синтаксичні знання і вміння та інші параметри мови як системи), соціолінгвістичного (соціокультурні умови користування мовою, соціальна конвенція, такі як: правила ввічливості, норми, які регулюють стосунки між поколіннями, статями, класами) та прагматичного (функціональне вживання лінгвістичних засобів).

Комунікативна мовленнєва компетенція (КМК) особистості реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності, а саме: сприймання, усвідомлення, відтворення (усне чи письмове).

Поняття компетентність визначають як похідне від компетенції, так як воно вказує на суб'єкта як носія компетенції; компетентність передбачає не просто наявність знань та навичок, а здатність їх творчого використання. Отже, компетентність – це здатність приймати рішення, нести відповідальність за їхні наслідки у різних галузях діяльності; компетентність є ситуативною категорією, що виражається в готовності до здійснення діяльності в певних ситуаціях.

Щодо поняття «іншомовна комунікативна компетентність» та її складових - серед дослідників немає одностайності. Автори визначають цей термін (ІКК) як:

- знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті);
- навички та уміння аналізу тексту та власне комунікативні надбання;
- знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації тощо.

Особливістю іншомовної професійної компетентності майбутнього фахівця є її зв'язок із професійною свідомістю, професійними цінностями та ідеалами, оскільки йдеться про ступінь сформованості професійного рівня, стилю професійного спілкування у різних соціально-рольових ситуаціях. Набуття іншомовної професійно спрямованої компетентності дозволить майбутньому фахівцеві виконувати різні види робіт з оригінальною літературою зі спеціальності, а саме: розуміти зміст, вміти отримати необхідну інформацію, перекласти або реферувати необхідний матеріал; мати навички діалогічного мовлення, а також володіти зв'язним монологічним мовленням на рівні як самостійно підготовленого, так і непідготовленого висловлювання, розуміти діалогічне та монологічне мовлення в межах вивченого матеріалу; володіти навичками як усного, так і письмового перекладу з іноземної мови на рідну та навпаки; знати основи ведення ділової документації іноземною мовою, вести ділове листування, переговори тощо; володіти основними навичками двостороннього перекладу; використовувати словники та довідковий матеріал при перекладі; вміти стисло та точно висловлювати думки обома мовами; вміти використовувати засоби сучасних інформаційних технологій під час спілкування та передачі інформації.

Висновки. Іншомовну комунікативну компетентність необхідно розглядати як здатність і готовність студента здійснювати іншомовне спілкування у межах визначених навчальною програмою вимог, які, в свою чергу, спираються на комплекс специфічних для іноземної мови знань, умінь і навичок – граматичних, лексичних (з урахуванням соціокультурного лексичного мінімуму), орфографічних, мовленнєвих, розпізнавання мови на слух, а також володіти різноманітними мовними засобами комунікативної взаємодії. Динаміка досягнення мети навчання іноземної мови визначається реалізацією педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, що розглядаються як необхідна та достатня сукупність можливостей, обставин і заходів освітнього процесу, дотримання яких забезпечує досягнення ними більш високого рівня сформованості цієї особистісної якості. Сутність процесу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей можна аргументовано розглядати як їхню підготовку до спілкування в різних умовах професійної діяльності. Такий підхід передбачає комплексне використання оновленого змісту та сукупності інноваційних методів і технологій навчання іноземної мови, а також організацію цілісного освітнього процесу, побудованого на основі компетентнісного і комунікативного підходів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція / Я. В. Андрейко // Пед. науки : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 63. – С. 238-241.
2. Бідюк Н. М. Теоретико-методологічні підходи у навчанні іноземної / Н. М. Бідюк. –

Хмельницький : ХНУ, 2010. – 194 с.

3. Ключко В.І. Прадівляння М.Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: Монографія / В.І. Ключко, М.Г. Прадівляння. – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 186 с.

4. Корнєва З.М. Компонентний склад іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності студентів ВТНЗ / З. М. Корнєва // Молодь і ринок. – 2014. – № 6. – С. 36-41.

**Погоріла Оксана Іванівна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

За останні 35 років інновації і нові технології кардинально змінили наше життя. Це стало однією з передумов для перегляду системи освіти та її модернізації. Модернізація освіти – процес безповоротний і дуже важливий для сучасного етапу розвитку системи освіти. Педагогічна професія є одночасно перетворюючою й керуючою. А для того щоб керувати розвитком особистості, потрібно бути компетентним.

Основна мета вищої освіти – навчити вчитися, навчати так, щоб випускники отримали роботу і вміли адаптуватися до нових умов. Цієї мети можливо досягнути за умови, що сам викладач буде вчитися, не буде інертним. Це потребує від викладача зміщення акцентів у навчально-виховній діяльності з інформаційної до організаційно-управлінської площини. При цьому педагог повинен здійснювати постійний пошук нових форм і методів навчання, сформувати власну філософію викладання.

Своєрідною концептуальною основою професійної підготовки педагогів у вищій школі, формування їх професійної компетентності стали роботи Г.О. Балла, Є.О. Клімова, професійної компетентності педагога і педагогічної майстерності – О.М. Алексюка, І.А. Зязюна, В.Н. Кузьміної, А.К. Маркової, В.О. Сластьоніна, педагогічного покликання – Л.М. Ахмедзянової, професійної культури педагога – І.Ф. Ісаєва та ін.

Основа компетентності фахівця, на думку сучасних науковців О.О. Бодальова, В.І. Жукова, Л.Г. Лаптева, В.О. Сластьоніна та інших, складають: компетентність діяльності, спілкування і саморозвитку. Професійна компетентність – це професійна підготовка і здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків діяльності, міра й основний критерій його відповідності вимогам професійної діяльності.

Педагогічне управління процесом формування професійної компетентності студентів відкриває нові можливості для оптимізації навчального процесу, докорінної зміни технології отримання нових знань та становлення педагогічної майстерності викладача. Як зазначають дослідники, результати вивчення проблеми оптимізації навчального процесу вказують на те, що педагогічне управління повинно бути постійною складовою професійної підготовки студента, який повинен сприймати, аналізувати, обробляти, застосовувати, оцінювати інформацію, що до нього надходить (нові ідеї, педагогічний досвід), уміти вчитися (аналізувати стан і перспективи власного розвитку), регулювати та корегувати складові навчально-виховного процесу. Виконання цих функцій неможливе без розвитку самостійності та здатності критично мислити. Тому студентів, фахівців потрібно мати бажання постійно поглиблювати свої знання, неупереджено ставитися до різних точок зору,

бути мобільним та приймати раціональні рішення.

Завдання педагогічного колективу коледжу – підготувати висококваліфікованих спеціалістів, основними рисами яких повинні бути високий професійний рівень знань, уміння й бажання брати на себе відповідальність під час прийняття рішень, здатність у рамках своєї посади стимулювати працю та соціальний розвиток колективу тощо.

Досвід свідчить, що лише за умов координації зусиль усього педагогічного колективу, зосередження його уваги на вирішенні конкретної педагогічної проблеми можна значно підвищити ефективність і результативність навчально-виховного процесу.

Одною із таких об'єднуючих сил у педагогічному колективі, яка допомагає переорієнтуватися на нові підходи в організації навчально-виховного процесу, є організація роботи над науково-методичною проблемою «Впровадження компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутнього спеціаліста».

Виходячи з того, що проблема становлення професійно компетентного спеціаліста стосується, насамперед, самих викладачів, пріоритетними цілями наших педагогів є:

- широке використання ефективних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій;
- зростання мотивації до самовдосконалення;
- підготовка конкурентно-спроможних випускників, адаптованих до життя в інформаційному суспільстві, яке швидко змінюється;
- забезпечення високого рівня знань, умінь і навичок та умов для подальшого професійного розвитку студентів;
- розвиток самостійного та критичного мислення.

Працюючи над реалізацією методичної проблеми, викладачі дбають про формування ключових компетенцій: ціннісно-сислової, загальнокультурної, навчально-пізнавальної, інформаційної, комунікативної, соціально-трудової, особистісного самовдосконалення.

Питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців є надзвичайно актуальним, так як сучасний ринок праці потребує кваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, здатних до сприйняття та використання на практиці нових наукових ідей, технічних інструментів та методів сучасного виробництва. Все це вимагає від вищого навчального закладу підготовки конкурентноспроможного молодого фахівця.

Сучасна економічна ситуація потребує наявності у спеціаліста не тільки глибоких професійних знань і навичок швидкого оволодіння новітніми технологіями, а й уміння прогнозувати та орієнтуватися в складних виробничих і суспільних ситуаціях, приймати відповідальні рішення тощо.

Знання нині виступають лише потенціалом, яким має володіти фахівець, головним є результативність діяльності спеціаліста в конкретних умовах, тому одним із напрямів модернізації освіти є запровадження та реалізація компетентнісного підходу в навчанні. Компетентнісний підхід орієнтовано на кінцевий результат освітнього процесу та спрямовано на формування у випускника готовності ефективно зорганізувати внутрішні (знання, уміння, цінності, психофізіологічні особливості та ін.) і зовнішні (інформаційні, людські, матеріальні та ін.) ресурси для досягнення поставленої мети.

Підготовка фахівця, який здатний по закінченню вищого навчального закладу успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність, який володіє компетенціями у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією, має світоглядні, морально-етичні та громадські якості, багато в чому залежить від професійної

компетентності самого викладача.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Професійна етика вчителя: час і вимоги / за ред. Б.М. Жебровського, Л. М.Вашенко. – К. : Ірпінь, 2000. – 257 с.
2. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / Компетентністний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004.
3. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П. Волкова. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 576с.
4. Наролина В.И. Развивающий эффект процесса формирования межкультурной коммуникативной компетентности специалиста / В.И.Наролина // Высшее образование сегодня. – 2008. - №5. – С.23-25.

Сагайдак Ірина Петрівна, викладач,
ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний
коледж ім. Є. Храпливого»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ

Постановка проблеми. Умови розвитку сучасної професійної освіти вимагають упровадження інтерактивного навчання, яке демонструє модель постійного активного обміну інформацією між викладачами та студентами з множинним діалоговим рівнем взаємодії, у процесі якої і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Організація сучасних підходів до викладання передбачає створення ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми. Воно ефективно сприяє формуванню необхідних навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва.

Інтерактивні освітні технології покликані підвищити рівень успішності студентів та вдосконалити навчальні процеси, зокрема при вивченні фундаментальних дисциплін у вищих навчальних закладах І-ІІ рівнів акредитації. Однією із запорук успішного навчання та чи не найважливішою умовою якості освіти є ставлення викладача до процесу навчання, прагнення його постійно вдосконалювати свій фаховий рівень.

Залучивши до інтерактивного навчання сучасні досягнення у сфері інформаційних технологій та комунікацій, можна отримати якісно новий освітній процес. Інформаційні, комунікаційні та інтерактивні технології зробили можливим те, що навіть не могли собі уявити ще декілька десятиліть назад найсвітліші голови науки. Розробка нових методів навчання дала змогу перевернути уявлення про традиційне навчання, значно розширити світогляд, адже стерто багато обмежень, які притаманні традиційним методам навчання. Чого варте застосування електронних підручників та інтерактивних класів? Студенти не повинні носити кілограми підручників, натомість вони отримують одне «вікно», через яке можна засвоювати знання з різних дисциплін як професійного, так і гуманітарного спрямування. А яким доступним є відображення на великій проекційній дошці світлового відбитка слова чи речення або демонстрація виробничих процесів у режимі реального часу. Це все наслідок впливу високотехнологічних розробок, які допомагають полегшити процес

навчання та зробити його високоефективним.

Мета статті – розкрити особливості та переваги застосування сучасних підходів до викладання української мови у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації.

Виклад основного матеріалу. Базою інтерактивного підходу в навчанні є вправи та завдання, які виконують студенти. Основною відмінністю інтерактивних вправ та завдань від звичайних є те, що вони направлені не тільки на закріплення вже вивченого матеріалу, а й на опрацювання нового. У сучасній педагогіці є чимало інтерактивних підходів, серед яких найпоширеніші такі: творче завдання; робота в малих групах; навчальні ігри (рольові ігри, імітації, ділові ігри); використання громадських ресурсів (запрошення спеціаліста, екскурсії); соціальні проекти та інші неаудиторні методи (соціальні проекти, змагання, радіо, газети, фільми, вистави, виставки, пісні тощо); розминки; вивчення та закріплення нового матеріалу: інтерактивна лекція, робота з прикладними інструкціями, з відео- та аудіоматеріалами; дискусії («займи позицію», «зміни позицію», «ток-шоу», «дебати» тощо); вирішення проблеми («дерево рішень», «мозковий штурм» тощо) [див.: 1, 2, 4, 5]. На думку М. Кадемії, «використання сучасних інтерактивних педагогічних технологій навчання сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців» [3, с.126]. Проаналізуємо ті з перелічених інтерактивних методик, які вважаємо ефективними під час вивчення української мови у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації.

У процесі вивчення української мови доцільним є використання творчих завдань. Виконуючи таке завдання, студенти не тільки відтворюють знання, здобуті на попередніх заняттях, а й творчо вирішують певну проблему, оскільки завдання містить елемент самостійності та має, як правило, декілька підходів. Творче завдання, особливо завдання професійного спрямування, робить навчання змістовним та мотивує студентів до творчого пошуку. Незнання відповіді та можливість знайти правильне рішення, яке опирається на власний досвід та досвід знайомих чи друзів, дозволяє створити фундамент для співпраці, співнавчання, яке охоплює всіх учасників навчального процесу, включаючи і педагога. Вибір такого завдання вимагає творчого підходу й самого педагога, оскільки ґрунтується на таких критеріях: не може містити однозначної відповіді чи вирішення; є практичним та корисним для студентів; пов'язане з життям студентів та викликає в них інтерес; максимально слугує меті навчання. Якщо студенти не звикли працювати творчо, то слід поступово вводити спочатку прості вправи, а потім їх варто ускладнювати.

Наведемо приклад творчої роботи студентів. В аудиторії можна провести круглий стіл на тему «Географічні назви нашого краю». Для цього студенти об'єднуються в групи по 2-4 особи і готують невеликі повідомлення про похідні географічні назви власного населеного пункту, району чи області (назви сіл, міст, мікрорайонів, кутків, вулиць, рік, гір, лісів, парків, урочищ). Необхідно акцентувати увагу студентів на тому, що вони повинні добирати тільки ті назви, які утворені певним способом словотвору, є похідними від інших слів.

Педагог перед виконанням такого творчого завдання подає чіткий інструктаж:

- 1) студенти обирають географічну назву (кілька назв), про яку готуватимуть повідомлення;
- 2) збирають інформацію про конкретну назву, розпитуючи старших людей, краєзнавців, викладачів, знайомих, а також опрацьовуючи відповідну додаткову літературу, словники;
- 3) з'ясовують період виникнення назви і встановлюють можливого творця цієї назви;
- 4) визначають твірне слово, вказують спосіб словотвору та морфемну будову слова;
- 5) висловлюють власну гіпотезу походження назви, обґрунтовують її. Також студенти можуть підготувати відповідні фотоматеріали, карти тощо.

Творче завдання є основою будь-якого інтерактивного методу, зокрема при вивченні української мови. Воно сприяє формуванню умінь і навичок пошукової роботи, творчого мислення студентів, самостійності у вирішенні питання. Студенти вчаться шукати потрібний матеріал, опрацьовувати його, застосовувати в процесі творчого пошуку прийоми аналізу й синтезу, знаходити нестандартне й оригінальне вирішення завдання, що для майбутніх фахівців є неабиякою цінністю.

Робота в малих групах – це одна із найпопулярніших стратегій, оскільки дає можливість усім студентам (у тому числі дуже пасивним через їхню сором'язливість) брати участь у роботі, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування, зокрема розвивати вміння активно слухати, виробляти загальну думку. Усе це часто буває неможливим у великому колективі.

Викладач об'єднує студентів у малі групи (4-6 осіб), розподіляє завдання між групами. За короткий час (3-10 хв) студенти повинні виконати це завдання та представити результати роботи своєї групи. Робота в малих групах дає змогу заощадити час на уроці, адже зникає потреба вислуховувати кожну людину у великій групі.

Під час організації групової колективної роботи слід переконатись, що студенти володіють знаннями та вміннями, необхідними для виконання колективного завдання. Нестача знань дуже швидко дасть про себе знати – студенти не будуть прикладати зусиль для виконання завдання. Крім того, завдання викладача – подати максимально чіткі інструкції.

Кожен учасник групи виконує одну із запропонованих ролей. Спікер, або керівник групи, зачитує завдання групи, організовує порядок виконання, пропонує учасникам групи висловитися по черзі, заохочує групу до роботи, підбиває підсумки роботи, визначає доповідача. Секретар стисло веде записи результатів роботи своєї групи, а також бере участь в обговоренні та висловлює думку групи під час підбиття підсумків або допомагає доповідачеві. Посередник стежить за часом, заохочує групу до роботи. Доповідач висловлює спільну думку групи, доповідає про результати роботи групи.

Наведемо приклад. Під час вивчення розділу «Фонетика» одній із груп можна запропонувати попрацювати з прислів'ями. Спікер читає кілька прислів'їв: *Де верба, там і вода. Зігнувся, як верба над водою. Де срібліє вербиця, там здоров'я. Вербова роса краще вієса. Весна багата на квіти, а верба на котики. Не чекай од осені сонця, а од верби яблук. Вербу спитай, який буде май.* Під час обговорення учасники пояснюють зміст, з'ясовують, яка рослина, крім верби, є символом України. Після цього спікер оголошує наступні завдання, а саме: зробити фонетичну транскрипцію двох прислів'їв на вибір, виконати фонетичний розбір виділених слів. Під час колективного опрацювання фонетичної транскрипції та фонетичного розбору студенти краще засвоюють навчальний матеріал, набувають необхідних умінь та навичок, а також мають змогу виправляти помилки один одного. На завершення студенти пригадують, а секретар записує прислів'я про рослини, тварини, об'єкти неживої природи (сонце, зорі, річка тощо). Час виконання такого типу завдань – 10-12 хвилин.

У процесі обговорення учасники спочатку висловлюють свої думки за бажанням, а потім по черзі. Важливим є дотримання правил активного слухання: усі уважно слухають того, хто говорить, і не перебивають; обговорюють ідеї, а не студентів, які висловили їх; утримуються від оцінок та образ учасників групи; намагаються дійти спільної думки, хоча в деяких випадках у групі може бути особлива думка і вона має право на існування. Викладач

може надавати необхідну допомогу кожній із груп, а після оголошення результатів аналізує роботу груп.

Продуктивною є **робота в парах** як одна із форм роботи в малих групах. Викладач обирає питання дискусійного характеру або гіпотетичну ситуацію. Після пояснення питання або фактів, наведених у ситуації, педагог дає студентам небагато часу для того, щоб продумати можливі відповіді або рішення самостійно. Після цього об'єднує студентів у пари, визначає, хто з пари починатиме висловлюватись, і пропонує їм обговорити свої ідеї одне з одним. Краще зразу визначити час на висловлювання кожного з учасників пари і спільне обговорення. Це допомагає студентам від початку звикнути до чіткої організації роботи в парах. Вони мають досягти згоди щодо відповіді.

Кожна пара обмінюється своїми ідеями та аргументами з усім класом, виникає дискусія. Так, завдання для роботи в парі обирають для поглиблення, узагальнення та систематизації знань з теми «Правопис м'якого знака, апострофа». Викладач пропонує одному студентові вибрати 6-8 слів іншомовного походження, продиктувати їх іншому студентові та разом перевірити написане: *Конферансьє, ательє, порт'єра, мільярд, мільйон, кан'йон, Ньютон, альбатрос, дос'є, віньєтка, бар'єр, кар'єра, Монтеск'є, прем'єр, ін'єкція, кон'юнктура, інтер'єр, бюджет, бюро, бюлетень*. Кожен по черзі читає, висловлює думки. Під час виникнення проблемної ситуації учасники повинні дійти спільного висновку.

Перевагами роботи в малих групах чи в парі, на нашу думку, є краще засвоєння навчального матеріалу, формування навичок міжособистісного спілкування для досягнення спільного результату.

Ефективним та добре відомим інтерактивним методом колективного обговорення є **метод «мозкового штурму»**, який спонукає студентів виявляти свою уяву та творчість шляхом вираження думок усіх учасників, допомагає знаходити декілька рішень щодо конкретної проблеми. Викладач повідомляє завдання. Наприклад: з'ясувати, чому словотвір є основним засобом збагачення словникового складу мови, визначити стилістичну роль засобів словотвору в різних стилях мови, пояснити, чому саме художній стиль вирізняється особливими фонетичними засобами. Педагог пропонує учасникам висловлювати власні ідеї, вислуховує їх, при цьому не робить зауваження та не вносить корективи, а також не допускає глузувань, коментарів або висміювання яких-небудь ідей. Забороняється обговорювати й оцінювати ідеї на етапі їх висловлювання, однак дозволяється повторювати або розширювати ідеї, запропоновані будь-ким. Обговорення триває доти, доки надходять нові ідеї. Викладач заохочує всіх студентів до висловлення якомога більшої кількості ідей і не пропускає жодної з них, а також спонукає розвивати або змінювати ідеї інших та допомагає обирати ті ідеї, які представляють істину. На завершення слід проаналізувати та оцінити запропоновані ідеї.

Метод «мозкового штурму» навчає студентів знаходити правильне вирішення проблемного питання шляхом вільного висловлювання своїх думок усіма учасниками колективного обговорення.

Метод «Мікрофон» дає можливість кожному за бажанням висловити свою думку швидко й лаконічно. Право висловлювати власну думку має тільки той студент, у кого символічний мікрофон, інші студенти не можуть говорити та викрикувати з місця. Слід зауважити, що відповіді не коментують і не оцінюють. Викладач може обмежити час для висловлювання. Прикладом використання цього методу на заняттях з української мови може бути такий: студент з мікрофоном продовжує одну із фраз: 1) опрацювання тем з фонетики, орфоепії та стилістики для мене було корисним тим, що...; 2) найлегшим під час

опрацювання матеріалу для мене було...; 3) свої знання з тем розділу я б оцінив (оцінила) на... Студенти вчаться правильно формувати власні думки, обирати найважливіше, дотримуватися чіткості, логічності, послідовності і в той же час стислості висловлювання.

Висновки. Сучасні підходи до викладання української мови спрямовані на розвиток цілісної особистості, кваліфікованого фахівця. Під час застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення української мови у майбутніх молодших спеціалістів формуються уміння і навички аналізувати, співпрацювати, виявляти проблемні питання, вирішувати їх, розвиваються комунікативні вміння й навички. Студенти вчаться й самостійно працювати, шукати необхідну інформацію, висловлювати й обґрунтовувати власні ідеї, творчо підходити до вирішення того чи того завдання. Новітні технології можуть бути інструментом становлення свідомості відповідальних громадян, які мають спільні суспільні цінності з іншими розвиненими країнами світу, що складають основу світових взаємовідносин та мають значний вплив на міжнародному рівні. Це дає змогу інтегруватися в міжнародну спільноту без особливих зусиль та бути її складовою. І звичайно, бути відповідальним громадянином своєї держави, розвиватись та розвивати нові покоління освічених людей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л. Варзацька // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 5-19.
2. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр. – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – 380 с.
3. Кадемія М. Ю. Використання інтерактивних технологій навчання / М. Ю. Кадемія // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 3. – С. 125-132.
4. Кадемія М. Ю. Інтерактивні засоби навчання : навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, О. А. Сисоєва. – Вінниця, 2010. – 217 с.
5. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / За ред. О. І. Пометун. – К., 2004. – 192 с.

**Семененко Тетяна Анатоліївна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Історія відбувається у двох категоріальних площинах – просторі і часі. У сучасних умовах чи не найважливішим є вміння застосовувати теоретичні знання у реальному житті. Досвід свідчить, що вивчений матеріал скоро забувається, а сформовані під час навчання просторові навички учні, а потім студенти беруть із собою у реальне життя.

Реалізація головної мети курсу історії – підготовка студентів до успішного опанування систематичних курсів історії України та всесвітньої історії – неможлива без формування просторових компетентностей і картографічних вмінь та навичок, адже всі події, що вивчаються, розглядаються у просторі та часі. Просторова компетентність належить до загальнонавчальної і стабільної групи предметних компетентностей, які набуває учень, а потім

і студент у процесі навчання історії. Формування просторової компетентності студентів дозволяє враховувати вікові та психологічні особливості мислення підлітків, оптимізувати навчальний процес, полегшити сприйняття й засвоєння студентами складного матеріалу, одночасно навчаючи їх логічному та історичному мисленню. Просторова компетентність присутня у кожній методичній класифікації предметних компетентностей, а це говорить про важливість її формування у процесі навчання історії. Проте серед науковців і сьогодні продовжуються дискусії щодо чіткого розуміння суті просторової компетентності та невизначеності основних способів її формування під час навчання історії.

Формуванню просторових умінь та навичок присвячено чимало досліджень. У радянській педагогічній науці вивченням цієї проблеми займалися Ф.Коровкін, А.Стражев, які заклали методичні підвалини роботи з історичною картою. Сучасні українські науковці продовжили розробку цієї проблеми. Окремі аспекти формування просторової компетентності досліджують О.Пометун, К.Баханов, Г.Фрейман, О.Фідря, Н.Фідря, О.Желіба, Т.Ладиченко, П.Мороз, О.Мокрогуз, Д.Десятов та інші.

На думку К.Баханова, сутність компетентнісного підходу полягає у спрямуванні навчального процесу на набуття учнями та студентами важливих компетенцій, тобто загальних здатностей особистості виконувати певний вид діяльності [1;с.16]. Вчений вважає, що до структури просторової компетентності слід включати такі вміння: створювати картини місцевості, виділяти особливості місцевості, природні та географічні умови, порівнювати історико-географічні умови різних регіонів, визначати залежність людей від географічного середовища, визначати приналежність місцевості до певних регіонів, пояснювати історико-географічні поняття, визначати природні можливості регіону та їх вплив на людей у конкретних історичних умовах.

О.Пометун вважає, що просторову компетентність студентів становлять уміння співвідносити розвиток історичних процесів та явищ з географічним положенням країн та природними умовами; користуючись картою, пояснювати причини та наслідки історичних подій, процесів вітчизняної та всесвітньої історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками й факторами навколишнього середовища; характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості [3;с.5].

На думку вчителів-практиків, методистів О.Фідрі та Н.Фідрі структуру просторової компетентності учнів та студентів становлять картометричні, картографічні описові вміння (мають репродуктивний, допоміжний та підготовчий характер) та картографічні аналітичні уміння (основна група умінь, яка дозволяє бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища). Оволодіння цими вміннями дає змогу студентам встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, тенденції розвитку, вплив географічного середовища на заняття населення, тобто використовувати історичну карту для пояснення історичного процесу [4].

Д.Десятов у своїх дослідженнях дійшов висновку, що варіант структури просторової компетентності, запропонований Фідрею О. та Фідрею Н., є найбільш детальним та повним, але вона прив'язана до умінь учнів та студентів працювати в основному з історичною картою. Поза межами запропонованої класифікації залишилися вміння, в основі яких лежать такі когнітивні процеси, як оцінювання, перевірка, рецензування, генерування історичної інформації, пов'язаної з осмисленням історичного простору [2;с.83].

Просторова компетентність носить міждисциплінарний характер. У викладанні історії

використовують поняття «історичний простір», який формується у результаті взаємодії соціального простору з географічним і є невід’ємною характеристикою історичної соціальної реальності. Отже, історичний простір – це форма координації різноманітних співіснуючих суспільних об’єктів та явищ, культурних феноменів, усього того, що належить до людського буття. За твердженням О.Пометун, історія орієнтована на вивчення впливу географічних (просторових) чинників на історичний процес, що допомагає встановити причинно-наслідкові зв’язки подій, що відбулися, і зрозуміти сучасність [3;с.7].

Формування у студентів просторових умінь передбачено програмою з історії (визначати географічне положення країни; використовувати карту як джерело інформації під час характеристики історичних подій, явищ, процесів; користуючись картою, визначати причини та наслідки історичних подій, пов’язані з геополітичними чинниками та факторами довкілля; використовувати картографічну інформацію для пояснення розвитку міжнародних відносин, політичних інтересів тієї чи іншої країни).

Сучасна методика викладання історії наголошує: жодного заняття без карти чи інших картографічних засобів [4;с.26]. Таким чином, можна визначити деякі загальні правила використання історичної карти у навчанні:

- використання картографічних засобів необхідне на всіх етапах навчання (при вивченні нового матеріалу, при закріпленні та узагальненні вивченого, при контролі та перевірці знань та умінь студентів);
- одночасно із формуванням знань за допомогою історичних карт також необхідно навчати студентів прийомам навчальної роботи з різними типами картографічних посібників (атласи, контурні карти, настінні карти, технічні засоби);
- при переході від однієї карти до іншої забезпечується наступність між ними, співвіднесення із загальною картою чи характеристикою їх хронологічних зв’язків.

Можна зробити висновок, що просторові компетентності є частиною історичного знання студентів – активних членів соціуму. Складний процес формування просторової компетентності вимагає від викладача якісної предметної підготовки, творчого ставлення до організації роботи з картою та іншими видами умовної наочності, бо саме за таких умов можна досягти рівня програмних вимог. Наслідком такої цілеспрямованої роботи педагога-історика має бути застосування особистісно-орієнтованого підходу, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні ключових історичних компетентностей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баханов К.О. Професійний довідник вчителя історії /К.О.Баханов. – Х.: ВГ «Основа», 2001. – 239 с.
2. Десятов Д. Формування просторової компетентності учнів у процесі навчання історії. /Д.Десятов // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Історичні науки. – 2012. – Випуск 17. – с. 82-89.
3. Пометун О. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті. /О.Пометун // Історія в школах України. – 2007. - №6. – с. 3-12.
4. Фідря О., Фідря Н. Просторова компетенція та картографічні вміння та навички у шкільних курсах історії. /О.Фідря, Н.Фідря // Історія в школах України. – 2008. - №11-12. – с. 26-33.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Модернізація мовної освіти в Україні, спричинена необхідністю підвищення якості освітніх послуг, актуалізує компетентнісний підхід до навчання державної мови. Компетентнісна модель навчання української мови на сучасному етапі розвитку набуває суспільної значущості, а тому потребує глибокого осмислення й широкого розгляду пов'язаних з нею питань.

Проблемі формування мовної особистості приділено велику увагу в дослідженнях Г.Богіна, Л.Варзацької, М.Вашуленка, С.Карамана, В.Карасика, Ю.Караулова, Л.Мацько, Л.Паламар, М.Пентилюк, Л.Скуратівського, Г.Шелехової та ін. Особливо значущими є роботи, у яких розглядається сутність і рівнева модель мовної особистості, розвиток таких її складників, як національно-мовна свідомість, мовні здібності, мовне чуття, мовно-ціннісні орієнтації.

Разом з тим потрібно зазначити, що компетентнісний аспект формування національно-мовної особистості недостатньо вивчений у вітчизняній лінгводидактиці. Так, у ОКХ зазначається, що зміст курсу української мови за професійним спрямуванням формує комунікативну мовленнєву, мовну, соціокультурну і діяльнісну компетенції особистості студента. Однак, діяльнісні компетенції свідчать про розвиток мисленнєвих здібностей, уміння володіти методами пізнавальної і творчої діяльності – без належного рівня цих компетенцій безпідставно говорити про розвиток і загальних, і професійних компетенцій взагалі.

Сформулюємо визначення поняття «національно-мовна особистість». Це передусім національно свідома особистість, тобто носій національної свідомості, рідної мови, культури, людина, яка володіє сукупністю знань, уявлень з мови та вміє творчо використовувати їх у різних видах мовленнєвої діяльності. Отже, коли йдеться про формування особистості відповідно до вимог сьогодення, виникає питання, якими компетенціями вона має володіти.

У науковій літературі багато уваги приділяється ключовим, так званим соціальним компетенціям молодшої людини. Викликають інтерес питання, пов'язані з мовною компетенцією. Якщо розглядати мовну компетенцію як узагальнене поняття інтегрованої властивості особистості, то структура цієї компетенції включає три основні (специфічно предметні) блоки: власне мовні, мовленнєві і комунікативні компетенції. Зрозуміло, що в рамках рідномовної освіти студенти набувають ще соціокультурні та діяльнісні компетенції, які, по суті, пов'язані з особливостями не лише мовної освіти: на формування цих компетенцій спрямовуються й інші дисципліни.

Усі компетенції, на які орієнтується вивчення української мови, тісно взаємопов'язані. Скажімо, соціокультурні є основою для вироблення творчих мовленнєвих умінь, зокрема текстотворчих. Адже якщо в студента немає ніяких почуттів, бідний внутрішній світ, духовний світогляд, то він не має про що говорити, у нього немає потреби займатися творчою мовленнєвою діяльністю. Діяльнісні компетенції є опорою для розвитку комунікативних, мовленнєвих і власне мовних. Оскільки мова - засіб формування думки, то на цьому ґрунтується зв'язок власне мовних компетенцій з діяльнісними тощо.

З огляду на сказане доцільно виділити три групи власне предметних компетенцій, кожна з яких має свої різновиди. Розглянемо основні різновиди, урахувуючи соціальні запити і потреби передусім українського суспільства.

Власне мовні компетенції: знання базових мовознавчих понять, основних відомостей з різних розділів мовознавства, передбачених програмою з української мови за професійним спрямуванням; базові лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння; розуміння зображувально-виражальних можливостей рідної мови; лінгвосоціокультурні компетенції; досвід самостійної предметної діяльності – навчально-пізнавальної, аналітичної, синтетичної та ін.

Мовленнєві компетенції: знання базових мовленнєвознавчих понять; здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати і відтворювати почуте чи прочитане; здатність планувати, готувати майбутнє висловлювання в різних жанрах за інтерактивними схемами, виступати з повідомленням; здатність реалізовувати задум у процесі мовленнєвої діяльності; гнучке вміння використовувати засоби рідної мови залежно від типу, стилю мовлення; уміння редагувати власне та чуже мовлення; здатність до контролю, самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності.

Комунікативні компетенції: уміння доцільно використовувати засоби рідної мови в практиці живого спілкування; уміння наводити переконливі аргументи в процесі розмови; здатність орієнтуватися в ситуації спілкування, комунікативно виправдано добирати вербальні і невербальні засоби і способи для оформлення думок, почуттів у різних сферах спілкування; уміння встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником, змінювати стратегію, мовленнєву поведінку залежно від комунікативної ситуації.

Таким чином, мовну компетенцію можна розглядати, як загальне комплексне поняття, що свідчить про рівень навчальних досягнень з мови та мовленнєвого розвитку студента; у вузькому тлумаченні - як одну з її складових, тобто власне мовну, пов'язану із засвоєнням лінгвістичної змістової лінії курсу української мови.

Ефективність формування компетенцій національно-мовної особистості залежить від цілеспрямованого пошуку шляхів удосконалення організації мовної освіти, свідомого проектування змісту навчання на основі оптимального поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій, дидактичних методів і прийомів. Інновації в галузі мовної освіти - це нововведення, що стосуються змісту і структури курсу української мови та сукупності шляхів, способів проектування й організації навчально-виховного процесу з мови, збагачення його новими методами, локальними (внутрішньопредметними) технологіями.

Ця проблема постійно в полі зору і науковців, які переосмислили мету і результати рідномовної освіти, висвітлили нове бачення змісту курсу української мови, визначили пріоритетні технології навчання мови, шляхи і способи взаємодії викладача та студентів, які прагнуть відшукати ефективні методики активізації навчально-пізнавальної діяльності на заняттях, спрямовані на розвиток пізнавального інтересу до навчальної дисципліни, формування компетентної мовної особистості студента.

Відповідно до компетентнісної моделі мовної освіти посилення компетентнісної спрямованості навчання потребує використання таких педагогічних технологій, організаційних форм, методів навчання, які допоможуть забезпечити творчий розвиток особистості, здатної ефективно розв'язувати життєві проблеми, виконуючи соціальні ролі передусім в українському соціумі.

Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається з системи загальних і професійних знань, тобто опанування фахівцем професійного мовлення - галузевої фразеології та термінології, що допоможе при навчанні у вищих навчальних закладах, а також у подальшій професійній діяльності, котра вимагає застосування у виробничій сфері української мови.

Крім того, термінологічна лексика має велике значення для науково-виробничої комунікації, сприяючи її інтелектуалізації, полегшує процес засвоєння знань та реалізації їх у майбутній фаховій діяльності, поглиблює знання студентів про ознаки виучуваних понять, є засобом розширення активного професійно зумовленого словникового запасу, підвищує культурний рівень майбутньої української інтелігенції.

Продуктивність засвоєння термінів та їх активне використання в усному та писемному українському фаховому мовленні багато в чому залежить від відповідної системи підготовчих вправ, послідовно спрямованих як на переклад та вдумливе засвоєння термінології, так і на активізацію вмінь говоріння та слухання, необхідних для застосування цієї термінології у конкретних робочих ситуаціях.

Ефективним є поєднання вправ як репродуктивного характеру, що виконують ознайомлюючу функцію, так і творчих, що сприяють активному самостійному використанню термінологічної лексики відповідно до виробничої ситуації.

Серед великої кількості репродуктивних вправ ефективним є використання наступних: дати усно тлумачення фаховим термінам українською мовою; дібрати терміни до запропонованих визначень; скласти термінологічний словник до тексту з фахового підручника, давши пояснення термінам.

Вправи творчого спрямування повинні бути складнішими і передбачати більшу самостійність студента при їх виконанні, наприклад: за допомогою словника доберіть до термінів синоніми, складіть з них пари, введіть терміни-синоніми в речення, враховуючи відтінки їх значень; складіть усне висловлювання фахового спрямування, використовуючи професійну термінологію; складіть діалог виробничої тематики, насичений вашою фаховою термінологією.

Доцільним є також застосування вправ порівняльно-зіставного типу, що допомагають студентам відчувати специфіку виучуваних понять, ілюструють особливості нормативного фахового мовлення порівняно з розмовно-побутовим; та вправ на переклад, що виявляють "поряд із спільними ознаками, котрі є характерними для близькоспоріднених мов також риси своєрідні, національно специфічні". Вправи цих типів дозволяють проаналізувати особливості виучуваних понять на фонетико-орфоепічному, лексико-граматичному та стилістичному рівнях.

Крім того, збагачуючи лексичний запас студентів-нефілологів професійно-науковою термінологією, ми одночасно маємо змогу підвищувати культуру мовлення майбутніх фахівців, звертаючи увагу на особливості вимови та правопису того самого терміна в російській та українській мовах; доречність використання термінів та професіоналізмів у різних мовних ситуаціях; нюанси вживання термінів-синонімів у фахових текстах; особливості перекладу стійких термінологічних сполук, що не мають точних українських відповідників російським варіантам та ін.

Безперечно, найбільш доцільним для формування мовленнєвої фахової компетенції на основі науково-професійної термінології є використання текстів зі спеціальності. Невеликих

за обсягом, доступних за змістом, насичених словами, стійкими словосполученнями та граматичними конструкціями, характерними для мови спеціальності.

Самому викладачеві-мовнику не під силу організувати роботу над вивченням фахової термінології як системи, що слугує основою для опанування майбутньою професією, знайти інформативні тексти за фахом, із великої кількості термінів відібрати найбільш уживані у певній сфері виробництва. Отже, перспективи виходу з цієї ситуації ми вбачаємо у тісній співпраці викладачів української мови (за професійним спрямуванням) із викладачами профільюючих фахових дисциплін, у створенні інтегрованих методичних посібників з української мови, наповнених текстами, що несуть у собі базові знання для майбутніх спеціалістів, насичених найуживанішою фаховою термінологією.

Лише зацікавивши студентів їх майбутньою спеціальністю, ми зможемо привити любов до української мови та отримати національно свідомих, мовленнєво компетентних фахівців, що зможуть досягти особистісного й професійного самовизначення та домогтися самореалізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антонова О.Є. Європейській вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади / О.Є.Антонова, Л.П. Маслак // Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 81-109
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.:“К.І.С.”, 2004. –112 с.
3. Кучерук О. Уміння - передусім. Компетентнісний підхід до формування національно-мовної особистості. // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2008. - №10. - С.18 -24.
4. Мацько Л. Матимемо те, що зробимо // Дивослово. - 2001. - № 9. - С. 2-3.
5. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ, 2004. – 111 с.

СЕКЦІЯ ІІІ. ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ (ФАХОВИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»

Балдич Людмила Володимирівна, викладач,
ВСП «Рівненський коледж НУБІП України»,
Черначук-Семенишина Олена Володимирівна,
викладач, ВСП «Рівненський коледж НУБІП України»

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ПОЗНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС

В умовах реформування економіки України сучасна парадигма економічної освіти передбачає підготовку висококваліфікованого майбутнього молодшого спеціаліста, і цей

процес охоплює не тільки розвиток його професійної компетентності, а й формування внутрішньої готовності до опанування професією та власної реалізації. Неперервність професійної освіти як динамічної системи посилює роль кожного освітнього ступеня, зокрема, підготовка молодших спеціалістів у коледжах забезпечує випереджувальну, загальноосвітню і професійну підготовки, наступність і взаємозв'язок для подальших видів і рівнів професійної освіти. Здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста розвиває у студентів розуміння та значущість економічних теорій та практик, що впливають на якість формування професійних вмінь і відіграють важливу роль в отриманні повної вищої економічної освіти.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що Законом України «Про освіту» передбачено компетентнісний підхід в освіті. Водночас, вважаємо, що для підвищення якості професійної підготовки студентів економічних спеціальностей необхідно спрямовувати увагу на: самовизначення – уміння виробляти свої позиції в житті; формувати власний світогляд, уміння ставити і виконувати поставлені перед собою завдання; самореалізацію – утвердження себе як особистості; розвиток творчих здібностей (наукових, художніх, організаційно-комунікативних); самоорганізацію – навички елементарної психічної саморегуляції; організації режиму життя; досягнення поставленої мети.

Важливого значення у формування вище вказаних якостей відграє робота зі студентами у позанавчальний час, зокрема, робота у гуртках професійного профілю.

Теоретичний аналіз проблеми формування економічної компетентності спрямовує нас до головних понять дослідження: «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність». Не зупиняючись детально на зазначених поняттях, узагальнимо їх розуміння на основі аналізу літературних джерел. Так, поняття «компетенція» розглядається як питання, в яких людина добре обізнана, володіє пізнанням та досвідом; коло повноважень посадової особи [1]; поняття «компетентність» – володіння необхідними компетенціями, які містять особистісне ставлення людини до предмета діяльності [2]; набута інтегральна характеристика особистості, що зумовлює можливість здійснювати деяку діяльність на основі використання знань навчального і життєвого досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей [3]. Таким чином, компетентність формується та розвивається в процесі певної (професійної або життєвої) діяльності.

На особливу увагу заслуговують компетентності, здобуті студентами під час роботи у студентських гуртка, клубах, секціях, проектах.

Така діяльність здійснюється за напрямками:

- науково-дослідний передбачає самостійний пошук літератури до певного виступу, доповіді; дослідження економічних явищ, фінансової діяльності підприємств; опрацювання наукових статей в економічній і періодичній фаховій літературі;
- пошуковий напрям пропонує обговорення конкретних ситуацій, які виникають на підприємствах, ситуацій, які б змушували студентів працювати над їх вирішенням, звертаючись до наукових джерел та нормативних актів;
- експериментальний напрям пропонує досліджувати статистичні явища експериментальним методом (зіставляти, аналізувати, замінювати різні статистичні дані);

- творчо-креативний (національно-патріотичні, естетичні проекти, які формують загальнолюдські цінності майбутніх фахівців з бухгалтерського обліку, фінансів і комерції).

У той же час характеристиками професійної компетентності є: розуміння суті завдань, що виконуються; знання досвіду в цій сфері і активне його використання; вміння обирати засоби, адекватні конкретним обставинам; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність визнавати власні помилки і коригувати. Призначення молодшого спеціаліста з економіки визначається тим, що це спеціаліст з високим рівнем фахової освіти, підготовлений для планово-економічної, організаційно-управлінської, фінансової діяльності в галузі економіки на виробництві, у сфері послуг, в управлінні, відповідно до фахового спрямування.

Отже, економічну компетентність молодших спеціалістів у процесі фахової підготовки ми розуміємо як інтегровану професійно особистісну характеристику фахівця, що визначає володіння необхідними компетенціями для успішного здійснення економічної діяльності або виконання професійних обов'язків, передбачених для первинних посад в галузі економіки на виробництві чи у сфері послуг відповідно до фахового спрямування [4]

На основі узагальнення літературних джерел можна визначити структуру професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів економічного профілю, що має такі компоненти:

1) *компетенції у сфері економічної діяльності* (економічне мислення; знання методів економічного аналізу; наявність системного уявлення про структуру і тенденції розвитку української та світової економіки; знання принципів прийняття і реалізації економічних рішень на мікро- та макrorівнях; уміння використовувати економічну інформацію у професійній, виробничій діяльності і повсякденному житті; уміння здійснювати пошук економічної інформації; уміння проводити економічний, стратегічний аналіз та оцінку фінансово-господарської діяльності підприємств; уміння проводити контроль, аудит, перевірку грошових коштів, виробничих запасів, основних фондів у підприємствах, організаціях, установах тощо);

2) *компетенції в інших сферах професійної діяльності* – система знань з фінансів, маркетингу, аудиту, міжнародної економіки, права, менеджменту; знання нормативно-правової бази;

3) *інформаційно-комп'ютерна компетенція* стосується роботи з комп'ютерною технікою і визначається знанням теоретичних основ функціонування комп'ютерної техніки; умінням працювати в мережі Internet; умінням користуватися електронною поштою; умінням працювати із спеціалізованим програмним забезпеченням; умінням ефективно застосувати інформаційні технології і відповідні програми у професійній діяльності;

4) *комунікативна компетенція*, тобто знання ділового етикету та основ конфліктології, толерантність до існування інших поглядів, ефективна групова взаємодія, позитивна установка щодо себе й оточуючих тощо;

5) *компетенція у сфері самовизначення і саморегуляції* особистісних якостей як адекватна самооцінка, впевненість у собі, самоконтроль, самоефективність, високий рівень мотивації до досягнень, визнання необхідності неперервної освіти впродовж життя тощо;

6) *виробничо-діяльнісна компетенція* передбачає знання посадових інструкцій згідно з кваліфікацією фахівця, а саме: обізнаність з вимогами, функціями, правами, обов'язками; знання основ етикет. [5].

Будь-яка діяльність відбувається під впливом мотивів, адже спрямована на досягнення певних цілей. Мотиваційно-ціннісний компонент забезпечує передумови для реалізації інших структурних компонентів, визначає позитивне ставлення до професії, рівень усвідомленості цінності знань для розвитку своєї особистості та виступає базовою характеристикою готовності до професійної діяльності. Остання в свою чергу включає формування та розвиток професійних якостей фахівця, з-поміж яких ретельність та системність у роботі, посидючість, відповідальність, дисциплінованість, цілеспрямованість, оперативність (швидке реагування на різноманітні ситуації), ділова завзятість і наполегливість, ерудованість, впевненість у собі та прийнятих рішеннях, підприємливість.

У структурі економічної компетентності когнітивний компонент можна розглядати як знання фактів, концепцій, принципів і теорій економіки; накопичення системних фахових знань та міжпредметних зв'язків, що є теоретичною і методичною основою ефективної економічної діяльності фахівця.

Третім елементом структури економічної компетентності, ми вважаємо, має бути діяльнісний компонент, який характеризується майстерністю використання майбутніми молодшими спеціалістами економічного напрямку набутих професійних знань, передбачає досвід прояву компетентності у стандартних і нестандартних ситуаціях, тобто уміння діяти за зразком і досвід творчої діяльності. Зазначені структурні компоненти визначають цілісність досліджуваної компетентності і знаходяться в тісній взаємодії. Кожний компонент може впливати на розвиток інших компонентів [4].

Метою роботи гуртків економічного профілю є стимулювання інтересу студентів до економічних дисциплін; формування вміння вільно послуговуватись професійною економічною термінологією, логічно і доречно висловлювати свою думку; сприяння розвитку дослідницьких здібностей обдарованих студентів, залучення студентів до активної участі в різних конференціях, фахових конкурсах і конкурсах на науково-пошукових робіт, роботі семінарів тощо; сприяння розвитку національно свідомої людини, яка розуміє тенденції розвитку української та світової економіки; формування морально-естетичних засад особистості майбутнього фахівця на кращих традиціях українського народу, що відповідає сутності державності України.

Широке впровадження в усі сфери діяльності підприємств нової інформації і комунікаційної техніки привело до збільшення частки праці на персональних комп'ютерах і до прискорення обробки інформації в інтелектуальних мережах, тому надзвичайно важливою є інформаційно-комп'ютерна компетенція.

Правильно організована робота зі студентами у позанавчальний час дозволить удосконалити уміння і навички пошуку необхідної економічної інформації; сформує комунікативну компетентність, що дозволить на високому рівні володіти словом, доводити свою думку, переконувати, адже ці вміння є запорукою успіху в будь-якій галузі діяльності; залучити студентів до активної життєвої позиції; застосувати інноваційні методи навчання, у т.ч. інформаційні; сприятиме формуванню та закріпленню навичок самостійної, індивідуальної та групової роботи; залучатиме студентів до експериментальної, пошукової та дослідницької роботи; формуватиме в гуртківців уміння шукати аналогії, систематизувати, класифікувати економічні явища.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь, ВТФ Перун, 2009. – 1736 с.

2. Горобець С.А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця економіста / С.А. Горобець // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – Вип. 31. – С. 106 – 109.
3. Енциклопедія Освіти / [за ред. В.Г. Кременя] / Академія педагогічних наук України // Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1037 с.
4. Світлана Вітер. Зміст і структура економічної компетентності молодших спеціалістів у контексті фахової підготовки / Світлана Вітер // Молодь і ринок. – № 11 (94), 2012. – С. 130-134.
5. Самрук Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів / Н. М. Самарук // Педагогічні науки. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – № 2, – С. 120-125

Безбородова Надія Вікторівна, викладач,
ДВНЗ «Харківський коледж будівництва, архітектури та дизайну»

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В КОЛЕДЖІ

Будівельна галузь відіграє провідну роль у процесі модернізації економіки України і стабільний її розвиток можливий за умов ефективного розвитку будівництва. Водночас багато будівельних підприємств потребують інноваційної перебудови, а для цього потрібні компетентні та конкурентоспроможні молоді спеціалісти.

Фахова компетентність передбачає наявність комплексних професійних знань, умінь і навичок, високий рівень теоретичної та практичної підготовки майбутнього спеціаліста до професійної діяльності та здатності застосовувати отримані теоретичні знання на практиці. Але фахова компетентність не ототожнюється з освіченістю людини, особливо молодого спеціаліста. Вона являє собою сукупність знань, умінь, навичок, способів діяльності, професійно важливих психологічних якостей, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності. Вона є результатом підготовленості фахівця, якісною характеристикою володіння професією і передбачає усвідомлене прагнення молодого спеціаліста до даної діяльності. Компетентність спеціаліста проявляється в його діяльності та залежить від кінцевого результату.

Формування професійної компетентності у людини відбувається не лише під час професійної діяльності. Цей процес починається набагато раніше, ще під час навчання в коледжі та його продовження у ВНЗ III-IV р. а. і триває протягом усього професійного становлення, та навіть всього життя людини. Тобто, першим етапом формування компетентного фахівця є обґрунтований вибір майбутньої професії. Другий етап - професійне навчання в навчальному закладі будівельного профілю. Третій етап - професійне становлення на робочому місці. Він залежить від здобутої кваліфікації та особистісних якостей молодого спеціаліста, які дозволяють йому виконувати певні виробничі функції. Четвертий, завершальний, етап формування професійної компетентності будівельника, що триває впродовж усієї його трудової діяльності, - професійна майстерність, досягнення морального й матеріального успіху.

Професійна компетентність майбутніх техніків-будівельників складається із сукупності компетенцій:

- концептуальної (наукової) компетентності - розуміння теоретичних основ професійної діяльності;
- інструментальної - володіння базовими професійними вміннями;
- інтегративної - здатність поєднати теорію і практику при вирішенні професійних проблем;
- контекстуальної - розуміння соціального і культурного середовища, у якому здійснюється професійна діяльність;
- адаптивної - вміння передбачати зміни і заздалегідь бути до них готовим;
- комунікативної - вміння ефективно використовувати різні засоби в міжособистісному спілкуванні.

Сучасній галузі будівництва потрібні фахівці, які здатні максимально використовувати свій потенціал, мобільність, проявляти гнучкість, конкурентоспроможність та професійну компетентність. Професійна компетентність будівельника - це його професійні знання, вміння і навички, які забезпечують якісне виконання професійної діяльності і включають аналітичні, комунікативні процеси та забезпечують процес розвитку і саморозвитку особистості. Крім теоретичних знань та практичних умінь, вона складається з досвіду, особистісних якостей, можливостей вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. Професія будівельника вимагає необхідності спілкування з великою кількістю людей, як підлеглих на будівництві, так і учасників будівельного процесу (проектувальників, замовників, підрядників), наявності управлінських якостей, тому у молодого спеціаліста мають бути сформовані всі відповідні професійні компетентності, які дають йому змогу бути впевненим у собі та своїх силах. Комунікативна компетентність є ваговою складовою професійної компетентності майбутнього будівельника - це здатність до ефективної взаємодії, яка полягає у вмінні до різноманітного спілкування, формування завдань, вирішення конфліктів, вмінні взаємодіяти з представниками різних організацій, здібності ведення переговорів, укладання договорів, співпраці з учасниками будівельного процесу, здачі виконаних робіт замовнику.

Зміст будівельної освіти, як система навчальної інформації, включає три основні цикли - дисципліни гуманітарної та соціально-економічної, природничо-наукової, професійної підготовки.

Формування професійної компетентності відбувається за умов:

- перетворення змісту природничо-наукової та фахової підготовки;
- позитивної мотивації навчання;
- активізації навчально-пізнавальної діяльності;
- забезпечення системного методичного супроводу.

Засобами формування професійної компетентності є: інноваційні технології, проблемне навчання, самоосвіта, діагностика навчального процесу та комплекс навчально-методичних видань.

Для підвищення рівня фахової компетентності майбутніх будівельників в Харківському коледжі будівництва, архітектури та дизайну була введена навчальна дисципліна «Облік і звітність у будівництві», яка викладається на останньому курсі, після проходження технологічної практики. Навчальна та робоча програми дисципліни розроблені автором статті, викладання також веде автор статті, яка має великий виробничий досвід. Під час вивчення дисципліни розглядається нормативно-правова база будівництва, отримання ліцензій, дозволів на виконання робіт, розробка виробничих планів діяльності будівельних

організацій різного рівня, складання актів виконаних робіт, ведення виконавчої документації у будівництві, облік та списання матеріалів, прийом в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів.

Коледж має навчальні майстерні, де проводяться навчальні практики з кам'яних, лицевальних, теслярсько-столярних, штукатурно-малярних робіт. Студенти під керівництвом завідувача навчальними майстернями та майстрів виробничого навчання вивчають технологію та безпечні методи виконання основних будівельних робіт.

Ведеться викладання інноваційних матеріалів та технологій, кошторису з використанням програмного комплексу «Будівельні технології». На заняттях проводяться різноманітні ділові ігри, тренінги з використанням синанон-методу, семінари та конференції. Лекційні заняття проводяться у формі бінарних лекцій, лекцій-презентацій, лекцій-візуалізацій, проблемних лекцій з використанням ІКТ.

Ведеться тісна співпраця з будівельними підприємствами регіону: проводяться екскурсії, майстер-класи, лекції на виробництві, виробничі практики. За результатами проходження технологічної практики проводяться студентські технічні конференції, на які запрошуються керівники базових підприємств, випускники коледжу з багатим досвідом роботи.

У питаннях вивчення інноваційних матеріалів та технологій коледж співпрацює з центрами Knauf, Ceresit, Caparol, Trioga: студенти отримують робітничу професію, викладачі проходять підвищення кваліфікації, беруть участь у практичних семінарах.

Інноваційні процеси в Україні щодо оновлення суспільного життя, стабілізації економічної ситуації, модернізації освіти висувають принципово нові вимоги до рівня підготовки та якостей молодого спеціаліста. Педагогічний колектив коледжу докладає багато зусиль для гідної підготовки студентів до виробничої діяльності. Постійні соціальні зміни вимагають від випускника ВНЗ вміння адаптуватися до нових умов та здатності швидко включатися в життя трудового колективу.

Процес професійного навчання має вирішувати завдання забезпечення людини конкурентоспроможною професією, підготовку компетентного спеціаліста, який вільно орієнтується в своїй основній та суміжних галузях діяльності, готового до постійного професійного навчання та росту, соціальної та професійної мобільності. І головним показником рівня кваліфікації будь-якого сучасного фахівця є його професійна компетентність, а компетентні молоді спеціалісти - гордість будь-якого навчального закладу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Брюханова Н. Підходи до розуміння компетентності та компетенції в освіті / Н.Брюханова // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2007. – № 4. – С. 40–49.
2. Гулай О.І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти – Вінниця, 2016.- 44 с.
3. Пляка Л. В. Професійна компетентність як фактор формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців / Л. В. Пляка, В.О. Тюріна: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжна політика: проблеми і перспективи» (Дрогобич, 15-16 травня 2009 р.). – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. – С. 135 -137.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БУХГАЛТЕРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КАЗНАЧЕЙСЬКА СПРАВА»

Актуальність теми обумовлена тим, що на сучасному етапі становлення України потреби її розвитку вимагають від навчальних закладів усіх рівнів освіти підготовки висококваліфікованих фахівців, які відповідають сучасним вимогам, соціально-економічній ситуації на ринку праці, де, безумовно, попит мають спеціалісти, здатні до управління на різних рівнях і в різних сферах, яким притаманні такі якості, як компетентність, комунікабельність, ініціативність, працездатність, толерантність та адаптованість. За таких обставин педагогічним колективам необхідно здійснити перехід до нового покоління галузевих стандартів вищої освіти, на основі компетентнісного підходу, що є необхідним етапом на шляху реформування освіти в Україні.

Застосування компетентнісного підходу до створення галузевих стандартів вищої освіти ні в якому разі не змінює традиційні для вітчизняної освіти «знання, уміння, навички», а створює передумови для більшого, гнучкого наближення результатів освіти до потреб та вимог ринку праці, подальшого розвитку освітніх технологій і системи освіти в цілому. Формування нової системи вищої професійної освіти в Україні не означає недосконалість попередньої, а в умовах, коли вимоги та потреби ринку інтелектуальної праці швидко змінюються, система вищої професійної освіти повинна надавати можливість студентам отримувати не тільки теоретичну, але й ґрунтовну практичну професійну підготовку.

З корінними змінами економічної ситуації в Україні, переходом до ринкової економіки постають проблеми формування сучасної економічної культури нації взагалі й удосконалення та переорієнтації економічної освіти зокрема. Гуманістична сутність проведення в Україні економічних перетворень полягає в тому, щоб зробити кожну людину активним учасником господарчого життя країни. Реаліями сучасної економіки вже стали модернізація, автоматизація та впровадження в діяльність інформаційних сучасних технологій, що дають поштовх професійній підготовці особистості нового типу.

Одним із невід'ємних елементів економіки є розвинута та ефективно організована бухгалтерська справа. У всіх європейських країнах висловлюється загальна думка про те, що країнам з перехідною економікою необхідно в стислі терміни забезпечити наявність бухгалтерів. Які можуть обслуговувати ринкову економіку та здатні приймати рішення на підставі глибокого розуміння основних економічних принципів сучасного інформатизованого суспільства, глобалізації світової економіки.

Економічна освіта стала потребою сьогодення, вона покликана сформувати в громадян України знання, діловитість, підприємництво, а у спеціалістів - професійну компетентність. Майбутній фахівець бухгалтерського обліку повинен мати високий творчий потенціал, бути відкритим для вирішення різноманітних проблем економічного розвитку, здатним знаходити нові нетрадиційні рішення, володіти сучасними технологіями.

Шлях ринкових реформ в Україні привів до необхідності здійснення оперативного управління бюджетними коштами та спрямування їх на першочергові соціально-економічні потреби, з метою чого було створено Державну казначейську службу України (правонаступника Державного казначейства України), на яку покладено виконання усього комплексу завдань, пов'язаних з касовим виконанням бюджетів усіх рівнів та ефективним

управлінням бюджетними коштами.

З цього моменту взаємозв'язок бухгалтера бюджетної сфери та ДКСУ є практично безперервним. Враховуючи це, в навчальні плани вводиться дисципліна «Казначейська справа».

Казначейська справа як економічна дисципліна є галуззю фінансової науки, що займає важливе місце в підготовці молодшого спеціаліста галузі знань «Економіка та підприємництво».

Метою навчальної дисципліни «Казначейська справа» є набуття студентами теоретичних знань та практичних навиків з казначейської справи при здійсненні операцій з касового виконання бюджетів усіх рівнів за доходами і видатками.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає досягнення такого кваліфікаційного рівня підготовки студента, за якого він повинен набути таких компетентностей:

а) знати:

- основні принципи, положення з організації роботи, обліку та звітності виконання бюджетів;
- структуру Державної казначейської служби України та принципи її побудови і функціонування;
- систему органів державної влади, які співпрацюють з ДКСУ у сфері виконання бюджету;
- основні стадії бюджетного процесу, специфіку виконання бюджетів усіх рівнів;
- фундаментальні досягнення світової економічної науки і зарубіжний досвід у сфері виконання бюджету.

б) уміти:

- застосовувати чинне законодавство, самостійно вирішувати проводити операції з касового виконання бюджетів усіх рівнів за доходами та видатками;
- працювати із законодавчими та інструктивними матеріалами з питань реалізації бюджетної політики держави.

Та попри все, у професійній підготовці спеціалістів економічного профілю є необхідність виділяти насамперед корпоративну компетентність як особливий вид компетентності, який передбачає стійку здатність фахівця виконувати передбачені кваліфікаційною характеристикою види діяльності. Корпоративна компетентність включає:

- глибоке розуміння сутності виконуваних завдань і вирішування проблем;
- знання досвіду, накопиченого в кожній конкретній галузі економіки; активне оволодіння найкращими досягненнями цієї галузі;
- вміння обрати засоби й способи дії, адекватні конкретним обставинам місця та часу;
- почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність учитися на помилках і вносити корективи в процес досягнення цілей.

Отже, формування компетентності, тобто застосування знання та вміння в реальній життєвій ситуації, є однією з найбільш актуальних проблем. Формування професійних компетенцій майбутнього молодшого спеціаліста нині вимагає від навчального закладу принципово нового підходу: інтеграції професійної освіти, практичної діяльності та нових інформаційних технологій і передбачає вдосконалення технології навчання та виховання, що базується на використанні обчислювальної техніки, спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних засобів безперечно впливає і на систему підготовки молодших спеціалістів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Михасюк К.В. «Формування професійної компетентності майбутніх бухгалтерів у процесі навчально-виробничої практики в коледжах економічного профілю»: дисертація/ Рівне, 2016
2. Петренко Н.П. «Шляхи формування професійних компетенцій у студентів технікуму»: стаття/ Харків, 2017
- 3.Робоча програма з дисципліни «Казначейська справа» для студентів за напрямом підготовки 030509 Облік і аудит, спеціальності 5.03050901 «Бухгалтерський облік»

Гурська Лариса Леонідівна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ

В умовах фінансово-економічних трансформацій і невизначеностей напрям підготовки «Фінанси і кредит» є запорукою отримання професії, яка дозволить випускнику навчального закладу почувати себе впевненим і конкурентоспроможним на ринку праці. Глобальні виклики сьогодення не зменшили попит на високопрофесійних фахівців у банківській і фінансовій сферах, компаніях реального сектору економіки, державних фінансових органах влади. З іншого боку, якісно підготовлений молодий фахівець-фінансист завжди має гарантію мінімального початкового професійного старту в широкому діапазоні напрямів працевлаштування.

Вивченням та аналізом поняття «компетентність» займаються багато вчених. Компетентність досліджували: С.П. Бондар, М.С. Головань, С.У. Гончаренко, І.В. Родигіна, Г.К. Селевко, А.В. Хуторський, М.Ю. Кадемія, Т. В. Ткаченко, Л.С. Отрощенко, О.Б. Лисак, С.Є. Шишов та ін. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних засад упровадження компетентнісного підходу зробили зарубіжні і українські вчені, зокрема: І. Демура, Б. Авво, А. Бермус, Ю. Татур, А. Вербицький, І. Зимня, М. Князян, Б.С. Гершунський, А. Маркова, А. Митяєва, Л. Морська, О. Овчарук, В. Краєвський, В. Петрук, Д. Погонішева, О. Савченко, О. Субетто, С. Трубачева, О. Локшина та ін. Наукові публікації багатьох дослідників свідчать про те, що останнім часом намітилася тенденція до переходу від кваліфікаційного підходу спеціаліста-випускника до компетентнісного, де цілі освіти пов'язуються не тільки з виконанням конкретних фахових функцій, але й з інтегрованими вимогами до результату освітнього процесу. Тому компетентнісний підхід до процесу навчання має важливе значення для випускника вищого навчального закладу, зокрема фахівця з напряму підготовки «Фінанси і кредит».

У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, у законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту» наголошується, що основною метою навчального процесу є формування громадянина і професіонала, подальше підвищення якості освітніх послуг та рівня управління галуззю [5].

Термін «компетентність» з латинської перекладається як коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. С. У. Гончаренко розглядає професійну компетентність як «оволодіння особистості необхідною сукупністю знань, умінь і навичок, які визначаються сформованістю педагогічної діяльності, спілкування особистості як носія означених цінностей, ідеалів і свідомості» [2].

Професійна компетентність фахівця, як зазначає М.Ю. Кадемія, «передбачає розв'язання різного роду проблем, завдань на основі наявного досвіду, знань і цінностей, а професійні компетенції передбачають здатність людини успішно діяти в процесі своєї професійної діяльності, що робить можливим бути професійно успішним будь-якого випускника навчального закладу» [6, с. 39]. У процесі підготовки майбутнього фахівця важливо правильно сформувати його професійну компетентність, яка включає: здатність фахівця кваліфіковано виконувати свою роботу, вміння швидко опановувати сучасні досягнення в обраній галузі, збагачення своїх знань, досвіду практичної діяльності, вдосконалення умінь і навичок самостійно, оперативно приймати рішення в нестандартних ситуаціях» [4, с. 12].

Дієвість формування професійної компетентності, на думку І.В. Демури, «залежить від багатьох умов, а саме: психологічно обґрунтований вибір професії, професійний відбір студентів, формування професійної спрямованості, включення до змісту навчально-виховного процесу розвивальних методик, забезпечення послідовного засвоєння професіоналом системи взаємозалежних видів діяльності» [3, с. 18].

Загальні (ключові) компетенції є ядром моделі випускника навчального закладу, оскільки вони виявляються не лише у розв'язанні професійних завдань, але й завдань поза межами своєї професії. Ключові компетенції мають двоїсту природу. З одного боку, вони не є професійно обумовленими, цими компетенціями повинні володіти сучасні фахівці незалежно від сфери їх діяльності. З іншого боку, ключові компетенції є професійно значимими, оскільки вони складають основу, базу для професійних компетенцій, дозволяють їм максимально реалізовуватися.

В освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця з фінансів і кредиту записано, що фахівець з фінансів повинен виконувати такі виробничі функції: організаційну, обліково-аналітичну, планову, контрольну, технологічну, навчально-методичну, науково-дослідну.

Кожному з рівнів професійної діяльності (молодший спеціаліст, бакалавр, магістр) притаманне своє коло компетенцій, хоча всі вони об'єднані певною спеціальністю. У компетенції молодших спеціалістів закладені здатності виконувати прості, елементарні, початкові професійні завдання. Компетенції бакалавра і магістра орієнтовані на завдання вищого рівня і пов'язані з функціонуванням фінансового підрозділу в цілому. Іншими словами, компетенції молодших спеціалістів орієнтовані на виконання операцій, а компетенції бакалаврів та магістрів – на забезпечення процесів у обраній сфері професійної діяльності.

Компетентність – це інтегрований результат освіти, який співвіднесений з ціннісними і смисловими характеристиками особи, має практико-орієнтовану спрямованість. Здатність – це психічний та фізичний стан індивіда, в якому він готовий до успішного виконання певного виду продуктивної діяльності.

Для успішного здійснення професійної діяльності майбутній фінансист повинен володіти низкою знань, умінь, навичок та здатностей. Серед них базовими є професійні знання, уміння та навички, що майбутній фахівець отримує при оволодінні професійною навчальною програмою за обраною спеціальністю. Наступними вимогами є здатність здійснювати професійні функції в рамках одного або декількох видів професійної діяльності. Щодо особистісних якостей, то майбутній фахівець із фінансів повинен володіти основами побутового та ділового спілкування як вербального, так і з застосуванням комп'ютерної техніки і сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. На сучасному етапі

розвитку зовнішньоекономічної діяльності, створення підприємств з іноземними інвестиціями однією з вимог є володіння хоча б однією іноземною мовою. Знання психології та етики спілкування є успішною основою будь-якої діяльності, але особливо ці знання необхідні для тих спеціалізацій та видів діяльності, які передбачають широке спілкування з клієнтами, покупцями, а також у тих випадках, коли знання психології може сприяти ефективності професійної діяльності.

Одним із професійних видів діяльності фінансиста є управлінська. Знання основ управлінської діяльності необхідні фахівцям-керівникам усіх ланок управління, особливо це стосується менеджерів різних спеціалізацій, для яких управління є основним видом діяльності.

Швидкозмінність сучасних умов, у яких працюють фінансисти, ставить свої вимоги до особливостей здійснення професійної діяльності, і як результат – до знань, умінь, здатностей та психологічних якостей фінансиста. До таких рис відноситься, в першу чергу, вміння орієнтуватись у нестандартних ситуаціях і умовах, стресостійкість, здатність аналізувати проблеми, які виникають у підприємства та у себе особисто, здатність знаходити шляхи вирішення цих проблем, відповідно до цього – розробляти план особистої діяльності і діяльності підприємства та здійснювати його. Творчий підхід до здійснення професійної діяльності на сьогодні є вимогою для фахівців усіх галузей, і фінансист не є винятком.

Іншими рисами, які необхідні майбутньому фінансисту, є позитивне ставлення до своєї професії, здатність до постійного особистого й професійного самовдосконалення та підвищення професійної кваліфікації.

Серед фахових завдань, характерних для професійної діяльності фінансиста, можна виділити загальні та вузькоспеціалізовані. До останніх належать задачі, які виконує фахівець, що займає певну посаду, наприклад, фахівець із банківської або страхової справи, брокер біржовий тощо. Загальні задачі є стандартними щодо займаної посади та спеціалізації. Вони можуть зустрічатись у роботі різних фахівців напряму «фінанси і кредит».

Серед **універсальних (ключових)** компетенцій виділяються три групи:

загальнонаукові – здатність набувати нові знання й використовувати їх;

інструментальні – комп'ютерна грамотність, письмова й усна комунікація, здатність використовувати інформацію з різних джерел тощо;

соціально-особистісні і загальнокультурні – здатність до саморозвитку і самовдосконалення, наполегливість у досягненні мети, здатність до критики і самокритики, здатність організовувати свою роботу або роботу в команді, загальна освіченість, культура стосунків та ін.

Загальнонаукові компетенції виявляються в умінні аналізувати, синтезувати, порівнювати і співставляти, систематизувати, узагальнювати, генерувати ідеї, набувати нові знання. Ці компетенції характеризують рівень інтелектуального розвитку особистості. Інтелект відіграє вирішальну роль практично у всіх видах діяльності фахівця.

Інструментальні компетенції: володіння методами аналізу й синтезу, вміння знаходити й опрацьовувати інформацію, володіння інформаційними засобами і технологіями, володіння рідною та іноземною мовами.

Соціально-особистісні і загальнокультурні компетенції означають систему знань про соціальну дійсність і про себе, а також систему складних соціальних умінь і навичок взаємодії, сценаріїв поведінки в типових соціальних ситуаціях, які дозволяють швидко і адекватно адаптуватися і зі знаннями справи приймати рішення за різних обставин.

Професійні компетенції співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості спеціаліста, визначають його здатність ефективно діяти відповідно до вимог справи, методично організовано й самостійно розв'язувати задачі та проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності.

Професійні компетенції поділяють на *загальнопрофесійні* відповідно до видів діяльності і *профільно-професійні*. Загальнопрофесійні компетенції окреслюють коло здатностей людини до теоретичного, методологічного використання теоретичних основ її професійної діяльності. Профільно-професійні компетенції відбивають професійний профіль випускника, ідентифікують його професійну діяльність у конкретній предметній галузі на відповідному кваліфікаційному рівні.

Загальнопрофесійні компетенції: моделювання, планово-організаційна, обліково-аналітична, оцінна, контрольна, обґрунтування та прийняття рішення, дослідницька, управлінська, прогностична, навчально-методична, нормативно-правова.

Профільні професійні компетенції: фінансово-бюджетна, податково-бюджетна, фінансово-кредитна, страхова, зовнішньоекономічна, фінансово-правова, у сфері фінансів підприємств, у сфері ринку цінних паперів, у сфері фінансового менеджменту» [1, с. 23].

Наразі аналіз сучасних педагогічних науково-методичних джерел дає можливість стверджувати про необхідність формування професійної компетентності у майбутнього фінансиста, що визначатиме його професійну спроможність та сприятиме формуванню професіоналізму продовж життя. Найбільш ефективним засобом, що впливає на формування професійної компетентності майбутнього фахівця, є фахові дисципліни професійного циклу, вивчення яких передбачено навчальними планами підготовки молодшого спеціаліста спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Отже, від якості підготовки фінансистів, які після закінчення навчання здійснюють практичну діяльність у банківській та страховій сфері, фінансово-кредитних установах, страхових компаніях, працюючи в органах податкової та митної служб, фінансових відділах та управліннях, інвестиційних компаніях тощо, залежить забезпечення усіх без винятку інституцій, як державних, так і приватних, одним із основних видів ресурсів – фінансовими ресурсами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23–30.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С.У. Гончаренко. – [вид. друге, доп. й виправл.]. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 С. 45
3. Демура І.В. Формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / І.В. Демура. – К., 2010. – 20 с.
4. Деркач Ю.В. Підготовка майбутніх фахівців за умов нових технологій навчання / Ю.В. Деркач // Наук.-метод. зб. Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 61. – С. 87-91.
5. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Кадемія М.Ю. Формування професійної компетенції майбутнього фахівця / М.Ю. Кадемія. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov>

ВИКОРИСТАННЯ ЗАДАЧ ПРИКЛАДНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ

Одним із дієвих та ефективних засобів реалізації прикладної спрямованості курсу математики є використання в навчальному процесі прикладних задач, які виникли в інших галузях, але потребують математичного розв'язання.

Використання прикладних задач під час вивчення математики є важливим аспектом свідомого сприйняття навчального матеріалу студентами, адже саме прикладні задачі викликають у студентів активізацію розумової діяльності, сприяють виникненню особистих мотивів навчання. Задачі, які містять нові відомості з різних життєвих галузей, розвивають інтерес і допитливість.

Задачі практичного змісту потребують особливої уваги з боку викладача, тому що спочатку їх потрібно сформулювати мовою математики, тобто скласти математичну модель задачі. Це найбільш складна (і тому найбільш цінна для студентів) частина роботи. Для її виконання викладачу слід уважно підійти до кожної конкретної задачі: підготувати ряд евристичних запитань, що спрямують студентів до конкретного навчального матеріалу; визначити суттєві та абстрагуватися від несуттєвих властивостей об'єкта; сформулювати умову та вимогу прикладної задачі мовою математики.

Для розв'язання задач практичного характеру, як правило, потрібні деякі додаткові довідкові дані. Доцільно не включати ці дані в текст задачі, даючи в такий спосіб студентам можливість відчувати, що даних задачі недостатньо для її розв'язання, зрозуміти, яких саме даних не вистачає, і за можливості змусити їх самих відшукати ці дані в довіднику. Це також потребує особливої підготовки і викладача, і студентів.

На таких заняттях підвищується активність студентів, а в результаті покращується якість запам'ятовування і відтворення досліджуваного матеріалу, оскільки студенти не тільки сприймають матеріал від викладача, а й самі беруть активну участь у його створенні та засвоєнні шляхом поєднання розумових операцій з практичними діями. Розв'язування задач практичного змісту сприяє розвитку творчої самостійності, ініціативи студентів, дозволяє краще реалізувати принцип зв'язку теорії з практикою.

Прикладна задача повинна відповідати таким вимогам:

- питання задачі формулюється так, як воно зазвичай формулюється у житті; розв'язок задачі демонструє практичне застосування математичних ідей у різних галузях;
- зміст задачі повинен викликати у студентів пізнавальний інтерес; дані та шукані величини задачі мають бути реальними, узятими з життя.

Розв'язування прикладних задач сприяє ознайомленню студентів із роботою підприємств і галузей народного господарства, викликає інтерес до обраних професій.

Використання прикладних задач дає можливість вдало створювати проблемні ситуації на занятті. Такі задачі забезпечують посилення мотивації навчання математики, спонукають студентів до здобуття нових знань, оволодіння новими вміннями, збагачують їх знаннями з інших дисциплін.

У математиці задачі відіграють важливу роль. Історія свідчить, що математика як наука виникла із задач і розвивається в основному для розв'язування задач.

Задачі стимулювали не лише виникнення, а й подальший розвиток математичної науки. Основну роль, звичайно, відігравали задачі, поставлені життям. Вони насамперед примушували вчених розробляти нові алгоритми, виявляти нові закономірності, створювати нові методи дослідження. Згадаймо, наприклад, історію виникнення диференціального та інтегрального числення. Ще на початку XVIII ст. математики зіткнулися з багатьма задачами на дослідження різних процесів, на знаходження площ криволінійних фігур, об'ємів тіл

тощо. Ці задачі цікавили багатьох, вони послужили стимулом і відправним пунктом для створення диференціального та інтегрального числення. Так само задачі про азартні ігри привели до теорії ймовірностей. Задача на оптимальне завантаження верстатів привела до створення лінійного програмування і т. ін. І тепер математика розвивається в основному через розв'язування задач.

Принцип навчання через розв'язування задач є очевидним наслідком із самої природи математики. Розв'язування задач – найефективніша форма не тільки для розвитку математичної діяльності, а й для засвоєння знань і умінь.

Не потрібно відокремлювати вивчення теорії від розв'язування задач. Ці два види роботи повинні переплітатися і обумовлювати один одного.

У багатьох випадках задачі практичного змісту можна застосовувати для мотивації навчальної діяльності студентів перед вивченням нового матеріалу, для створення перед вивченням нової теми так званої проблемної ситуації.

На прикладі добре складених задач прикладного змісту студенти переконуються у значенні математики для різноманітних сфер людської діяльності, в її користі і необхідності для практичної роботи, бачать широту можливих застосувань математики, зрозуміють її роль у сучасній культурі.

Задачі на складні відсотки розв'язуються в досить швидкий спосіб при знанні декількох простих формул. Частина з них стосується нарахувань по внеску чи кредиту, коли ті здійснюються за певні часові проміжки. Також складні відсотки використовують у задачах хімії, медицини та ряді інших.

Формули складних відсотків

У випадку розміщення вкладів з капіталізацією відсотків на роки кінцева сума депозиту визначається формулою:

$$P_i = P \left(1 + \frac{r}{100\%} \right)^n$$

Тут P – початковий внесок, r – відсоткова ставка, n – кількість років. За складними відсотками працюють банки, інвестиційні фонди, страхові фірми. Поширені за кордоном, а зараз і в Україні, пенсійні фонди та фонди страхування життя працюють за схемою складних відсотків. При розміщенні вкладів з капіталізацією відсотків поквартально формула

$$P_i = P \left(1 + \frac{r}{4 \cdot 100\%} \right)^q,$$

складних відсотків матиме вигляд:

де q – кількість повних кварталів.

При капіталізації відсотків щомісячно застосовують наступну формулу для обчислень:

$$P_i = P \left(1 + \frac{r}{12 \cdot 100\%} \right)^s,$$

де s – кількість місяців існування угоди.

Останній випадок – неперервне нарахування відсотків, коли складні відсотки нараховують щоденно, розраховують за формулою:

$$P_i = P \left(1 + \frac{r}{365 \cdot 100\%} \right)^m,$$

де m – кількість днів.

Страхування життя та відкладання пенсій відбувається за складнішими формулами, крім нарахування складних відсотків щороку здійснюються необхідні внески.

Розглянемо два випадки накопичення. Чоловік відкладає 5000 грн. протягом 20 років. За цей час він відкладе $20 \cdot 5000 = 100000$ (грн).

При відкладанні у накопичувальні фонди з річною ставкою 13% за перший рік сума зросте до $5000 \cdot (1 + 13/100) = 5650$ (грн)

Наступного року чоловік до даної суми додає ще 5000 грн. В результаті за другий рік сума збільшиться

$$(5650+5000) \cdot (1+0,13) = 12034,50 \text{ (грн)}$$

Продовжуючи подібні обчислення, в кінці терміну отримаємо суму розміром 457349,58 грн.

Поширені задачі на складні відсотки

Задача 1. Вкладник поклав на депозит \$3000 під 9% річних на 10 років. Яка сума акумулюється наприкінці 10-го року при річній капіталізації? На скільки зросте сума порівняно з початковим внеском?

Розв'язання:

Застосовуємо формулу складних відсотків для знаходження суми наприкінці терміну:

$$P_i = 3000 \left(1 + \frac{9}{100\%} \right)^{10} = 3000 \cdot 2,367 = 7102,09 \text{ (USD)}$$

Щоб дати відповідь на друге питання, від значення 7102,09 віднімаємо суму вкладу.
 $7102,09 - 3000 = 4102,09 \text{ (USD)}$.

Різниця становить 4102 долари.

Задача 2. Інвестор вклав 7000 грн під 10% річних при умові нарахування складних процентів щокварталу. Яку суму він отримає через 8 років?

Розв'язання:

Застосовуємо 2 формулу складних відсотків.

Знаходимо кількість кварталів $8 \cdot 4 = 32$ та підставляємо у формулу

$$P_i = 7 \left(1 + \frac{10}{4 \cdot 100\%} \right)^{32} = 7 \cdot 2,2037 = 15426,30 \text{ (грн)}$$

Задача 3. Костюм коштував 600 грн. Після того як ціну було знижено двічі, він став коштувати 432 грн., причому відсоток зниження вдруге був у 2 рази більшим, ніж першого разу. На скільки відсотків кожного разу знижувалася ціна?

Розв'язання:

Для спрощення обчислень позначимо

X – перша знижка;

X/2 – друга знижка;

Щоб відшукати невідому, X складаємо рівняння:

$$600(1-X)(1-X/2) = 432.$$

Спрощуємо та зводимо до квадратного рівняння

$$300X^2 - 900X + 168 = 0$$

та розв'язуємо

$$D = (-900)^2 - 4 \cdot 300 \cdot 168 = 608400 = 780^2$$

$$X = \frac{900 \pm 780}{2 \cdot 300} \Rightarrow X = 2,8; X = 0,2.$$

Перший розв'язок не має фізичного змісту, другий враховуємо при обчисленнях. Значення 0,2 відповідає зниженню на $0,2 \cdot 100\% = 20\%$ після першої знижки та $X/2 = 10\%$ після другої знижки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Г.М.Возняк. Взаємоз'вязок теорії з практикою в процесі вивчення математики. Київ. 1989р.
2. Горох О.О. Комп'ютер на уроці математики. // Математика. – 2007. - № 2.
3. Зімановська А.А. Проведення практичних робіт з математики. // Вісник. – 2008.
4. Науково-методичні основи використання лабораторних робіт в процесі викладання математики. – [http:// www.allbest.ru](http://www.allbest.ru)

5. Теоретичні основи проведення практичних робіт на уроках математики. – <http://www.school3207.ucoz.ru>

Іванова Світлана Миколаївна, викладач
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІНАНСИСТІВ

Процес формування самоосвітньої компетентності фінансистів є безперервним і здійснюється протягом всієї професійної діяльності фахівця, а не лише у межах професійної підготовки в навчальному закладі. Проте саме в процесі навчання в коледжі у студентів необхідно сформувати базові вміння та компоненти, що є складовими даної компетентності, задля здатності студентів у майбутньому здійснювати процес самовдосконалення. Процес професійної підготовки майбутніх фінансистів спрямований на формування вмінь студентів усвідомлено і самостійно працювати з навчальним матеріалом та науковою інформацією, а також готовності підвищувати власну кваліфікацію у майбутньому.

Актуальність проблеми формування компетентності майбутніх фінансистів продиктована вимогами, які притаманні сучасному економічному світу (суспільству), для ефективного функціонування в якому недостатньо фахівцеві тільки вивчати та розуміти навчальні дисципліни. Необхідний принципово новий підхід, який би ґрунтувався не тільки на засвоєнні студентами певних знань, умінь та навичок, а й формував би в них власне ставлення та розуміння фінансово-економічних перетворень, сприяв розвитку особистісного досвіду щодо виконання професійних завдань за допомогою фінансово-комунікаційних технологій.

Аналіз наукової літератури, присвяченої різним аспектам процесу формування самоосвітньої компетентності студентів різних напрямів підготовки, свідчить, що залучення студентів до процесу саморозвитку є одним із першочергових завдань у педагогічній теорії та практиці і передбачає, перш за все, наявність мотивації до професійного самовдосконалення. Різні аспекти формування самоосвітньої компетентності фахівців досліджуються в роботах Н. Воропай, Н. Коваленко, О. Ножовніка. Методологічні основи формування мотивації студентів до самоосвітньої діяльності активно розробляються вітчизняними науковцями: І. Балашовою, І. Гоголевою та В. Ковальовим. Більшість досліджень із цієї проблеми присвячено саме методам, засобам, факторам розвитку пізнавальної активності студентів.

Беручи до уваги дефініції понять «компетентність», «самоосвіта» і «самоосвітня компетентність», відповідно, можна виділити таке трактування поняття «самоосвітня компетентність фінансиста», як сукупність умінь, навичок і мотиваційних чинників фахівців фінансового профілю, спроможних самостійно організувати власну пізнавальну діяльність професійного характеру з метою підвищення рівня їх конкурентоспроможності на українському і зарубіжному ринках праці.

Аналіз досліджень Н. Воропай [1] та О. Ножовніка [2], присвячених аналізу структури самоосвітньої компетентності фахівців різних напрямів, дозволяє стверджувати, що процес професійного становлення та самовдосконалення спеціалістів будь-якого профілю розглядається в єдності чотирьох етапів, а саме: мотиваційного (усвідомлення професійної спрямованості процесу саморозвитку); когнітивного (оволодіння необхідними знаннями);

процесуального (планування й реалізація самоосвітньої діяльності); контролюючого (оцінка отриманих результатів). На основі аналізу досліджень учених можна зробити висновок, що самоосвітня компетентність майбутніх фінансистів виявляється у процесі взаємодії її структурних компонентів: мотиваційно-стимулюючого, інформаційно-змістовного, планово-організаційного та рефлексивного- контролюючого. Як зазначають науковці І. Гоголева [3] та О. Зуєва [4], мотиваційна складова містить мотиви, потреби та виступає своєрідним індикатором, який дає змогу судити про ставлення майбутнього фінансиста до засвоєння знань у сфері фінансів та професійно - особистісного розвитку, або мобільності. Формування мотиваційної складової відіграє значну роль у стимулюванні студентів до активного оволодіння професійними знаннями й уміннями з метою готовності до подальшої діяльності у професійній сфері. Саме тому мотивація виступає першою ланкою в системі формування самоосвітніх навичок студентів, бо саме потреба в самоосвіті є домінуючою причиною самостійного засвоєння знань та створення відповідної ситуації для її задоволення.

Дидактичне забезпечення процесу формування самоосвітньої компетентності майбутніх фінансистів передбачає застосування імітаційних, проектних, дослідницьких, ситуаційних, інтерактивних та ігрових методів навчання, що включають: проведення тренінгів, орієнтаційних зустрічей; організацію кейс-тренінгів, ділових ігор, дебатів, круглих столів; участь студентів у науково-дослідній роботі, проектній діяльності; виконання вправ, орієнтованих на розвиток аналітичних, інформаційно-пошукових, комунікативних і міжособистісних умінь студентів економічного профілю. Реалізація організаційно-підготовчого етапу, що передбачає формування стійкої позитивної мотивації, відбувається під час організації диспуту «Чому я віддаю перевагу: самостійній чи аудиторній роботі?», дебатів «Напрями покращення моєї освіти», модерації «Якою я бачу свою майбутню професію?», тренінгу для студентів третього курсу; круглого столу «Проблеми фінансів України та шляхи їх подолання», ділової гри «Фінансовий інспектор», кейсу «Започаткуй власний бізнес», міні-тренінгу «Професійні вміння, які визначають успішність самоосвітньої діяльності»; під час проведення зустрічей з представниками провідних компаній. Слід зазначити, що на теоретично-орієнтаційному етапі формування самоосвітньої компетентності майбутніх фінансистів реалізуються завдання стосовно засвоєння майбутніми фінансистами знань та оволодіння вміннями, необхідними для організації самоосвітньої діяльності. Цей процес відбувається під час проведення круглих столів, дискусій; організації ділових ігор; виконання кейс-стаді та низки вправ, що включають складання когнітивних карт і резюмування в рамках вивчення дисциплін циклу професійно-практичної підготовки, а саме: «Банківські операції», «Податкова система», «Економіка підприємства». З метою формування інформаційно-пошукових та аналітичних умінь майбутніх фінансистів, доцільним є використання кейсів за темами «Шахрайство з платіжними картками», «Банківське інвестиційне кредитування», «Фінансова стійкість банку та механізм її забезпечення», проведення ділової гри «Інвестиційний портфель», круглих столів на теми «Банківські ризики та наслідки для населення». Ефективними є такі вправи, як: створення образів та аналогій, складання структурно-логічних схем, діаграм, систематизуючих таблиць, укладання глосарію фахової термінології, спрямованих на пошук інформації за допомогою Інтернет-мереж. Уміння майбутніх фінансистів налагоджувати міжособистісні стосунки у групі формуються вміння діалогічного мовлення, навички творчого мислення та ведення диспуту за допомогою використання таких вправ, як: «Інтерв'ю», «Опонент», «Дискусія за правилами», «Презентація продукту», «Конфлікт

робітника банку з клієнтом», ділової гри «Прийняття колективних рішень», дискусії «Шляхи вирішення фінансової кризи в Україні», що сприяють формуванню міжособистісних умінь студентів як складової самоосвітньої компетентності майбутніх фінансистів.

Таким чином, мотиваційний елемент займає основне місце в загальному процесі формування самоосвітньої компетентності майбутніх фінансистів, тому що саме сформованість мотиваційних настанов і цільових орієнтацій дозволять фахівцям фінансового профілю в подальшому ефективно здійснювати власний процес самовдосконалення. Слід зазначити, що чим більше мотивів і стимулів майбутньої професійної діяльності студент матиме, тим кращими виявляться цілі процесу його самовдосконалення, які, у свою чергу, визначатимуть організацію самоосвітнього процесу в подальшому. Подальші дослідження мають наукову і практичну цінність із метою діагностики сформованості мотивації студентів-фінансистів до самоосвітньої діяльності і розробки педагогічних умов, що сприятимуть підвищенню рівня їх пізнавальної активності у процесі самовдосконалення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Воропай Н. А. Формування самоосвітньої компетентності у майбутніх учителів початкових класів засобами інформаційно- комунікаційних технологій [текст]: дис. ... на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Воропай Наталя Анатоліївна; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2011. – 240 с.
2. Ножовнік О. М. Формування самоосвітньої компетенції майбутніх фахівців з міжнародної економіки у процесі вивчення іноземних мов [текст] : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Олег Миколайович Ножовнік ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К., 2011. – 20 с.
3. Гоголева И. В. Развитие положительной мотивации учебной деятельности у студентов экономического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / И. В. Гоголева. – Якутск, 2005. – 247 с.
4. Зуева Ольга Анатольевна. Формирование мотивации самообразования у студентов в системе высшего профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / О. А. Зуева. – Волгоград, 2004. – 192 с.

КОСТЕНКО Тетяна Володимирівна, викладач,
ВП НУБіП України «Немішайвський агротехнічний коледж»

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТЕХНІКА-МЕХАНІКА В АГРОТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Сучасне лавиноподібне зростання науково-технічної інформації, її швидке старіння привели до розуміння того факту, що саме по собі накопичення знань втратило сенс. Нині важливішими, поряд з ґрунтовним володінням необхідним обсягом знань, постають завдання розвитку творчого технічного мислення і методологічної культури майбутніх фахівців, формування умінь студентів самостійного оволодіння знаннями, здатностей генерувати нові науково-технічні ідеї, готовності здійснення інноваційної технічної діяльності.

Загальновизнано, що розвиток творчих здатностей майбутніх техніків-механіків є першочерговим завданням педагогічної громадськості агротехнічних коледжів.

Натомість аналіз наукових джерел свідчить, що бракує цілісних, комплексних досліджень, присвячених формуванню творчих здатностей саме техніків-механіків, відсутні

наукові розвідки щодо змісту, методів, форм, засобів, технологій розвитку творчого потенціалу студентів саме агротехнічних коледжів.

Природно, сама професійна діяльність вимагає від техніка самостійно приймати рішення, креативно виконувати складні технічні завдання. Мова про те, що схильність до технічної діяльності (позитивне ставлення до техніки, глибокий інтерес до неї; системні технічні знання; оперування технічними термінами; розвинуте технічне мислення; просторова уява тощо) має повсякчас поєднуватися з творчістю – раціоналізаторський винахід у техніці, новизна і оригінальність техніко-технологічного процесу. Не зайве додати, що у будь-якій праці слід розрізняти стандартизований і творчий її компоненти (В. Войтко).

Аналіз досліджень проблеми творчого розвитку особистості дозволяє виокремити в структурі особистісного потенціалу техніка-механіка такі групи якостей: а) професійно-технічні знання, уміння і навички в синтезі з професійними якостями (кваліфікаційний потенціал); б) креативні здібності, що виявляються під час розв'язання творчих технічних завдань, у розвинутій просторовій уяві, при генеруванні ідей, системному баченні технічних проблем (творчий потенціал); в) наполегливість, працездатність (психофізіологічний потенціал); г) пізнавальні (інтелектуальні) здібності (освітній потенціал); д) здатність до співробітництва, роботи в команді, взаємодії (комунікативний потенціал); е) система потреб, мотивів, цілей, цінностей, що визначають морально-ціннісну сферу особистості, прагнення долати шаблонність, стереотипи, розвивати власні творчі здатності (моральний потенціал).

Природно, усі названі групи якостей техніка-механіка знаходяться у складних взаємозв'язках, взаємодоповнюють одна одну і виявляються у професійній діяльності, зокрема, як при виконанні стереотипних, так і діагностичних та евристичних класів задач.

Сутнісні характеристики творчого потенціалу, аналіз творчої технічної діяльності, освітньо-кваліфікаційної характеристики техніка-механіка дозволяють виокремити такі структурні компоненти феномена:

Мотиваційно-цільовий компонент відображає особистісне ставлення до інноваційної технічної діяльності, що виражається через потреби, мотиви, цілі розв'язання творчих технічних завдань.

Змістовий компонент охоплює сукупність загальноосвітніх, технічних, міждисциплінарних знань, умінь, навичок, а також поінформованість про цілі, зміст, методи, форми, прийоми організації творчої технічної діяльності.

Операційно-діяльнісний компонент як процесуальний складник ґрунтується на арсеналі умінь, навичок організації творчої технічної діяльності, включає як інтелектуальні, так і технічні здібності студента.

Рефлексивно-оцінювальний компонент відображає внутрішні процеси самоаналізу, самооцінки методів та результатів власної технічної творчої діяльності; виявляється у визначенні на основі власного досвіду оптимальних методів та прийомів розв'язання технічного завдання.

Аналіз сутнісних характеристик творчого потенціалу, структурних компонентів феномена дозволяє сформулювати визначення даного поняття у такий спосіб: це складна особистісно-професійна якість, що має природно-генетичну основу і включає мотиваційно-цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний компоненти, які відображають сукупність особистісних якостей, психічних станів, процесів і здібностей (інтелектуальних, технічних) та виявляється у фаховій спрямованості на креативну технічну діяльність.

Таким чином, творчий потенціал майбутнього техника-механіка як складна особистісна якість має цілеспрямовано формуватися в педагогічному процесі агротехнічного коледжу. Отже, маємо суттєво модернізувати змістовий і процесуальний компоненти педагогічного процесу підготовки майбутніх техніків-механіків, щоб результативний компонент відображав високі рівні сформованості творчих здатностей випускників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бех І.Д. Образ “Я” як мета формування і розвитку особистості / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 2. – С. 5-8.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Згуровський М. З. Інженерна освіта в Україні: стан і перспективи / М. З. Згуровський // Вища школа. – 2001. – № 6. – С. 3–23.
4. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020 рр.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
5. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020 рр.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.phpquery=education/prof-tech>.

Кошик Вікторія Валеріївна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ» - ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Головне завдання сучасної системи вищої освіти – підготовка кваліфікованого, конкурентоздатного фахівця, який не лише володіє певним рівнем знань, умінь і навичок, але й може практично застосувати їх у своїй професійній діяльності. В Україні передбачений розвиток освіти на основі нових прогресивних концепцій, впровадження до навчального процесу нових інформаційних технологій, науково-методичних досягнень.

Перехід до нової якості освіти можливий тільки за умови оптимізації процесу навчання. Важливими показниками ефективності при цьому залишаються професіоналізм та конкурентоспроможність майбутніх фахівців. Нині роботодавці віддають перевагу випускникам вищих навчальних закладів, які вже з перших днів роботи за фахом здатні компетентно, ефективно і відповідально виконувати різноманітні виробничі завдання.

Формування професійних компетенцій дає випускникам можливість адаптуватися на робочому місці і визначає напрями їх саморозвитку в майбутній професійній діяльності.

Професійну компетентність як інтегровану якість особистості досліджували О. Дубасенюк, В. Лозовецька, А. Хуторський та інші науковці.

Останніми десятиліттями відомі міжнародні організації, що працюють у сфері освіти, — серед них ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, комісія Ради Європи, ОЕСР, Міжнародний департамент стандартів для навчання, досягнення та освіти тощо — вивчають проблеми,

пов'язані з появою компетентнісно-орієнтованої освіти. Ці організації розглядають компетентності як здатність застосовувати знання й вміння, що забезпечує активне застосування навчальних досягнень у нових ситуаціях.

У методичній літературі існує безліч визначень поняття «компетенція».

Компетенції — це спроможності, знання та методи мислення, які людина здобуває і використовує у своєму житті; це знання, навички, здібності чи характеристики, пов'язані з виконанням професійної діяльності на високому рівні тощо.

Володіння людиною відповідною компетенцією позначається терміном «компетентність».

Компетентність випускника ВНЗ — це його здатність, яка підкріплюється практикою, реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особисті якості та ін.) для успішної творчої діяльності в професійній та соціальній сфері.

Компетентність ґрунтується на знаннях; це інтелектуально і особистісно обумовлений досвід соціально-професійної життєдіяльності людини.

Головні елементи, що формують поняття компетенції, - це знання, вміння та досвід.

Повний зміст базових компетентностей майбутніх фахівців з бухгалтерського обліку у ВНЗ представлено в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, де зазначаються типові види їхньої професійної діяльності:

- формування документів щодо об'єктів організації бухгалтерського обліку;
- планування розвитку системи бухгалтерського обліку, господарсько-фінансової діяльності та її фінансових показників;
- здійснення контролю за дотриманням вимог організаційних документів з метою забезпечення раціонального функціонування бухгалтерського обліку;
- оцінка стану організації бухгалтерського обліку;
- складання програми внутрішньогосподарського контролю та програми аналізу господарської діяльності, плану документообігу і заходів щодо вдосконалення обліково-економічної роботи на підприємствах;
- аналіз основних показників господарсько-фінансової роботи суб'єкта підприємницької діяльності та документальна перевірка здійснених ним господарських операцій;
- визначення цін, доходів, витрат і фінансових результатів, матеріальних і трудових ресурсів та ефективності їх використання, ефективності технічних нововведень та елементів інфраструктури підприємств;
- організація фінансово-господарської діяльності підприємства, бухгалтерського обліку і звітності, зовнішньоекономічних відносин;
- дотримання законів України та інших нормативних актів, що регулюють господарську діяльність підприємств;
- ведення синтетичного й аналітичного обліку;
- контроль за збереженням і ефективним використанням ресурсів підприємства;
- аудиторська та ревізорська діяльність;
- застосування практичних навичок щодо сучасних інформаційних систем і технологій, їх раціонального і ефективного використання у процесі здійснення бухгалтерського обліку.

Велику увагу необхідно приділити відповідному підходу до навчання, його реалізації в змісті і методах навчальної роботи. Такий підхід передбачає постійне співробітництво

викладача і студента. У сучасному навчальному процесі головним є вміння організувати індивідуальну роботу зі студентом, його пошукову роботу, вдосконалювати здатність до самонавчання, а не передача готових знань.

Однією з важливих проблем у країні на сьогодні є вдосконалення системи бухгалтерського обліку, звітності, контролю та аудиту, основним напрямом якого є застосування інформаційних систем та комп'ютерних технологій. Розвиток ринкової економіки в Україні, виникнення нових господарських структур на основі різних форм власності, розширення міжнародних економічних зв'язків диктують необхідність удосконалення бухгалтерського обліку. Трансформаційні процеси обумовили зростання вимог до інформаційно-комунікаційної діяльності у сфері бухгалтерського обліку як одного із потужних засобів управління підприємством (організацією, фірмою), що пов'язано з потребою швидкого опрацювання інформаційних потоків, оперативного реагування на зміни у законодавчій та нормативно-правовій базі з ведення облікової документації, розвитком гнучкості та швидкості професійного мислення, спрямуванням професійних дій на випереджальний розвиток облікового діловодства (застосування спеціального програмного забезпечення, зокрема ліцензованих продуктів «1С:Бухгалтерія 8» для України тощо).

Дисципліна «Інформаційні системи і технології в обліку» є логічним продовженням курсу «Інформатика і комп'ютерна техніка» і пов'язана зі змістом професійно орієнтованих дисциплін підготовки фахівців з бухгалтерського обліку.

У державних вимогах до змісту і рівня підготовки дипломованих спеціалістів підкреслюється тісний взаємозв'язок їх професійної діяльності з використанням сучасних інформаційних технологій, що базуються на найновішій комп'ютерній техніці і забезпечують високий рівень інформаційних і аналітичних функцій.

Кваліфікованим вважається спеціаліст лише за умови вміння вести бухгалтерський облік з використанням комп'ютерної техніки для підвищення якості вихідної облікової інформації, її оперативності, точності та об'єктивності. Тому під час вивчення дисципліни передбачена систематична практична робота студентів на комп'ютері як під керівництвом викладача, так і самостійно.

Практичні заняття покликані показати та довести до свідомості студента зв'язок теорії з практикою, навчити студентів застосовувати теоретичні знання на практиці, навчити використовувати технічні прийоми у вирішенні практичних питань, різноманітних облікових розрахунків тощо.

Практичні заняття з дисципліни «Інформаційні системи і технології в обліку» рекомендується проводити з використанням пакету Microsoft Office 2007/2010/2016 та сучасних систем, призначених для автоматизації бухгалтерського обліку, - 1С:Підприємство, IT-Enterprise. Бухгалтерія, SAP, Oracle, «Папус», «Галактика» та ін.

З метою раціонального використання часу та об'єктивної оцінки набутих вмінь та навиків під час практичних робіт з дисципліни «Інформаційні системи і технології в обліку» застосовується укладений автором цієї статті електронний навчально-методичний посібник до виконання практичних робіт (на основі програми «1С:Бухгалтерія 8»), який включає основні теоретичні відомості, завдання для практичних робіт з методичними поясненнями до кожної теми, перелік питань для самоконтролю, звіти для контролю та перевірки правильності виконання студентами завдань практичної роботи, завдання для самостійної роботи студентів. Електронний посібник містить зручну систему навігації, реалізовану за

допомогою гіперпосилань та закладок. Він покликаний допомогти студентам оволодіти навчальним матеріалом, сформувати у майбутніх фахівців навички практичної роботи з програмними продуктами, які використовуються для автоматизації обліково-аналітичних робіт, закріпити практичні вміння і навички з організації бухгалтерського обліку на підприємстві з використанням комп'ютерних інформаційних технологій.

Для проведення комп'ютеризованого семестрового контролю, а також поточного контролю знань студентів з дисципліни «Інформаційні системи і технології в обліку» використовується середовище комп'ютерної програми SunRay TestOfficePro.

Навчальній практиці з даної дисципліни, як найважливішому елементу навчального процесу, приділяється велика увага, тому і застосовуються найбільш раціональні методи її проведення, які направлені на інтенсифікацію та ефективність роботи студентів, максимальне наближення занять до реальних умов виробництва. Навчальна практика з інформаційних систем і технологій обліку є логічним продовженням навчальної практики з фінансового обліку. У ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж» вона проводиться в лабораторіях - «Навчальна бухгалтерія» та «Інформаційних систем і технологій в обліку», обладнаних сучасним апаратним та програмним забезпеченням.

Під час занять з навчальної практики студенти вирішують конкретні виробничі ситуації, економічні проблеми, намагаються моделювати виробничі процеси тощо. Тільки така підготовка дозволяє молодому фахівцю швидко адаптуватися до виробничих умов і працювати з максимальною віддачею.

Навчальна практика з інформаційних систем і технологій в обліку проводиться з використанням електронного навчально-методичного посібника по виконанню практичних робіт у середовищі програми «1С:Бухгалтерія 8», що містить рекомендації та завдання до виконання практичних робіт, дані для самоконтролю знань студентів та список рекомендованої літератури. Блок практичних робіт – це комплексне ведення бухгалтерського обліку на сучасному підприємстві. Послідовне виконання операцій з обліку активів, зобов'язань, капіталу підприємства охоплює весь цикл обліково-аналітичних робіт та дає певну уяву про роботу комп'ютерної бухгалтерії в реальному житті. Кожна тема практичної роботи включає завдання основного та додаткового практикумів. Завдання основного практикуму містять постановку облікових задач та детальну технологію відображення цих операцій у комплексній типовій конфігурації програми «1С:Бухгалтерія 8.2». Завдання додаткового практикуму поглиблюють та систематизують навички роботи в комп'ютерній програмі. До кожної практичної роботи подається перелік питань для самоконтролю (питання теоретичного спрямування, проблемні питання), відповідь на які студент зможе дати після виконання практичних завдань. Таким чином, відповідаючи на питання, студент самостійно контролює рівень засвоєння знань.

Отже, вивчення дисципліни «Інформаційні системи і технології в обліку» студентами спеціальності «Облік і оподаткування» є підґрунтям формування професійної компетентності сучасних фахівців з бухгалтерського обліку. Засвоєні знання та практичні навички студенти зможуть застосовувати, працюючи за фахом на сучасному підприємстві. Метою виконання практичних робіт є: набуття вмінь розв'язання типових бухгалтерських задач з використанням сучасних пакетів прикладних програм; ознайомлення з методологією обліку, контролю та аудиту в умовах автоматизованої обробки інформації; вивчення прийомів роботи з найпоширенішими сучасними програмними продуктами з урахуванням сучасної практики виробничої та фінансової діяльності обліку й звітності в Україні, а також

чинних стандартів і нормативів цієї галузі знань, що, безперечно, сприятиме формуванню сучасного студента як кваліфікованого фахівця у майбутньому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Даніліна Т.В. Технологія використання інноваційних та нетрадиційних форм заняття. - Організація навчально-виховного процесу, випуск 10, 2007.
2. Гладких Т. В. Шляхи покращення підготовки конкурентоспроможних фахівців з обліку та аудиту / Т. В. Гладких, В. О. Подольська // Міжнар. навч.-метод. конф. : збірник тез доп. ; 10-11 грудня 2009 р. / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2010. – № 1. – С. 18–22.
3. Організація навчально-виховного процесу, випуск № 14, 2009. Форми, методи та організація навчання з дисципліни «Бухгалтерський облік».
4. Пальчук О. Проблеми підвищення конкурентоспроможності випускників з обліку та аудиту / О. Пальчук // Нова педагогічна думка. – 2011. – № 1. – С. 149– 151.
5. Хуторської А. Ключові освітні компетентності [Електронний ресурс]/ А. Хуторської. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/theory/2340/>.

**Кузнєцова Світлана Василівна, викладач,
ВП НУБіП України «Немішайвський агротехнічний коледж»**

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Критичне мислення та освітній процес, побудований на його засадах, за останні 10 років стали основою освітніх реформ у провідних країнах Європи. Уміння критично мислити забезпечує науково-технічний і суспільний прогрес та є запорукою демократії, а освіта відіграє в його розвитку першорядну роль. Критичне мислення забезпечує самостійні та відповідальні дії, а також характеризується самовдосконаленням. Розвиток критичного мислення особливо актуальний у часи інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових політичних, економічних обставин, без ефективного знаходження відповідей на запитання, значну частину яких неможливо передбачити. Освіта завжди орієнтована на майбутнє, яке не можна визначити заздалегідь. Тому завдання оволодіння стратегіями і навичками критичного мислення визнано першочерговим у багатьох країнах світу.

Сучасний етап у розвитку людства розглядають як епоху виникнення і розвитку інформаційного суспільства. Величезні масиви різноманітної інформації є доступними для загалу. До того ж, сучасні інтернет технології дозволяють отримувати будь-яку інформацію у будь-який час. В цих умовах особливого значення набуває уміння знаходити потрібну інформацію в різних джерелах і критично її переосмислювати, що, в свою чергу, призводить до формування базових знань.

Дані задачі неможливо розв'язати тільки засобами традиційного підходу до викладання, при якому студент залишається об'єктом навчання. Потрібен перехід до такої стратегії, при якій студент перетворюється в суб'єкт освітнього процесу, він приходить дійсно "вчитися", тобто "вчити себе", не тільки отримувати знання, які передаються викладачем, але й уміти самому здобувати і користуватися ними в житті.

Важливим положенням технології розвитку критичного мислення є сумісне

конструювання своїх знань, знайомство з простими і зрозумілими методами, які зроблять навчання цікавим і змістовним. Мета даної освітньої технології – розвиток розумових навичок, які необхідні не тільки в навчанні, але й у буденному житті (вміння приймати зважені рішення, аналізувати явища, працювати з різною інформацією тощо).

Аналіз багатьох психолого-педагогічних досліджень дає підстави стверджувати, що під критичним мисленням розуміється тип мислення, який характеризується самостійністю, організованістю, цілеспрямованістю, практичністю та рефлексивністю і дає можливість людині здійснювати оцінку, обґрунтування і вибір власної позиції, думок, дій, вчинків, поведінки. Сучасні студенти повинні володіти наступними навичками:

- креативність;
- критичне мислення та здатність розв'язувати проблеми;
- комунікативні навички;
- ІКТ-обізнаність, використання інформації та медіа;
- здатність самонавчатися та адаптуватися до умов навчання в інших культурах та суспільствах;
- інноваційність.

Навчальний процес, спрямований на розвиток критичного мислення, має певні особливості:

- у навчання включаються завдання, вирішення яких вимагає мислення високого рівня (аналізу, синтезу, оцінки);
- навчальний процес організований як дослідження певної теми, яке виконується шляхом інтерактивної взаємодії студентів. Щоб бути ефективними сьогодні, викладачі повинні використовувати як повсякденний інструментарій кооперативне навчання зі всіма методами та прийомами роботи в малих групах, проекти, дебати та інші види дискусії, експериментальні вправи, моделювання тощо;
- результатом навчання визначається не засвоєння фактів або чужих думок, а вироблення власних суджень через застосування до інформації адекватних прийомів мислення;
- викладання в цьому процесі є стратегією постійного оцінювання цих результатів з використанням зворотного зв'язку "студент-викладач" на основі дослідницької активності студентів;
- критичне мислення вимагає від студентів достатніх навичок оперування доказами та формулювання суджень, умовиводів.

Формування критичного мислення реалізується в процесі формулювання проблеми, вирішенні проблемних ситуацій, виконанні творчих робіт, проектів. Аналізуючи і порівнюючи альтернативні точки зору, студенти знаходять власне вирішення проблеми, підкріплюючи її ґрунтовними доказами.

Формування навичок критичного мислення у студентів реалізується через такі види діяльності, як дидактична гра, ділова гра, "мозковий штурм", дискусія, науково-практична конференція, науково-дослідницька робота.

Однією з методик розвитку критичного мислення є використання так званих "товстих і тонких питань", які передбачають не однозначну відповідь, а творчий підхід і самостійне осмислення. Наприклад: "Дайте три пояснення чому ...?", "Поясніть, чому?", "У чому відмінність ...?", "Припустімо, що буде, якщо ...?" тощо. Питання такого роду називають проблемними. Проблемні питання сприяють, як відомо, активізації дослідницької

діяльності студентів. Цей метод використовується при опитуваннях, парній і груповій роботі. Прогнозування за допомогою відкритих питань, наприклад: "Що буде далі з матеріалом?", "Чому ви так вважаєте?" тощо.

Усі ці види обумовлюють активний обмін інформацією через діалог, який має пізнавальний і розвиваючий потенціал. Організація взаємодії через діалог вимагає серйозної підготовки зі сторони викладача, відкритості, відходу від стереотипів, толерантності. При цьому потрібні методики, які обумовлюють процес спільного пошуку відповідей на поставлені питання в умовах недостатності первинної інформації.

Дані методи широко застосовуються при вивченні загальнотехнічних дисциплін і, таким чином, сприяють не тільки вивченню дисципліни, але й розвитку критичного мислення. Це, в свою чергу, підвищує професійний рівень майбутніх фахівців, оскільки розвиток глобальної економіки обумовлює зміни в соціальному житті, на ринку праці. Студенти, щоб конкурувати зі своїми однолітками по всьому світу за робочі місця і ресурси, повинні мати можливість творчо мислити. Творчий підхід до вирішення будь-яких проблем, пропонування унікальних ідей вимагає вміння критично мислити.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мурюкина Е.В., Чельшева И.В. Развитие критического мышления студентов педагогического вуза в рамках специализации "медиаобразование"// Е. В. Мурюкина, И.В. Чельшева. Учебное пособие для вузов / Отв. Ред.. А.В. Федоров. – Изд. Кучма. 2007. –162 С.
2. Пометун О.І. Основи критичного мислення: методичний посібник для вчителів/ О.І. Пометун, І.М. Сущенко. – Д.: ЛІРА, 2016. – 156с.
3. Алан Кроуфорд, Е. Венди Саул, Самуел Метьюз, Джеймс Макінстер. Технології розвитку критичного мислення учнів. Переклад публікації проекту «Читання і письмо для критичного мислення». Адаптований переклад з анг. / Алан Кроуфорд, Е. Венди Саул, Самуел Метьюз, Джеймс Макінстер; за заг. ред. Олени Пометун
Доступ за посиланням: <http://www.criticalthinking.expert>

**Литвинець Юлія Ігорівна, к.е.н., викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

КОНТРОЛЬНО-ОЦІННА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК» ЯК РЕЗУЛЬТАТ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Сучасна парадигма освіти ґрунтується на особистісно орієнтованому, діяльнісному і компетентнісному підходах у навчанні. Компетентнісний підхід до формування змісту та організації навчального процесу покладено в основу створення державних стандартів вищої освіти на всіх її рівнях, розроблення навчальних програм, створення підручників, визначення критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів. Посилення ролі особистісного чинника в засвоєнні навчального матеріалу зумовило переосмислення не лише змісту освіти, а й технологій контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів. Контрольно-оцінювальна діяльність викладача наразі трансформується з предметно-орієнтованих результатів засвоєння змісту на діялісно-орієнтовані. Це вимагає опрацювання нових методик оцінювання освітніх результатів.

За таких умов навчальний процес спрямовується на формування і розвиток ключових і предметних компетентностей студентів, тобто їхню здатність успішно вирішувати різні проблеми, з якими вони зустрічатимуться в реальних проявах своєї життєдіяльності – навчальній, професійній, громадській тощо. У нашому дослідженні ми ґрунтуємося на такому розумінні основних понять компетентнісного підходу в освіті: компетентність – це набута у процесі навчання інтегрована здатність студента, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці. Компетенція – відчужена від суб'єкта (людини) соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки студента, необхідна для його якісної діяльності в певній сфері, тобто результат. Ключова компетентність – це спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає їй можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності. Ключові компетентності формуються засобами міжпредметного і предметного змісту. Предметні (галузеві) компетентності являють собою набутий студентами у процесі навчання досвід специфічної для певної дисципліни діяльності, що пов'язаний з набуттям нового знання, його перетворенням і застосуванням [1].

В умовах компетентнісного підходу до навчання, крім змісту освіти, змінюється також контрольно-оцінна діяльність викладача, яка тепер більше спрямовується на діяльнісний аспект. Тому потрібні нові засоби оцінювання, побудовані на основі сучасних теорій і методик педагогічних вимірювань, які надають можливість оцінювати рівень володіння ключовою чи предметною компетентністю як багатовимірною структурою. Тобто ці засоби повинні містити компетентнісно-орієнтовані завдання, які визначатимуть увесь спектр здібностей студентів до використання набутих предметних знань, умінь з дисципліни «Бухгалтерський облік» та використання їх у практичній діяльності.

Основна мета викладання дисципліни «Бухгалтерський облік» полягає у вмінні викладача донести до студента теоретичні знання концепцій та процедур, що складають обліковий процес. На основі аналізу ситуацій вміти внести пропозиції щодо покращання бухгалтерського обліку, мінімізації податків, зміцнення фінансового стану підприємства, виявлення резервів зниження собівартості продукції, розробки заходів з підвищення ефективності управління оборотним капіталом, усунення помилок у поточному обліку і бухгалтерській звітності. Отже, як результат, це забезпечить студенту можливість орієнтуватись і опанувати практичними навичками організації обліку відповідно до його форм, починаючи з вивчення законодавчої бази, основних положень обліку та закінчуючи аналізом фінансової звітності, вміння застосовувати знання на практиці.

Для того щоб оцінити поставлену викладачем мету при викладанні дисципліни «Бухгалтерський облік», необхідно застосувати методи контролю при викладанні даної дисципліни. Методи контролю – це способи діяльності викладача і студентів, у ході яких виявляються рівень засвоєння учбового матеріалу та оволодіння студентами знаннями, вміннями і навичками [2]. При викладанні дисципліни «Бухгалтерський облік» застосовуються основні методи контролю знань, які наведені на рис. 1 [3]. При застосуванні різних методів контролю викладач відмічає позитивні сторони, вказує на недоліки відповідей студентів, робить висновки про те, як засвоєно навчальний матеріал.

При цьому значна увага приділяється оцінці відповідей студента: враховується правильність відповіді, її повнота, логічність викладення матеріалу, культура мови, вміння поєднувати теоретичні положення з практикою, а також з майбутньою професійною діяльністю студента.

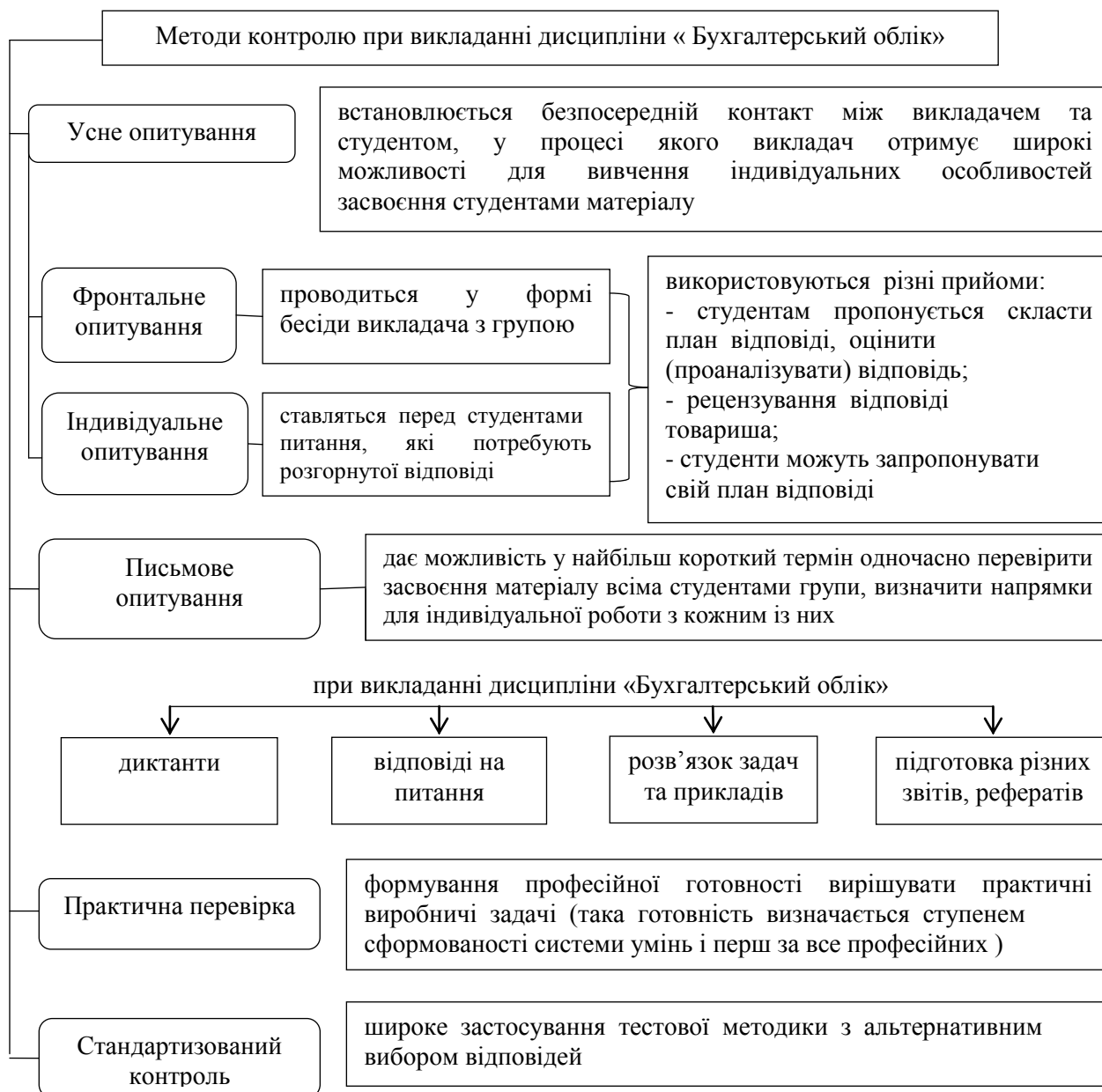

Рис. 1. Методи контролю при викладанні дисципліни «Бухгалтерський облік»

На нашу думку, контрольно-оцінна діяльність викладача при викладанні дисципліни «Бухгалтерський облік» повинна ґрунтуватися на використанні всього розмаїття методів контролю, що сприятиме формуванню у студентів професійних компетенцій. Адже завдання сучасної вищої бухгалтерської освіти полягає не лише в тому, щоб дати професійні знання в сфері бухгалтерського обліку, оподаткування та права, а й у тому, щоб підготувати високо кваліфікованого фахівця, що розуміє і знає свою роль та усвідомлює значення у суспільстві в цілому та на підприємстві, зокрема. Він повинен вміти творчо використовувати здобуті знання на практиці (особливо в ситуаціях, що вимагають застосування професійного судження), працювати в колективі та цінувати колективний досвід вирішення проблемних питань бухгалтерського обліку, оподаткування та загального керівництва підприємством.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Звіт про науково-дослідну роботу «Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетенцій учнів основної і старшої школи» / Академія педагогічних наук України. Інститут педагогіки URL: 82_445.pdf

2. Найдюнов І. М. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Методика викладання економічних дисциплін». Київ: 2008. 50 с.

3. Раков С. А. Якість освіти: європейський вимір / Тестування і моніторинг в освіті: вісн. 2007. № 10-11. С. 4-13.

**Лісовська Наталія Василівна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодення потребує фахівця, який може не тільки оперувати власними знаннями, а й готовий змінюватися та адаптуватися до нових потреб ринку праці, активно діяти, швидко приймати рішення та навчатися впродовж життя. Тому істотно зростають вимоги до компетентності, професіоналізму, культури та якості професійної підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти. Підготовка конкурентоспроможних, професійно компетентних фахівців є стратегічним завданням української системи освіти, умовою стійкого економічного росту і підвищення добробуту країни. Сьогодні, як ніколи, якість людських ресурсів значною мірою визначається рівнем їх професійної компетентності.

Перед викладачами стоїть завдання створити підростаючому поколінню умови для його максимального самовизначення й самовираження. Нині актуальності набуває поняття **компетентності** студента, що визначається багатьма чинниками, оскільки саме рівень компетентності, на думку багатьох експертів, є тим індикатором, що дозволяє визначити готовність студента-випускника до життя, його подальшого особистого розвитку й до активної участі у майбутній фаховій діяльності.

Протягом останніх років у вітчизняній педагогіці з'явилося чимало праць (Ю. Голубєва, В. Дюкова, О. Кукліна, С.Макарова, Ю. Морозова, І. Носача), присвячених проблемі підготовки майбутніх фахівців. Проблема компетентності як багатомірного феномена ґрунтовно досліджена в роботах С.У. Гончаренко, В.П. Бездухова, О.М. Дахіна, Б.Д. Ельконіна, А.К. Маркова та ін. Питання професійної підготовки на основі компетентнісного підходу розглянуто у працях В. Анищенко, Л. Дибкова, А. Михайличенко, О. Овчарук та ін. Разом з тим, аналіз наукових праць вказує на те, що проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців вивчена недостатньо.

Поняття «компетенція» І. Носач визначає як коло питань, у яких хтось є авторитетом, володіє знаннями й досвідом, а також як особистісні властивості людини, які дають можливість самому вирішувати різні види завдань [4].

Компетенцію Л. Дибкова розглядає як відтворене поняття, що визначає сферу застосування знань, умінь, навичок, що набуваються у процесі безперервного навчання, через систему додаткової освіти і на життєвому досвіді та практиці [1].

О. Овчарук професійну компетенцію майбутнього фахівця визначає не лише базовими знаннями і вміннями, але й ціннісними орієнтаціями майбутнього фахівця, мотивами його діяльності, здібностями до розвитку свого творчого потенціалу. Тому формування професійних компетенцій майбутнього молодшого спеціаліста нині вимагає від навчального закладу вивчати і впроваджувати в навчально-виховний процес інноваційні технології, які включають не тільки новий підхід до його організації, але й новий тип відносин між

викладачем і студентом, нові технології опанування знань. Таким чином, навчання має характерну рису: навчальний процес зливається з життям, із рішенням реальних творчих задач.

Застосування інноваційних технологій на заняттях при підготовці майбутніх спеціалістів сприяє підвищенню рівня пізнавальної самостійності, високому ступеню наочності й безперервному самоконтролю, засвоєнню знань та умінь, формуванню необхідних професійних компетенцій [3, с. 217].

Інноваційні технології викладання дисциплін слід опановувати кожному викладачеві, на якому рівні інтелектуально-методичної майстерності він не перебував би. Поруч з пояснювально-ілюстративними прийомами викладач повинен застосовувати нові, особистісно-орієнтовані, в яких посилений творчо-діяльнісний компонент. Лише за таких умов під умілим керівництвом викладача студенти здобувають необхідні знання, уміння й навички.

Працюючи над поставленою проблемою впровадження інноваційних форм та методів навчання, викладачам фахових дисциплін потрібно спиратися на інтерактивну модель навчання (робота в парах, групах) як спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, що має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Необхідність застосування інноваційних технологій полягає в тому, що на заняттях (лекційних, практичних і семінарських) здійснюється індивідуальна та групова робота студентів, їх робота з первинними документами, використовується проектна діяльність, навчальні ігри, що допомагає студенту отримати та засвоїти значно більший обсяг інформації, сприяє зростанню його активності та професійних умінь, дає поштовх до критичного мислення, розвитку здібностей аргументувати свої думки тощо.

Завдяки цьому посилюється співпраця між студентами і викладачем, зростає самостійність студента у підготовці та прийнятті рішень, створюються сприятливі умови для визначення найбільш талановитих, креативних студентів, які стають лідерами та прикладами для наслідування, що забезпечує високий рівень навчання й підготовки студентів, побудову конструктивних та партнерських відносин у групі [3 с. 218].

У процесі педагогічної діяльності викладачі прийшли до висновку, що саме мозковий штурм, дискусії, ділові ігри, аналіз конкретних ситуацій (кейс-метод), тренінги, самостійна робота, дослідно-експериментальна діяльність, участь у семінарах і диспутах, науково-практичних конференціях, робота над проектами сприяють формуванню креативної особистості.

У випадку, коли необхідно розв'язати складну ситуацію за достатньо обмежений час, доречно застосовувати **метод мозкового штурму**. Мозковий штурм - один із методів творчого вирішення проблеми, і тому часто дозволяє побачити неочевидні, але досить ефективні рішення. Мозковий штурм, як правило, є колективним процесом, у якому бере участь команда людей, але можна проводити його і індивідуально.

Дискусія, як спосіб передачі знань, є методом зі сталими традиціями і входить до групи проблемних методів. Її мета – виявити відмінності в розумінні питання і в товариській суперечці встановити істину, прийти до спільної думки.

Прикладом використання дискусії є засідання «круглих» столів та зустрічі студентів з провідними фахівцями з метою ознайомлення випускників коледжу із сучасними вимогами виробництва та формування практичних навичок у студентів.

Одним із найактивніших методів навчання студентів є проведення **ділової гри**. Ділова гра – це метод навчання вибору послідовних, оптимальних рішень в умовах, що імітують реальну виробничу ситуацію.

Таким чином, у процесі проведення гри стимулюється інтелектуальна діяльність студентів, вони вчаться прогнозувати, досліджувати та перевіряти правильність прийнятих рішень і гіпотез, виховують культуру спілкування, формують вміння працювати в колективі та з колективом, що підвищує інтелектуальну активність, пізнавальну самостійність й ініціативність студентів [2, с. 75].

Одним із методів інноваційного навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів, є **«кейс-метод»**. Цей метод передбачає розгляд виробничих управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Основна мета кейс-методу – навчити на прикладі конкретної ситуації (кейса) груповому аналізу проблеми і самостійному прийняттю рішень. Робота майбутніх бухгалтерів передбачає колективну діяльність, тому дуже важливо навчити їх працювати групою на єдиний результат.

Ще одним із головних методів підвищення фахової компетентності й конкурентоспроможності майбутніх фахівців є **науково-дослідна робота**. Вона дає можливість розкрити інтелектуальний потенціал як студента, так і викладача, зробити свій внесок у дослідження актуальних проблем економіки, оволодіти науковими методами пізнання і, що головне для студентів, усвідомити важливість такої роботи для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці.

Варто зауважити, що науково-дослідна робота студентів допомагає оволодіти методикою наукових досліджень, розвиває навички самостійної пошукової роботи, виховує творче ставлення, прищеплює смак до наукового пошуку, підвищує власну наукову активність, розумові здібності, сприяє проявленню інтелектуальної ініціативи.

Отже, професійні компетенції у майбутнього фахівця повинні формуватися у вищому навчальному закладі, проте їх подальший рівень може зростати лише у процесі фахової діяльності із застосуванням інноваційних технологій, як того вимагають сучасні зміни в освіті. Слід зазначити, що процес формування професійних компетенцій тривалий, продовжується протягом життя і є невід'ємною складовою частиною навчально-виховного процесу [4].

Таким чином, основна увага у коледжі повинна приділятися розвитку особистості студента, його комунікативній підготовленості, формуванню професійних компетенцій, здатності здобувати і розвивати знання, мислити і працювати по-новому. А це в свою чергу, дозволить студенту підготуватися до сучасних умов виробництва, бути затребуваними на ринку праці, домагатися великих успіхів у професійній діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Дибкова Людмила Миколаївна. – К., 2009 – 276 с.
2. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі / М. Дяченко-Богун // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Вип. 14. – С. 74-79.
3. Жиликова О.В. Застосування інноваційних методик під час підготовки фахівців з економічних спеціальностей / О.В. Жиликова, Т.О. Ставерська // VIII Всеукр. наук.-метод.

конф., 23 вересня 2010 р. – Харків: ХДУХТ, 2012. – С. 217-218.

4. Носач І. В. Формування професійних умінь і навичок майбутніх економістів у процесі вивчення інтегративних фахових дисциплін: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Носач Ірина Володимирівна. – К., 2010 – 265 с

**Матвійчук Тетяна Адамівна, викладач,
ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»**

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У сучасному світі саме інформаційні технології визначають економічний та суспільний розвиток людства, тому необхідно нарощувати комп'ютерну та інформаційну грамотність населення. Насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційних технологій у навчальному процесі.

У цих умовах система освіти потребує змін. Якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Вони дають змогу викладачу краще подати матеріал, зробити його більш цікавим, створити нові засоби навчання і збереження знань, до яких належать електронні підручники і мультимедіа, електронні бібліотеки й архіви, глобальні та локальні освітні мережі, інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи, хмарні ресурси.

Крім того, застосування інформаційних технологій у процесі підготовки фахівців є ефективним засобом формування професійних компетентностей. Вони спрямовані на підготовку особистості інформаційного суспільства, розвиток комунікативних здібностей, формування дослідницьких умінь вибору оптимальних рішень, управління великим обсягом якісної інформації.

Застосування інформаційних технологій в освіті базуються на мультимедійних засобах навчання. Це комплекс програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео.

Прикладом застосування мультимедійних засобів для навчального призначення може бути електронний підручник, посібник, електронний довідник, тренажерний комплекс (комп'ютерні моделі, конструктори й тренажери), електронний лабораторний практикум, комп'ютерна тестуюча система тощо. Застосування кожного з цих прикладів дозволяє ефективно реалізувати можливості інформаційних технологій. Важливою у таких системах є організація зворотного зв'язку, яка реалізується через завдання практичного характеру, також стратегію критичного аналізу взаємодії зі студентом, орієнтованої на його конкретні потреби.

Вимоги реформування освіти потребують також і від майбутніх фахівців правильної організації свого інформаційного простору шляхом накопичення компетентностей. Ефективним засобом модернізації освіти є впровадження «хмарних» технологій у навчальний процес.

Хмарні технології надають користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера та використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса.

Одним із таких середовищ є Google-сервіс. Застосування Google-диску забезпечує

зберігання файлів, папок, архівів; створення онлайн-ових текстових документів, книг Excel, презентацій, малюнків та форм опитування; завантаження файлів на комп'ютер; конфіденційність та захист даних.

Google-сервіс – це хмарна система зберігання інформації у вигляді папок або файлів, доступ до яких ви маєте з будь-якого комп'ютера або мобільного пристрою, що підключений до Інтернету. За допомогою Google-сервісу можна користуватися електронною поштою і надавати доступ до файлів іншим користувачам.

У ВСП «Рівненський коледж НУБіП України» активно застосовують «хмарні» технології. Викладачі на хмарі розмістили матеріали у вигляді посібників, презентацій, робочих зошитів, методичних вказівок до написання курсових робіт тощо. Для студентів доступ до «хмари» надали викладачі дисциплін через електронну скриньку навчальної групи, яку створили на заняттях. Студенти формують звіти з виконанням завдань та відсилають на хмару для перевірки.

Викладачі програмування та інформаційних дисциплін активно впроваджують використання можливостей хмарних сервісів в освітню діяльність коледжу під час підготовки фахівців. Відповідно, для викладачів ВСП «Рівненський коледж НУБіП України» було проведено майстер-класи з використання «хмарних» сервісів. Під час тижня програмування та інформаційних дисциплін проводився флешмоб «Створи хмару». Були створені хмарні середовища семи циклових комісій, які впродовж двох місяців наповнювалися навчальними матеріалами.

Також був організований семінар-практикум «Розробка навчальних матеріалів для впровадження дистанційної освіти». Після навчання викладачі коледжу сформували навчальні курси дисциплін для дистанційного навчання.

Однією з найбільш важливих умов підвищення ефективності всього навчального процесу у коледжі є дидактична інтеграція практичних навичок.

Навички – це автоматизовані компоненти свідомої дії людини, які виробляються у процесі їх виконання. Однак ознакою сформованості навичок є якість дії, а не її автоматизація. Професійні навички у студентів формуються шляхом виконання практичних чи лабораторних робіт на заняттях зі спецдисциплін. Потім такі навички застосовуються студентами у дослідженнях курсової роботи. Далі навички інтегруються у вміння професійної діяльності на виробничій практиці, яка є попереднім кроком виконання дипломної роботи чи державного кваліфікаційного іспиту.

Практичні заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень, які він отримує на лекційних заняттях з навчальної дисципліни і формує уміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання відповідно поставлених завдань.

За дидактичною сутністю практичні роботи близькі до лабораторних робіт. Лабораторні роботи – один з видів самостійної навчальної роботи студентів, яка проводиться у лабораторії за завданням викладача із застосуванням навчальних приладів, інструментів, матеріалів, комп'ютерної техніки та інших технічних засобів.

У структурі практичного та лабораторного заняття є розділ коротких відомостей з теоретичної частини, за якою студент проектує розв'язок завдань, а після цього виконує їх самостійно. Під час проведення занять викладач мультимедійними засобами навчання максимально реалізовує принцип наочності, шляхом виведення на екран інтерактивної дошки, не лише анімаційний текст, але й ілюстрації, користування програмним

забезпеченням тощо. Результат виконання роботи студент подає у вигляді оформленого звіту на «хмару» викладача.

Крім цього, студент завжди може мати доступ до «хмари», в якій знаходиться інструкційна картка із завданням чи практичний посібник.

Виконання практичних чи лабораторних робіт вимагає від студента творчої ініціативи, самостійності у прийнятті рішень, глибокого знання і розуміння навчального матеріалу. Як допомога у цьому викладачами розроблені електронні версії посібників, що дає змогу студентам працювати в електронній бібліотеці, яка зберігається у «хмарі» викладача та на сайті відділення.

Інтеграція здобутих практичних навичок на заняттях практичного чи лабораторного типу відбувається згідно навчального плану у підготовку курсових робіт. Саме цим завершується вивчення окремих спецдисциплін у коледжі. У дидактичному відношенні підготовка курсових робіт суміщається з контролем знань і створює заключний етап циклу вивчення блоку навчальних дисциплін.

Курсова робота – один з видів індивідуальної роботи студентів навчально-дослідного, творчого чи проектно-конструкторського характеру, який має на меті не лише поглиблення, узагальнення і закріплення знань з навчальної дисципліни, а й застосування їх при вирішенні конкретного фахового завдання і формування вмінь самостійно працювати з навчальною та науковою літературою, комп'ютерною технікою, лабораторним обладнанням, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології.

На цьому етапі широко застосовуються Інтернет-ресурси, які надають доступ до інформації, якої немає в традиційних джерелах, а також сприяють обміну фаховою інформацією. На «хмарних» сервісах розміщені методичні рекомендації щодо написання дослідної роботи.

Практична підготовка студентів є невід'ємною складовою освітньо-професійної підготовки фахівців, у процесі якої закладаються базовий досвід професійної діяльності, практичні уміння та навички, професійні якості особистості майбутнього фахівця.

Види практик, їх мета, тривалість, термін проведення визначаються на основі наскрізної програми практики, яка розроблена викладачами циклової комісії. Згідно з наскрізною складається програма практики та методичні рекомендації, які визначаються основними положеннями освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця і складена відповідно до освітньо-професійної програми, навчального плану підготовки молодших спеціалістів та вимог Міністерства освіти і науки України щодо практики студентів.

Виробнича практика у коледжі на окремих спеціальностях може мати поділ на технологічну та переддипломну. Така практика проводиться на випускному курсі терміном чотири-п'ять тижнів, у різних семестрах.

Підставою виконання студентами програми виробничого навчання є розроблені графіки проведення цих практик, методичні рекомендації щодо проходження виробничої практики та зразки оформлення щоденників-звітів в електронному вигляді на «хмарних» сервісах. Крім цього студенти неодноразово звертаються за консультацією до викладачів, які є керівниками практики. Консультації можна отримати через веб-сайт, «хмару» чи Skype викладача, оскільки бази практик, зазвичай, знаходяться у різних районах чи навіть областях.

Завершальним етапом навчання студентів є дипломна робота – самостійна науково-дослідницька кваліфікаційна робота, що синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки за відповідною спеціальністю і є формою контролю набутих студентом у процесі

навчання знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків, передбачених їх освітньо-кваліфікаційними характеристиками.

Вона містить матеріали, зібрані під час проходження виробничих практик на базі підприємства, розміщені в «хмарних» середовищах студентів та викладачів.

Отже, застосування «хмарних» технологій в освіті привело до появи нового покоління інформаційних освітніх технологій. Інформаційні технології базуються на системі теорій, ідей, засобів і методів організації навчальної діяльності для ефективного вирішення проблем, що охоплюють усі аспекти засвоєння знань і формування практичних компетентностей майбутніх фахівців. Інформаційні технології спонукають до постійної самоосвіти, а сам процес навчання дає можливість відчутти практичні результати.

Головним завданням коледжу є підготовка молоді до сучасного життя, тобто набуття нею необхідних компетентностей, а одним із засобів є інтеграція знань з навчальних дисциплін у практичні навички. Інформаційні технології навчання закладають нові умови діяльності студентів, є діючою моделлю активізації їх інтелектуальної роботи, зобов'язують до використання різноманітних видів самостійної роботи, що має великий вплив на формування особистості майбутнього фахівця.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Спірін О.М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання/ О.М. Спірін// Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – №1 (33). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <http://journal.iitta.gov.ua>.
2. Офіційний сайт національного проекту «Відкритий світ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.educom.ua>
3. Гриб'юк О.О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті [Електронний ресурс].
4. Литвинова С. Хмарно орієнтовані технології у сучасній освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://virt-ikt.blogspot.com>.
5. Самолова І.А. Хмарні технології в освіті (загальна характеристика). [Електронна презентація]. – Режим доступу: <https://docs.google.com>.

**Меднікова Світлана Володимирівна, викладач,
ВП НУБіН України «Ірпінський економічний коледж»**

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ

Одним із основних напрямків комплексної модернізації сучасної освіти в Україні є впровадження у педагогічну практику нових інформаційних технологій засобів навчання, які змінюють не тільки способи формування знань і вмінь, а й традиційні форми відносин між студентами та навчальним предметом, тобто форми навчального процесу та освітнє середовище.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів є невід'ємною частиною підвищення якості педагогічної освіти, орієнтація рівня професійної підготовленості педагогів на нормативні правові акти та вимоги професійної діяльності. Важливість проблем активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів різко зростає у зв'язку прийняття

нового Закону «Про освіту».

Ігрове моделювання є ефективним методом соціально-культурного проектування і важливим інструментом формування проектного мислення особистості, розвитку індивідуального та самостійного прийняття рішень, інтуїції та уяви, мобілізації знань та навичок, розкриття особистісного потенціалу.

Питання підвищення рівня підготовки випускників економічних спеціальностей особливо актуальне на сучасному етапі розвитку суспільства. Проблеми реформування професійної освіти в Україні аналізуються у працях Н.Г. Ничкало, Л.В. Володіна, І.Ф. Полещук та ін. Підготовка майбутнього фахівця до виконання ним посадових обов'язків є складною та багатогранною. Її успіх буде залежати від того, якою мірою скоординовані зусилля фахової підготовки. Ґрунтовні знання студентів, їхні власні переконання і, значною мірою, ціннісні орієнтації здобуваються під час професійного навчання.

За умови застосування нетрадиційних форм організації навчання студенти залучаються до реальної творчої діяльності, яка не тільки привертає їх новизною, а й розвиває потребу виявляти проблеми та розв'язувати суперечності, які виникають під час самостійної роботи. Формування соціально активної особистості вимагає використання нестандартних форм педагогічної взаємодії в навчально-виховному процесі вищої освіти.

Ділова гра спрямована на досягнення навчально-пізнавальних, розвиваючих та виховних цілей.

У діловій грі студенти, які вивчають бухгалтерський облік, вирішують завдання обліку та аналізу основних показників фінансово-господарської діяльності підприємств, розробки заходів, які спрямовані на покращання цих показників та їх економічне обґрунтування. Для проведення ділової гри розробляються функції учасників, система стимулювання.

Алгоритм проведення ділової гри складається з трьох етапів. Перший – підготовчий. Другий етап – це самостійна робота студентів. Третій етап – заключний.

Різноманітні ігрові дії, за допомогою яких розв'язується те чи інше розумове завдання, підтримують і посилюють інтерес до обраної професії.

Для оцінки визначення рівня професійної підготовки майбутнього спеціаліста ефективно використовувати такі критерії:

а) навчальні: рівні необхідного обсягу знань з бухгалтерського обліку, наявність умінь розв'язувати завдання виробничого змісту, наявність умінь формулювати висновки з виробничої точки зору, досвідченість у вирішенні завдань підприємства на підставі методів обліку, уявлення про використання отриманих знань з економічних дисциплін для вирішення виробничих ситуацій, схильність і прагнення до більш глибоких знань з бухгалтерського обліку, до самоосвіти;

б) виховні: позитивне ставлення до обраної спеціальності, інтерес до обраної професії.

У практичній діяльності в системі активного навчання використовуються такі моделі навчальної гри: імітаційні, операційні, рольові, сюжетні, ігри - змагання та інші.

Розвиток ігрових методів навчання відбувається з урахуванням взаємозв'язку індивідуального навчання з груповими методами мислення та діяльності, що приводить у рух сили колективного мислення, при цьому використовуються управлінські ігри моделювання різних реальних ситуацій і процесів.

У процесі проведення ігор реалізуються такі психолого - дидактичні закономірності:

– принцип негайного застосування знань;

- зведення абстрактних знань і понять на рівень чуттєвого перетворення матеріалу;
- наближення до практичного розуміння економічних категорій і закономірностей;
- менша втомлюваність учасників гри.

Дидактична гра - це активна навчальна діяльність з імітаційного моделювання систем, явищ, процесів, а також майбутньої професійної діяльності.

Імітаційно-моделюючі ігри присвячені вирішенню певної проблеми, набуттю процесуальних компетенцій, рефлексії шляхів вирішення проблеми.

Блок імітаційно-моделюючих ігор включає декілька груп: перший тип називають комбінаторними іграми, для яких характерні відсутність спеціальних ігрових процедур, імовірнісний характер процесу гри, різноманітні фішки тощо; другий тип - різноманітні вікторини, наприклад, економічне доміно, економічний КВК, ігри-вікторини тощо.

Третій тип ігор даної групи представлений стратегічними іграми, які мають певне рольове забарвлення, тобто дії студентів не тільки підпорядковані ситуації та організаційно-управлінським правилам гри, а й особливості рольової поведінки гравця.

Рольова гра дає можливість студентам виявити свої творчі можливості, свою індивідуальність, розвиває вміння краще розуміти інших, більш об'єктивно аналізувати власну поведінку та поведінку інших людей. Ігрові методи навчання передбачають визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності та форм взаємодії педагога і студентів.

Використання ділових ігор у навчально-виховному процесі забезпечує максимальне емоційне та практичне залучення до конкретної сьогоденної ситуації, створює нові можливості у навчанні, забезпечує накопичення власного соціально-економічного досвіду, перетворює загальні знання в особистісно значущі, а також вимагає від учасників систематизованих і глибоких знань для застосування їх у подальшій самостійній професійній діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аксьонова О. В. Методика викладання економічних дисциплін : навч. посіб. / Олена Валентинівна Аксьонова. – К. : КНЕУ, 2016. – 708 с.
2. Володіна Л. В. Ділове спілкування і основи теорії комунікації / Л. В. Володіна, О. К. Карпухіна. - М., 2008.
3. Полещук І. Ф. Діагностика рівня професійної спрямованості майбутніх бухгалтерів-фінансистів //Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2012. – Вип. 7. – С. 169 – 171.
4. Полещук І. Ф. Формування професійної спрямованості студентів економічних спеціальностей на ігрових заняттях з курсу економічного аналізу //Вісник Укр. держ. ун-ту водного господарства та природокористування. – Рівне, 2013. – Ч. 2. – С. 110 – 115.

Минич Юлія Василівна, викладач,
Лозівська філія Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу
Яковенко Світлана Леонідівна, викладач,
Лозівська філія Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу

БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Одним із пріоритетних напрямів модернізації освіти в Україні визнано компетентнісний підхід, який набуває важливого значення, оскільки переводить процес накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у студентів здатності практично діяти та творчо застосовувати в різних ситуаціях набуті знання та досвід.

У сучасному світі, де знання і технології оновлюються швидше, ніж життя одного покоління людей, слід спрямувати навчальний процес не тільки на засвоєння базових знань, а й на набуття потреби, умінь і навичок самостійно засвоювати нові знання та інформацію протягом усього життя й ефективно використовувати їх на практиці.

Виникає необхідність у соціально і професійно активній особистості, яка володіє високою компетентністю, професійною мобільністю, самостійністю, вмінням постійно удосконалювати свої професійні навички, професійно реалізовувати подальше творче зростання.

Одним із провідних завдань Лозівської філії Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу на сучасному етапі модернізації системи вищої освіти України є пошук форм її інтеграції з наукою і виробництвом, підвищення ролі та відповідальності фахівця, забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог, зокрема, подолання розриву між рівнем теоретичних знань студентів і практичними навичками їх застосування в процесі професійної діяльності.

Конкурентоспроможні фахівці мають володіти професійними вміннями і навичками, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях певної галузі виробництва та високим рівнем професійної компетентності, що ґрунтується на критичному мисленні та здатності застосовувати теоретичні надбання на практиці.

Під компетентністю людини дослідники розуміють спеціально організований комплекс знань, умінь та навичок, які набуваються у процесі навчання [1, 2]. Вони дають змогу людині визначити, тобто ідентифікувати й розв'язувати, незалежно від ситуації, проблеми, характерні для певної сфери діяльності.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури відносно цієї проблеми дає підстави зауважити, що поняття «компетенція» традиційно вживається у значенні «коло повноважень і прав», а «компетентність» зазвичай пов'язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю, або «сукупністю необхідних знань і якостей особистості, що дає право професійно підходити до вирішення питань у певній галузі» [3].

Компетентнісний підхід орієнтується на кінцевий результат освітнього процесу, спрямовується на формування у майбутнього фахівця готовності ефективно використовувати потенційні можливості та зовнішні ресурси для досягнення поставленої мети. Поняття «формування» у педагогіці розглядається як результат розвитку людини, пов'язаний з цілеспрямованими змінами через виховання, освіту і навчання. Професійний розвиток особистості важливо вивчати в єдності його операційного й споживчо-мотиваційного компонентів [5].

Професійне становлення — це багаторівневий процес, що складається з чотирьох основних стадій: виникнення професійних намірів і вступ у професійний заклад; репродуктивне засвоєння професійних знань, вмінь та навичок; професійна адаптація

(імітаційно-пристосувальна стадія професійного розвитку); реалізація особистості в професійній діяльності (продуктивно-реалізаційна стадія професійного розвитку).

Залежно від основної дидактичної мети професійного навчання навчальний процес можна поділити на теоретичне та практичне навчання. Домінуюча мета теоретичного навчання — теоретичне освоєння професії, а практичного — формування системи професійних умінь та навичок, тобто практичне освоєння професійної діяльності.

Провідним компонентом професійного навчання як навчального предмета є спосіб діяльності. У професійній підготовці саме досвід здійснення діяльності є головною функцією відповідних навчальних дисциплін.

Підготовка молодших спеціалістів з бухгалтерського обліку в Лозівській філії ХДАДК передбачає два етапи: спочатку глибока фундаментальна, а потім широка професійна підготовка, основним елементом якої є практичне навчання студентів під час проходження технологічної та професійної практики. Така широка професійна і глибока фундаментальна підготовка дає можливість випускникам коледжу швидко адаптуватись в умовах динамічного розвитку і змін в бухгалтерському обліку, не відстаючи від законодавства. Навчальна діяльність суттєво відрізняється від професійної за мотивами, цілями, засобами і результатами.

Практична підготовка створює умови для збагачення життєвим досвідом, розширення соціальних контактів випускника, формування навичок самоуправління. Спілкуючись у колективі з фахівцями, беручи участь у вирішенні виробничих проблем, студент проявляє, розвиває та закріплює спеціальні вміння і цінні моральні якості. Саме в процесі проходження практики студенти безпосередньо засвоюють визначену систему норм, правил, соціальних ролей та цінностей, які в подальшому допоможуть їм реалізуватись в якості компетентних спеціалістів у своїй сфері діяльності.

Отже, процес організації професійної підготовки майбутніх фахівців є засобом розвитку їх професійної компетентності. Можна виділити основні фактори, які впливають на формування професійної компетентності студентів: професійно-пізнавальний інтерес та професійна спрямованість студента, його ціннісні орієнтири; матеріально-технічна база навчального закладу; технологія підготовки молодих спеціалістів у вищих навчальних закладах; професійна компетентність викладачів; пізнавальні та спеціальні здібності студента; зміст практичної підготовки; форми і методи практичного навчання тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. — К. : Грамота, 2003. — 216 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. — К. : «К.І.С.», 2004. — 112 с. — ISBN 966-8039-50-5.
3. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике / В. М. Полонский. — М. : Высш. шк., 2004. — 512 с.
4. Козир А. В. Компетентність як необхідний компонент професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін // Матеріали VI культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва / Національний мовно-культурний простір України в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів : Всеукраїнська науково-практична конференція : зб. матер., Київ, 3 — 5 червня 2008 р. — Київ : ДАКККиМ, 2009.
5. Петрук В. А. Модель формування фахової компетентності в майбутніх випускників

технічних ВНЗ у процесі двоступеневого навчання [Електронний ресурс] // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». — 2009. — Вип. 3. Режим доступу: http://www.intellectinvest.org.ua/ukr/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n3_2009_st_7/.

Мирза Валентина Іванівна, викладач,
ВСП Ананьївський аграрно-економічний коледж УНУС

ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ВНЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Сучасний стан розвитку аграрної освіти характеризується новими підходами та її модернізації, реформування і перегляду організаційно педагогічних форм підготовки сучасних фахівців, формування професійної компетентності під час навчання. Певний рівень професіоналізму особистості фахівця відображається в понятті «компетентність». Педагогічний словник пояснює професійну компетентність як оволодіння особистості необхідною сумою знань, умінь і навичок, які визначаються сформованістю педагогічної діяльності, спілкування особистості як носія означених цінностей, ідеалів і свідомості [3, с.287]. Дослідники розглядають поняття «компетентність» як синонім поняттю «професіоналізм» або як його складову. Відомий дослідник Е. Зеєр зазначає, що компетентність людини визначають його знання, вміння та досвід. Здатність мобілізувати ці знання, вміння та досвід у конкретній соціально професійній ситуації і характеризує компетенцію професійно успішної особистості [2, с. 49]. Для набуття професіоналізму звичайно необхідні відповідні здібності, бажання, готовність оволодівати майбутньою професією, удосконалювати власну майстерність. Проектування дидактичних процесів з використанням сучасних педагогічних технологій на основі системного підходу дозволить підвищити ефективність навчального процесу.

В педагогічній освіті впроваджуються велика кількість навчальних технологій: особистісно-орієнтовані, пошуково-дослідницькі, критеріально - орієнтовані (тестові), імітаційні, інформаційні, модульно-рейтингова система, дистанційне навчання, праксеологічні (інтерактивні) технології розвитку творчості, кожна з яких має технологічне інваріантне ядро. Саме вони становлять підґрунтя для формування інтелектуального капіталу, що є ключовим фактором економічного зростання та формування конкурентних переваг підприємств та організацій. У процесі конструювання інноваційних технологій і методичних систем професійної підготовки студентів активним і продуктивним суб'єктом стає власне той, хто навчається. Для цього необхідно створити умови для цілеспрямованого впливу з боку викладача на формування та розвиток наперед визначених професійних якостей студента, які допомогли б йому в майбутній практичній діяльності. Сьогодення вимагає від майбутнього фахівця не тільки його функціональної підготовки (знань, вмінь, навичок практичної діяльності), а і формування особистості, яку характеризує інформованість в різних сферах науки, вміння спілкуватись, толерантність, критичне мислення, креативність, відповідальність та рішучість в прийнятті рішень у життєвих ситуаціях, а це і дозволяє адаптуватися до умов сучасного суспільства у відповідності до соціальних, професійних та моральних цінностей.

Сучасна педагогіка переходить до системи організації підтримки і стимулювання пізнавальної самостійності студента, створення умов для творчості, до навчання творчістю, педагогіки співпраці. На це спрямована ідеологія активного навчання, у якій

«школа пам'яті» віддає місце «школі мислення». Одним із засобів створення таких умов є застосування викладачами інноваційних технологій навчання, складовими яких є інтерактивні методи, що допомагають студентам розкритися як особистості і виступають як умови підготовки конкурентоспроможного фахівця. Інтерактивні методи навчання дозволяють вже в навчальних аудиторіях набувати професійних компетенцій, тому що намагаються залучити студентів до вирішення проблем, максимально наближених до майбутньої діяльності. У процесі вивчення спеціальних дисциплін значна увага приділяється формуванню у студентів практичних навичок. Основою для даних форм навчання є теоретичний матеріал, який студенти отримують на лекційних заняттях. Безперечно, теорія займає ведучу роль у навчальному процесі, але вона повинна бути не лише проблемною і науковою за змістом, а й забезпечувати створення необхідної основи для наступної самостійної роботи студентів. Практичні навички сучасного спеціаліста можуть бути закріплені у процесі навчання з використанням активних методів навчання.

Характерними ознаками активних методів навчання є:

- 1) індивідуальна орієнтованість навчання;
- 2) використання персональних комп'ютерів та можливостей Інтернет;
- 3) органічне поєднання теорії та практики обліку;
- 4) набуття практичного досвіду через колективну роботу у групах;
- 5) широке використання елементів гри, дискусій тощо.

Навчальні та виробничі практики особливо актуальні в умовах сьогодення, бо як організаційний принцип, вони забезпечують можливість використання кожною людиною протягом усього життя різного роду машин, механізмів та технологій. Саме на практичних заняттях та навчальній практиці ефективним є використання активних методів навчання, які дають змогу досягти високої активності студентів та підвищити рівень їх самостійної підготовки. Крім того, студенти можуть на прикладі реальних ситуацій перевірити результати навчання. Активні методи дозволяють інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння і творчого втілювання знань при рішенні економічних задач. В даний час у вузах застосовують ряд праксеологічних методів навчання, що активізують діяльність студентів. Серед них виділяють наступні: коучингове навчання, вітагенні технології навчання, імітаційне моделювання, ситуаційний аналіз, проблемні і проектні фахові завдання, кейс-метод і все це у поєднанні з інформаційними технологіями. Разом з цим застосування інтерактивних форм і методів навчання висуває певні вимоги. О. Пометун пропонує п'ять етапів навчального заняття, які мають визначену мету [5, с.9]:

- мотивація;
- повідомлення теми, мети та очікуваних навчальних результатів;
- надання необхідної інформації;
- основна частина – інтерактивна вправа;
- підведення підсумків заняття та результатів роботи на занятті.

Всі етапи заняття повинні бути спрямовані на досягнення головної мети навчального процесу – формування професійних компетентностей студентів. Створена модель дає можливість спроектувати відповідно до неї дидактичний процес на основі системного підходу, проаналізувати і удосконалити кожен з його елементів.

Різноманітність методів внаслідок ефекту новизни та зміни діяльності активізує пізнавальну діяльність студентів, викликає та зберігає у них пізнавальний інтерес, попереджує його зниження при одноманітній діяльності. Поєднання методів дозволяє

найкращим шляхом врахувати специфіку навчального матеріалу, а студентам найкращим чином розкрити свої навчально-пізнавальні можливості та здібності, обирати найбільш раціональні для себе прийоми оволодіння знаннями. На базі різноманітних методів створюються умови для всебічного розвитку пізнавальних можливостей. Звичайно, що при цьому потрібно дотримуватися міри, щоб навчання не перетворилося на калейдоскоп видів діяльності, які відволікають увагу студентів від суті навчального матеріалу. Все це знову вимагає від педагогів не просто застосовувати різні методи самі по собі, а відбирати у кожному конкретному випадку їх оптимальне поєднання. Для цього в першу чергу необхідно усвідомити та обґрунтувати саму ситуацію вибору методів, щоб це не було стихійним випадком її здійснення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: учебное пособие / Э.Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э.Э. Сыманюк М.: Московский психолого социальный институт, 2005. 216 с.
2. Каджаспарова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Каджаспарова, А.Ю.Каджаспаров. М.: Издательский центр «Академия», 2000. 176 с.
3. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник. - К.: просвіта, 2000. – 368с.
4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво. А.С.К., 2004. - 192 с.
5. Пометун О. Сучасний урок : інтерактив. технології навчання : наук.- метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; Пометун Олена Іванівна (заг. ред.). – К. : А.С. К., 2006. – 192 с.
6. Інтернет ресурс <http://osvita.ua/school/method/technol/637/>

**Підгурська Іллона Сергіївна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ

XXI століття – це час модернізованого суспільства, навчальний процес якого націлений на створення умов для самовизначення й самореалізації особистості, на досягнення конкретних результатів у вигляді сформованих умінь і навичок, узагальнених способів діяльності, соціально-важливих компетенцій, у тому числі й уміння критично мислити.

Ефективне навчання потребує й використання технологій, що допомагають здобути знання, а також розвинути соціальні та інтелектуальні навички, необхідні громадянам демократичного суспільства. Більш ефективними є підходи, спрямовані на те, щоб залучати студентів до активного, спільного, заснованого на критичному аналізі навчання. Психологи твердять і життя переконує, що найкращі результати у навчанні дають активні форми пізнання, коли знання здобуваються самостійно, в творчому пошуку кожного студента. Викладач не повинен «підносити» матеріал, він повинен вчити студентів самостійно шукати істину, робити власні висновки, застосовувати на практиці свої знання, тобто розвивати критичне мислення, що в майбутньому, послаблює її позиції в світі.

До основних рис критичного мислення відносять такі вміння: здатність робити логічні висновки, приймати обґрунтовані рішення; уміння давати оцінку позитивних і негативних рис як отриманої інформації, так і самого розумового процесу; спрямованість на результат.

Технологія формування основних компетентностей студентів на основі розвитку критичного мислення на заняттях історії складається з трьох стадій: виклику, осмислення, обмірковування (рефлексії).

Кожній стадії властиві специфічні мета, методи, форми, результат.

Результатами взаємодії викладача і студента є сформовані соціальна, комунікативна, інформаційна компетентності. Метою організації навчального процесу на стадії виклику є актуалізація суб'єктивного досвіду студентів, визначення ними рівня власних знань на стадії осмислення, перевірка студентом власного розуміння навчального матеріалу.

Під час роботи студентів на стадії осмислення матеріалу необхідно значну увагу приділяти історичним термінам. Адже якщо не знаєш терміни – не розкриєш зміст даної теми. Для цього використовуються такі методики розвитку критичного мислення, як «Діаграма Венна», гронування, кубування, сенкан. За допомогою використання саме цих методик студенти можуть виділити риси, складові частини певного історичного поняття, порівняти його з іншим терміном. Вони навчаються аналізувати, систематизувати, використовувати матеріал. Крім того, ці методики – ще й гарна наочність, що дає змогу студентам краще запам'ятати інформацію.

Значну роль у розвитку критичного мислення на уроках історії відіграють графічні організатори, які дають можливість порівнювати, узагальнювати, формують навички самостійної роботи. В першу чергу, це структурно-логічні схеми. Після роботи студентів з текстом доцільно щоб вони заповнили таблицю (прийом «Інсерт», або «Робімо позначки»), графі якої відповідають запропонованим позначкам:

+	-	!	?
- те, що вам добре відоме	- те, що для вас нове	- найбільш важливі думки	- фрагменти, що викликають у вас запитання

Головна умова полягає в тому, що студенти повинні заповнити таблицю, не вписуючи ті чи інші положення з тексту, а передаючи зміст власними словами. Заповнена таблиця стає основою для подальшої роботи: викладач може запропонувати зробити висновок: «Що нового ми дізналися з цього тексту?», «Які запитання виникли під час вивчення тексту?» тощо.

Під час розповіді студентів чи аргументації власної позиції широко використовуються на заняттях історії методи «Прес», «Незакінчене речення», «Тільки хвилина», які допомагають їм упорядкувати власні думки й у чіткій і стислій формі висловити власну позицію.

Третя стадія в технології розвитку критичного мислення - це міркування, або рефлексія. Під час цієї стадії студент повинен осмислити вивчений матеріал і сформулювати свою особисту думку, ставлення до досліджуваного матеріалу.

Методичними прийомами виступають написання есе, проведення дискусії, складання схем, методики «Лінія громадської думки», «Займи позицію», «Дискусійна шкала». Після вивчення матеріалу в кожного студента сформувався свій погляд на подію. Ці види діяльності допоможуть нам з'ясувати, які позиції можуть існувати в групі щодо вивченого питання, як студенти засвоїли дану тему, який матеріал їм найкраще запам'ятався. До того ж,

кожен матиме можливість обґрунтувати свою позицію, порівняти свої думки з поглядами інших, заповнити ті прогалини в знаннях, які, можливо, утворилися під час уроку (хтось щось недослухав тощо).

Важливою складовою засвоєння матеріалу є критичне мислення. Воно включає сприйняття ідей та аналіз висновків із них, піддавання їх коректному скептицизму, зіставлення з протилежними думками, розробку системи доказів, підтримку відповідної точки зору та визначення, позиції, що спирається на ці докази. Критичне мислення є складним процесом творчої інтеграції ідей і джерел, переоцінки й перебудови понять та інформації. Воно є активним та інтерактивним процесом пізнання, що відбувається водночас на багатьох рівнях. Найчастіше критичне мислення спрямоване на певну мету, але може бути і творчим процесом, де цілі не такі вже й ясні.

Отже, використання методики розвитку критичного мислення дозволяє максимально підвищити ефективність навчально-виховного процесу, надає можливість створити такі умови, за яких студенти залучаються до активної, творчої навчальної діяльності, процесу самонавчання, самореалізації, співпраці, критичного мислення, відстоювати свою позицію.

Методика критичного мислення має великий потенціал, реалізація якого створює оптимальні умови для формування ключових компетентностей студентів, здатних ефективно адаптуватися та функціонувати в складних сучасних умовах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя, 2000. – 159 с.
2. Бондарук І.П. Формування критичного мислення учнів у процесі навчання історії: навчально-методичний посібник / І.П. Бондарук. – Біла Церква: КОПОПК, 2013. – 107 с.
3. Курилів В. Методика викладання історії. Навчальний посібник / В.І. Курилів. – Львів-Торонто: Світ, 2003. – 248 с.
4. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О. Пометун, Г. Фрейман. – К.: Генеза, 2006 р. – 328 с.
5. Пометун О. Запитання як найважливіший спосіб взаємодії вчителя і учнів / О. Пометун // Історія в школах України. – 2006 р. - №3. – С.25-29.

**Рошак Анатолій Миколайович, викладач,
ВП НУБіП України «Немішайвський агротехнічний коледж»**

ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ (ФАХОВИХ) КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»

Згідно сучасних вимог з точки зору соціально-економічної ситуації на ринку праці, де безумовно попит мають спеціалісти здатні до управління на різних рівнях і в різних сферах, яким притаманні такі якості як компетентність, ініціативність, комунікабельність, толерантність, працездатність, адаптованість та інші. За таких обставин педагогічним колективам вищих навчальних закладів (ВНЗ) необхідно здійснити перехід до нового покоління галузевих стандартів вищої освіти, на основі компетентнісного підходу, що є необхідним етапом на шляху реформування освіти в Україні в цілому.

Формування нової системи вищої професійної освіти в Україні не означає недосконалість попередньої, а в умовах коли вимоги та потреби ринку інтелектуальної

праці швидко змінюються, система вищої професійної освіти повинна надавати можливість студентам отримувати не тільки теоретичну, але й ґрунтовну практичну професійну підготовку, з метою використання отриманих навичок безпосередньо на виробництві, після закінчення навчального закладу.

Головне завдання вищої професійної освіти - сприяння професійній самореалізації індивіда, навчаючи його професійно-спрямованій взаємодії з навколишнім соціальним та природним середовищем. Конкурентоспроможні фахівці мають володіти професійними вміннями і навичками, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях певної галузі виробництва та високим рівнем професійної компетентності, що ґрунтується на критичному мисленні та здатності застосовувати теоретичні надбання на практиці.

Перспективною навчально-виховного процесу сучасного вищого навчального закладу (ВНЗ) I-II рівнів акредитації технічного профілю, на наш погляд, сьогодні може стати суттєве оновлення змісту і методики освіти, включення до навчальних програм управлінських, економічних та правових знань, поглиблене вивчення іноземних мов та інформаційних технологій. Тільки такі дії сприятимуть досягненню на заняттях творчої співпраці між викладачем та студентами, формуванню професійної компетентності молодших спеціалістів.

Вища професійна освіти нині вимагає вдосконалення технології навчання та виховання, що базується на використанні обчислювальної техніки, спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних засобів безперечно впливає і на систему підготовки молодших спеціалістів. Так, за останній час все більше вищих навчальних закладів запроваджує електронну інформаційну навчальну систему як складову нових освітніх інформаційних технологій у навчальному процесі. Така система має суттєві переваги перед традиційними засобами навчання студентів:

- забезпечує контроль за результатами засвоєння навчального матеріалу;
- автоматизує процеси інформаційно-пошукової діяльності викладача та студентів;
- демонструє на екрані у потрібному темпі перебіг економічних та технологічних процесів;
- стає засобом соціальної, професійної та пізнавальної мотивації студентів;
- здійснює комп'ютерну візуалізацію об'єктів та процесів на виробництві;
- забезпечує самоконтроль студентів за результатами своєї навчальної діяльності з подальшою корекцією навчання;
- забезпечує взаємодію студентів з комп'ютерними засобами навчання у режимі інтерактивного діалогу чи звичайного діалогового обміну текстовими командами;
- інтегрує освітню діяльність та практичну направленість навчання шляхом роботи з комп'ютером (виконання вправ та практичних завдань), пошуком необхідного навчального матеріалу в мережі Інтернет, інтерактивним діалогом з викладачем.

Згадані переваги електронної інформаційної навчальної системи переконливо засвідчують її високу ефективність для формування професійних компетенцій майбутнього фахівця технічного профілю.

Застосування інформаційних технологій на заняттях при підготовці майбутніх спе-

ціалістів сприяє важливому підвищенню рівня пізнавальної самостійності, високому ступеню наочності й безперервному самоконтролю, засвоєнню знань та умінь, формуванню необхідних професійних компетенцій. Сучасні педагогічні програмні засоби дають можливість втілювати в практику індивідуалізацію професійного навчання. Використання на заняттях технології мультимедіа сприяє підвищенню якості професійної підготовки за рахунок поєднання всіх можливих впливів на студентів одночасно графіки, тексту, звуку і зображення.

Інформаційна технологія з'явилася із виникненням інформаційного суспільства. Академік В.М. Глушков уперше проаналізував поняття і перспективи розвитку інформаційних технологій (ІТ). Дидактичні проблеми і перспективи використання ІТ у навчанні досліджувала І.В. Роберт.

Психологічні основи комп'ютерного навчання визначив Ю.І. Машбіц. Систему підготовки викладача до використання ІТ у навчальному процесі запропонував і обґрунтував М.І. Жалдак. С. Пейперт сформулював ідею «комп'ютерних навчальних середовищ» [1, с.110].

Сучасні інформаційні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення усяких професійних навиків, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Інформаційні технології навчання для досягнення дидактичної мети надають можливість викладачу застосовувати окремі види навчальної роботи та спроектувати навчальне середовище. Інструментальні засоби (програми - конструктори занять) дозволяють викладачу оперативно поновлювати зміст навчальних і контролюючих програм відповідно до появи новітніх знань і технологій. Педагог отримує додаткові можливості для підтримки і спрямовування розвитку особистості студентів, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи.

Система інформаційних технологій (СІТ) навчання – це методологія і технологія навчально-виховного процесу з використанням новітніх електронних засобів навчання, зокрема, комп'ютерів.

У сучасній літературі сучасні інформаційні технології (СІТ) визначають як сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, опрацювання, передачі, подання інформації за допомогою комп'ютерів та комп'ютерних комунікацій.

Інформатизація освіти – це процес забезпечення сфери освіти теорією і практикою розробки і використання сучасних нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання та виховання.

Поняття інформаційна технологія з'явилася із виникненням інформаційного суспільства, основою соціальної динаміки в якому є нетрадиційні, матеріальні, а інформаційні ресурси - знання, наука, організаційні чинники, інтелектуальні здібності людей [3, с.75].

Уперше перспективи розвитку ІТ докладно проаналізував академік В.М. Глушков.

Інформаційна технологія - людинно-машинна технологія збирання, оброблення та передавання інформації.

Для підвищення ефективності навчання конкурентоспроможних фахівців в умовах інформаційного суспільства, формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців, актуальним нині стає використання електронних підручників, які доповнюють традиційні

форми навчання. Як зазначають дослідники, основний зміст «електронного комп'ютерного підручника» має містити: опорний конспект, конспект лекцій, деталізований курс; в окремих розділах може бути розміщений матеріал для поглибленого вивчення [1].

Упродовж останніх років в системі підготовки молодших спеціалістів значна увага приділяється коригуванню й узгодженню робочих навчальних програм, впровадженню інтегрованих форм і методів навчання студентів. Уся система навчального матеріалу, що засвоюють студенти, зазвичай викладається з урахуванням професійного спрямування.

Професійно-практична підготовка студентів здійснюється в лабораторіях, майстернях, на тренажерах, на виробництві під час практики. Студенти беруть безпосередньо участь у процесі реального виробництва та наданню послуг відповідно до профілю майбутньої професії. Мета професійної практичної підготовки (ППП) – практичне застосування отриманих знань, формування професійних компетенцій. Виробнича практика є складовою частиною навчального плану і є обов'язковою для кожного студента. Конкретний зміст професійної практичної підготовки визначається для кожного семестру навчання у відповідності до кваліфікаційних вимог, що знаходять відображення у змісті навчальних планів і програм за певною спеціальністю, а також у відповідності до специфіки підприємства, на якому студент проходить практику. Робочі програми проведення практики на кожний семестр у відповідності до навчального плану розробляють циклові комісії коледжу.

Під час проходження практики студентами вирішуються наступні завдання:

- вивчення специфіки процесу виробництва, встановлення зовнішніх та внутрішніх зв'язків виробництва, організація документообігу, ознайомлення з технологічними процесами, особливостями продукції, засобів виробництва, тенденціями подальшого розвитку підприємства;
- вивчення та аналіз основних практичних показників виробничої діяльності підприємства;
- вивчення системи, методів і засобів контролю окремих підрозділів;
- виконання елементів аналізу з деяких управлінських та економічних питань;
- набуття досвіду винахідницької діяльності;
- участь у громадському житті трудового колективу.

Науковим підґрунтям підготовки молодших спеціалістів технічного профілю шляхом інтеграції навчання, використання нових інформаційних технологій та виробничої практики у вищому навчальному закладі є системно-структурний підхід до дослідження закономірностей та принципів цілісного педагогічного процесу обґрунтованого у чисельних наукових працях відомих науковців.

На сьогоднішній день законодавча база – Закон України «Про вищу освіту» починає відставати від потреб вищої освіти, економіки країни та суспільства. Тому модернізація структури вищої професійної освіти нашої країни потребує змін у законодавчому і нормативно-правовому регулюванні з урахуванням вимог європейської системи стандартів та сертифікації. Такі зміни забезпечать визнання на європейському та міжнародному рівні документів про освіту, конкурентоспроможність випускників на національному та міжнародному ринках праці. [2].

Якість та конкурентоспроможність системи освіти залежить від впровадження в навчальний процес унікальних, інноваційних методик навчання, залучення підприємств до

підготовки фахівців, і таким чином дозволяє забезпечити потреби в кваліфікованих знаннях, навичках, компетенціях, а також вирішує проблему працевлаштування випускників.

Формування компетентності, тобто застосування знання та вміння в реальній життєвій ситуації, є однією з найбільш актуальних проблем. Формування професійних компетенцій майбутнього молодшого спеціаліста нині вимагає від навчального закладу принципово нового підходу: інтеграції професійної освіти, практичної діяльності та нових інформаційних технологій і передбачає вдосконалення технології навчання та виховання, що базується на використанні обчислювальної техніки, спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних засобів безперечно впливає і на систему підготовки молодших спеціалістів.

Наш педагогічний колектив завжди працював і працює стосовно формування певних професійних компетенцій у студентів і це давало можливість нашим випускникам влаштуватися не тільки на роботу, а і адаптуватися в складних умовах сучасного суспільства. Для формування у студентів необхідних професійних компетенцій під час навчання у коледжі за останні роки оновлюється, як перелік традиційних навчальних дисциплін, так і їх зміст. В цьому контексті особливо актуальним стає використання інноваційних форм та методів навчання, формування методики викладання навчального матеріалу для студентів з особливими потребами.

Результатом постійної наукової та методичної роботи викладачів стають навчально-методичні посібники, рекомендації та наукові статті, що знаходять впровадження у навчальному процесі в вигляді особистих педагогічних знахідок під час навчального процесу. Стали традицією проведення відкритих занять, майстер-класів, семінарів-практикумів, на яких поширюється педагогічний досвід по підготовці молодших спеціалістів, формування у них професійної компетентності. [6].

Реалізація предметних компетенцій та формування ключових компетенцій здійснюється, перш за все, через інтерактивне навчання, організацію цілеспрямованої, активної, пізнавальної діяльності студента. Вже у перший рік навчання студенти технікуму залучаються до таких форм навчання, як проблемна лекція, лекція теоретичного конструювання, лекція-діалог, лекція прес-конференція, семінар-дискусія, семінар-аналіз конфліктних ситуацій, семінар-практикум, навчально-пізнавальні конференції, різноманітні форми тестування та контролю знань, з використанням ігрових методів.

Зі вищезазначеного можна зробити наступний висновок, що сучасна вища професійна освіта повинна забезпечувати виконання низки завдань, зокрема, економічний успіх країни, сталий розвиток суспільства. Ці завдання можливо реалізувати через таку підготовку майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», яка відповідає запитам сучасного ринку праці. Основна увага у вищих навчальних закладах повинна приділятися розвитку особистості студента, його комунікативній підготовленості, формуванню професійних компетенцій, здатності здобувати і розвивати знання, мислити і працювати по новому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: Навч. Пос. – Київ-Вінниця: ТОВ «Планер», 2005. – 36 с.
2. Вища освіта і Болонський процес. Навчальний посібник. К: «Вища школа». - 2007.
3. Система педагогічної освіти та педагогічних інновацій : Зб. наук. пр. -Київ-Полтава, 2002. -101с.

4. Кремень В. Г. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І. А. Зязюна – К.: Віпол, 2000. – 613 с.
5. Ничкало Н. Г. Сучасні світові тенденції, українські реалії та перспективи наукового забезпечення якісної освіти / Якісна освіта в багатоетичному суспільстві: Матеріали регіонального семінару. К.: Сфера, 2004. – С. 35-45.

Сінькова Наталія Олександрівна, викладач,
ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

В наш час значно зросла роль зваженого, осмисленого, побудованого на знаннях про себе, майбутню професію та вимоги ринку праці первинного професійного самовизначення студента. І чим більш виваженим, обґрунтованим буде самовизначення, тим більша ймовірність того, що у випускників вузу не буде гірких розчарувань, даремно витраченого часу, невинуватених сподівань у професійній самореалізації.

Основна мета психологічного супроводу профільної підготовки студента – сприяти вихованню у нього здатності спиратися у навчанні на свої здібності й особистісні особливості, виявляти мотиваційну, інформаційну і практичну готовність до отримання якісної освіти за обраним профілем. Цей супровід є необхідністю в сучасних складних умовах модернізації освіти, змін в її структурі та змісті. Засобами профілактики, діагностики, психолого-педагогічної просвіти психологи та педагоги повинні допомогти підліткам в питаннях навчання, виховання та соціалізації. Теоретичні настанови, на яких ґрунтується психологічний супровід, відповідають традиціям гуманістичної психології. Суть їх полягає в безумовному визнанні цінності, унікальності особистості кожної людини і права на реалізацію її властивостей і якостей. Є спільна орієнтація сучасної педагогіки і психології на формування активної особистісної позиції, на виховання творчого начала й уміння приймати самостійні рішення, що стосуються життя, діяльності, сфери відносин – усе це має прямий вихід на особистісний аспект оволодіння мовою. У дидактиці і методиці це проблема автономії того, хто навчається.

Згідно з навчальним планом, серед предметів, які вивчають майбутні фахівці є й іноземна мова за професійним спрямуванням. Адже вивчення іноземних мов підвищує в цілому здатність людини до навчання й інтелектуального розвитку. Експериментально доведено, що розвиток аналітичних здібностей під час оволодіння іноземною мовою позитивно впливає на математичні і комунікативні здібності людини. Згідно з останніми дослідженнями британських учених, вивчення другої мови сприяє також розвитку тієї частини мозку, що відповідає за швидкість мовлення. Такий "подвійний" (навчаючий і розвиваючий) ефект заняття можуть принести за умов умілого, психологічно обґрунтованого керування розумовою і мовленнєвою діяльністю студентів з боку викладача. Людина не може відразу заговорити іноземною мовою в новому колективі, вона повинна пройти через етап адаптації в навчальному закладі, в колективі групи, звикнути до нового викладача на занятті з іноземної мови.

Ефективність заняття значною мірою залежить від позитивного психологічного клімату, вміння викладача підбадьорити студентів посмішкою, схвальним поглядом, передати їм свою віру в їх здібності. Зрозуміло, що ефективним можна вважати навчальний

процес, зорієнтований на врахування вікових особливостей підлітків, до яких належать образне мислення, мимовільне запам'ятовування, значна ситуативність мовлення, потреба в активності.

Провідна риса заняття з іноземної мови – атмосфера спілкування. Студент не просто розповідає про щось: він висловлює свою думку, своє ставлення до предмета спілкування. Важливою особливістю заняття з іноземної мови є чітка залежність вправ від мети. Адекватність вправ означає їх відповідність тому виду мовленнєвої діяльності, який розвивається на кожному занятті, частково-пошуковий та дослідницький методи займають провідне місце.

І, хоча ми маємо справу з дорослими людьми, не потрібно забувати, що іноземна мова – це предмет, який викликає у деякої частини людей почуття невпевненості, сорому чи, навіть у декого, сміху. Нерідко студенти хвилюються через те, що, підбираючи в голові потрібні іноземні слова, вони змушують чекати свого співрозмовника, а це незручно. Особливі труднощі й переживання з'являються у студентів на перших заняттях, коли їм пропонуєш вступити в діалог чи, приміром, розказати про себе. Для цього є причини. Якщо слухати, читати, писати можна й самотійно, то під час говоріння ще важливим фактором є й реакція навколишніх. І ось тут нам на допомогу може прийти гра. Можливість опори на ігрову діяльність забезпечує мотивацію мови, робить цікавими навіть найелементарніші висловлювання. Психологи вважають, що під час гри ефективніше, ніж в інших видах діяльності, розвиваються всі психічні процеси. Гра у вивченні іноземної мови органічно зв'язана з навчальною діяльністю, вона є головним способом вирішення навчальних завдань. Гра по своїй природі дуже близька до реальних життєвих ситуацій, а іноді й невіддільна від них. Вона дозволяє моделювати соціокультурний контекст, програвати різні варіанти поведінки, коректувати і потім знову програвати. Те, що в житті важко або зовсім неможливо виправити (міжкультурний конфлікт або міжкультурний шок), в грі можна програвати знову і знову, виробляючи стратегії, необхідні для уникнення даного конфлікту.

Рольова гра – методичний прийом, який відноситься до групи активних способів навчання практичному володінню іноземної мови. Рольова гра представляє собою умовне відображення її учасниками реальної практичної діяльності людей, створює умови реального спілкування, дає можливість розігрувати якісь сценки зі справжніми жестами й вимовляючи слова вголос.

Ретельно продумана і добре проведена гра полегшує вивчення і закріплення мовного матеріалу (фонетики, лексики, граматики) та сприяє формуванню відповідних умінь і навичок. Гра є ефективним засобом навчання, що охоплює різні види мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо), вона допомагає в оволодінні іноземною мовою, а крім того, студенти відчують емоційне задоволення як у процесі гри, так і при досягненні результатів.

Застосування рольової гри на всіх етапах роботи над діалогічним мовленням позитивно впливає на розвиток у студентів навичок і вмінь вести діалог: збільшується обсяг висловлювання і темп мовлення, діалогічні єдності стають більш різноманітними, підвищується ініціативність студентів, емоційність їх висловлювань тощо. Крім того, рольова гра створює сприятливий психологічний клімат на занятті, збуджує інтерес до вивчення предмета, прагнення до участі у спілкуванні. Досвід інтенсивного навчання іноземних мов дозволяє зробити висновок про великі потенційні можливості використання рольового спілкування у навчанні. Проте слід пам'ятати, що рольова гра є лише засобом для

оволодіння іншомовним спілкуванням, максимально наближеним до реального. Тому на кожному етапі роботи студенти повинні залучатися до спілкування з власної ініціативи, розпитуючи один одного і домовляючись про екскурсії та подорожі, обмінюючись враженнями від спектаклю чи фільму на основі подій, що відбуваються в реальній дійсності.

Потрібно акцентувати також увагу на новизні форм занять. Їх типологія повинна бути різною. Доцільно запропонувати уроки-конференції, уроки круглі столи, уроки-вікторини, уроки-диспути, уроки-подорожі, уроки-ігри. Як на мене, то тут ще ефективна евристична бесіда; ігри типу «Уяви, що ти екскурсовод» і т. д. Вони формують мовні вміння і навички, допомагають задіяти якнайбільше лексики, яка знаходиться у пасивному запасі.

Цікавою формою роботи є підготовка та проведення студентами заочних екскурсій на іноземній мові. Таку роботу я практикую зі студентами при вивченні тем «Екскурсія у музей», «Подорож по країні, мову якої ми вивчаємо». Зі студентами, які вивчають французьку мову, було проведено відкритий виховний захід «Знайомство з Францією». Ця робота подобається студентам. Вони з задоволенням користуються додатковою літературою, підбирають ілюстрації та фотографії до своїх маршрутів, працюють з картами та схемами, створюють електронні презентації. Візуалізація спрощує процедуру засвоєння, забезпечуючи прямий перехід від слів до конкретних образів. Крім того, вся ця робота допоможе викладачу зняти психологічну напругу в студентській групі і тренувати мовну пам'ять студентів. Проблема пам'яті в навчанні іноземної мови посідає виключно важливе місце. Наприклад, Л. Блумфільд рекомендував для оволодіння іноземною мовою таке: «Перепишіть форми, читайте їх уголос, читайте їх напам'ять, а потім тренуйте їх знову і знову, кожен день, аж поки вони не стануть звичними і зовсім природними. Вивчення мови – це заучування і надзаучування; все інше даремно».

Отож, робимо висновок: ефективність в оволодінні іноземною мовою в процесі навчально-професійної діяльності у вузі, як і в практичному житті в цілому, в значній мірі залежить від психологічної готовності людини засвоїти і застосовувати цю іноземну мову, від уміння долати стереотипи, що склалися і уявлення про свої можливості. Організація навчального процесу з вивчення іноземних мов у сучасних умовах змушує педагогів не тільки задіювати всі наявні для цього можливості, а й постійно шукати нових так як психологічні бар'єри не належать до числа добре вивчених проблем, що виникають при освоєнні іноземної мови та при оволодінні іншомовною реальністю.

І саме гра – це прийом, який психологічно розвантажує заняття з іноземної мови, емоційно збагачує його. Це варто взяти до уваги при вивченні більшості тем, які передбачені програмою, адже, незважаючи на очевидну доцільність, ігри ще недостатньо використовуються в практиці роботи зі студентською групою.

На заняттях іноземної мови необхідно створювати довірливу, доброзичливу обстановку педагогічного спілкування, уважно і тактовно ставитись до студентів, тоді навчальна діяльність набуде характеру гармонійного і розвиваючого процесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ветохов А.М. Психологические условия самостоятельного овладения иностранным языком, Практична психологія та соціальна робота, № 3, 2002
2. Ветохов А.М. Психологические условия самостоятельного овладения иностранным языком, Практична психологія та соціальна робота, № 4, 2002
3. Плис Г.І Психологічний супровід рольової гри на уроках англійської мови, <http://www.slideshare.net/zologym/ss-40013705>

4. Л. Салітринська Психологічний супровід до профільної підготовки та профільного навчання, Іноземні мови в навчальних закладах, №6, 2011

**Сова Вікторія Миколаївна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ФІНАНСИСТІВ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Вимогою сучасного суспільства до системи вищої освіти є ефективна професійна підготовка майбутнього фахівця, який зможе легко пристосуватися до змін сьогодення та бути конкурентноспроможним на ринку праці [5]. Компетентнісний підхід є пріоритетом розвитку сучасної вітчизняної системи освіти, який відповідає вимогам часу.

Компетентнісний підхід – спрямованість педагогічного процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде сформована загальна компетентність фахівця, що є сукупністю ключових компетентностей, – інтегрована характеристика особистості [4].

Однією із проблем сучасної освіти є необхідність набуття майбутнім фахівцем фінансово-економічного та професійного досвіду практичної діяльності ще на етапі навчання у вищому навчальному закладі. Сьогодні формування професійних компетенцій майбутнього молодшого спеціаліста вимагає від навчального закладу принципово нового підходу: інтеграції професійної освіти практичної діяльності та нових інформаційних технологій [1].

Вищий навчальний заклад повинен готувати фахівців, здатних до високо інтенсивної праці, підготовлених до творчої діяльності, до здійснення неперервної освіти. Це, у свою чергу, передбачає відмову від процесу навчання, який зводиться тільки до засвоєння знань, умінь і навичок, і зумовлює необхідність визначення й інших показників, наявність яких забезпечує успішне виконання конкретних виробничих функцій.

Критерії формування професійної компетентності майбутнього фінансиста відображені в освітньо-професійній програмі, освітньо-кваліфікаційній характеристиці, навчальних планах і програмах. Вивчення дисциплін фінансового напрямку здійснюється з урахуванням компетентнісного підходу до підготовки майбутнього фахівця у галузях банківської справи, фінансового управління, державних податкових органів, страхових компаній тощо. Для цього приділяється велика увага мотивації студентів до процесу навчання, міжпредметним зв'язкам [3].

Компетентнісний підхід до професійної підготовки повинен охоплювати поряд із конкретними знаннями й уміннями студентів їхні здібності, готовність до пізнання, до професійної діяльності, соціальні навички тощо. Формування інструментальних, міжособистісних і системних компетенцій є важливим елементом професійної підготовки майбутніх фахівців [5].

Під якістю професійної підготовки фахівців розуміють цілісну сукупність властивостей та якостей суб'єкта діяльності, яка визначає його професійний рівень компетентності й дозволяє йому мати певну соціальну цінність та відповідати потребам і можливостям ринку праці, а також визначає здатність і готовність займати у майбутньому соціальні рівні, адекватні здібностям і кваліфікації в системі соціо професійних відносин, нести особисту соціальну та юридичну відповідальність за рішення, що приймаються [2].

В умовах компетентнісного підходу якість професійної підготовки як результату освіти майбутніх фахівців визначається через професійну компетентність.

Для виявлення рівнів розвитку професійної компетентності студента необхідно встановити критерії, що мають охоплювати основні види професійної діяльності і відображувати динаміку вимірюваної якості. До таких критеріїв належать:

- *мотиваційно-ціннісне ставлення* до своєї майбутньої професії, що пов'язано з усвідомленням правильності у прийнятті рішення стати фінансистом; розумінням ціннісних основ, пріоритетів і орієнтирів майбутньої професії; сформованістю професійного інтересу; здатністю долати перешкоди у професійній діяльності;

- *когнітивний* критерій характеризується обсягом, глибиною і мобільністю професійних знань як основа спеціального компонента професійної компетентності, який визначає володіння економічною теорією, знання економічних категорій, законів, включає такі показники, як глибокі фундаментальні знання і широта їх перенесення; володіння новітніми методами і технологіями дослідження; володіння міждисциплінарними знаннями; здатність до інтуїції та прогнозування; гнучкість та варіативність економічного мислення;

- *функціональний* критерій характеризується ступенем сформованості умінь професійної діяльності, який містить такі показники: ведення сучасного обліку й аналіз фінансової діяльності економічного суб'єкта; організація й управління суб'єктом господарювання; оцінювання реального фінансового стану економічного суб'єкта; уміння використовувати різноманітні засоби комунікації; навички створення ділових документів;

- *соціальний* критерій характеризується готовністю до професійної співпраці, яка включає в себе такі показники: уміння ділового і міжособистісного спілкування (уміння слухати і чути); уміння попереджувати і розв'язувати конфлікти; схильність до співпраці;

- *особистісний* критерій включає в себе професійно-значущі якості особистості: трудові (працездатність, ініціативність, розуміння сутності і соціальної значущості професії фінансиста, прагнення до професійного зростання і відданість справі), інтелектуальні (інтелектуальний потенціал, ерудиція, самоосвіта, саморозвиток, економічна інтуїція), аналітичні (здатність до аналізу, прогнозування, самостійність у прийнятті економічних рішень, використання економічної інформації в діяльності підприємства, гнучкість мислення, узагальнення), загальнокультурні (лояльність, особиста відповідальність, чесність і порядність, наполегливість, зосередженість, принциповість, оптимізм, дисциплінованість).

В основу виділення рівнів розвитку компетентності як результату навчання можна закласти практику вищої школи України, яка передбачає виділення трьох рівнів навчальних досягнень, що оцінюються як “3 – задовільно”, “4 – добре”, “5 – відмінно”. Відповідно, на основі цього можна виділили три рівні професійної компетентності фахівців фінансового профілю – низький, середній і високий [2].

Низький рівень професійної компетентності характеризується низьким мотиваційно-ціннісним ставленням до своєї майбутньої професії, недостатньою сформованістю професійного інтересу. Основою поведінки в основному є індивідуальний досвід, який слабо пов'язаний із знанням економічної теорії. Економічні знання в основному поверхові, набуті переважно стихійним шляхом, інтерес до їх поповнення не виявляється. У студента несформоване економічне мислення, слаборозвинене уміння застосовувати знання на практиці у професійних та життєвих ситуаціях. Слабо виражена готовність до професійного ділового спілкування: відсутні навички професійного співробітництва, уміння розв'язувати конфлікти і конфліктні ситуації, навички самостійного використання

різноманітних засобів комунікації і навички створення ділових документів. Недостатньо розвинені інтелектуальні, трудові та аналітичні професійно значущі якості особистості.

Середній рівень характеризується більш розвиненим мотиваційно-ціннісним ставленням до своєї майбутньої професії, сформованістю професійного інтересу. У професійній діяльності фахівець активно використовує економічні знання, володіє основними економічними поняттями, законами, добре орієнтується в просторі фактів, явищ, концепцій, величин. Наявність достатньо розвиненого економічного мислення, яке дозволяє прийняти правильне рішення. Позитивне ставлення до творчості, нових технологій, до використання нових ідей у підприємницькій діяльності. Більш чітко виражена готовність до професійного співробітництва. Досить високий рівень комунікативної культури. Сформовані навички ділового спілкування. На достатньому рівні сформовані навички розв'язання конфліктів і конфліктних ситуацій. Розвиваються інтелектуальні, трудові та аналітичні професійно значущі особистісні уміння та якості: виявляється стійкий інтерес до самостійного набуття знань, пошуку економічних даних за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів, деяка самостійність у прийнятті економічних рішень, здатність до інтуїції та прогнозуванню.

Високий рівень професійної компетентності фінансиста вказує на яскраво виражений інтерес до професійної діяльності, розуміння ціннісних основ, пріоритетів і орієнтирів майбутньої професії. Фахівець має ґрунтовні фундаментальні знання економічних законів, категорій і може втілювати їх у процесі розв'язання практичних завдань. У нього сформовано ціннісне ставлення до економічної реальності, може дати адекватну оцінку соціально-економічного розвитку країни. Високий рівень економічного мислення. У своїй діяльності орієнтується на сучасні, прогресивні зразки, моделі, тому на ринку праці може бути конкурентоздатним. Має сформовані навички ділового спілкування, володіє комунікативною культурою, яка виявляється в умінні організувати сумісну діяльність колективу. Має виражену готовність до професійної співпраці. Здатний до творчого розв'язання проблем, формує підприємницькі ідеї і впроваджує їх у своїй діяльності. Серед якостей особистості виділяються такі: відповідальне ставлення до роботи, систематичність, творча уява й ентузіазм; емоційна стабільність, особистісна зрілість і соціальна відповідальність; товариськість; володіння стилем неформального спілкування з людьми; емоційна врівноваженість, упевненість, життєрадісність; здатність розв'язувати різні життєві проблеми, долати труднощі.

В умовах компетентнісного підходу якість професійної підготовки характеризує стан і результативність процесу освіти, його відповідність потребам і вимогам суспільства в розвитку і становленні професійної компетентності. Сьогодні традиційна характеристика якості освіти – рівень отриманих знань – трансформується в інший результат освіти – компетентність у сфері професійної діяльності, стійку мотивацію до навчання впродовж усього життя. Вимоги суспільства відображають такі характеристики якості результатів освіти, як компетентність, мотивація до неперервної освіти і професійного росту, які складають характеристику сучасного культурного типу особистості.

Отже, критерієм якості професійної підготовки як результату освіти може бути професійна компетентність майбутнього фахівця. Професійна підготовка повинна бути універсальною, адаптованою до сучасного ринку праці, з використанням особистісно-орієнтованого підходу до навчального процесу, його інформатизацією та безперервністю. Вона покликана послідовно формувати у фахівців економічне мислення,

свідоме ставлення до обраної професії; озброювати фахівців теоретичними знаннями та практичними навичками щодо особливостей праці, формування потреби здійснення аналізу, бачення перспективи; вчити оволодівати основами наукової організації праці в умовах ринкових відносин; формувати у студентів бажання та потребу повсякденно поліпшувати результати своєї праці, виховувати в собі якості бережливості, ініціативності, діловитості, дисциплінованості [1].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вітер С. Вимоги до майбутніх фахівців економічного профілю та якості їх професійної підготовки в умовах сьогодення / С. Вітер // Молодь і ринок. - 2012. - № 4. - С. 149-153.
2. Головань М. Критерії якості професійної підготовки майбутніх фінансистів в умовах компетентнісного підходу / М. Головань // Молодь і ринок. - 2011. - № 7. - С. 35-40.
3. Зайцев О.В., Колтакова М.Ю. Педагогічні умови формування професійної компетентності студентів спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» / О.В. Зайцева, М.Ю. Колтакова // Науковий вісник Херсонського державного університету : Серія: Економічні науки. – Херсон, 2017. – Вип. 26 (ч.2) – С. 79–83.
4. Педагогіка вищої школи: навч. посіб./ З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. ; за ред. З. Н. Курлянд. – К. : Знання, 2007. – 495 с. – С. 449.
5. Ходань, О. Л. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ / О. Л. Ходань // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2013. – Вип. 29. – С. 232–235.

**Талько Тетяна Василівна, викладач,
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»**

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ У ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ПРИ НАПИСАННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У сучасних умовах економічних змін та перетворень все більше зростають вимоги роботодавців до молодих фахівців.

З метою формування конкурентоспроможного фахівця ми ставимо перед собою головне завдання – підготовка спеціалістів, професійно компетентних, готових до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації.

Робота бухгалтера — це практичне вирішення виробничих ситуацій, що постійно виникають. Тому запровадження в навчання бухгалтерів розбору виробничих ситуацій — необхідне й невідкладне завдання, спрямоване на активізацію та зближення навчання з виробництвом.

Виробнича ситуація в найбільш загальному вигляді – це поєднання організаційних, технічних, економічних та соціальних умов та обставин, які створюють певний стан системи, формують проблему, яку необхідно вирішити.

Є різні види виробничих ситуацій та організація відповідних навчальних завдань: аналіз конкретних соціально-економічних ситуацій; рольові ігри; розгляд інцидентів; аналіз кореспонденції.

У процесі аналізу й вирішення виробничих ситуацій закладаються основи

економічного стилю мислення нового типу.

Аналіз будь-якої економічної ситуації починається з формулювання проблеми. Проблема — це різниця між існуючим та ідеальним станом системи, її вирішення — це наближення наявного стану до ідеального.

Успішне формулювання проблеми — запорука її вирішення, оскільки для першого потрібна творча уява, а для другого — лише професійне вміння.

За характером проблеми можна розподілити на три основні типи: аналітичні, або причинні (типу: чому автомобіль не заводиться?); синтетичні, або міри: (як я дістанусь до роботи, якщо автомобіль не заводиться?); вибору (яким способом можна найзручніше дістатися до роботи?) Такі проблеми найкраще вирішувати методом «мозкового штурму».

Аналізуючи виробничі ситуації та проблеми, студенти повинні сформувати економічне мислення і змодельовати основні етапи своєї майбутньої професійної діяльності. У процесі колективного аналізу виробничих ситуацій часто виникає дискусія — складна форма активізації мислення студентів.

Аналіз виробничих ситуацій є характерним прикладом проблемного навчання, що в ньому якнайповніше реалізуються вимоги єдності практичної та теоретичної діяльності, зв'язок підготовки у вищих навчальних закладах освіти із господарською практикою, економічними експериментами, досвідом передових підприємств.

Ступінь участі студентів у вирішенні проблемних ситуацій залежить від типу ситуації. Найбільший ефект дають такі ситуації, вихід з яких не відомий ні студентам, ні викладачеві. Тоді вони стають рівноправними партнерами.

Участь у розборі виробничих ситуацій дозволяє розвивати певний рівень економічного мислення в студентів. Таке мислення вимагає від них умінь аналізувати явища й процеси, бачити в них економічний бік діяльності, вміння переводити мову статистичних даних у площину ділових пропозицій. Крім того, потрібно на основі спільної ідеї вирішення виробничої ситуації розробити комплекс заходів стосовно конкретних умов виробництва та домогтися впровадження пропозиції.

У вирішенні будь-яких проблемних ситуацій найкращих результатів досягає той, хто вміє відшукати можливості, яких не помічають інші. Ця якість просто необхідна майбутнім фіхівцям.

Сучасною освітою визначаються такі основні напрямки практичної підготовки студентів: **аудиторна, навчальна, виробнича**.

Під час **аудиторної** це практичні заняття де студенти детально розглядають окремі теоретичні положення навчальної дисципліни, формують вміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання індивідуальних та колективних завдань у процесі роботи з правовими джерелами, моделювання виробничих ситуацій, розв'язування задач з використанням даних реально існуючих підприємств та складання первинної документації.

Логічним продовженням процесу засвоєння отриманих теоретичних знань є **навчальна практика**.

Навчальній практиці з фінансового обліку приділяється велика увага, тому і застосовуються найбільш раціональні методи її проведення, які направлені на інтенсифікацію та ефективність роботи студентів, максимальне наближення занять до реальних умов виробництва. Під час занять з навчальної практики ми намагаємося навчити студентів вирішувати конкретні виробничі ситуації, економічні проблеми, моделювати

виробничі процеси. Чітко визначаючи завдання практики, враховуємо спеціалізацію практики. Тільки така підготовка дозволяє молодому фахівцю швидко адаптуватися до виробничих умов і працювати з максимальною віддачею.

Під час проходження навчальної практики з фінансового обліку студенти виконують наскрізне завдання, яке розроблено за матеріалами підприємства. Це завдання послідовно відображає облікові функції, відповідно до яких складається кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку по господарських операціях, оформляються спочатку первинні облікові документи, а потім у кінці відповідного звітної періоду складаються зведені документи, тобто кінцевий баланс та інші форми фінансової звітності підприємства. Перевагою виконання наскрізного завдання є те, що його розв'язування дає можливість засвоїти окремі облікові функції у єдиній взаємопов'язаній системі. Окрім цього, до кожного дня навчальної практики додаються завдання, які включають текстові, документальні та ілюстративні задачі бухгалтерського обліку.

Невід'ємною складовою частиною процесу підготовки фахівців є **виробнича практика**. Виробнича практика студентів відбувається за межами коледжу і цей вид навчання дає змогу реалізувати специфічні форми активізації пізнавальної діяльності, оскільки індивідуальна робота студента супроводжується консультаціями не лише викладачів, а й фахівців-практиків. Виконання фахових доручень, діалогова форма спілкування з керівниками практики, самостійна постановка пошукових завдань сприяють закріпленню та поглибленню теоретичних знань, усвідомленню необхідності безперервного їх оновлення та вдосконалення. Це заключний етап підготовки студента до самостійної діяльності з фаху, етап узагальнюючого осмислення набутих знань, умінь та навичок. Мета практики – виконання кожним студентом індивідуального завдання, збір матеріалів для написання Звіту-щоденника. В ході практики професійні знання, уміння і навички творчо реалізуються для прийняття самостійних рішень.

Крім вирішення виробничих ситуацій при проходженні навчальної та виробничих практик, студенти виконують ситуаційні вправи при написанні курсової роботи з дисципліни «Фінансовий облік».

Розрахункова частина роботи зумовлена необхідністю практичного застосування теоретичних знань, формування у студентів навичок роботи з певним набором економічних показників. Мета курсової роботи – навчання студентів комплексному розв'язанню економічної задачі на базі отриманих теоретичних знань. Виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий облік» сприяє формуванню у студентів досвіду самостійної дослідної роботи зі спеціальною економічною літературою, привчає їх до осмисленого підходу до розрахунків, складання обґрунтованих висновків.

Отже, застосування виробничих ситуацій на заняттях з дисципліни «Фінансовий облік» є надзвичайно важливим та цікавим методом активного навчання, що забезпечує активну поведінку студента при вирішенні проблемних ситуацій, створює передумови для підвищеної мотивації до навчання, розвиває вміння роботи в колективі та критичне мислення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / Упор. О.Сидренко, В.Чуба. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. – 256 с. / У надз.: Консорціум і удосконалення менеджмент-освіти в Україні, Центр інновацій та розвитку; Програма поширення ситуаційної методики навчання.

2. Ситуаційна методика навчання: український досвід. Збірник статей / Упор. О.Сидоренко, В.Чуба. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. – 192 с.

3. Активізація навчального процесу у сучасній вищій школі: Метод. огляд / Уклад. Л.А.Якімова. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – 32 с.

Федосєєва Наталія Іванівна, викладач
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»,

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТОВАРОЗНАВСТВА

Сучасний світ під впливом глобальної інформатизації невинно і швидко змінюється, що є головним викликом для освітньої системи. Євроінтеграційний стан освітнього простору України висуває до педагогів все більше вимог щодо підготовки майбутніх фахівців. Вагомими стають такі особистісні компетенції фахівця, як здатність проаналізувати ситуацію, виявити проблеми та швидко прийняти рішення, творчість, ініціативність, комунікативні навички тощо.

Реформування освіти викликане необхідністю підвищення якості підготовки фахівців. На сучасному етапі якість освіти постає не як сума знань і вмінь з навчальних предметів, а як інтегрований показник становлення особистості, що охоплює результати навчально-виховного процесу, життєвий і навчальний досвід студента, умови і характеристики навчання і виховання. Кінцевим продуктом навчання стають не знання самі по собі, а вміння ефективно їх використовувати в різних формах і проявах, тобто компетентності.

Підготовка компетентного фахівця, здатного до ефективної професійної роботи за фахом і конкурентного на ринку праці визнана основною метою професійної освіти в Україні. В центрі наукових педагогічних досліджень перебуває розробка засобів реалізації формування професійної компетентності, дослідження проблем його впровадження в практику вищої школи. Формування компетентної особистості, яка володіє не лише знаннями, високими моральними якостями, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи отримані знання та беручи на себе відповідальність – це завдання сучасних вищих навчальних закладів.

Компетентність не можна трактувати як суму предметних знань і умінь. Це – набута в результаті навчання нова якість, що пов'язує знання і вміння з цілим спектром інтегральних характеристик якості підготовки, у тому числі і здатність застосовувати отримані знання і вміння на практиці. Отже, компетентність – цілісна, ні знання, ні вміння, ні досвід діяльності самі по собі не є компетентністю.

Зрозуміло, що запровадження компетентнісного підходу передбачає внесення змін в систему оцінювання освітніх результатів студентів. Під освітніми результатами слід розуміти особисті досягнення студентів у процесі засвоєння змісту освіти, рівень його успішності та особистісного зростання.

Професійна компетентність у більшості випадків визначається як поєднання психічних якостей, що дозволяє діяти самостійно і відповідально, як володіння людиною здатністю і умінням виконувати певні професійні функції. Загальновизнаним є поділ компетенцій на загальні та професійні (спеціальні). Компетентнісний підхід має пронизувати всі аспекти професійної підготовки – мотиваційний, змістовий, оцінний. Так, ідеї

компетентнісного підходу стали сьогодні стрижневими для розробки нової системи оцінювання навчальних досягнень майбутніх фахівців.

Компетентнісний підхід передбачає визначення певних пріоритетів в оцінюванні слухачів, а саме: перехід від оцінки окремих, ізольованих умінь до інтегрованої та міждисциплінарної оцінки; впровадження діяльнісних методів (у формі проектів, ділових ігор); використання завдань з певним контекстом (зміст завдань має бути пов'язаний з реальними проблемами); впровадження систем, орієнтованих на індивідуальні норми (у кожної людини свій рівень компетентності); поєднання оцінки індивідуальних умінь з оцінкою умінь працювати в групі.

Сучасний фахівець повинен виявляти професійну гнучкість, мобільність, адаптивність на ринку праці. Роботодавці очікують від потенційних кандидатів на ту чи іншу посаду не стільки певного обсягу професійних знань та вмінь, скільки здатності застосувати їх у конкретній робочій ситуації. Проаналізувавши вимоги кадрових агенцій підприємств до фахівців, можна зробити висновок, що для ефективної професійної діяльності необхідні такі компетенції:

- вміння знаходити джерела актуальної інформації, проводити аналіз її надійності, достовірності, цілісності;
- усвідомлення потреби постійного самовдосконалення і саморозвитку, готовність до неперервного навчання;
- застосування різноманітних аналітичних інструментів;
- визначення тенденцій ринку, розуміння потреб клієнтів;
- ефективне використання можливостей мережі Інтернет тощо.

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів вишів має ґрунтуватися не лише на знаннях, уміннях та навичках студентів (як це відбувається нині), але й на таких досягненнях, як суб'єктивний досвід, соціально значущі цінності, досвід спілкування та взаємодія з іншими. Саме тому впровадження компетентнісного підходу при проведенні оцінювання є актуальним питанням [1, с. 25].

Підвищення якості підготовки фахівців, відповідності потребам роботодавців можливе лише за умови підвищення їх професійних компетенцій. Ефективність професійної освіти детермінується її спроможністю визначати та продукувати профіль компетенцій для успішної життєдіяльності кожної особистості. Сьогодні професійна освіта може тільки тоді виконувати своє призначення, коли сутністю її розвитку, центром усіх інновацій і стратегій є фахівець, для підготовки якого вона призначена. Відповідь на зазначений виклик диктує необхідність формування у педагогічних працівників сучасних підходів до визначення професійних компетенцій фахівців у контексті визначення та формулювання навчальних результатів.

Однією з найбільш ефективних та признаною в усьому світі моделлю підготовки фахівців з урахуванням запитів роботодавців є «Освіта на основі результатів». Характерною особливістю даної моделі є залучення представників конкретних галузей і підприємств до процесу розробки навчальних програм, що дозволяє забезпечити відповідність навчання потребам роботодавців. Навчальні результати – це твердження, що описують суттєві знання, навички та установки, які студенти мають продемонструвати після засвоєння певної дисципліни чи проходження практики. Результати навчання формулюються таким чином, щоб можливо було визначити точний рівень необхідної компетенції та умов, за яких відповідним умінням чи навичкою слід опанувати, а також оцінювати рівень володіння нею

[5,с.62-63].

Надзвичайно важливим етапом у процесі правильного визначення та формулювання результатів навчання є аналіз професії і аналіз професійних операцій. Аналіз професії – це процес, при якому кваліфіковані представники даної спеціальності або їх безпосередні керівники визначають кваліфікаційні вимоги або загальні вимоги до підготовки фахівців, а іншими словами - результати навчання. Аналіз же професійних операцій полягає в детальному розгляді кожної окремої операції, визначеної на етапі аналізу професії. Кожна з них вивчається для визначення знань, умінь, навичок, установок і критеріїв, які необхідні для їх компетентного виконання.

Професійна компетентність сучасного фахівця складається із двох взаємопов'язаних компонентів: професіоналізм діяльності та професіоналізм особистості. І впровадження компетентнісного підходу призводить до «переорієнтації домінуючої освітньої парадигми із трансляцією знань та формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, що визначають здатність випускника до стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багатфакторного простору».

Формування і розвиток самооцінки та самоаналізу у студентів стимулює їх до усвідомлення значущості та підвищення відповідальності за свої навчальні результати, а різноманітні методи оцінювання на базі компетентнісного підходу об'єднує активна навчальна діяльність студентів при виконанні завдань, яка сприяє формуванню на високому рівні професійних компетенцій майбутніх фахівців. Підготовка спеціалістів за моделлю «Освіта на основі результатів» дає змогу ретельно визначити як навчальні результати, тобто знання, уміння, навички й установки, які мають досягти студенти задля успішного працевлаштування на підприємствах певної галузі, так і рівень кваліфікації, який вимагають роботодавці, а це, в свою чергу, забезпечує відповідність навчання потребам місцевих підприємств, що відповідає вимогам сучасного ринку праці в Україні.

Таким чином, компетентнісний підхід у освіті визначається добором цілей та змісту освіти шляхом визначення результатів професійної підготовки у вигляді сукупності компетенцій випускників. Крім того, компетентнісний підхід можна представити як метод моделювання результатів професійної підготовки та їх представлення як норм якості освіти у навчальних закладах різного рівня акредитації. Професійна компетентність, будучи інтегративним утворенням, складається з комплексу фахових і особистісних компетенцій. Професійні компетентності товарознавців значно еволюціонували, зокрема внаслідок розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, глобалізації ринкових відносин, а також суцільного використання інформаційних технологій у торгівлі. У зв'язку з цим, подальшого вивчення потребують питання формування професійної компетентності у сучасному освітньому середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності: Практ. посіб. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент освіти в Україні», 2005. – 312 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні: Затв. МОНУ та АПН України 05.07.04 р. // Освіта України. 2004. №56-57. – С. 3-5.

4. Методичні рекомендації з реалізації компетентнісного підходу у змісті освіти та навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів. Аналітичний звіт за результатами дослідження / наук. ред. Бібік Н.М. – К., 2010. –128 с.

5. Проектування навчальних програм професійно-технічної освіти: навч.-метод. посіб. / Кол. автор.: Пашенко О.В., Сергеева Л.М. та ін., – К., «АртЕкономі», 2011. – 160 с.

Христосєва Ольга Валеріївна, викладач

Харківський коледж будівництва, архітектури та дизайну

Канська Ірина Олександрівна

Харківський національний педагогічний

університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКА»

Для сучасної теплоенергетики потрібні освічені професіонали високого ступеня кваліфікації, що володіють широким спектром компетенцій, вміють орієнтуватися в потоці нової інформації, здатні швидко і чітко вирішувати складні виробничі завдання при постійно мінливих умовах сьогодення.

У статті йдеться про засоби й методи формування професійної компетентності енергозбереження студентів спеціальності «Теплоенергетика».

Ключові слова: енергоресурсозбереження, компетентності, компетентнісний підхід.

До стратегічних завдань нашої держави у досягненні економічної незалежності та конкурентоспроможності входить і енергозбереження, що підтверджується законом України «Про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (22.10.2010, № 294) [1].

Однак, кадровий склад теплоенергетичних підприємств вказує на брак потрібної кількості кваліфікованих працівників.

В даний час, здійснюючи підготовку спеціалістів за наявними освітніми програмами, складно випускати конкурентоспроможного фахівця, який володіє компетентністю енергозбереження. Для того, щоб випустити компетентного працівника, потрібно внести зміни в навчальний і виховний процес у ВНЗ, а саме, впровадити актуальний і затребуваний напрямок енергозбереження для формування і виховання якісно нового фахівця зі сформованої компетентністю енергозбереження. Під професійною компетентністю енергозбереження (ПКЕ) будемо розуміти інтегративну властивість особистості, що забезпечує здатність і готовність самостійно і відповідально приймати виробничі рішення і досягати необхідних результатів при виборі нових енергозберігаючих технологій для підвищення енергоефективності кожного підприємства, представленою певною сукупністю базових професійних компетенцій енергозбереження. Процес формування ПКЕ повинен здійснюватися відповідно до таких принципів: практична значимість (результатом формування ПКЕ майбутнього теплоенергетика є здатність на практиці приймати системні рішення); доступність формулювання (цілі, завдання, професійні енергозберігаючі компетенції повинні мати чітке формулювання); самодостатність (формована ПКЕ повинна відображати всі можливі аспекти професійної діяльності майбутнього фахівця);

діагностичність (сформованість ПКЕ повинна перевірятися відповідно до чітко означених критеріїв).

З метою дослідження компетенцій енергозбереження вивчався освітній стандарт галузі знань 14 «Електрична інженерія» спеціальності 144 «Теплоенергетика». Відповідно до нього, а також на підставі даних опитування інженерно-технічних кадрів підприємств галузі, розроблена класична модель компетенцій студентів – теплотехніків у сфері енергогосбереження, яка включає наступні блоки компетенцій, згрупованих за родинними видами діяльності [2,3]:

- компетенції реалізації державної та регіональної політики в області енергозбереження і підвищення енергетичної ефективності;
- компетенції користування теплотехнікою і тепловим обладнанням;
- компетенції генерації теплової та електричної енергії;
- компетенції енергоаудиту та паспортизації на підприємствах бюджетної сфери і житлово-комунального господарства;
- компетенції енергоменеджменту;
- компетенції енергозбереження в системах тепло - і водопостачання;
- компетенції обліку споживання;
- енергетичних ресурсів;
- компетенції управління споживанням енергетичних ресурсів;
- компетенції користування приладами і методами вимірювання використаних енергетичних ресурсів;
- компетенції користування інженерними системами обліку, розподілення і споживання енергетичних ресурсів.

Компетентнісний підхід безпосередньо пов'язаний із переходом на систему компетентностей у конструюванні змісту навчального матеріалу. Навчальний матеріал повинен:

1. Базуватися на наукових поняттях, законах, теоріях фундаментальних наук фізики, хімії, біології, математики, гідравлики та теплотехніки (поняття енергії, її види та засоби отримання, закон збереження та перетворення енергії).
2. Містити реальні факти, цифрові дані про стан енергетики в світі і в Україні; сучасні енергозберігаючі технології в галузі теплопостачання; про суть глобальної енергетичної кризи та енергетичної безпеки.
3. Сприяти загальнокультурному розвитку людини щодо енергоспоживання та раціонального природокористування.
4. Розкривати природоохоронну функцію енергозбереження.
5. Викликати у того, хто навчається, емоційні почуття, які спонукатимуть до вирішення енергетичних проблем.
6. Бути інтегрованим, наскрізним не тільки для теплотехнічних і природничо-математичних, дисциплін, но і для суспільно-гуманітарних.
7. Сприяти розвитку умінь, прогнозувати майбутнє на підставі аналізу існуючих тенденцій.

На підставі аналізу праць учених - педагогів Селевка Г. К., Строкової Т. О. та інш. виділено такі компоненти енергоефективної компетентності: [4,5]:

Когнітивна:

- готовність оперувати нормативно-правовими та науково-технічними аспектами в галузі енергозбереження;

- здатність застосовувати нормативно-правові та науково-технічні аспекти в галузі енергозбереження при оцінці стану енергетичного господарства підприємств і об'єктів житлово-комунального господарства;

- здатність до самостійного набування знань, умінь та отримання нової інформації з енергозбереження;

- готовність до постійного підвищення своєї кваліфікації з питань раціонального природокористування та енергоефективності;

- потреба в реалізації власного науково-теоретичного потенціалу та набутих навичок розвитку експериментально-дослідницької діяльності з питань енергозбереження.

Спеціальна (самостійне виконання професійних дій):

- здатність розбиратися в методиках проведення енергетичного аудиту із застосуванням їх на практиці для вирішення поставленого завдання;

- вміння формувати закінчене уявлення про прийняті рішення і отримані результати у вигляді звіту про проведення енергетичного аудиту та енергетичного паспорта промислового підприємства;

- готовність оцінювати енергетичну ефективність обладнання, технологічних установок, виробництв; оцінювати економію енергетичних ресурсів за рахунок проведення енергозберігаючих заходів;

- здатність застосовувати передові методи управління виробництвом, передачі і споживання енергії та застосовується енергозберігаюче обладнання;

- вміння проведення енергетичних обстежень споживачів енергетичних ресурсів;

- здатність співставляти типові енергозберігаючі заходи в промисловості і на об'єктах житлово-комунального господарства ;

- володіння навичками складання і розрахунку енергетичного балансу підприємства, його потенціалу в галузі енергозбереження та показників ефективності споживання енергії на підприємстві;

Соціально-інформаційна:

- володіння мережними технологіями та використання Internet-ресурсів для набуття якісної освіти з енергозбереження;

- володіння критичним відношенням до соціальної інформації, яка поширюється у ЗМІ;

- здатність використовувати інформацію про сучасні енергозберігаючі технології, типові енергозберігаючі заходи, типи і характеристики енергоефективного обладнання.

Незважаючи на те, що компетенції являються багатоплановими і багатоструктурними характеристиками, оцінка і вимір яких важко піддаються вимірам, при виборі компетенцій важливо врахувати, що майбутній фахівець - теплотехнік повинен представляти шляхи, рушійні сили і механізми науково-технічного прогресу і вміти виконувати дії, що призводять до розвитку своєї галузі. Тому важливо при відборі професійних компетенцій враховувати можливість майбутнього підвищення рівня технічної освіти. Діяльність техніка - теплотехніка теплоенергетичної галузі - це діяльність з вивчення властивостей великих систем, що розвиваються в енергетиці; вдосконалення засобів отримання, перетворення, передачі, розподілу і використання енергоресурсів. Забезпечення енергетичної безпеки країни і регіонів; задоволення потреб економіки і населення країни в тепловій енергії; забезпечення надійності та безпеки роботи системи тепlopостачання України в нормальних і

надзвичайних ситуаціях; інвестиційно-інноваційне оновлення галузі, спрямоване на забезпечення високої енергетичної, економічної та екологічної ефективності виробництва, транспорту, розподілу і використання енергії фахівцями теплоенергетичної галузі стає можливим тільки завдяки діяльності спеціалістів теплоенергетичної галузі, їх особистісним особливостям і компетенціям.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 48. – С. 253; 2006. – № 22. – С. 199.
2. Фертов В. Глобальна енергетична безпека: проблеми і шляхи розв'язання / В. Фертов, А. Макаров, Т. Митрова // Вісник НАН України. – 2007. – № 8. – С. 40–50.
3. Долінський А. А. Енергозбереження та екологічні проблеми енергетики / А. А. Долінський // Вісник НАН України. – 2006. – № 2. – С. 24–28.
4. Селевко Г. К. Компетентности и их классификация / Г. К. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 142.
5. Строкова Т. А. Компетентностный подход и проблемы его реализации / Т. А. Строкова // Шкільні технології. – 2010. – № 3. – С. 9–16.

**Черненко Людмила Борисівна, викладач,
ВП НУБІП України «Ірпінський економічний коледж»**

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИХ ДИСЦИПЛІН

Незважаючи на те, що основні ідеї компетентісного підходу певною мірою використовувалися в навчальному процесі, до теперішнього часу вони не були цільовою установкою при розробці державних стандартів і освітніх програм. В силу особливостей соціально-економічного та суспільного розвитку компетентісний підхід відображений у проекті нового державного стандарту. При цьому як результати освіти будуть розглядатись предметні, міжпредметні та особистісні результати студентів, які є основними компонентами їхніх ключових і предметних компетенцій.

У педагогічному середовищі досить часто висловлюються думки, що «нічого принципово нового для вітчизняної освіти ідея компетентісного підходу не додає», а компетенції - інша назва тих же самих знань і умінь. Так чи є необхідність введення нового поняття або цілком можна обійтись традиційними показниками результативності навчання?

При компетентісно-орієнтованій освіті акцент робиться на практичну спрямованість навчання, підкреслюється роль досвіду, умінь застосовувати знання в різних ситуаціях. Слід зазначити, що даний підхід не є чимось принципово новим і спирається на кращі традиції педагогічної науки і практики. Він розширює, доповнює фундаментальну освіту. Вимоги, що пред'являються до результатів засвоєння освітньої програми, більш відповідають умовам ринкової економіки, оскільки передбачають формування у студентів не тільки знань, умінь і

навичок (ЗУН), а й ключових компетенцій, що сприяють соціальній адаптації та готовності до діяльності.

Від знань компетенції відрізняються тим, що існують у вигляді діяльності, а не тільки інформації про неї, а від умінь - тим, що можуть бути застосовані до вирішення різного роду завдань. Принципова відмінність між компетенціями та навичками полягає в тому, що «компетенції усвідомлені і не автоматизовані», що дозволяє людині діяти не тільки у звичній для неї обстановці, але і в новій, нестандартній ситуації. Отже, компетенції більше відносяться до області вмінь, ніж до знань. Уміння розглядаються нами як компетенції в дії. Компетенції, в свою чергу, породжують вміння, дії. При організації контрольно-оціночних заходів слід враховувати, що компетенції завжди «зберігаються» у готовому до використання вигляді і проявляються лише в процесі діяльності, в момент їх застосування чи демонстрації.

Слід зазначити, що в педагогічному середовищі поняття «компетенція» і «компетентність» часто розглядаються як рівнозначні і одне поняття легко підміняється іншим. Це призводить до неправильного розуміння позначених дефініцій і необхідності визначення істотних ознак та області дії кожної з них. Під компетенціями ми розуміємо «сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються по відношенню до певного кола дисциплін і процесів і необхідних для продуктивної діяльності по відношенню до них».

Для компетенцій характерні наступні властивості, які визначають специфіку даних характеристик особистості:

- ситуативність (проявляються тільки за певних умов);
- діяльнісний характер (можна спостерігати тільки в діяльності);
- особистісно-орієнтована спрямованість (залежить від індивідуальних особливостей і потреб людини);
- різнорівневість (рівні компетенції - якість стану, що характеризуються мірою розвитку в особистості готовності діяти адекватно ситуації).

Велике значення у прояві компетенцій мають умови певної ситуації, які несуть емоційне, ідеологічне чи інше навантаження. Тому не слід спрощено підходити до розгляду компетенцій, звертаючи увагу тільки на інструментальну основу. У формуванні і оцінюванні компетенцій визначальна роль належить мотиваційній складовій, бо не проявлена компетенція є прихована можливість навчання.

Що ж включає у себе зміст компетенцій? Якщо говорити коротко - то все, що необхідно для вирішення конкретної проблеми: знання, уміння, інтелектуальні здібності, наявність досвіду діяльності, особистісну готовність і мотивацію до прояву компетенції. У змісті компетенцій ми виділяємо знаннєву, діяльнісну і мотиваційну складові, кожна з яких має свої показники вираження.

Компетенції є ключовими, якщо оволодіння ними дозволяє вирішувати різні проблеми, що виникають у повсякденному житті чи навчальній діяльності. Вони носять універсальний і міждисциплінарний характер і визначають рівень розвитку навчання. Даний вид компетенцій конкретизується і розвивається в процесі освоєння навчальних дисциплін. Найчастіше ключові компетенції проявляються в контексті предмета і є основою для формування і розвитку предметних компетенцій. У свою чергу, освоєння змісту того чи іншого навчального предмета направлено на розвиток ключових компетенцій студентів, які сприяють професійному самовизначенню особистості і вибору напрямку подальшого навчання.

Одна з головних відмінностей компетентнісного підходу - зміни в системі оцінювання результатів навчання. Знання та вміння виступають не самі по собі, а як показники компетенцій студента, причому значимість їх неоднакова. Припустимо, що студент вивчив теорію, але не вміє застосовувати отримані знання при вирішенні конкретних завдань, що є свідченням його некомпетентності. Однак можливі й інші варіанти: студент не знає способів вирішення поставленої перед ним проблеми, тому що не вивчив теорію. При цьому у нього сформовані ключові компетенції, що дозволило йому здійснити самостійний пошук знань, застосувати їх до даної ситуації і вирішити задачу. Отже, оцінювати сформованість компетенцій ми будемо за кінцевим результатом (зумів - не зумів виконати завдання).

У традиційному навчанні контроль результатів навчання здійснює викладач. При компетентнісному підході дану задачу можуть виконувати представники педагогічного та студентського колективів, сам студент. Здатність до самооцінки - це необхідна умова і ознака компетентності в даній області.

Специфічні особливості компетенцій призвели до необхідності зміни самої технології контролю результатів освіти, що призвело до використання автентичних форм оцінювання. У цьому випадку традиційні оцінювальні засоби доповнюються системою інноваційних засобів.

Питання розробки критеріїв і показників сформованості компетенцій є найбільш складним, але в той же час важливим для практичного вирішення. Індикаторами сформованості мовленнєвих компетенцій виступатимуть міцність знань, їх функціональність, готовність вирішувати виникаючі навчальні або життєві проблеми в різних ситуаціях, позитивна мотивація до саморозвитку.

Основною умовою при виборі засобів вимірювання та оцінювання компетенцій студентів є можливість за їх допомогою здійснювати багатовимірні вимірювання, проводити комплексне оцінювання, визначати інтегровані якості особистості.

Інструментарієм вимірювання та оцінювання компетенцій, крім традиційних методів контролю, є: контекстні завдання, тести, проекти, кейс-вимірювачі.

До контекстних відносять завдання, які зустрічаються в тій чи іншій реальній ситуації. Їх контекст забезпечують умови для застосування та розвитку знань при вирішенні проблем, здатних виникати в реальному житті. Досвід дослідження показує, що при розробці контрольних завдань слід дотримуватися таких принципів:

- завдання має особистісну значимість для студента, оскільки розглядає проблеми, які можуть виникати у повсякденному житті або пов'язані з майбутньою професійною діяльністю;
- ситуація, описана в завданні, повинна забезпечувати можливість комплексної перевірки рівня підготовленості студента;
- контекст завдання не повинен містити підказки, спрямованої на вирішення поставленої проблеми;
- завдання може мати кілька варіантів рішення, з яких хоча б одне не відповідає умовам заданої ситуації.

До інноваційних оцінних засобів відносяться кейс-вимірювачі, які отримують все більше поширення в навчальному процесі. Кейс (від англ. випадок - випадок, обставина) - сукупність матеріалів, що розглядають практичні проблеми які передбачають колективний або індивідуальний пошук їх вирішення. Характерною рисою кейса є подання неоднозначною інформації з певної проблеми, яка може ґрунтуватися на фактах з реального

життя. Кейс - це не просто правдивий опис подій, а єдиний інформаційний комплекс, що дозволяє зрозуміти ситуацію.

До вимог складання кейса належать такі:

- проблема, розглянута в кейсі, має бути актуальною;
- в запропонованому матеріалі не повинно міститися очевидного або однозначного рішення;
- зміст кейса відповідає поставленим освітнім завданням і тематиці курсу, в рамках якого він пропонується;
- у запропонованих матеріалах міститься достатня кількість інформації для аналізу проблеми та визначення шляхів її вирішення, при цьому важливо не перевантажувати зміст несуттєвими деталями;
- може бути представлена суперечлива інформація, що передбачає виникнення дискусії між студентами, необхідності аргументації своєї точки зору і відстоювання своєї позиції.

Одні, із запропонованих оцінних засобів, більшою мірою направлені на контроль навчальної складової компетенцій (тести), інші оцінюють діяльнісну сторону (кейс, контекстні завдання). Однак вони взаємопов'язані, оскільки контроль здійснюється комплексно, а самі компетенції є інтегрованими якостями.

Крім того, виникає необхідність застосування рейтингової системи обліку результатів, що дозволяє проводити оцінювання за допомогою всіх перерахованих форм. Оскільки при цьому результати оцінювання за допомогою різних вимірників відрізняються один від одного своїм рангом і значимістю, то при обчисленні рейтингу з дисципліни слід враховувати коефіцієнт кожного вимірювача. Найбільша частка, як правило, відводиться модульним контрольним роботам. Для того, щоб з їх допомогою можна було вимірювати і оцінювати не тільки знання, а й діяльнісну складову компетенцій, у зміст контрольних матеріалів включаються контекстні завдання або ситуаційні завдання.

Для того, щоб зробити висновок про освоєння дисципліни, потрібно визначити мінімальну кількість балів, яку необхідно набрати для досягнення допустимого рівня сформованості компетенцій. У той же час необхідно визначити максимальну кількість балів, яку може отримати студент при виконанні як обов'язкових, так і додаткових видів робіт. Даний показник свідчатиме про сформованість компетенцій вищого рівня.

Апробація запропонованого інструментарію оцінювання компетенцій, що в даний час студенти демонструють слабку сформованість показників діяльнісної складової компетенцій, неготовність до застосування знань в комунікативно-орієнтованих ситуаціях, проте такі результати цілком прогнозовані, оскільки нові вимоги до результатів освоєння програми вимагають впровадження нових технологій викладання і розвитку студентів ще на початковому рівні навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Береза В.Д., Комунікативна компетенція як основа формування національної свідомості особистості // Рідна школа. - 2006. - № 5. С. 13 - 16
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови.- К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. - С. 445.
3. Малик Г. Розвиток іншомовної компетентності як імператив інтернаціоналізації освіти. // Рідна школа. 2005. - № 2. С. 40 - 43
4. Родигіна І. Компетенція чи компетентність: що ми формуємо у молодших школярів? //

Шубенко Микола Борисович, викладач,
Маловисторопський коледж імені П.С. Рибалка Сумського НАУ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практична підготовка являється важливою частиною навчального процесу. Без надання необхідних навичок і вмінь неможна вести мову про повноцінну професійну підготовку кадрів. Колектив Маловисторопського коледжу СНАУ ніколи не зупиняється на досягнутому, його фахівці завжди знаходиться в творчому пошуку, який в першу чергу орієнтований на практичну діяльність майбутніх професіоналів сільського господарства як найбільш практичної галузі економіки України.

Цикл підготовки студентів на ветеринарному відділенні Маловисторопського коледжу включає в себе різні види практичної підготовки студентів, зокрема навчальна практика, яка має на меті, формування у студентів умінь здійснювати професійний пошук, в процесі якого вони мають змогу зібрати необхідний емпіричний матеріал для виконання індивідуальних завдань з професійно-орієнтованих дисциплін.

На навчальній практиці вперше відбувається поєднання теорії з практикою і студент» усвідомлюють реальне значення тих теоретичних знань, які здобули у ході аудиторних занять. Практика відіграє інтегруючу роль між теорією та реальною діяльністю. Саме в цей час формується професійна сутність майбутніх фахівців.

Одним з шляхів, за допомогою якого керівники практики ветеринарного відділення коледжу сприяють такому поєднанню, є використання *методу "Замкнутого кола інтеграції теорії з практикою"*, що входить до технології *«Проблемне навчання»*. Для початку ознайомимось з технологією.

«Проблемним навчанням» - технологію називають тому, що весь навчальний матеріал студенти засвоюють шляхом розв'язання проблем через пояснення викладача, виконання завдань і вправ, самостійної роботи. Елементи проблемного навчання можна застосувати на кожному занятті, на всіх його етапах.

Можливість використання проблемності в навчанні пов'язана з рівнем підготовленості студентів. Сприйняття й рішення навчальних проблем вимагає вміння порівнювати предмети, явища, аналізувати їх, узагальнювати.

Перший рівень цієї технології використовується на лекціях при подачі теоретичного матеріалу.

При цьому викладач сам формує проблему, вводить студентів у неї, створює проблемні ситуації, розв'язує їх, аналізує отримані результати. Студенти стежать за ходом його думок, засвоюють навчальний матеріал і прийоми розумової діяльності. Найефективнішим на цьому рівні є діалогічне викладання.

Другий рівень застосовується при вирішенні ситуаційних задач і є базовою підготовкою до практичного заняття.

Викладач створює проблемну ситуацію, разом з студентами формує проблему й за їх участі розв'язує її.

Третій рівень запроваджується на практичних заняттях.

Викладач допомагає студентам

сформулювати проблему й розв'язати її. Студенти повинні самостійно обрати гіпотезу, обґрунтувати її, знайти методи її доказу, сформулювати висновки. Максимальної самостійності студентів можна досягти, поставивши їх у глухий кут. Це рівень передачі професійних знань і навичок та формування їх у студентів.

Відбувається формування цих навичок за допомогою методу "Замкнутого кола інтеграції теорії з практикою".

Суть полягає в тому, що керівники практики являються високо класними фахівцями і для більшості з них власні дії стали на стільки звичними, що вони навіть не замислюючись над цим, виконують їх автоматично. У цьому випадку можна стверджувати, що професійні дії базуються на ідеях та переконаннях, які практичні працівники розвинули через власний досвід, тобто їхні знання інтегрували в практику. Тому кожний керівник практики має виявити у себе інтегровані знання, оскільки практика розрахована на передачу саме цих інтегрованих знань студентам.

Таким чином, значення методу "Замкнутого кола інтеграції теорії з практикою" полягає у тому, що він допомагає поєднувати теоретичні знання студентів з практикою, надаючи цим знанням робочого значення. Це дуже важливий крок у навчанні студентів і керівники практики відіграють у цьому процесі провідну роль.

1-й етап. Збір інформації

Початковим пунктом пошуку в моделі "Замкнутого кола..." є пункт збору інформації. На цьому етапі потрібно з'ясувати, якою інформацією про дану ситуацію ми володіємо (пригадання теорії).

З цією метою студенти і керівник практики згадують факти, що описують даний практичний досвід. Можна використовувати такі методи пошуку інформації:

усні повідомлення;

записи про процес чи звітні записи, відеозаписи;

безпосереднє спостереження, спільну працю та ін.

Завданням керівника практики є:

представлення студентіві структури, яка надасть форми його спостереженням і вплине на відбір та визначення основних даних (інформації), (наприклад, хвороба ССС).

Керівник практики також допомагає студентіві відібрати інформацію за ступенем важливості та необхідності її документального оформлення.

2-й етап. Рефлексія, відображення (розмірковування).

Наступний пункт кола - це **відображення практичної ситуації**. За допомогою відображення можна виявити і актуалізувати знання студентів, через розмірковування і припущення, з'ясувати можливість їх впливу на ефективність професійного втручання.

Керівник допомагає студентам усвідомити, що потрібно переглянути свої раніше отримані знання під впливом нових знань та досвіду (відбувається переінтеграція знань).

При цьому студенти можуть змінити свій погляд на значення теоретичних знань в питаннях їх практичного застосування.

3-й етап. Поєднання

Наступний пункт кола - поєднання. На цьому етапі керівник практики повинен допомогти студентам: визначити та перелічити знання, які пояснять інформацію, одержану під час проведення практичної роботи; використати ці знання для планування професійних

дій.

На етапі поєднання студентам слід допомогти збудувати пізнавальну систему розуміння, яка узгоджується з тим, що було виявлено в ході роботи та відображення. Тому, запитуючи студента: "Чому ви розповідаєте мені про це?" або "Чому ця інформація важлива?", ми допомагаємо йому виразити словесно своє пізнавальне розуміння ситуації та раціоналізувати мислення.

Для керівника важливо знати, чи може студент "виявити суть". Студента вчать мислити критично, а у поєднанні свого життєвого досвіду, та досліджень, студента вчать "поєднувати теорію з практичною роботою". Процес поєднання теорії з практикою найуспішніше реалізується в умовах проходження практики, а не під час аудиторних занять.

Знання, які отримують студенти - це розуміння теорії та досліджень з погляду їх практичного застосування в роботі.

4-й етап. Професійне реагування

Наступним пунктом кола є професійне реагування. Професійне реагування - це вибір та впровадження плану дій. У цій частині кола керівник практики і студент обґрунтовують ідеї і знання, які вони тільки що виявили, з метою опрацювання конкретного плану професійного втручання для вирішення ситуації.

Кожна ситуація вимагає, щоб керівник практики, та студенти вибирали найважливіші питання, на яких слід зосередити увагу негайно. Це вправа типу "якщо це ... тоді оце".

5-й етап. Взаємовідносини між мисленням та поведінкою

На цьому етапі кола взаємовідносини між мисленням та дією стають зрозумілими і виливаються в професійну поведінку. Отже коло замкнулося, ціль досягнуто!

Але в фізіології людської пам'яті є деякі особливості, згідно схеми пам'ять утримує знання до 20 днів після чого відбувається забування тобто інформація і навички нестійкі.

Для того щоб студент добре засвоїв матеріал потрібен ще один рівень, рівень повторення кола на слідуючій схемі показаний процент утримання знань студентом навіть після 20 днів.

Отже четвертий рівень який відноситься до інноваційних.

Активність студентів творча, вони самостійно знаходять проблему й розв'язують її. Роль викладача при цьому - опосередковане керівництво.

Це повторення кола. Коли відбудеться процес "повторення" кола, з'являться можливість зреагувати на інші аспекти інформації, яка була одержана початково, а також провести переоцінювання у випадку надходження нової інформації.

Але будь який навчальний процес не буде завершено якщо невідомо його результати тим більше практика, яка являється вінцем вивчення матеріалу.

Для отримання конкретного результату практики за технологією «Проблемне навчання» на ветеринарному відділенні використовують шкалу оцінювання яка включає такі критеріях оцінювання знань.

Критерії оцінювання

Наприкінці кожного практичного заняття відбувається оцінювання за шкалою.

Яка складається з шести основних категорій:

- техніка безпеки;
- готовність студента до роботи;
- теоретичні знання;
- практичні знання та навички;

- ефективність роботи;
- професійне втручання в різних ситуаціях.

Практичне заняття вважається

"незарахованим", якщо студент використав час, відведений для проходження практики менше, ніж на 80% і отримав оцінку "незадовільна робота" чи "погана або непослідовна робота", тобто незадовільні результати за 4 пунктами із 6-ти з кожної категорії оцінювання.

Студент отримує оцінку "задовільно", якщо демонструє задовільний рівень розуміння головних завдань та вимог практики; володіє середнім рівнем теоретичних знань, хоча не вміє застосувати їх на практиці; дотримується правил безпеки. Свідченням "задовільного" результату є оцінювання за критерієм - "розуміє роботу і починає діяти". Тобто задовільні результати за 3 пунктами із 6-ти з кожної категорії оцінювання.

Студент отримує оцінку "добре", якщо чітко усвідомлює цінності професії та керується ними у своїй діяльності; знає головні завдання та вимоги практики; має добрі теоретичні знання, які; дотримується правил безпеки. Свідченням "доброго" результату є оцінювання за критерієм - "як правило, послідовна робота, що заслуговує на довіру, починає діяти самостійно". Тобто добрі результати за 4 пунктами із 6-ти з кожної категорії оцінювання.

Студент отримує оцінку "відмінно", якщо демонструє виняткову зацікавленість у набутті професійних знань та умінь; виявляє ініціативу та бажання залучитись якомога активніше до безпосередньої діяльності. Студент демонструє високий рівень теоретичних знань і вміло застосовує їх на практиці. Упродовж проходження практики студент демонструє усвідомлення цінностей професії; дотримується правил безпеки. Свідченням "відмінного результату" є оцінювання за критерієм - "дуже хороша робота, де постійно проявляється ініціатива і хороші здібності". Тобто добрі результати за 5 пунктами із 6-ти з кожної категорії оцінювання.

Часова структура технології могла б складатись з чотирьох часових проміжків:

- Мотиваційний;
- Інформаційний;
- Набуття практичних навичок;
- І завершуючого.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лапінський В.В. Навчальне середовище нового покоління та його складові / В.В.Лапінський // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. – Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – №6 (13). – С. 26–32.
2. «Шляхи реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу і тестових форм контролю знань студентів» - матеріали науково-методичного семінару - Випуск 6 «Впровадження компетентісного навчання». Одеса. Наука і техніка 2012р.-124ст.
3. Актуальні проблеми і перспективи трудової підготовки молоді [Текст]: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 жовт. 2007 р. / редкол.: М. Вашуленко, А. Вихрущ, Л. Вознюк, В. Кравець та ін. - Тернопіль : ТНПУ, 2007. – 112.
4. Конончук, О. Б. Навчальна практика з основ сільського господарства [Текст] : навчальний посібник / О. Б. Конончук. - [2-ге вид., випр., допов.]. - Тернопіль : ТНПУ, 2016. - 128 с.

5. Ладика, О. В. Дивись і навчайся : навчально-методичний посібник / О. В. Ладика, Н. А. Чибрас, М. Б. Гаврилук. - [Пробне вид.]. - Тернопіль: ТНПУ, 2006. - 118 с.

**Юпаткіна Наталія Ярославівна, викладач,
ВСП «Рівненський коледж НУБІП України»**

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

***Анотація.** Одна з головних проблем компетентнісного підходу – створення загальноприйнятої технології формування професійної компетентності фахівця і визначення адекватних засобів її реалізації. В статті проаналізовано визначення понять формування, професійна компетентність молодшого спеціаліста з інформаційних технологій. Досліджується структура поняття професійна компетентність спеціаліста з інформаційних технологій. Виділено критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутнього ІТ-спеціаліста.*

Завдяки інформаційному прогресу сучасне суспільство має дуже стрімкий розвиток. Враховуючи динамічність розвитку інформаційно- комунікаційних технологій, лише за кілька років знання стають застарілими та втрачають свою актуальність. Тому виникає необхідність у соціально і професійно активній особистості, яка володіє високою компетентністю, професійною мобільністю, самостійністю, вмінням постійно удосконалювати свої професійні навички, професійно реалізовувати подальше творче зростання.

Поняття компетентнісної освіти, освітньої компетентності прийшло до нас із зарубіжних країн, де воно широко вживається. На думку В. Байденко, «компетенція – це здатність робити щось добре, ефективно в широкому форматі контекстів із високим ступенем саморегуляції, саморефлексії, самооцінки, з швидкою, гнучкою й адаптивною реакцією на динаміку обставин і середовища; відповідність кваліфікаційним характеристикам з урахуванням вимог локальних і регіональних потреб ринків праці; здатність виконувати особливі види діяльності й робіт у залежності від поставлених завдань, проблемних ситуацій і т. ін.» [5].

У зарубіжній науковій літературі дослідники тлумачать поняття «competence» («компетентність») як спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок. Згідно з міжнародними стандартами, поняття компетентності означає здатність кваліфіковано виконувати завдання або роботу. Компетентність містить у собі знання, вміння, навички, ставлення, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати ті чи інші функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або конкретній діяльності.

Життя постійно змінюється, зростає кількість і складність використовуваних технологій, технік, методів, методик, методологій і засобів їх реалізації. Відповідно, збільшується кількість компетентностей, якими повинен володіти будь-який фахівець. Розрізняють такі види компетентностей майбутнього фахівця: життєва, загальнокультурна, комунікативна, педагогічна, психологічна, професійна, соціально-перцептивна [3]. Професійна компетентність займає серед них особливе місце.

«Професійна компетентність – це здатність особистості високоефективно застосовувати сукупність набутих знань, умінь і навичок у практичній професійній діяльності» [3, с. 133].

Зміст поняття «професійна компетентність» слід трактувати таким чином: здатність особистості здійснювати професійну діяльність на основі набутих знань, умінь, навичок, які сприяють розвитку креативного потенціалу особистості, професійному саморозвитку та мають ознаки системності.

Професійна компетентність фахівця пов'язана не тільки і не стільки з обсягом знань, якими він володіє, скільки з розумінням, як саме ці знання можна використати у практичній діяльності, а також з мотивацією їх постійного розширення і оновлення. Обсяг знань є необхідною, проте не достатньою умовою для успішної професійної діяльності.

Головною метою професійної підготовки є розвиток такого потенціалу фахівця, який би забезпечував не тільки якісне виконання ним професійних обов'язків, а й професійне самовдосконалення.

Найвищим рівнем розвитку професійної компетентності фахівця є професійна майстерність. Майстерність виокремлює індивіда за результатами його діяльності з ряду інших, подібних до нього. Процес формування майстерності полягає у підвищеному рівні розвитку окремих складових фахової компетентності.

Формування професійних компетентностей майбутніх спеціалістів з інформаційних технологій відбувається, в основному, у процесі вивчення фахових дисциплін.

Сучасна освіта поєднує у собі два напрями: традиційний та інноваційний. Традиційний напрям полягає у передачі майбутнім фахівцям накопичених людством знань для їх подальшого застосування у різноманітних сферах суспільної діяльності. Інноваційний напрям потребує закладання основ механізму, який у майбутньому дозволить враховувати мінливість суспільних вимог і сприятиме адаптації до них. Інновації спрямовані на розвиток творчого потенціалу та здібностей, покликаних забезпечити ефективну самореалізацію фахівців.

Нині ринок праці зорієнтований на фахівців високої кваліфікації. Тому суспільство формує для навчальних закладів нові вимоги до змісту і якості освітніх послуг, які б забезпечили не тільки фундаментальну інженерну підготовку з визначеного технічного напрямку, але і якісну психологічну підготовку (стресостійкість). Майбутні фахівці з інформаційних технологій покликані поєднувати обов'язки програміста чи проектувальника з функціями радника, консультанта, володіти лідерськими здібностями, щоб у потрібний момент зуміти не тільки розробити необхідне ПЗ, але і забезпечити його підтримку та просування на ринку аналогічних продуктів. Так чи інакше, але професійні компетентності майбутніх бакалаврів з інформаційних технологій формуються у процесі вивчення фахових дисциплін, тобто у процесі їх професійної підготовки.

Особливою ознакою «професійної підготовки» є її спрямованість на професію. Діяльність сучасних ІТ-фахівців значною мірою пов'язана з інноваціями.

Інноваційні компетентності фахівців – це система знань, умінь, навичок, мотивів, особистісних якостей, що забезпечує ефективність використання у роботі нових технологій [2]. *Компонентами інноваційних компетентностей* є: поінформованість про інноваційні технології, володіння їх змістом, висока культура використання інновацій, особиста переконаність у необхідності їх застосування. Як один із важливих компонентів професійної компетентності, інноваційність є передумовою ефективної діяльності фахівця, максимальної

реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Джерелами інноваційних компетентностей є: особистісний розвиток, професійна спрямованість, професійна освіта, виховання й самовиховання, професійне самовизначення [2].

При підготовці молодших ІТ-спеціалістів напряму «Програмна інженерія» під час вивчення фахових дисциплін формуються такі загально-професійні компетентності:

- ґрунтовна математична підготовка, знання теоретичних, методичних і алгоритмічних основ ІТ;
- ґрунтовна підготовка у галузі програмування, володіння алгоритмічним мисленням;
- знання стандартів; методів і засобів управління процесами життєвого циклу інформаційних систем; володіння технологією розробки ПЗ;
- базові знання у галузі системних досліджень;
- базові знання у галузі комп'ютерної інженерії;
- здатність до проектної діяльності у професійній сфері.

Перелік спеціалізовано-професійних компетентностей майбутніх ІТ-спеціалістів дещо ширший і вміщує наступні складові:

- здатність до математичного та логічного мислення;
- знання основних понять, ідей і методів фундаментальної математики та вміння використовувати їх під час розв'язування конкретних задач;
- знання дискретних структур і вміння застосувати сучасні методи дискретної математики для аналізу, синтезу та проектування інформаційних систем різної природи;
- знання закономірностей випадкових явищ і вміння застосовувати ймовірнісно-статистичні методи для вирішення професійних завдань;
- знання сучасних методів побудови та аналізу ефективних алгоритмів і вміння їх реалізовувати в конкретних застосуваннях;
- знання загально-методологічних принципів побудови операційних моделей, основних етапів і сутності операцій досліджень і вміння їх застосовувати під час аналізу і синтезу інформаційних систем різного призначення та в задачах організаційно-економічного управління;
- знання основних підходів, методів і технологій штучного інтелекту, уміння розробляти та застосовувати моделі подання знань, стратегій, логічного виведення, технології інженерії знань, технологій та інструментальних засобів побудови інтелектуальних систем;
- знання теоретичних особливостей чисельних методів, можливостей їх адаптації до інженерних задач, уміння використовувати при вирішенні прикладних завдань;
- знання принципів і правил формалізації економічних ситуацій, уміння застосовувати математичні методи обґрунтування та прийняття управлінських і технічних рішень у різних ситуаціях;
- знання принципів структурного програмування, сучасних процедурно-орієнтованих мов, основних структур даних і вміння їх застосовувати під час програмної реалізації алгоритмів професійних задач;
- здатність до об'єктно-орієнтованого мислення, знання об'єктно-орієнтованих мов програмування та уміння застосовувати об'єктно-орієнтований підхід при проектування складних програмних систем;

- знання сучасних технологій та інструментальних засобів розробки програмних систем, уміння їх застосовувати на всіх етапах життєвого циклу;
- знання загальних принципів організації та функціонування операційних систем, уміння розробляти елементи системного програмного забезпечення;
- знання сучасних теорій організації баз даних і знань, методів і технологій їх розробки, вміння проектувати логічні та фізичні моделі баз даних і запити до них;
- знання серверних технологій створення web-застосувань, уміння застосовувати методи та інструментальні засоби для їх проектування;
- знання архітектури та стандартів компонентних моделей, комунікаційних засобів і розподілених обчислень, уміння розв'язувати проблеми масштабованості підтримки відділених компонентів і взаємодії різних програмних платформ у розподілених корпоративних інформаційних системах рівня підприємства;
- знання принципів, методів і алгоритмів комп'ютерної графіки, уміння застосовувати їх під час розробки графічних інтерфейсів взаємодії людини з комп'ютером;
- знання теоретичних і практичних основ методології системного аналізу для дослідження складних міждисциплінарних проблем різної природи, методів формалізації системних задач, що мають суперечливі цілі, невизначеності та ризики;
- уміння розв'язувати практичні науково-технічні та соціально-економічні задачі міждисциплінарного характеру;
- знання теоретичних і практичних основ методології та технології моделювання у процесі дослідження, проектування та експлуатації інформаційних систем;
- уміння реалізувати алгоритми моделювання для дослідження характеристик і поведінки складних об'єктів;
- знання концепцій сховищ даних, їх оперативної аналітичної обробки та інтелектуального аналізу; уміння виявляти в даних раніше невідомі знання, необхідні для прийняття рішень у різних сферах професійної діяльності;
- знання методів аналізу, моделювання, реінжинірингу бізнес-процесів інформаційних систем, уміння застосовувати CASE-засоби під час проектування;
- знання методології автоматизованого проектування складних об'єктів і систем, уміння використовувати сучасні комп'ютерні технології для системного, функціонального, конструкторського та технологічного проектування;
- знання теоретичних основ, процесів і процедур управління ІТ-проектами, стандартів РМВОК і принципів командної роботи; уміння працювати в команді та застосовувати програмні системи проектного управління;
- знання організаційних, технічних, алгоритмічних та інших методів захисту інформації, законодавства і стандартів у цій сфері, сучасних криптосистем;
- діяльності [4, с. 16–17].

Забезпечення кваліфікаційних вимог є необхідною умовою формування професійних компетентностей спеціалістів з інформаційних технологій. Наведемо перелік кваліфікаційних вимог до випускників ВНЗ, орієнтованих на розробку ПЗ, сформований на основі узагальнення досвіду роботи вітчизняних ІТ-кластерів і корпоративних університетів:

1. Загальні знання у галузі ІТ – базові знання, якими повинен володіти кожен фахівець з інформаційних технологій, незалежно від технології спеціалізації.

- Методологія розробки ПЗ (життєвий цикл розробки ПЗ, інструменти розробки ПЗ, системи управління версіями, автоматизація розробки ПЗ, забезпечення якості розробки ПЗ, командна розробка ПЗ, керування вимогами).
- Дизайн додатків (об'єктно-орієнтований дизайн, уніфікована мова моделювання UML).
- Бази даних (теорія реляційних баз даних, мова запитів SQL).
- Мережеві технології.
- Системне програмування Windows (WinAPI).
- Web-технології (HTML, CSS, Java Script, AJAX).

2. Знання технології і спеціалізації (на прикладі технології Java): мова програмування, доступ до даних, публікація аплікацій, сервіси, що працюють на Web-сервері (.Net), фреймворки, розподілені об'єкти та компоненти, використання NUnit.

3. Знання скриптової мови програмування (на прикладі мови PHP).

4. Практичні навички. Практичні навички майбутні фахівці з інформаційних технологій здобувають під час виконання ними практичних завдань: лабораторних робіт, курсового та дипломного проектування, а також під час проходження навчальних і виробничих практик.

5. Володіння англійською мовою. Через специфіку IT-аутсорсингу від випускників ВНЗ очікується повсякденне спілкування із замовниками. Відповідно, недостатні знання розмовної англійської мови є стримуючим фактором їх ефективної роботи. Згідно з загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти

6. Персональна ефективність. Не менш важливою характеристикою фаховості випускника ВНЗ є рівень сформованості у нього комунікаційних здібностей, навичок роботи в команді, а також уміння планувати власний час.

Висновки. Оскільки, для ВНЗ є важливим формування конкурентоспроможного випускника – IT-фахівця, необхідно розвивати його професійні компетентності. Змістова специфіка професійних компетентностей майбутніх IT-спеціалістів повинна ґрунтуватися на певних особливостях: вивчення спеціальних прикладних програм, універсальних програмних засобів, наявність професійно-спрямованого інформаційного середовища у ВНЗ, наскрізної фахової підготовки тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Галузевий стандарт вищої освіти України з напрямку підготовки 6.050101 «Комп'ютерні науки» : збірник нормативних документів вищої освіти / [Павлов О. А., Ковалюк Т. В., Петренко А. І. та ін.]. – К. : Видавнича група ВНУ, 2011. – 85 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / Дичківська І. М. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с.
3. Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід : монографія / [За ред. О. А. Дубасенюк]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с.
4. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей / О. М. Цільмак // Наука і освіта : наук.-практ. журнал Півд. наук. Центру АПН України. – 2009. – №1/2. – С. 128-134.
5. Зубик Л. В. Формування професійних компетентностей майбутніх бакалаврів з інформаційних технологій у процесі вивчення фахових дисциплін [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe